

8816

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

నంపాడకుడు

శివలెంక శంకుప్రసాద్

నవంబరు 1958

సంపుటము 35 :

: సంచిక 11

విడివ్రుతిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

నవంబరు 1958

మహాత్మస్మృతి	శ్రీ కందుకూరి రామకృతరావు	..	1
స్వర్గీయ శ్రీ ఉన్నవ			
లక్ష్మీనారాయణ	శ్రీ అమంచర్ల గోపాలరావు	...	8
పెద్దమనిషి	'మంజీర'	...	8
ఆంధ్ర పచన రచన :			
పూర్వ రంగము	శ్రీ కొర్ల పాటి శ్రీరామమూర్తి	...	18
దివ్యదీపావళి	శ్రీ ఉత్పల నరసనారాయణచార్య	...	25
సూక్ష్మదృశ్యము	శ్రీ వాసిరెడ్డి పార్థసారథి	...	26
ఆత్మహత్య	శ్రీ మంథా వెంకటరమణారావు	...	33
కాలయ వేమభూపతి	శ్రీ చిలుకూరి వాణియ్యశాస్త్రి	...	51
అంతర్వాహిని	'హితశ్రీ'	...	60
విదేశీద్రవ్యమారక			
రంగంలో విషమస్థితి	శ్రీ బులుసు వెంకటసుబ్బారావు	...	71
ఘోరలిపుత్ర్య	శ్రీ ఆర్. యస్. సుదర్శనం	...	80
ఛాయానందాదము	శ్రీ బొడ్డు బాపిరాజు	...	85
చంద్రశేఖరకవి			
ఆంధ్రామరుకము	శ్రీ వేదం వేంకటకృష్ణశర్మ	...	88
కలగూరగంప		...	92
గ్రంథ విమర్శనము		...	98

1893 నుంచి జలుబులకు అమృతాంజనము

జ్వరటి మాడి తరలించండి
అమృతాంజనం వలననుపండి
శీఘ్రమైన విమర్శకోశం
వాడవడుతున్నారని అంద
రి తెలిపిన విషయమే

అమృతాంజన్ లి , పుర్రావ 4 వదియ నంబాదు 1, కంకాల్.

AL.57.2 TEL

ప్రతి అదికారం కాత్రి 6-80 గం|| లకు 41 మిల్లర్ల మీద రేడియో వీల్ నలో దక్షిణ భారత భాష
అన్నింటిలో నలుగురి కొక్కసాగ కళాకారుల బ్రాహ్మణ, అమృతాంజలి విసంధి.

మ హా త్మ స్మృ తి

శ్రీ కందుకూరి రామభద్రరావు

ఓయి మహాత్మా! నీవొక మహాన్నత పర్యతరాజ ముట్టి, భ
ద్రాయితమూర్తివై భరతభాగిని నిర్వృగ, వర్యమానపుర
పోయితి నత్తువల్ తిరిగి పొంగులు పెట్టి, భవత్ప్రభోధనం
భాయిత చిత్తవృత్తుల విడల్పిరిగా పరదావ్యక్తంఖలన్.

బోసినో రాక వపుపొల్పు పెలార్చినా
పండు పెన్నెల యెడల్ నిడిపోయె
వల్లులు జడిగట్టి వైకి వర్షించెనా
అమృత ప్రవాహంబు లంత బారె
కిరుణాకటాక్ష వీక్షణములు పరగినా
సంతోషవృద్ధయవసంతమెవఁగె
వైర్యహేమాచల దర్శనంబుబైనా
మంటి ముద్దల వీరమణులు పుట్టె
అవని పులకింప నీవొక్క యడుగుపెట్టి
మానవాంభోధి జయఘోష మూర్తమోగె
ధర్మ సంస్థాపనార్థ పథంబువట్టి
పుడమిమెట్టిన యవతారమూర్తి వీవు.

ప్రేమకు వచ్చె నీయెడద పెంపునఁ గోమల నవ్యకాంతి, నీ
నేమపు బాటలో నలిగి నిష్కయ మూతన పుష్టిగాంచె, గా
రామున నీవుకే లొనఁగ రాచరికంబు వహించె శీల, మే
మేము వెలుంగు గుంపులకు నేరిక లయ్యె భవత్కటాక్షముల్

శిథిలవర్ణకుటీర చిరనిరంతరదుఃఖ
ఖన్నుల కన్నీడు కేలఁడుడిచి
పరదావ్యక్తంఖలాబద్ధ నిస్సృహులకు
హృదయగవ్వార తేజ మెనగఁజోచి

భారతి

అజ్ఞాన తిమిరసీమాంతరాంతరముల
మినుకు దివ్యలు నిల్చి మేలు కనిపి
రక్షవంశీకృత సామ్రాజ్యరాజ్యకరాం
భోజముల్ ప్రేముడుల్వోసి కడిగి

వద్యనాగరక ప్రవన్నతలవడుము
తొలగు తీవితమూల్యంబు నిలువతెట్టి
చన్న నీ స్థితప్రజ్ఞకు న్నవనమేడ
నరుల గుండెలలో కృతజ్ఞతలు దక్క

తానియులేడు నీకయినఁగాంచన వర్షము నీయనీన, మె
ద్దానికి లేడు నీవిభుత, తారె ప్రభుత్వమె నీదు నాజ్ఞ, రీ
మానవకోటికి శింసు మండన మయ్యె భవచ్చరిత్ర, వ్యా
ఖ్యానము గీతకున్ బ్రదుకు, కారణజన్మృదవయ్య భాగ్రిపై

తూరుపుద్యారమండుఁ బరితోషణ తోరణకాంతిపుంజముల్
దీరిది, మంగళభవ్యులు దిక్కుల బర్య వ్యరాజ్య లక్ష్మీకన్
భారతనారులు న్నరులు పట్టముగట్టిరి పండువృద్ధవై
చారలనప్రసీర్ణములపై పెదజల్లితి మందహాసముల్

పిచ్చికిసూడఁ గొంతగ వివేకము కన్పడు, బుద్ధి యెంతక
మృచ్చున లాగినన్ విడదు మీమహిమోజ్జ్వలమూర్తి లోపలన్
చిచ్చుఱవ్వలన్ బటప చేయెటలాడెనో! గుండెనిల్చెనో!
చొచ్చె తమిన్సు నీ వరుగ, శోకము నిండె నమస్త లోకమున్.

మానవమనోంబరంబున మార్గదర్శ
కంబుగ పెలుంగు ధ్రువతారగా మహాత్మ!
పలు శతాబ్దులు నిల్చెడు, పోషివద్య
ములు మొగిల్చి నమశ్శ్రీమమనఘటింతు.

స్వరీయ శ్రీ ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ

శ్రీ ఆమందర్ల గోపాలరావు

క్షత్రి పట్టానికి అయిండువేల, లేక స్వర్ణం చూర గొడవచూచిరంటిగం అని పాతాళుల అల్లిపాణం కాని ఆయుధా లన్నీ విసంచి, మనోబలంతోనే పాయుధుల పెరిగి స్త్రోమంతో విరిచివించి విజంగా మహారాధ లక్షిగా గాంధీ శే మెటమెడటగా లోకానికి కనుపర్చి కలిగించి ఈ విషయము చెల్లది చేశారు. ఆరిగిగానే అనేకమందియోధులు దువ్వెలలో విశేషకాంక్షతో బలాన్ని ఎదిరించి పారక తీగలు బయలుపాటు ఈ మహారాధ బృందంలో, ఎదిరి తీగివారి మహావియము ముదిరిన లక్ష్మీవారాయణ పంతులు.

ఆయనలో చుట్టూ కుప్పిచ్చుకుమారి, ద్వివిహారీర్షిచ్చుకుమారి ఉన్నవారి వీరలక్షిగాం చింటనే కుప్పరించదు అనే ధర్మావలతో, అనుక్షణం తోడి వారిని విప్పిస్తూ, మహా విరాధ భుజమందిరి కలిపించే వారాయణ అయిపట్టిక, వారి జీవితంభాలో అదియ విలాసానికి తావులేదనీ, పంపించి మహాకార్యాన్ని నుంచే అనుక్షణం ఆలోచించేవారనీ, త్వరలోనే స్పష్టపడుతుంది ఇది మహా వీరలక్షిగామని నేరీ చెప్పి నక్కరలేదు. గాంధీమహాత్ముని ధీధీనితీమాదా ఇటు వింటిది. ఇట్టి మహాయోధుల పాంశ్యంలో శోభలు శోభలే నిమిషాలుగా గడిచిపోతాయి. జరపలనీక కార్యక్రమ మేయనా ఎగురించే ఆదంత మహా వీరమైనదా అతితేలిక కాదు, మహాయోధుల కాదు జరిగిపోతుంది అందుచేతనే, ఎంతటి గొప్ప కార్యక్రమం తలపెడినా లక్ష్మీవారాయణగారు తమ శక్తిబృందపహాతులతో అదింతో అలీలగా విర్ర పించేవాడు.

ఉన్నవ లక్ష్మీవారాయణగారి ప్రభువు సంద్యంపం నేపాడు మరీచిరాతను. నుంటూరులో ఆనాడు Y M L A అని ఒక చిన్న క్లబ్బు ఉండేది. ఆ క్లబ్బులో ఆనాడు ఉత్సాహంఉండేది. యువకులందరి సభ్యులే. లక్ష్మీవారాయణగారు తమ

కారాగార వాసం తూర్తి చేసి తిరిగి నుంటూరు వచ్చేకాగా ఆ క్లబ్బు కొయవ మాదా శోభా విచ్చేకారు సహాను నిరాశానోద్యమంలో చదువు మానివేసివే నేను మళ్ళీ నుంటూరుకొను మైక్కులలో ప్రతీకంచాను ఖచ్చిత బట్టలు చేసుకొని గాంధీ ట్రాక్ పెట్టకొని పాశుండిం కొగానే ఒకవారు నేనా క్లబ్బుకు విశ్రాంత లక్ష్మీవారాయణగారు ఒక కుర్చీ మీద కూర్చుని ఆంధరితోను ముద్దుచిస్తూను. ఆయన ఏకా చేయకున్నాడు ఆప వింటున్న ఆంధరితోనానే ఆయన మాదా విప్రవ్రాస్తూను వారిని నేను చింటనే నున్న పట్టుకు కొని దిగిరికినెళ్ళి చుట్టూనే ద్రోగం కలగలేదు ఆయన సమ్మతించి ఒక్కవారి పట్టుక వచ్చాడు. సమ్మ దిగిరికి నేరిది, యువం మీద చెయ్యి వేసి, 'ఏం చెయ్యకున్నా'నని అడిగాడు 'ఆయనో ఫారం' అన్నాడు మరీ సవ్యాన 'ఏం! గాంధీ ట్రాక్ పెట్టకుంటే మీ పాడేతాడుకు నిన్ను ముట్టలుకు రానిస్తున్నారా' అని అడిగాడు 'రానిస్తున్నానండీ' అన్నాడు 'కాదులే, మాదికా ఆంజనేయల్ని విళ్ళగొట్టానలే' అని తిరిగి సవ్యాన విజంగా, మహాత్ముని అనికొన్నా, ఇట్టి విరుపులపుల కార్యకలాపాలే స్వరాజ్య పథక ప్రభువు పోవాకాలై ప్రజలను ప్రోత్సహించాయి. నాకు నుంటూరులో పెద్దమనుష్యులన్నారంతా ఖచ్చితవిప్ప మరొకటి పరిచే వారు కాదు ప్రతి కిరమ్మ గాంధీ ట్రాక్ అలంకరించేది ఆనాటినుంచి, చాచాపు ప్రతిదివం నేను వారిని కలుస్తూనే ఉండేవాణి ఎప్పుడూ, విప్రవ్రా విర్రవ్రానే చుట్టూకుంటుండేవారు కొని ప్రతిపదంకాను దిశపరి నీకులు, మన రానిపర్వం, తృగానకీర్తితి ప్రతి ద్వివిహారా ఉండేది

అప్పటికే నుంటూరుజిల్లాలో సత్యాగ్రహోద్యమం అలవలయింది గిరాలలో నుగిరల గోపాల కృష్ణయ్యగారు, పెనందిపాడులో కొందా వంకటప్పయ్యగారు, చలవాడులో ఉన్న లక్ష్మీవారాయణగారు వాణికిర్పం విహించారు పలకాటిగడ్డ

భారతి

లక్ష్మీకారాయణగారి కవి ప్రయత్నమునది పల్నాటి వీరదర్శితమనఁబడుచున్నది. ముద్రాపాటి కారెంటో ఉత్సాహంగా ప్రసంగించెనాడు. బాల చంద్రుణ్ణి గూర్చి ప్రసంగించే సమయంలో నవ్వె వారి ముఖాన్ని అలంకరించెదరాదు కను మిరిసేరి ఒక ఆవేశంతో దేహమంతా కదలిపోయేది ఆ గోత్రంలో దేశస్వార్యత్య యువరాని అట్టి విశు లెంతో మంది అవసరం అట్టి విజయ నగరంలోనే సత్కార్యము సమరాలి ఉన్నత లక్ష్మీకారాయణగారు కాయిత్యం వహించాడు యువశక్తికే దేశంలోను ప్రభుత్వంగా నిర్వహించినది, కారాగారానికి నిర్మించి ప్రతి ఉన్నత లక్ష్మీకారాయణ పంతులు

కార్యకలాపాల్లో, ప్రపరిష్కరణల శ్రమ దీ సమృద్ధి అయిన గొప్పతనం బతుకుతేది. మొదట, సహజ విరాళాదోద్యమంలోనే, అయిన గొప్ప తనం బయలుపడింది. వీరల, పెరిగిపోయిన, పలుకాడు లలో సత్కార్యము ప్రారంభించాడు వీరంతులైన ద్రిటిమనాడు ఆ ఉద్యమాన్ని తెగ్గెచ్చెయ్యలేదు కనుమూసగాని కొంతకాలం గడిచితే, ఆ ఉద్యమం దానంతట అదే సమస్యగానూ వారాంతా చాచి ఉన్న కారాయణలంటి కట్టబడినాగా జరిగినంత కను క్రితమైనది ద్వారా, ద్వారా దీక్ష జయం కాని ద్రిటిమనారిని ద్వారా ద్రిటిమనారిని మయిన కార్యంకాదు ఉన్న కారాయణగారు ఆలోచించి ఆలోచించి అలవిసత్కార్యము మొదలు పెట్టించారు. వీరల గట్టి అయిన పల్నాడులో ఇది కాగా పోలింది ద్రిటిమనారి ఉన్నతమైనదాని విజయేదు కాయితలనందరిని వెంటనే విస్మయించినది మొదలుపెట్టాడు ఆవిర్భవం ప్రజలను మేలు కొలిపాయి వారు స్వరాజ్యంపరం నుండారు. సహజవిరాళాదోద్యమం జయించింది కాని మహాత్మాగాంధీ ఆ ఉద్యమాన్ని అంతటితోనే ఆపి తీశాడు.

ప్రథమ కారాగారవాసం భూమి చేయకొని రిరిగి కాగానే లక్ష్మీకారాయణగారు ఒక ఉత్తరకార్య క్రమం రిలపెట్టాడు. వహించే భేదంలోనే ఈ కార్య క్రమాన్ని గూర్చి కాగా ఆలోచించారని తోస్తుంది. అయిన, వారిపరిమణి లక్ష్మీకారాయణగారు, కారదా విశేషానికి ప్రకాశముతేగాడు. దీని చివరక

ఒక పెద్ద స్థలం. అంగులో పోయి దేశ స్వార్యత్యం కొరకు పోరాడేవారే ఉపాధ్యాయులు. విద్యార్థులు కాలికం ఆనాడు మూర్ఖులలో వారి సాయం తీసుకొని, పరియెత తీసుకొని గరిగి స్త్రీలు స్వరాజ్యోద్యమానికి ఎంతయినా తోడ్పడతారని లక్ష్మీకారాయణగారి అభిప్రాయం. కారదా విశే తనం ప్రారంభించినప్పటినుంచి నుంట్లాడుతూ కొంగును బలం కాగా ఇమిడిందింది ప్రతి కార్యక్రమానికి కారదా విశేతనం కాలికం పాపాద్యం అలంకరిగా తుండేది మన స్వార్యత్య సమరంలో అంగుళము అందరూను నుంట్లాడుతూ ముందుకు తీరాయితే దాని కారదా విశేతనం ఒక ప్రజల కారం ఆనాటి గరిగించిస్తారం వెన్నెలంటి వీర రాజులయ్యగాని భేదంలో మన రాష్ట్రపతి రజన్ బాబుతో ప్రసంగించాడు. భారతదేశంలో స్వదేశోద్యమం అనేది ఒక్క ఆంగ్లంలోనే జరిగిందని రాజేంద్రబాబు ఆ ప్రసంగంలో అన్నారట. ఆంగ్లంలో కొంగును ఉద్యమం ప్రజల ఉద్యమంగా రూపం దిందదాని కారదా విశేతనం ఎంతో పాపాద్యం చేసింది దీనిలో అరిగియోస్తేలేదు.

ఆలోచనలో కొంగునువారు ఏర్పాటుచేసి ప్రతి సభకు కారదా విశేతనం విద్యార్థులు ఉన్నాగా అరిగించినంతగా వాటిను గీతలు పోతేదాని ప్రజల కెంతయినా ఉత్సాహం కలిగించేవారు. ఇంతేకాదు కొంగును రిలపెట్టిన ప్రతిచిన్న కార్యక్రమానికి గనం కావాలిదా! కేటెరెకాక, వాడు కొంగును చాలా వీర సాధన విశేతనం కాలికం వాటినుగీతలు పోతుకూ అందరి ఇళ్లకు వెళ్లి కావాలిదా గనం పోను చేసేదాని విజయంగా కారదా విశేతనం ఆనాడు నుంట్లాడుతూ కొంగును సాధన వీరకాన్ని పూపందలు చేసింది

1980 క సంవత్సరంలో జరిగిన సత్కార్యగనా ఉద్యమానికి నుంట్లాడుతూ జేతనంపాటి పెంచినది ఉన్నత లక్ష్మీకారాయణగారి అని చెప్పవచ్చును

ఆ ప్రారంభోత్సవం మొదలు మురంజీరామేను పెద్ద స్వరాజ్య ప్రభుత్వించారు. ఇరువదిలాలుకు ఎదురు కట్టించిందిమీద ప్రభుత్వం విలపెట్టాడు ఉన్నత వారి కిమ్యలు ప్రతి కారదా విశేతనం, మొదలయినవారు లక్ష్మీకారాయణగారు విలపించి, లక్ష్మీకారాయణగారు

స్వర్గీయ శ్రీ ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ

రచించిన దండకం, యుగళక రథపుటా, అశ్వారథ, అశ్వారథ అని విశాచాలతో జాబ్బి ఉత్తరభూమి తులగా చేస్తున్నాను నాక రెండువేలమంది స్వర్గంపై వేదము తాడుటతో నిల్చున్నాను ముందు తిప్పి ఓలు, తలాలు, ఇంకా అనేక కావ్యాలు సుంటూరి అనునంతా ఆ ఉత్సవంలో పాల్గొన్నాను. ఆదింకా చెప్పనియిన ఆ ఉద్వేగానికి కేక అయిన తిప్పద శిఖావం అక్కడ ఉన్నచారందరికీ కలిగింది

అది ఒక పెద్ద ఊరేగింపు మేయంతా సుంటూగు కలయిదిరిగి కోనేరు దిగిరి చేరుకున్నాము చాచాపు రెండువందలమంది వారదా విశిష్ట భారీలు మా కెగు రయినారు. వారివెల ముతో ఒకజంం ఉన్నాను "వీరగంపము తెచ్చవారము, వీరు తెచ్చుకొ తెచ్చుకొ! పూనీటారుము మేమెను వైకుంఠ పూలంపెలు తిన్నా!" అనేటాలు మా కంఠంకో పాడుకుంటూ మా కెగు రయినారు. ప్రతి స్వర్గంపైవేలమంది తిలకం పెట్టిన ఎర్ర గంపం పూలగు మేలలో ఒక పూలచుల కేళాదు ఆ దృశ్యం చూడలసిందే కాని అప్పడ వలదికొనిది వీర రసం ఆ కాడు మునా సయ్యుండలై పొంగింది అప్పుడు ఊరేగింపులో వచ్చి ప్రతి వంజీరు అనేకమాయలు లాటి చాటిలకు నురి అయినాడు. జైలుకు వెళ్ళాడు కాని ఎవ్వరు హిమాన గచ్చి వెనుదిరుగలేదు

మరి స్వరాజ్య సాగతలో, వారదా విశి తవం ఎంతో ఉపసరించినదంబంలో అతియోగిరేడు ఆ ప్రకారం అత్యుత్సాహంతో ప్రారంభించిన ఆ సత్యాగ్రహోద్యమం, జయప్రసం కావడానికి మోదా లక్ష్మీవారాయణగారి ముఖ్యకారకులని చెప్పకతప్పదు ఆ కాడు చాచాపు రెండువేలకు మించిన తలంజీతబృంద మంతా యెవరి వారి ప్రతింలో సుకాం చేశారు, తోకా పి కెటింకు చేసే వారు, సమాజా శర్వాలుచేసే ప్రచారంచేస్తూ ఉండే వారు, ప్రతిరోజు కొత్తవాడుతచ్చివచ్చుందనేవరులుగా చేరేవారు. తోకా తోకా ఆ సంఖ్య పెరిగి పోతు న్నది. ఆ కాడు కౌంగును అతి రీసంసం ఎన్ని రోజులు గడిచినా ఎరవులులేవు ఊరికి కేళువేసే శివ రమే మూసేతావడనే కథంబా అనే ధీతికాదా వాయులలో ములకైంది. కాని వెలుగే లక్ష్మీ వారాయణగారి కౌశల్య ప్రకారక మూచించారు.

చానితో సుంటూగుజల్లాలో కౌంగును జంం కేర మయింద.

మొటమొదలు మువ్వయితుంది యుగళలకు ఏరారు కి గాన్ చేగ్, కి మంగళిదా నింట్ల రత్నం, కి తూములూరి శివరాము, కి అన్నా ప్రగడ కామేశ్వరరావు, కేమ ఇంకా మరకొంత మందితోలిసే లక్ష్మీవారాయణగారి అజ్ఞప్తమందించి చేవరంపాడు వెళ్ళాము అక్కడమాదా సుంటూగులో లాగాకే, మూడుగెలవించి, మూడువందలమందితో కౌంగును శివరం కతుస్తున్నది విర్యంధానిలేవు మేముకర్చి ప్రభుత్వాన్ని ప్రజలకు తెచ్చుకొట్టాలి. మేము చేవరంపాడులో పదిహేనురోజులపాటు ప్రతి రోజు లాటివాణ్ణి ఎగుర్కొన్నాము. మువ్వల్ని మువ్వ కంపలలోమాదా పడవేసి తోడ్కొని చివకు అందలో కోపాన్ని చెలకేసింది బల్లకొద్దీ ఉప్పు తీసుకువచ్చాము. అక్కడ ఆ గెలలో మూడువందలమందిగా విర్యం ధాని జరిగాయి

ఇంకోక విషయం! సుంటూగు పరిసర ప్రాంతాలలో తాటిచెట్ల సత్యాగ్రహం అనే కొత్తప్రకారక లక్ష్మీవారాయణగారు ప్రత్యేకహోదాయ దీవి క్రిటిమ దొరికింది తిట్లకోలేకపోయింది రెండు గెల లయ్యేసరికి సుంటూగులో యెరే కేమి, సుంటూగు జల్లాలో వయలే కేమి, విర్యంధాని రెండువేలకు పైగా పెరిగిపోయాయి

అతి క్లిష్ట పరిస్థితులలోమాదా, విగుత్సాహం పోగొట్టి, ఉత్సాహం కల్పించి, కిరువులకు తెచ్చు గొట్టి వారి పరాజయప్రకం తియ్యారు చేయడంలో ఉన్నవ లక్ష్మీవారాయణగారు చాటిలేచిమేటి

జైలులో వారితో కలిసిఉండే దినాలుమాదా విషమాలలా గడిచిపోయేరు. ఆయనకు తెలుగు భాషన్నా, తెలుగు భాషన్నా అతిగిరి ఎప్పుడు తెలుగు కవులకుకూర్చి చిరుస్తూ ఉండేవారు. మన జీవంలో, వాద్దయనం తాటిమండి ఎన్ని ఉద్వేగాలు ప్రజల నాకహించాయో సరి ప్రరంగా చెబుకూ ఉండేవారు. అనేక ఉత్తమోద్యమాలకు మండలేం అనాదిమంచి ఆలవాలమయింది. ఎప్పుడూ ఒకకొత్త పద్ధతికోసం మనలందరూ పోలుపడ్డాను. వైదికమరి సుంచి బొద్దకురింకో మారిపోయారు. అది సరిగా

३४३

[illegible]

1981 వ సంవత్సరంలో అందరూ జైతుకుంది
 తిరిగి వచ్చారు రమ్యకారాణానికిగాని ఆయన
 కన్యకుగాని అంతేలేతో తృప్తికలగలేదు స్వరాజ్య
 పాదపతి ఇంకా ఎన్నో రకములందు ప్రకాశించు
 కావాలి అయిన నిర్ణయ అహోదీక్షా ఉండేదామ.

1986 ల సంవత్సరంలో కౌంగడు ప్రణాళిక
జూరింది. ప్రభుత్వంలో మార్గశాలని కౌంగడు మహా
శాసనసభ నిర్వహించారు. దేశీ వ్యవసాయానికి
నిరంతరంగా పోరాట పతన పర్యవసథ మంత, మన
దేశంలో ఒక పక్షంగా నిర్వహించి ఓడిపోతామని
కారీ కది జరిపించలేదు. పక్షం వ్యవహార పక్షాదు
మీది అపక్ష ప్రణాళిక సమయం, మన పోరాటాన్ని
ముందుకు నాగించి వివిధ పక్షాదులాలని వారం
కాదు.

ఆంధ్రంలో 1942 వ సంవత్సరం నవంబర్ 1 ఆ
ర్ అండ్ లాక్ మంత్రు యుద్ధ పరిగ్రామంలో మునిగి
పోయినట్లు. ఓబ్బేరాజుగారికి అప్పటికి పనిన్ను
మారింది. కాని వారి ఉత్సాహం ఏమీ తగ్గలేదు. ఇ
దివ్యుల వచనబుద్ధి పూర్వములో జనపక్షముని వారి
ఉద్దేశంవారి.

నిజంగా ఆశాపూర్వకంగా ద్రిశ్యమవారికను-
 జీ ముఖ్యమైన ముందు యాధౌత్యవరంబు ఆంధ్ర
 భాగం ప్రామాణికాంతో కలపాలి కాదు నరయంబు
 కొన్నాడు. కాదికోసం కృష్ణావతిని తాత్కాలికంగా
 తండ్రి నిర్మించినది మొదలుపెట్టెను. ఆ తండ్రివలన

സമരം ഈ രംഗത്തുനിന്നും വിട്ടുപോകുമെന്ന്
പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു.

అక్కడే నివసించి రెవ్యూవారి. వీర వల
కాడినించి స్వరాజ్యమును గానీ వారి పర్యాయం
వది. ఆకాశం పొద్దు క్కీ లక్ష్మీకాశాయన పర్యాయ
నాడు నూ ఇంటి వచ్చాడు.

“నాపాత ! దీర్ఘ యుద్ధమునకా”

“ఎర్రపంది! పంతులుగారూ! అక్కడ మీ
శిష్యులు లెవరెవరూ ఉన్నారు?”

“உதவித் தருகார்த்தம்! நீவு வந்தீர். ஏழ்மையு
காரணம் காரணமாக!”

అం! అది వారి సహజభోరని; ఉద్ధారణంగా ఆ కళ ధర్మావలతో ఎన్నో విధాల వర్ధిల్లుచున్నప్పటికీ, కార్యంవల ఆనాడు అది మిగిలానీ, వారి ప్రజలన్నీ మైకాధికారి ప్రజలవలె అరిగి పడగా ఉండవలసి.

అపైనే శిశు పల్నాడు చెల్లాకాడు, తనకు
తెలు కాదుచెప్పి, అ శిశువందీష్టులు చెల్లాకాడు,
కాని ఆరాధిస్తూడు మన కి, ఉత్తమునాదా వాస్తీ
అనాగృహ పలకాడు ఆశీశాలలో కనాదందీష్టుడు
అలపట్టుగా ఉండేది. నా కార్త్యకూర్మి ధిగం
చేతుపేమే కాదు వాని పరమాధి కాని డిక్టేటరా
యినంటే కాదును వానికి తెలు ఏరింగు నయలే
కేదు, దివీషువారికి అలనడిగించెతెనలో నెలలలో
తెలు ఆందోళన బయలుగడించి, అ కేటోల్ల రైలు
పట్టుగా వారి కాదు. వంశేయ వాడుచెల్లాడు, గ్రహ
దంక అ కేటోచెల్లాడు.

ശ്ലീകാരായനനാ, ശ്ലീകാ വായനയോ
 കാലം മറ്റു മാനുവൽ.

అంకితం, ముఖావతారు శుద్ధి కల మంత్రే శేషి,
 వాంఛితే తపః ఫలికం కల మంత్రే శేషి, రాజంశో
 యాదంబలం కల్పింతు క్షేమ పరిణీతంబలం మంత్రే శేషి
 మునదిశావతి స్వరాజ్యం కల్పింతు అశేషమితి భగ
 వంతుం చేయవలసిన పని అయినందున దివ్యోన్మాద

కవి కిష్కంధశ్చింతామణిగా రంగాడు
కోలేడు. అంధరాక్షిం కావారి స్వారాజ్య సమ
రంలో నిన్ను, పెద్ద అశ్వము చిరిగోయ్యును.
కారి కారిమా జెబుచి, దేశాధ్యక్షుడయి కారిచెరి పు

స్వర్గీయ శ్రీ ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ

చేయించారి. ఆ రెండు విషయాలు అనుక్షణం లక్ష్మీ కారాణంగా దృక్పథంలో ఉండేవి. ఎవ్వడు వాటి విషయమే చర్చిస్తూ ఉండేవాడు. వాడు బ్రతికి ఉండగానే ఆంధ్రరాష్ట్రము, సంభూతాంధ్ర రాష్ట్రము సిద్ధించాయి.

కాని శ్వాశంత్రోగ్యద్యమంలో శిశిహోయక వీరుల సమస్య, ఆఖరి క్షణంవరకు వారి దృక్పథం లోనే ఉన్నదని చెప్పక తప్పదు. గత సంవత్సరంలో కూడా ఆయన రాజకీయ కార్యక్రమ సమావేశానికి అగ్రహతిత వహించాడు.

ఉన్నవ లక్ష్మీకారాణంగా గత స్వరూపై వాడు నిజంగా అతి కృత్రులు మరణిస్తారా? కాని శేషు వాడు కీర్తి శేషులే అయినాడు. వాడు రచించిన కొన్ని ఉద్గ్రంథాలు, వారి కృత్రిమతప్ప మనశ్శివ మిగలలేదు.

ఉన్నవ లక్ష్మీకారాణంగా గత శ్రవణ శ్రవణ లక్ష్మీతో జన్మించిన మహాకృష్ణుల జన్మంలో అతికి యోగి లేడు. లోకంలో క్షిప్రపరిష్కమలు తచ్చివపుతు ముఖపు లంకాకారంలో పడి చోక రేఖితుక సరియత

మపుమన్న సమకాలాలో ఇటువంటి మహాకృష్ణులు జన్మిస్తాడు తోచుచున్న, సత్యమార్గాక నడిపించి మాక తున్న తిరింపజేస్తాడు.

గాంధీ మహాత్ముడు తన మహాద్యమం ప్రారంభించే సరికల్లా, లక్ష్మీకారాణంగా రికంటి దివ్యమాత్రలు చేతిమంటూ సిద్ధంగా ఉన్నాడు. కొందా నింక ఉప్పయ్యి, కాశీవాసుని వాగ్దేవరావు పంతులు దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్య, బులుగు శాంత మూర్తి, టంగుటూరి ప్రకాశం, చాకర్ ముని త్యాగ్యం, ఉన్నవ లక్ష్మీకారాణంగా మొదలైన మహా పురుషు లందరు, గాంధీజీ ఉద్యమం కోసమే తేచి ఉన్నటు తోస్తుంది వారందరూ, ఆవాదు తయరేమి వీరికి కార్యక్రమా లాదరించి, మన స్వరాజ్య రక్షాన్ని మున్ముందుకు నడిపించాడు. వారంతా అతరి రించి ఉండకపోతే మనకసలు స్వరాజ్యమే లభించి ఉండకపో అని కూడా అనిపిస్తుంది ఆ శ్వాశంత్రోగ్య యోధులందరు అనుకులు. ప్రాతిః స్ఫురితీయలు, వారికి వా నమోవాకొలు.

పెద్దమనిషి

‘మంజీరీ’

పక్షిలు వాటియింపం బచ్చికట్టు అల్లరిచేయాయి ఇంకా పీకటి ఉండిగానే మనుషులలాగే వాటి ముక్కుడా తెల్లవాడటోందింటే ఎందుకో అంత భయమా దిగులామా తెలవారితో తిండికోసం కష్టపడాలన్న అందోళనేమో వాటిముక్కుడా ఏమయితే నేం వాటి నిర్వికృత్యం ముగించి చిట్టి పంజరం వాటిని కఠుండ్ల మెల్ల మెల్లగా వాలుచచ్చులా తమ వారి మామకుంటూ ఎగిరిపోయాయి

ఓరి దిక్కుదేవుల మయింది ఎంకిలకంతుడినైనా గడపపడ నిజీకంబగల పటిమ చూపుతోంది మంచుమాడా దిద్దంకా తడవూండి తట్టుమని పడమరులోఉన్న రూపమాడా కడపపడ లేనా ముక్కుకు చాలా వీరసంకా ఆ మంచులోమండి తోంగిమాస్తాన్నాడు నిధులంట మనవ్యసందారం మోద్వింది

అప్పటికప్పుడే వెంకట్య శోక వారి వను లన్నీ పూచేస్తేమని అన్నంకూడా తండేసుకుంది “నే కచ్చె కరణ్ణా ఉండరా! అబ్బాయీ” అంటూ బుర్రకండు కుది అడుగుల్లో అడుగులు వేసుకుంటూ బయలుదేరింది

మంచరికం తిమ్మవెన్నాడుతోందిన్న భయంతో కలవెలతోటా వెనుతిరిగి చూసుకున్నాయి ఆమె తన వాలు అన్నపంకా ముడతలుపడ్డ ముఖంలోనుండి నిల నిల మొగుస్తున్నాయి ఆమెకుళ్ళు కష్టం ఆమె అక యారా తో ఆవాసం చేసుకుంది దిద్దించి ఆమెను చుట్టు ముట్టేసింది అంధకారంలా ఆమె తడవనితన్నీ బాధలతో అంకితం చేసింది

కడుమూడగానే చలువ్కున్న పీడో బావకం బచ్చికట్టు చూపుకుంటూ అగి ఆ ప్రక్కనేఉన్న పూరి ఖడి పెద్దగిరికి వెళ్ళింది చింతిలియెత్తు లోన వేడిఉన్నట్లుంది కష్టంతోనుంచి తోంగిమాసింది. కాస్త ఎడంగావచ్చి నిల్చుంది “వానలూ, వానలూ!” అని గట్టిగా పిలిచింది వెంకట్య.

‘అ! కళ్ళున్నా పిన్నయ్య’ అంటూ వినిపించిందో తిరుగకలం

అవ్వం అవ్వక నుదురాలాపలలారంది. రెండుమాడు విమిమిలకు లోపలనుండి ఊడి పడింది ఓ పద్మావతి, పదిమేళానేం పడుచుట్ల సంస్కారంలేనివాస్త్ర ముడిమరకలుండి చిరిగి బయలు, నిమిశ, వేదవత్తట్టపలేమోము శరీరావయవాలని చిక్కినా ఏమంత ఆకట్టుకుంటూ లేకపోయినా, అన్నీ తిన్నబడితే అందానికేం లోటులేదనిపిస్తుంది ఆమెలో ఏమాలమంతో అందం, జోగలమని మేను నూంటుంది కీకట్ మెరుగురూ ఆమె ముఖం కాస్త కలల బాగావారిపోయింది చిన్నవోలు, పెద్దకొప్పు, తిన్ననిముక్కు అందమేమో! లేకపచ్చటి ఆమెటు శరీరం పొందరక్కనా! ఆమె రాగానే వెలుగు వచ్చిపట్ల యింది ఆమెమంటల్లో అపభ్రంశంలా మిగిలిన విశేషాలన్నీ తో పిరావంటున్నాయి.

“యేమే యేంతసేపయిందేటి నేచి” అంది వెంకట్య ఆమెముఖంలోని మామ

“నేను పిన్నయ్య కొంత ఆరిష్టం అయినాది యేం? యేన్నా మరీపనందా ఏటి”

“యేమరీపని? ఆకోరిలు కాస్త అయి పోయాయి మరి” అని మట్టాడితోటా తోడుకుంది వెంకట్య వాసులైత్రు డిక్కినామాస్తా. విశ్వరూపం ఓకీగం గడిచా “వచ్చునాక్కూ పరిసోదూ, అక్క కన్న కలుగురుపోల్తోటి సరివాడుకుంటున్నాయి మరింత మారే” అంది రెడ్డించిన విరాళితో.

“అదే” అంది వాడులు దించి తల ఎత్తి మందానే

“మరీకంటే మామూలా యాయోరావా యేం?”

“మాఅమ్మకు కంట్లో బాగానేదు. యేబాగ పెద్దరాడో! మరీ రాకలోలే గడవదు.”

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ

“మరేం బయట జేసుకో మీ అత్తమ్మ. కాంక్షనొంది పడేసి యేంకా రా కూయింటి! యీ రితుల్లు, రాములు, లచ్చిమి, అప్పారావు యీ గుంటలతో కతాకు కోలాహాసే” అంటూ నవ్వుదీరి మామకుడా వెంకట్య వర్మిపోయింది

దీనిని వారుగఁ దేంచెయ్యదనిఁ గోరవలె
 తమ విరోధినిగా వ్యవహరించే, నానా విధముల
 దురుతిమనా వారుగఁ బాగా తెలుసు. అయి
 వలెం రక్షణార్థము, అయి తిండి యా ప్రయత్నం
 వదిలిపెట్టెదలె అప్పుడెనిది యాతలకై విప్పితి
 కేసింది తమకుం తెలియ తినిపెప్పియింది అయి
 తలెం దిండియే దేహా అం తెలిం అభిమాన ప్రా.
 ప్రకటించినినా దేహా, తినినా వ్యవహారా నా
 విధముల గురించిగా తెలియ

పని చేయించును నేనాపట్లా ఎక్కువ ప్రతిభం
యిస్తున్నానని గొర్రెనాని ఇచ్చేదాంతో బాధులలో
యే మొహండా ఎరిగితి అక్కరలు

ఏది యెగురువానా వాసులు యింట్లో పని చేయని
నో-బాబునీ తిల్లి కరీమాద్వైపతిలో వాసులెరిబునవ్వెంది
వంకమ్మ నాళ్ళతో నల్లెండు లేదా అమ్మ ప్రక్క
ఆమె కొక కిలుబునెక్కించింది ఏమనగా ఆమె
తిల్లి చెప్పినా "మేవాదీ! పాట్టయింద" నల్లక
తిప్పు

ఈ మధ్య, హులికేంద్రం అంటే ప్రస్తుతినోంది కాదులే! బోంబంబి కవచిటి పనిచేసాడా? భిక్షానికీ కాదు! లోటే హులికే ప్రభువునానీ పనిచేసాంటే అదేమాదిరి రివ్యూకూతే నిలబడుతూ, కేళిలో తిసి కలిరావ్వంత తిడిచుమానే మునిగిపే స్త్రీనిమానేకంకం కొలుకుచున్నా ఆనీందేచేతామని పెళ్లించుకున్నా కి రివ్యూ మాటలతో బాధించి ఆనీందేచేతామని మరో హులికే, కంక తిసికేళిస్తుతూ హులికేటూ కేళిమని మారేదో తిడిమా? కేళికా? కేళికా? గుచ్చి హులికేటూ మరో కుప్పనివచ్చి, బిళ్ళించుకున్న యేంచెయ్యలో తెలిక హులికేయేది పని చేసాక చాతే నిలబెత్తా నూడి దివ్యిహులికే కవచిటి

అది చివరే అయింది. దీనివల్ల అప్పటినుంచీ
దీని పాఠశాలకార్యాల, కార్యాలయాల పరిధిని
యీ పరిధిని విస్తరించి, ఈ పాఠశాలకు, అది

శేక్స్పీర్ తో ఓర్వీయో తో ఎంజేనూరాలి. పరీక్షకుల్ని మోకాల్గొన్నట్టి బట్టి కనెయికోలారి అంటేగానీ, ప్రభుత్వ పూజాక్షేత్రాల్లో కనెయికోలారి అంటేనీ నడకపోతే, అదనంగా ప్రభుత్వం ముక్కుకు బాటిగా అదుక్కోడం కేవలం మాటలుగా నావి అందరికీ" అన్న ఢోరణిలో ఎంతోకొద్దగా చెప్పిందామెకు తన చెప్పిన విషయం చాలా తోటియినది తీరింపజేయగా చిటికెలు పొయ్యివచ్చాయి.

కానుట మనస్సులో తిరి పోషనల స్థిరమైనత
 తేర్రుచునున్నాయి. వీరికిం నూర్చి, (వనంబలలో
 విరాఘాలంకా శోషనగే ద్విజప్రయయన అనినకుల
 నూర్చి తన త్రిక్తి తెలివినంతి యితిలం క్షేణిక్తి తెలి
 దిష్టా గాదే తిర్చివం ఆమె మనస్సులో మాకుమ
 ప్తయింది. తన వీర్యవ మలుల అనాయుగంకా నిర్వి
 సింపి అకా అనాయయింది మాదా

పంక్తు న్యోగ్ లోనిదివోయి ఈ పక్షయం
అంత తిత్తో చెప్పింది నివాసి తిను, అమె
నాస్తిలో ఎవరి న్యాయని లేమిది కాని అనాటి
కానికే నానలు తిల్లి ఒప్పుమంటుందా? అలా
మూసి పోకపోతే యదనాను ఎన్ను తిప్పని తెలిక
పాపం లేనేలేదు అ నేరీధాన చెప్పి మూసి న్యాయని
ఒప్పించింది కాలాను

లోకాలయమునే కడవి విక్రమంగా ఉన్నాయి
 దెబ్బపడ్డ పవిత్రక్షేత్రముల దొంగిలించి చాలా గుర్ర
 ధనం తిండి ఎక్కువైతే దేవతలగుండెల పాత
 కన్నాండి దివిదించి ప్రభులలో విద్యార్థినున్న
 లోకదొంగ ప్రభులమోండి ఇదే అదివి అ నీకడ
 అనీకదాగాని బ్రతుకేదాని దెబ్బపడ్డ గుర్ర
 మదీ నవనీలవలపున్నాని ఈ పరిస్థితి అనీకల
 కడమిదిగి ప్రాణాల పరిపుష్కరించి.

ఉక్కు మాలి లెకావడంపై వాగులు, వెంకయ్య మొదలగాగల వాక్కు ఈ పరిస్థితి ఊరిగా తీసుకుని ప్రభుత్వమున్నది ప్రశ్నపై సీలో కొలెకు రున్న డిజిల్లో కొని యింకోపూరికి మాలిదల కంట బడుండా పలుకుబోయి అమ్మకుంటున్నాను.

అనుకున్న ప్రకారం జారులు వెంకట్య యింటి
వద్ద, అలాగే కిలుగుండి ప్రక్క బసీ వెదాదామను
కుంటే నిదానమగున్నాడు. ఏవో ఏవో చూటలు
చెప్పకుంటూ, లింబ నివ్రుగుంటూ, వారంట మరేం

జగదీశ్వరోద్ తమకేమి తెలియజేయు కేరింతలు
కాదుకూ యోతున్నాడు యాగో నదు
మన్ను కాటవారలు తమకే యోగోదేవీలను
మనస్సు చిత్తమగుటాంటే తీర్చుగా, కొనగా
నీళ్ళున్న చూచుకుంటూ బాతున్నాడు మధ్యమధ్య
కొద్దలగా విరాగిగా ఉన్న పెరుగుమలు బాతు
టంగానే బోగి రిడిది "బోగీ కేమి! బుద్ధిరేని
బాతుకే నీకురులు!" అని తీర్చుకుంటూ వెళ్ళును.

ఎక్కడోబా అనుకున్నా, వినిపించుకో
కుండా, రెక్కలకుండా, నిర్వికారంగా, బాపు
తమ భూత్యాధురాలు చెప్పుకుంటూ, అపంద
కులాల వివచిస్తవలకు నవోపేక్ష, కొనవల్య
పుటించే వివచనాల వివచిస్తవలకు కొంచెం నడిగా
వల్యకుంటూ, వివచనానికలు యాచించివల్యకు, విచా
రంకో నూనగా బాతుకొన్నాను

అలా వెలువచ్చేవేళకు సరిగా రెక్కలకు
చేతున్నాను వెంట్రుకొక్కటాకే కేటికెగరకు
వెళ్ళగానే టిక్కెట్లచ్చేరుకున్నా కనుబొమ రేకేమి
"ఏమయినానా, యేమిటివంగతి" అన్నాడు మంద
బోధార్యమయిన ముఖంపెట్టి వెంట్రుకయిరిది
మూతంకొగి కొని యోగంపాంగే ఆ యోగంకు
మృత్యుంటే వెంట్రుక పత్రయిది ఎరరాలాను

అయినా కయినుకోవల్సి అవకాశమే మానే
సరి, మానవాదేహాదా మాటలు పుటకొనాయి ఆ
బాళ్ళ విలక ఉపయోగం అంతమాత్రమేకేమి!

వెంట్రుకు ఎరిగి కొనబయియ్యో బాగా
తెలుసుకు "నీకు తెలియని నేమిందినాను!" అంది
బోరినాయిల పెంపులమంది పెంపులయినవల్య బార
విడుస్తూ ఇరిసుయిన ప్రశ్నలేమికేమికుండా, ఆ
నుకున్నా వెంట్రుకు కొనబయిటిక్కట్లు ఇచ్చేకాదు
వెంట్రుక అరిగి బాగొనులు ప్రశ్నించి, విల్లవల
నంటాచెప్పి రెల్లగా కన్నీసింది బాతుకూడా అదే
యేతో గొప్ప అపందకాయో మునుపట్లు అపందించెడి,
అమె వెళ్ళక తన చిరువల్య తెలుసుకునుంటూ
మాట్లాడు.

ఇలాంటి బాకే ప్రకర్తనల వెంట్రుక చాలా
మంది భగవతుల తీపులకు ముట్టచెప్పలనీది బాతుకు
వైసాల వినిపించుకునేది. ఎరిగివచ్చి వివిధంగా మాట్లా

దాలో ఆమెకు మంచికేళ్ళుపాతుకు. అదంతకేం గా
వివరదం, అవ్వకేవల్యనే అవ్వడం పదికాలకుండి
తిండితేవల్య ముఖంపెంపం, ముగివుగా వల్యపుటే
టట్లు, నీలంగా బాతుకూటిరిగి, బాట్లాడం ఆమెకు
కరతలామలకం తలంటి కేరింతనే ఆమె చాలా
భాగం కేరితాన్ని నడిపింది తలతో కచ్చిప జట్టులో
ఎరిగేకు యే చిత్తకచ్చివా తన కేక్రయ్యులవల్య
ఎలాగోబలగా రిచ్చియ్య, వివిధవ గంపం ఇయ్యల్లా
య్యులగా అరిగియ్యో బాతుకూటిరిగి ఆమె జట్టులో
ఆమెకుటెరియో కొనాడు ఒక కేక్ బాళ్ళకు రావల
నీవచ్చుకొ, నీలంగా వెంట్రుక ఎరిగివా ఆ బయ్య
దిగిచ్చి వచ్చుకొన్నా, బాగి వెంట్రుకయిరిగిరిగి
ఎరిగిచెరిగింటే, వెంట్రుక తమకొచ్చుకు (కో)తాం
చెయిదనీ, తెలుగులేనీ, బాళ్ళవచ్చుచియ్యంతిరాళ్ళ
కాలో జట్టించియ్యింది ఆ వెంట్రుకొచ్చి నూనాన్ని
నంపాడించింది వెంట్రుక కేమివచ్చి

వైశ్య క్షేత్రమనాను వియ్యోవదిలో పదాదు
విరళవచ్చి, విల్లవలకు ముంది? గంభీరయిన
ఆ కేక్కు, మునుపెరిగిడి మాట దీకే యోగిలానే అరిగి
ముఖమ, అసలు కలతెందని మునవల్యమ ఆ తెల్లటి
యోగివివరము పోలికే నూనాయి బాళ్ళకు అదో
వికమేది ధయంతోనూడి గొంతుం కలుగుతుంది.

వెంట్రుక క్షేత్రమనాను బాగా ఎరిగను.
క్షేత్రమనానుకొన బాకే వెంట్రుక తన కేక్కునూపారం
చిచ్చి చిచ్చి బాకేబాడి పక్షులు చెయ్యింది ఆమె
మాటల ముందిరిగిరిగి నయలేకేమి, ఆమెగల్ల తిగు
బరిగే తుదిలాబాళ్ళల నయలేకేమి రెండు బాతుకు
పాదు ముందరినాడు వెంట్రుక వివమయిన అపా
యాలకుంచి రక్షించాడు వెంట్రుక అరిగి నీవు
దెలుటండి

అలాగే మాడుగులాయి వెంట్రుకు రిక్షించి దిగ
బోధనయింతో "ఏం? వెంట్రుక యేమన్నా ఉంది
మిటి?" అన్నాడు

"యేటికాబూ, తెలిసున్నాను వివాహాదా
చెప్పండి. మిరియో పెద్దకొగి బాతుకొచ్చి పట్టారి
కొని" అంది వల్యమూకే.

"బాగా చెప్పవల్యి."

"అది కొన బాతు నేరిచ్చుకు తోయూపారం
నీకున్నామంటే యేబాళ్ళాయి దొరికేతున్నాయి. యిచ్చి

పెద్దమనిషి

కన్నా యాహిరంబోటిలేండి ముక్కున్నందగ్గి దొంగల బాత్రూని ఏవో ఆ కారానికి పరిపడ దొరికితే అదే గొప్ప తమిళం దేమందిలేండి యెంతమంది దానినీ తాలో తామిడ ఒకడా, ఇద్దరా. వారి కదాకు దీపాలే బాబు "

"ఆ దీపాలన్నీటి కడుగు పొయ్యాలా యేం" అన్నాడు తామెనాబు పప్పుతూ, తమకదా ఆ దీపాలలో ఒక దీపమును తుట మరచి.

"తానా సొప్పొత్తరాయి. తూ కాణ్డవ, పల్లనా పొయ్యంగ ఉండు పదికొలాలకు లు "

"కస్తా, వెంకట్రా అంటూ మేనగు తోడినెత్తు మరచి కొంతదూరం వదిలి ఏవో క్లాపం తొట్టుకుని వెనుదిరిగి "వెంకట్రా" అని పిలిచాడు వెంట్రా అయిన దగ్గరకు పరుగు పరుగున వచ్చింది.

"చూడ! ఇంట్లో కూడా గానాలలేక తాచెనె బాధ పడుతున్నాం ఎలాగయినా" అంటూ తుట తుంచి దిబ్బలు తీసుకున్న కేతులో చేతులించి పడుకుంటున్నాడు.

వెంకట్రా కూడా అతని తొడత్రుణం అంతా గమనించడం లేదు— "తూపాటి భాగ్యదీపి చెప్పు దివ్యాలా బాబూ" నే తిరిగొచ్చేటప్పుడు తీసుకోని కస్తా" అని చెప్పింది.

"నుంచి అంటూ ముసలాయిన తన గదిలో వెళ్ళాడు

అప్పటికప్పుడే రైలుబండి యింటిరక్కంలోకి వచ్చేసింది స్టేషనులో గణగణ గంటకొట్టాడు, ప్రయాణికులను తిరుతిరు బాతుకులు పట్టుచు రైలు ఎక్కడానికి సిద్ధంగా ఉంచుచు పాపూం చేడట్టు. పైకెల్లో బసం కిటికీలూతుకున్నాడు ప్రయాణికులు ఒక దొంగిల్లో మురిగిపోయినట్లు గురుకదారు ఆ పైకెక్కిన వెంకట్రా ఆమెజ్జు తమ ప్రాణాలు అరచేతులో ఉంచుకుని యిక్కడిగాక ఆ పైకిగో!

ఆ రెండు నిమిషాల్లోను ఆ ప్లాటుఫారంమీద ఎంత దాగులుయైనా అరాచకంలేగిందో ఆ రైలు బాగానే అది అంత విర్యాకువ్యం అయింది.

రైలు కదిలేంతకు రైలుపెట్టలో మునుపలు ఉండిపోయారు యింపటికి గాలిలేక రైలుబండివెంటగల గాలి బాగాపోతుంది. లోపలనున్నవాళ్ళ కిరీరాలు

తలపడ్డాయి నిలుచున్నవాళ్ళు ముక్కున్నవాళ్ళమీద కొరాలు మిరియాల ముగితున్నాడు వెంకట్రాకు ఆమె జట్టుకు యిది తామూల ప్రయాణం అవసరం యీ తలపులాటలమండి తిప్పకుండు తయారే అయింది అతి అపదానం. లోకాధిగమాయనం విప్పాడు ముక్కున్నవాళ్ళు ముత్యం అమ్మలుగా ఒక్కొక్కరు ముక్కునే బాగాలో కొట్టరాదుమని ముక్కున్నాడు

ప్రాధానం ఒకరు తనకేంకొండలకున్న పొయ్యిదానికి రైలుపెట్టలో ప్రత్యేకంగా తగ్గులు చేతులించే క్లెయింట్ కవోలు వేకేంకొండలకు తుమ్మతో ఆ పైకె సింపుతంది ఆమె ప్రక్కగా ముక్కున్న వాటుఅతామీ ఒక పాతుగాటియట్ల పరిగించి అలంబాంబుపాతుయ్యలు తదిల్లున్నాడు ఇవంతా చూస్తూ పహించి తోడుకున్నాడు ప్రయాణికులు.

చంటిపెలకెక్కువన్న ఒక సోఫీగిల్లి ముక్కున్న వాళ్ళించిరిసి అతానుతో అయ్యకాపొంది. నువ్వోలేక పోతుంది ఆమెచెత్తు కన్నులార్యకండా తూకున్న వెంకట్రా ఆమెను ముక్కుమంది తిను లేచి. ఆమె యెటూ అటూయోసి, తిల నీరసానికి, నిప్పనోయితుకు ముక్కులోనే తిట్టుకుంటూ అయ్యంకా పోగిల బడించానేలమీద

ఇవంతా వాకేంకెవలే అప్పట్ను రైలుబండి అదురేకాంతో కదిలిపోతుంది పొగ వెళ్ళకక్కతూ.

ఆమె ఒడిలో పీల్లకు వాగులంకా యెవ్వరిం వెయిలేటాడు ఆమె ఎంత తొరడించినా తొరకొడినం లేదు. తొరకొడినట్లెందో వక్కెక్కె వీడుకున్నాడు.

"అమ్మాయి! యాపాటి లే రీలే కా! కత్తాడు చెమటు కుక్కుతూంటేను తొక్కుపోసి యేతున్నాడు యెలాయియ్యి" అని వెంకట్రా ఆ పీల్లడిని తీసుకుని పైకెక్కి ఆమెకున్న వాగిని ఒరిగించి కిటుక్కిగ్గరి నిలబెడింది పీల్లకు గోదన తానితోసికోటితో నత్తు తూ చేతులుకొట్టాడు తొట్టుతూ కాట్యం చెప్పాడు అంతయేతువు మాయయింది అర్ధవ ఎక్కిక బయ్యలో కాంతిలాగ రైలుబండి మళ్ళీ అగింది వెంకట్రా పీల్లవాడిని తల్లి కిచ్చింది

తమతమ సంచీలు మూటలు తీసుకుని వెంకట్రా, ఆమెజ్జు దిగిపోయారు గుడ్డితిప్ప కన్ను లాట్టబొయ్యం

దనుకుంటూ స్వేదకలోని బాక్సు కన్న పలకరించు
తూంటే యెవరి తినిపడుదాం కాలిస్తూ, అల్లల
నంపును కంటచెట్టుకుని వెళుతూ బహుళి దల్లగా
జాగకుంది.

చారంబ నడుస్తున్నారంత త్వరిత గమనంతో
తెలుగు ముగ్గురి మొట్టమొదట యెరిపివెనుండి బయలు
దేరివచ్చుచున్న చలాకీ కబుర్లు పత్తులూ పూర్తిగా
విచ్చించాడు కాని, అవికాలో యింత ఆ అహం
కారము స్వతంత్రి పూర్తిగా తూర్తిధరించి
ఉన్నాయి బాక్సు బహుళిదోయి కొంతసేప
నియ్యం అన్నీకొని, పరుల కంటపడకుండా ఉండ
డానికి అనేక పనులు ములుగుకట్టి మళ్ళీ వెళ్ళి
స్వేదనుకు బయలుదేరును.

వెంకయ్య మిగతా బాక్సులవరకు వెళుకోవలసిక
రీతి బోధనాంది ఎంతోనూ యెరుకుయిండు కుట
పట్టించు పెట్టకొనూనదనీ, రిమిని చక్కచెట్టుకునే
వరకూ వివరణగా ను, ప్రాంతాభివృద్ధిగాను
మట్ట పనులీ నూచించింది

మిగతా బాక్సు అంతా వెళుతుంటే అనుభవకాలయ
కాకపోయినా యీ విషయంలో కొంతెం నిర్భావ
వరులే అని చెప్పకొనాలి నానయి కుట్రం
యీ ప్రాగ్భూతి పడెంతోనూ, ప్రాంతాలలోనూ పత్తు
కంటేగు తటివల మనుషులు యెరిపి మిలిపోవాలి,
పత్తులూ పాలలలో చాలాచాలా పార మే అమర్చి
నింప వివరణం.

ఇలాంటి చట్ట కర్మకర్త వ్యాపారాల్లో
ముఖ్యంగా దివాలాపాత్రభాగం అతి స్వల్పం చిల్లి
గవ్వపనికూడా జరిగినది "తమి వినగా పూటపోను
కొనలేనని చూస్తే ఉత్సాహి కానమంచి నుంచి
దున్నుల తోడుకొన్నది దివాలా కాలం గడపాలని
చూస్తాడు మగ్గి దొంగవ్యాపారి అంకిష్టపై అంకితు
మేనలు కట్టించాలని చూస్తాడు దీనిలో జారీ
దయా యెక్కడిది?" అనుకుంటుంది నానయి

అయినా వెంకయ్యలో ప్రత్యేకత ఉంది ఆమె
టాక్టర్ల బోర్ల బోర్ల యెక్కువలో చాలా గొప్పపనులు
రిమి కన్నుల యెదురుగానే చేపట్టింది అందరూ
వెంకయ్యలా ఎలా చేతులుయి! అందుకే తివకు
నాగ్యంగాకపోయినా ఆమె ఉదయ అందరూ
మానంగా నింటారు.

బాక్సు బాగో చాలి దూరంగా దూరంగా
నడుతూ అనుమానంతో అవ్వడం చాలాదాని
చెల్ల తూర్పు నడుతున్నాని కిక్కు చల్లగా జాగ
తూంటే ఆ చాలిదాని చేతో సంజ్ఞ చేశాడు
వెంకయ్యకూడా పంజా పూర్వకంగానే సమాధానం
ఇచ్చింది తడు మీసాల మెలేతుకూ అటునెల్ల
చూస్తూ నిలబడ్డాడు

అతిధి బుజంమీద బావుగా పడింకో చెప్పి
అతిడు ఉలిక్కిపడి అటు చూచాడు కాస్త
జంకాడు

"అ! యేమిటా సంజ్ఞలు! ఆ ముసలిదాన్నిగన
గువా?"

"అక్కే ఏం లేదండి"

చాంతోలేకనే సంజ్ఞలు వకతరుగున్నావు
జూచి వచ్చుల్లాంటి చుట తైంపేనుకు రిగవ
తోంది యేటి సంగతి"

"యేటో చిన్న చిన్న యాపారాలు వేళన్నా
రండి"

"యేటా యాపారాలు యేదన్నావ్విల్ల యెవ
కాలబాధా వేటి?"

"అక్కే లేదండి. అలాంటి గొడవ ఏం చేశా"

"మరి వత్తవ పెరయ్యావుతున్నావు, అదీ
చెయ్యావుమంది!"

"ఆ ముసలిదాన్నిగనగునలెండి"

"అదిగో చావెవకే యెరుకుంది, కాత్రి
నానగా పోతుగా ఉంది చాన్ని మార్చే మనకు
కెనవైపోతుంది మున్నూ నేనున్నా కదపలవా?"
అన్నాడా కర్ణి చాకేదాని విశ్వరంగా ఉన్నాడు.
కాస్త దూరమైతే వెంకయ్యకూ దొంగ మోపులు
చూస్తూ కదిలిపోకన్నాను.

"ఏం జాట్లాడేవో" ఆ ముసలిదాన్నిలా యెరు
గువు?"

"విజ్ఞం యాపారం వేతోందండి" అన్నాడు
అత్రుతుక్కింగా చాలిదాని తిగవారి తివ తెలివి
తివ్వువకు చాలి కొనబట్టున్నాడు

"అ! అదా సంగతి ఆక్కో నుటపెల్ల
తోంటారంతోడూ! ఆహా" అంటూ తిలపాడు
చాలిదాని తలొంచుకునే నిలబడ్డాడు

పెద్ద మనిషి

“అయితే యీ యాశో దొరకబాయేం” అన్నాడు కొర్రబ్బె.

“వాళ్ళ యింకా వాళ్ళేమిపారండీ పాపం. పాతలా లేదా లాభాని కమ్ముకుంటాను.

“పోనీ పనికట్టితెళ్ళి ఆ కుక్కమేకా పని. దగ్గిరాది పెళ్ళికొచ్చినట్లే అన్నం అనీ యివ్వలేక పోతే ఆకుంటేనా లాభంగా” అన్నాడు సిగ్గులేని అధికారంవల్ల గ్రమ్మటా. చాకిరాని మాటలకు నుండా పనికుంటున్నాడు అయిదుమహిల్లో వెంకయ్యకు కలుగుతున్నాడు.

“ఏం కాదుకా! అంత బలమైన పనిగట్టుకు నవ్వులే నీకే అన్నా ముప్పవేలకుండా తుంటాను” అంది వెంకయ్య చూడగా

“అనుకో ఆక్కడింటోనున్నాడు చూడగా” అంటూ చాకిరమయ్యను ఆ అప్పదవల్ల నీ మానీం చాడు. “ఆకు కా పెట్టి దొడ కేపుకు” అన్నాడు

“అయితే యేంటుంటాడు”

“పాతలా పరలోకెళ్ళుంటాడు అలా కొర్రబేనీ యింకాకే నడుస్తోంది చూడూ, ఆంటును యింకాకే తీసుకు వెళ్ళుంటున్నాడు” అన్నాడు ప్రశ్నార్థకంగా

కానీ యింకాకే కొడిసిగ్గిలా వెంకయ్య వెనకాల కానుంది

“ఆదికమ్మచి యెదక!” అంది వెంకయ్య ఉక్తం అకమ్మకైనా అంత చటుక్కున తిట్టినందుకు తప్పుకొనడమిది కలింబు నీస్తి తిప్పకూ.

“నీకు తెలిసి సంగతి నుంచి బాబూ మేంకూడా నీలాంటిళ్ళమేకా పెద్ద పెక్కాడిలేకాని దొక్కాడెదు. యీ కంటకుతో పడిలే కీ పావులా మిగులుదో మిగులదో, చారీపాడుకా పరిపాదూ కీ పాతలా నుంజుంటే మా బతుకులేకాదు ఆ కంటకున్నా కావల్ల నడక నీ యెంటు సంతాదికి ఆదికేకా సిగ్గులే డంటూ అలా పెప్పదానికీ”

“మొంటు కీ పల్లెరి పెక్కాచానిన్ను యేదో కీ పాతలా పారేనీ మీ గూతాన మిగులండి అది ఆది మిగుల పారేనీ” అన్నాడు చాకిరాని పానుభూతి

మాచకంగా వెంకయ్యకూడా లొంటున్న పాతలా తీసి వాడిరితిలో తుంచించి నాచిది తీసుకొని

“యిదిగో ముసలమ్మా! యింకాయెండు మీరీ విక్రయం మాట్లాట్టుకుని యాదానినో వీ కైలో పడి పోతారు లేకపోతే ఆకు పెప్పింబు కేల్తోంపెలల పినే నా పేతుల్లో యేంలేకు తిండ్రి మోయింబం” అన్నాడు తీవ్రంగా

“అయితే మా బతుకుల పోయింటే యీ తాళ గంజీకూడా తాగ్కుండా వస్తుందా” అంది దీపంగా వెంకయ్య

“అయితే ఆకు పెప్పింబు పేసుకోండి” అన్నాడు విసుగుగా

“అలా యేనా కేల్తోంబాబూ మాకు మాతరం గౌరవం చెబాయేటి”

“మోయింటు కే శేం చెక్కుగలను అయినా యిదివరకు లాగే ఆపాలబాచిని పొంది, ఎడమ అత్తేవాడుండు కొత్తిమారమయ్యగే శేం” అన్నాడు.

వాడు మాటాడకుండా ఆ పాతలా అతిని రితిలో పెట్టాడు కొంపలో ఆ అధికారి శేంమోద విసిరి కొట్టి “పోరి మొదూ! నున పావులేకావురా పాతలా యిచ్చివుకున్నావు?” అన్నాడు

“అంతే ఇచ్చారండి నిజం చెల్లన్నాను.”

“వాకే కుదిరి యిచ్చామనియాస్తావు? ఎరికి దగ్గరేయి యీ పాని నీమలు వాళ్ళిద్దరి యొక్కర డెడ్లులాగేనీ, పాతలా అమ్మమా నానోరబారింపని ఆ పాతలా నా మెళ్ళాన్న కొడుకున్నా” అని గర్జించాడు.

“లేదండివారే లేదండి” అన్నాడతడు నడికే చేతులు నలుపుతూ

“ఏంలేదు? నవ్వువుచ్చుకున్నావు ఎంతిచ్చాని నిజం చెప్ప” అంటూ తిరిమాడు

అధికారిం దుర్విదియోగం చేసేప్పుడు మానవునిలో మానవత్వం పోతుంది.

“నిజంపారే నిజం. కావలెంతే దుగా చెప్పన్నాడు పాతలా ఇచ్చాడు. అంతేలే” కళ్ళింట సిగ్గు పర్వతం తెచ్చుకుని అన్నాడు.

“ఒరేయి అబ్బాయ్, ఈవడగ అంధులది బ్రతి దొరికదా బతుకులదేనని యిలాంటి లాక్షణిక వాదనలతో పరిస్థితులను తెలిపిందా ఇప్పుడేనా కాళ్ళెరియిచ్చానో మర్యాదగా వదలండి ఇవ్వరం నరూంకా వంతుకుండాం భయపడమోక” అన్నాడు చాలవకా

“కాళ్ళ పాతలాదులు యిచ్చారంటే కాళంలతో కాబట్టి కిచ్చే చేసుకోండి” అన్నాడు భయం ఉట్టి పడుతూ

“అంతిమిచ్చుకొనేసరికి అట్టిలే తీసుకురాకపోయినావు వచ్చునదిచ్చా” అన్నాడు మరమర చూస్తూ

“అతడుకూడా చెప్పిందే యీ కళ్ళ కాళంనగం అయినాదంట, మళ్ళి వచ్చినప్పుడు వస్తావంటూ అట్టిలే వచ్చుకుందంటే” అని అవధించడాడు అవల సంగతి పడినట్టి

“అలా మొదటి యెడకరాదు, అలాంటి ఇలా యిచ్చి” అంటూ క్రిందకు పాతలా వాడినీ త్రుచ్చు న్ని యీలకేమకుంటూ నిశ్చయించాడు.

2

వంకమ్మకంఠురాలు నీవకు చేతులేవరికి నీరా వంటి నీవకులో ప్రకటించింది వంకమ్మ అబ్బ ప్రకారం అంతా తిలకించుకుని వచ్చుచున్నాను. రైలు బతులుదేరగానే యితర గ్రామ ప్రయాణికులకు కాకాదిధాన ప్రతిహతి, విశిష్టతలుంటును, బహుశ రహస్యకావాల చూచుకున్నాను కాళ్ళుతూటలతో రహస్యంగా వచ్చినా, మేలగాలు చూచినట్టి తోన పడుతుంది అసంగతి అంది మూడుయాకట్టే విశ్వా యావానితారం పోగొట్టుకున్నాను.

అనగా నీళ్ళుతెరయినా దిశామించినా, వారి తోడ, నీర కాదురాళ్ళు చేరిపోవడంలే!

అన్నిటికన్నా ఆశ్చర్యకరమయిన విషయం మేలు టంటే, నిశ్చల భారతీయ మూలమన్న యొక్క మున్నా అందిన చూసేవాడంటూ తీసుకుంటూ అధికార అధికార వంకమ్మ సముదాయించు కుంటుంది గైతె రెండవనీవకుతో చేరగానే, వంకమ్మ అన్ని పైలెం గలగరా తిరిగి అందినీ పైపాది చూచు కుంది, మరల అదృశ్యమందా వాగ్గతగానే

ఉన్నాను. తనా తిరిగివచ్చి తనమూలమన్న పైలెం మున్నాను.

వంకమ్మ చెప్పగానే వాగులుపైలెంకొనే, ఈ దొంగతనం పుట్టుకున్న విషయంబడిక ప్రత్యేక ఉద్యోగంల పేర్లుంది యొక్కరైలు రైలు మళ్ళి తన ప్రయాణం పోగొంది తెలుసుపెట్టింది కాళ్ళు పైలెంకొనే కలననీకడం మొదలుపెట్టిన అధికార వాగులు వాగినవియ్యం అన్నీ పలుకున్నాను. వాగులు పైలెంకొనే భయంతో నడిచిపోయింది మూడవకండా మూడు తనకు సంబంధంలేదు. అయితా అందరి ప్రయాణికులు తీసికోవడం అందులో కొందరి అనుయాయులు వాగులుసంగి చాలా సంతోషంతో ఎదురవరాని అమె భయంతో ముచ్చటయింది

ఆ అధికారవంకంలో ఒకడు అమెకన్నకు నడ కడ చూచుకున్న “యీమూలమనేకా?” అన్నాడు.

అమె నోగమూసుకు పోయింది పెదవులు వణికియి కళ్ళంటు రెండు నీటివింగువులు రాలాయి ఆ అధికారి కొంప ఎక్కరియింది ముఖం కేత్ర రించింది కొంపతో ముఖం వికారంగా నిన్న “యేం, మూడవకం వలకేవాడరాలూకా? యిది నీకేకా? చెప్పు” అన్నాడు

“అ న నే” అంది యింక పోలే లాభంలేదని.

“అహ! అలాగా!” అన్నాడు వాస్తవ భాంధిలో

అమె మూడవకం.

“ఈ ప్రక్కనీవకులో దిగి పోలినుకాకా? పది” అన్నాడు తీవ్రంగా.

ఇంతలో అధీనవరచ్చి తన కాదుకేమలా తిట్టాడు

అతడలా తిట్టకమ్మనని ఏ కాసవంలో ఉండో ఎవరికి అర్థం అవలేదు అలా తిట్టినప్పుడు అవకమ్మంది మానా ఏ కాసవంలోకే లేదని కొవల, ఆ రైలు పైలెంకొనే ఎవరా యేమి పట్టించుకోలేదు.

వాగులు మృతం యేమి మూలదాలో అర్థం గాక అలా కలకలపరులూగ నిశ్చయంగా నిలచి పోయింది. ఆ అధికారి అనుమాయులంతా అమె చుట్టూ మూగగాని అమె అరిచి కొళ్ళా ప్రత్యేక పది ప్రతిపాదించి, అతడు పరిశీలేడు.

పెద్దమనిషి

దిగ్గి విగ్రహాన్ని చూచి పాపం

అందరూ తొలి చూచి అంటున్నాడు కానరా
కట్టి బట్టి వేరుంటోంది అతిథుల దుశాసనం గా గు
రుకు అనిష్టం కలుగుతుంది అని తూర్పు అన్నాడు.

అంతలో ఆ రైలుపైకి వెళ్ళి చూడమంది
“ఎందుకోయ్, యిలా దుశాసనం వేసి” అని నిరసిం
చింది అందరూ ఒక్కసారి అటు చూడగా ఆ అధికారి
తన ముఖం చూపాడు.

కొలుపు బద్దలగుటలు కట్టి, తెల్ల బ్రాఫ్ట్ పెట్టి,
జూలకాగ్నాన్న ఒక వృద్ధ యువకుడు మళ్ళీ ఆ అధికారి
తన దగ్గరించి “తమరీకి యిలా దుశాసనం వేసింది”
అన్నాడు.

ఆ అధికారి ఆనెవు తేలిపారబాదాడు ఆ
బ్రాఫ్ట్ చూడగానే అధికారిని చూసి వెళ్ళింది ఆ
దుర్మతి చూడగానే గొప్పతనం కళ్ళలో తిరిగింది
అధికారి కంకణంపూట తన గురుకునివానికి తన
నొచ్చుకున్నాడు. మంత్రిమంత్రిలాగ అరిచి పట్టి
వెళ్ళాడు.

“ఇలా రండి ఇక్కడ కూర్చోండి” అని పక్కన
భాగ్యం చూపించాడు. అతిథుల చూడటం
మీదా అరిచి అనుమతి కోరం కలుపుకున్నాడు.

“చూపించి! పాపం! ఆ పిల్ల ఎంత ప్రతిభా
మంత్రి అంత ప్రాధికారం కలిగి ఉన్నాడు ప్రతి
కార్యం చూపారేమో”

“అయ్యో! పిల్ల పంపి తమకు తెలియ. పిల్ల
నోచా యిదేమి ఎంత కాలం యిలా ఉంటా
నంటే చూపి చూచు తెలుసుకోవాలి”

“అలా చూపండి ఆ పిల్ల కళ్ళ! మీరంత
చూడగా తిట్టా, మీ ముఖం తెలిసి అవమానిం
చినా, అంత దీపంగా ప్రతిభాపాటుంది తలంటి
అపారమైనా అంటున్నా చూడండి మేము కొనసా
గిస్తున్నామని” అన్నాడు పెద్దమనిషి ఆ చూడటం
భోజనం బట్టి చూసే, తన అనుభవంతో పెద్దమనిషి
కొనసాగి ఆ అధికారికి అనుమతి కలిగింది.

“మీరు లక్ష చెప్పండి, వెయ్యి చెప్పండి లాభం
లేదు. పిల్ల కోడలి తీసివేయమంటూ మీరు చూడ
కన్న వాళ్ళే నయం బట్టి దొంగవెనకలు తూర్పుకి
వెళ్ళి ఉంటూ, మనీషియం బట్టి కట్టి గంజు తాగి

దబ్బు పెడితాడు ఎంతో దబ్బుంటుందో తెలుసా
చూచి పిల్లలగర్ల తీసివేసి దుశాసనం వేసింది”
అన్నాడు దరహా పాపంతో.

“చూడండి రండి గాని అంత పిల్లలమంటే ఎలా
పాపం దుశాసనం వేసింది చూడండి మీరూ నోచా
తీసివేసి చూడండి” అన్నాడు ముఖం బట్టి చూడండి
చూడండి ఎందుకు వివాదం అర్థమవుతుంది ఆ అధికారికి

“నువ్వేమి అంటున్నావు నన్ను చూడండి”
అన్నాడు తన గిరివల్లం

ఇంతలో పంపి అంది అధికారి తనకు
అనుమతి ఆ విశ్వాసం చూడండి కింది లాగా
కానరా చూడండి, చూడండి తన పిల్లలకు
లాగా పంపి కింది లాగా గొప్పతనం
పిల్లలకు పంపి పంపి చూడండి అనుమతి
చూడండి. పంపి చూడండి (పంపి చూడండి) పంపి
లక్షలకు అంతలో అధికారి చూడండి కింది
కానరా అంతలో కొన్నింటి దుశాసనం అంతలో
కొన్నింటి అంతలో చూడండి చూడండి తన పిల్లలకు
తన పంపి చూడండి కింది కింది చూడండి
చూడండి చూడండి చూడండి చూడండి

పాటుపారంపరికం పంపి కలెక్షన్ కుంది.

పంపి చూడండి చూడండి చూడండి

కింది పెద్దమనిషి తనకు ఆ అధికారి దగ్గరకు
వెళ్ళాడు అంతలో చూడండి చూడండి చూడండి
చూడండి గంజు తీసుకుని వెళ్ళాడు. తన లాగా
పంపి చూడండి కింది చూడండి చూడండి అనుమతి
చూడండి కింది చూడండి చూడండి చూడండి
“చూడండి చూడండి చూడండి చూడండి
చూడండి, చూడండి చూడండి చూడండి చూడండి
అన్నాడు కొనసాగినా పంపి చూడండి చూడండి
చూడండి చూడండి చూడండి చూడండి చూడండి
చూడండి చూడండి చూడండి చూడండి చూడండి
అధికారి తనకు అనుమతి పంపి చూడండి
చూడండి చూడండి చూడండి చూడండి

ఆ అధికారి ఆ పెద్దమనిషి చూడండి చూడండి
చూడండి

అధికారి "ఒరేయి! యేం అలా చూస్తున్నావు పోలీసు కాకావు తీసుకు వుండి" అన్నాడు మేఘం ఉగ్రమనట్లు అతని బోటినుండి తూట తాక గురిపెను ఉబ్బు గుంపరు కాలాయి

"అయితే ఆ అమ్మాయి పోలీసును కప్పకెప్పు దానికే తీసుకపోతున్నారా?"

"ఆ యిలాంటి చట్యుతిరేఖ పనులెంతకాలం పాడుకొని చెప్పండి"

"మనం తూటం చట్యుతిరేఖా చేయటంలేదా? ఏదో కాన కనిగించండి పాపం"

"ఆ కేసుపరిగెం బాబూ దీన్ని తీసుకుపోతుల న్నిదే ఏమయి నానరే"

"యీ కేసు కామఖం చూసన్నా కవలారీ, మీరనుకూటం చట్యుతిరేఖం తెలుసుకోలేదా అంటే మరేం అనుకోకండి మమ్మోను అభ్యర్థిస్తున్నాను" అన్నాడు

"మీ మాఖం చూసే యెండుకు కవలలో కాకరం అనుకోలేదు కేసు చేసే చట్యుతిరేఖ పనులేమిటో అనేక తెలిపించెను" అన్నాడు విసుగుగా అధికారి

"మీ రామెలవల పడుతుందిగా బాతులుగితుగా, అకమానిస్తూ, కల్లు పట్టుకుంటే కాళ్ళతో పోన అక్కడం, రక్కపట్టుకులూకడం, యివన్నీ చట్టాన్ని సమర్థించడానికి యివేటి చట్టానికి కట్టతిరేఖలు కావు" అన్నాడు పెంబుగడ్డి కందిక్కు కిరండా

"నీ కేసుకేయ్యా యీ క్రిమినల్ నీదారిని కుప్పె పోయ్యా కేవలం! లేదా? నీ నిన్ను కూడా ఆ పోలీసు కేవలం పోలీసులని తింటుంది ఆ క్రిమినల్ తులెకొకా క్రిమినల్" అన్నాడు

"అహ! మీ సంకెంత్ నే చూస్తున్నాను ఆ మునిరివాని దిగర నీ బంట్లోతులు దెబ్బ తీసు కోపం నీ నడువించలేదుకున్నావా?" ఆ కేసుకి ఆ అధికారి ఆళ్ళిగ్గుపడ్డాడు కాని బంట్లోతులను ఏమీ అనలేకపోయాడు

ఎంకులో అందరికీ తెలుసుకు!
ఈ మానం ఆ ముఖంబలయింది ధౌగ్గం యిచ్చింది

"నేనంత చెప్తున్నా నీకు తెలివం లేదేం నేనెవరో? కేసీపీటి నీ అవ్వ చూసుకుందాగాని రీడెన్ శృంగుపడి నీ అధికారిం, నాలుం అన్నీ కాగా క్షణిస్తున్నావు" అని ధూడించెనది ఆ అధికారి

మాదిరిపోయాడు. ఆ మాటలతో తోగడపిటంటి. ఆ ముఖంబలం ఎంత క్లి, అధికారిం ఉండో! తన తెలివితప్పక క్షణిస్తే తన్ను తాను తిలుకున్నాడు.

ఆ అధికారి బంట్లోతులతో ఆ మాటలూ, ఆ పబ్బూ ఆ పిల్లకు తిరిగి యిచ్చేయకుని తిరిగి తాను ఆ మాటలూ దెబ్బ తిగి యిచ్చేయాడు. నాలుం మాట్లాడ కుండా నిలుచుండి. అధికారి అతని బంట్లోతులు ఆ ముఖం చూచివాని! కనుకూరాల పెట్టి ముంతుకు పోతున్నాని విశ్చలంగా

3

ఆ మునిరికాలం దగ్గరకు తిరిగివచ్చాడు ఆ మె కెనుగిగా నిలబడాడు వాళ్ళ తెలివిన దిగిలాంతకు వెలుతురు చిమ్మిపోంది

"ఆ మాటలూ, అది కేసు కేసుకుపో!" అని కడిమాడు నాలుం కేసు కేసుకుపో, క్లిమితిరేఖం, అతనివల్ల చూచింది అతనియంతేదో తెలివీ గోరడం కుదిరింది ఆ మె మాటలూ కేసు కేసుకుపో ఒకడుకు ముంగుళిస్తూ "తిమిరు విత్తు రచ్చించాకాబాబూ!" అంది మెల్లగా "మంచి రచ్చించెమే యింతివన్నీ మాదిరి చేసుకోరాదు నానావెలలలేత చేతులూ కాస్తా కట్టిం మెక నిలగించుకోవడం" అన్నాడు విసుగా తిడుతున్న ఆలాంటి అవస్థలు పడుతున్నాయి ఆ మె క్లిమితిరేఖం విండుకుంది

"అయితే తిమిరు ఎవరకాబా" అంది

"నేనా మీలాంటి క్లిమితిరేఖం చేసేవాణి" అన్నాడు

అతని మాటలు భావనలకు ఆ మె తేగకుంది. తిలవిన బాతులతో మెల్లగా అతులుచిస్తూ "చట్టాలంటే యెటికాబా" అంది మెల్ల

"చట్టాలంటేనా, క్షణలంత మాటగా కేరించ దాని ముఖంకావడే కట్టనాను ఒక్కో విష యంలో క్లి రిగియిన కట్టనాను ఆకట్టనాలు ఎవరూ తలంపుంది మాకుగా క్లిమితిరేఖ నీ విత్తు తీసుకుపోయిట్లు తీసుకుపోతాను వాళ్ళని కూడా." అన్నాడు తన అధికారిని కడపరిస్తూ

"మరిగంటే క వాళ్ళిగ్గు—దీదోళ్ళని భాగపెట్ట మాకడరి, ఆళ్ళిగ్గుండి బలా యిల్లు అవ్వ తిండాని చిం చేతులుకడపింది మాతోటలు కామగాయ" అంది యెదో తీసుకొచ్చెను తెలుగు కేసు.

"మాకావుగా యీకోకా విత్తు భాగపెట్టి తీరుకున్నావా. అలాగే చట్టాలచేసి తీరతాం"

పెద్ద మనిషి

అంటూ ఆమె బుజంమీద మెరిగి వేయవేశాడు. వానిని ఉరికిప్పటి పెనుతిరిగిపోయింది. గుడివెలుగులు, ముసలాడని మోములో చిగురవుతున్నాయి.

ఆమె చూపుతూ తన వజ్ర వేణున్న అధిః చేసింది ముందరినాటి చేయి తెగి పంజరాల వారి పోయింది ఆ బిళ్ళి భూదా కాన తొందరగా నడిచి ఆమె ప్రక్కన చేరి "అంత పరిగడుగున్నావేం" అన్నాడు.

"నుండికి కైం అయింది బాబూ" అంది.
"నిన్ను వస్తున్నావు" అంటూ మెరిగి మురిసి పోయి వారవేశాడు ఆమె కంటిమీద.

వానిని కాపెట్టేయి అన్న అంత అర్థమయింది ముసకత్వార్ని కట్టి పొడిచివేయించి అరిచి చూచి అదిలేనట్లు గొర్రెల పోయింది కొంత దీని యిగుండు యిలాంటి చిటలేనట్లు చేస్తూ తేమో అనుకుంది నిజమనుచు వున్న ఆమె ముఖం లోంచి నీరు కురిపిస్తోంది వెలుగుతుంది, దిటంగా అల్ల కట్టి నలమట్టునుండి తొంగిచూచే ముగియాలి పెట్టిన దీని ముగియాలి ఆమె బుజం తెచ్చుకుని వాళ్ళకు ఆమె మల్ల బాగిదనలో ప్రవేశించింది. మెరిగి అతనిచేయి తన చేతిలో తీసివేసి దిక్కుగోటి బట్టకు కొంత చక్కనిచ్చింది అయితే అంతకంటే ప్రకటింపించి ముందరి కానట్లైతే దీని చేయి "ఈగోలా" నేను తోడుపడేదాకే నీవేమియి ఉండేదాకే నేను" అన్నాడు.

"నీ కిం బాబుగారు పాపా ఉపకారం చేసి వాని మీ పేరు ఈ జనమలో నుంచిపో" అంది వానిని.

"మీలాటివాళ్ళంతా మూలనోపే పనులు చక్క చేసుకుంటా" అన్నాడు తొందరగా నడిచి ఆమె చక్కనిచేరి.

"సత్రేంకా పెత్తున్నా బాబుమా! తను ఉపకారం చేసేవ్వడూ బుద్ధివే" అన్నాడు.

"మత్తెను మురిచాకపోతే వాడు లాభించింది?" అన్నాడు.

వానిరెవీ మూటాడలేదు గలగల అడుగులు వేస్తూ వెనుకొంది అతడు పెట్టుకుని ఆమె పడుం మీదకు తన చేయి వారిచూపుతూ ఆమె ముగియాలి విసుగుగా అందిచేయి నివరిచేసింది తీసివేసి గొట్టేంలా నేల దింది అతనిచేయి బుచ్చును; కాన నీవేమి చేసింది తన ఆర్థిగొండానికే వెళ్ళి తిరిగివచ్చి వాపడ్రాసు

"యింతుపకారం చేసి యిదే నేమిటి? కొంచె మేమో బుద్ధి ఉంటేగా? నీ నగం చి యింట్లో బుద్ధివే లేదు అదేమిటి" అన్నాడు కొంతగా.

ఆమె మూటాడనంతా నేలగా నడుస్తోంది.

"లేకపోతే యీ పొడికి కైలో పొడికి, కాన గొట్టి పెట్టుకున్నా, నీ వంటిమీద అందరూ తిని వెళ్ళుతే నీ బాంబులులేం నీకు?" అన్నాడు.

ఆమె గొట్టేంలా నేలగా నడుస్తోంది.

"నీ నల్లనివేయాలి, కల్లవారి విడుపుకున్నా చిదిచాచి అనుకున్నావేం పాపం"

ఆమె నోరు కదలలేదు నేలగా నడుస్తోంది

"చియగిన్నాడు యిలాంటి వాళ్ళమీద దయ వూదాడు ఎంత సహాయం చేసికా సరే"

ఆమె మూటాడ నేలగా. వెట్టింది నేలతో నడుస్తోంది.

"మూటాడనేం వెలంకొడిన రామలక్ష్మి!" అంటూ ఆమెచేయి పట్టుకున్నాడు ఆమె వింగిలించు కుంది అతడు యింట్లో గట్టిగా పట్టుకున్నాడు ఆమె యింట్లో గట్టిగా నిలిచియుకుంది ఆ అనుకును తెలి మిద మూటలు యింగిలించు పడ్డాయి ఆమె నుండే నేలగా కొటకుంటూ మూటాడలేకపోయింది ఆమె అపహేతుక ఆధారంగా తీసుకుని ఆమెను చిది రగా లాగుకుంటున్నాడు ఆమె భీతులతో ముగి ముగి

నీది నీపాటుకుదా వెలిసేను కనుకున్నాయి కళ్ళు కొంతో మెరుగున్నాయి కేరం దిగి చిగురుకుపోయింది

"ఎక్కడి వెళ్ళుంది? అది అనింది

"ఇదిగో యీ పదిహేనువాయి తీసుకో"

"వా దారిని కన్ను మూసుకుంది" అంటూ తన చేయి లాగుకుంటోంది అతడు ఆమెను నోక్కి పట్టుకుని తన చేతు లాగుకుంటున్నాడు ఆమె తిరిగి అంతా ఉపయోగించి ఒక్కలాగు లాగింది అతడు ముంగురుపడాడు ఆమె ముగియాలి తొంగిచూచుకుని చూసింది. అతడు లేకదానికే ప్రయత్నించేస్తూ కళ్ళంటి విచ్చుకుంటు ముగిస్తూన్నాడు

"యిదిగో బాబూ! మీ దారిని మీరు పొంది వస్తుంది వెట్టింట్లో గొట్టేమిటి పదిమందికి ఈ వెట్టింట్లో" అందామె అతడు లేకమంది

"గొట్టే వెట్టింట్లో" నీ లాంటి దొంగలకు సహాయం చేయడం వాడే పొందాడు" అన్నాడు బుచ్చి గులుపుకుంటూ

ఆమె మూటలు తెలి కట్టించుకుని, మూటాడ కుండా, అతనిచేతు చూచుకుండా, నుడిచిపాలు వెలు ముతలో క్షేమమధ్య నేలగా నడుస్తోంది అందు పడుందిగిం తనుపాములా బుచ్చుకుండా నడి తోడుమీద విచ్చున్నాడు

దిక్కుచూచి నుడిచిపాలు వెలుగులు చల్లగా నల్లని కుంటున్నాయి.

ఆంధ్ర వచన రచన - పూర్వరంగము

“వృత్తిలేని పాపమున కద్యము ముక్కలు, వృత్తిలేని, ఉత్పత్తి లేని ప్రాణము, చూపుతుంది కాదు”నియును తొలిది సమాసరసము గలదని వృత్తి భాగములతోఁ గూడఁబడిది చూడవలసి దిని సమాసాధ్యము కావలసియును—నిశ్చయ కాగకదిరాజు, సాహిత్య దర్పణము

“కం. కమలంజర భావరసము

పడుచుచి హరిదైవోలి బహుముఖ రచన

బుడ సెలయను నద్యురుదాఁ

దెనులకున్నుల విరివియనఁ దిలయఁదంబు”

గద్యము స్వచ్ఛ సమ ప్రభవత రహితము (శ్రీ పుంజీరీతి ధువనత సింహాసనాధుని సునివేర ముకుల తిలకులతో మునివీరముగ గల ప్రభావిత సాహిత్య వేదవిజ్ఞానాదుల గౌరవ లలితా ప్రకారం కృతి దిగు సరసములతో . శ్రీ యవంతి పద్మవాళి పదునై పదునైదు—అనంతం దంపము

“ఇతరముల గద్యలక్షణం మతీయులం గద్యయును స్రుత్యేపముల విహితము—నయ్యుని యే వలసేను—గద్యయు విహితగద్యయు, చూర్ణయును—నయ్యును, విన్నపములున గద్యధేయము లైగను ప్రకాశముల రిద్దయులై విశేషించులం గద్య గ్రమం బియ్యలతోనై గద్య—అనుకరణ కేళ యులంబై యులంబై నై విహితగద్య—సంతోష కాంతి పదమంధరంబులై వరియలంబై నై చూర్ణ— ద్వికరణ బహుళముల సందర్భములగు కృత్తియు గానన సమాసాది సమాసాదిక కల్పకాశ్వు జల్పించి నెలయు నందు క వదనములు—బహుప్రకార రిద్దా విదయ ప్రాచ్యుర్యములై సందర్భించులంబై గద్య పంబు లెన్నులెన్నునై బహుభాగముల విజయించి వియ నీపందరియును వియిరిగొనెనులై నేర్చుకల్పకా గౌరవముల కలంబుల విద్యులై

—చూర్ణ తలంబులంబై, లక్ష్యులతోనై

సంస్కృతాంబు లాక్షిణ్యుల వదనధేయ కర్తవ్య యులొచ్చు, చూర్ణ, చూర్ణ, కామలములు మునివీర పరిణామసరములు అహవిధలొనగదయించి చూర్ణము అదయే చూర్ణము అనగా విద్య సోక వదనము మతీ, చూర్ణ ద్విరవి బహుళముల సందర్భము లగు విధి క్రియకానన సమాసాది సమాసాదిక కల్పకాశ్వు

జల్పితము అనగావిద్య సమాసకరములతో సంస్కృత చూర్ణములు తెనుగు చూర్ణములనుబట్టియేర్పడు అని వ్యయంబు చూడములు. అయినా అభివ్యక్తిలలి ఒకరినొకరి—అది ఒకటి అనిచారిత్రములను, లక్షణములను బట్టియేకక, లక్షణములను బట్టియు సంస్కృతి చూర్ణము, తెనుగుచూర్ణ భిన్నములని ఎత్తాప్రగతి వారణముగా ఒక చూర్ణకలం అది చూర్ణక అని 1901 సంవత్సరమునందలి ముద్రితములో అభివ్యక్తి అచూర్ణ ద్విద్విత్వి సంయుక్త పక్షము మీద కలిపిపదమంధము. అదికాక మరొక మతీప్రకార భాషామతముల చూర్ణయు ముకులంబు “ప్రాణులతో వదనము” అను ప్రకృతికర్తక నది కక్ష్యయగును. అనంతం గద్యధావారణము, ఎత్తాప్రగతి వారి సంకేతాంబు ఒక క్షేత్రము ఇక “వదనము” “విన్న పము”లను చూర్ణ సమ్యక్ములై అన్నిల నొకటి అంతి సమ్యక్ము భావత్వముల భిన్నతదనముగాని ప్రకృతిపరమై ప్రవర్తి నివేదనముగాని తిలకించు. “వదనము” “విన్నపము” “చూర్ణాధ్యక్షములతో పాటులైన చూర్ణముల సంకేత లక్షణ భిన్నతగోరము అది నీతి పర ముగా అభివంతిమేకాని విజయముగా చూర్ణయే. అది “వదనము” “విన్నపము”ను భిన్నములనిం చుక తాత్పర్యము పెరిగినాడులాచూర్ణముల వదనము “విన్నపము చెప్పింది” అట్టిది “విన్నపము”ను అనగా సంస్కృతియులొని చూర్ణము చూర్ణము, తెనుగు లొని చూర్ణముల నీవియముగా నొకటి తెనుగులొని చూర్ణక వదనము, విన్నపము విజయముగా నొకటి. అంతేకాక కొన్ని వదనములందు విన్నపములందు సమాసరదన కలను కనుక తెనుగులొని చూర్ణ, వద నము, విన్నపములందు నీతివిద్య యుటము అనూహము ఒకటే అనంతం గద్యయును అంబుగత్యము వియ గద్యధావారణ భిన్నము దీనికి కైవారగద్య అని జాహంగిరము కంబెటి హుసానా ఉత్తరరాజులుగా ములొకొక వరదగద్యలందు ఆల కైవారగద్య అని లేదు కక ఆ సందర్భము కైవారమే తిర్చియను ఒల ప్రయంక్రమ లక్షణకేమనీ లక్షణముల విహితగద్య ముగా బుచ్చగద్య అని ఒకరి ఆధారము ప్రాణుల ముగా విద్య ప్రాణులకము వియగద్యలంబు సంబంధించి వియ విజయముల ప్రాణులములను సంబంధించి వియ గద్యలపప్రకము కంబెట్టు రామర జీయము లేక విరపతి వియము అను గ్రంథముల కలదు. ఇక

సంస్కృత లక్షణములోని వృత్తిగంధి తదవము పద్య భాగశక్త్యుపాసము అ పద్యభాగశక్తియు గణసంఖ్యయు కంటె గతుపలక్షణము గనునాదును పక్ష్యతోడుని వుదారసంధియలో అట్టి వృత్తిగంధి తదవము కలదు అయ్య ప్రకరణముల అయ్య ప్రభేదములు పక్ష్య మాణములు ప్రకృతము తదవము రీతిపరముగ అవతాన కము, దీర్ఘపమానకము అని ద్వివిధమున పృష్టము తమ పరముగ తెనుగువదవము త్రివిధము 1 వృత్తిగతమైన గద్యములు 2 విప్లవకములైన మార్చి కాదులు 3 ప్రత్యేక తదవగణములు అంకు మరల అవాంతర భేదములు అనేకము. అది తదవతదవా పరిణామము తలది ఫలవ్యాప్తము వివరించి తదవ పరిరక్షణమునకు సమగ్రాంధి తదవ సమాచీక్షిత కర్తవ్యము.

అసలు పద్యములకై గద్యము గారకప్రవయ కాదను దృష్టికలదు. అట్టి భావన అనిచారిత రమ నీయము. "గద్యమే కవిజాం నికమం తదంతి" అని ప్రసిద్ధిమైన ఆభాగము "బాణోగ్నిమయ జగత్సాగ్ర" మ్మని మించిన కావ్యాలియు, "పిండికి పవలారితి" మ్మని మించిన దళిపుడూ ప్రతియును తదవకావ్యములే, గద్యగ్రంథములే పాశ్చాత్యులకును తదవము పరమ ప్రయాగము 2 ఎరిజనిర్దు కోర్టులోని ఫీలిక్ సిటీ పద్యకవినికై ప్రతిధిత్వము తపించింది తదవరచన ములో మహాకవులు కలరచియే "ధందవ్యునికా ఆ రిమ కదిత ఉండవచ్చును" అనియే కాతరీధి అభిప్రాయము "కావ్యమునకు ప్రతిబింబమున కలన నిర్వృత్తియు (Certainty) కేయర్త్యము (Force) నియతిత్వము (Regularity) అగు సుగుణములు పద్యమైనవై కావ్యములలో స్పష్టీకృతిమై, హృదయస్పందకము లైపల్లవ తదవములో మందరగ" అని మేకూర్చి ఆర్పాల్లు వృత్తిగంధిసంపత్తికిని "తదవములోను ప్రతిబింబములు కలవు" అనియే కీర్తివాదము గద్యముకంటె పద్యము గంధివయ్యది పిల్లరే అతిమ మొదట కానాక కావ్యము గద్యములో ప్రాచీన రితువారి పద్యములో ప్రాచీనా గా భావనాభేదము గద్యరచనము వీరసతుని పించుకేగాక పద్యరచనములో అత్యునికవనము కలదిని తెలిపిన తదవధియవది. కాని అంధ్రకవులు మాత్రము ప్రతిబింబాత్మకమైన తదవములో రసప్రసరమైన రచ నముచేసి "పండితాః సతుద్యివాః" అను ప్రతిపదమును అవ్యయము చేసికొన్న అవసరకవులు. "పద్యగద్యములు

దం ప్రాతికర్తవీధియే" అవ్యయగద్యకృత్మైన చంద్రా రచనము ప్రత్యేకాంధ్రసంపదా అయి. కావ్యము సంస్కృత చంద్రాక రిలయిన అంతరించి భారత చంద్రాత్మక లక్ష్యగవి (చంద్రారామానుజము) అంధ్ర లకుటయే కావంతి దళిపుడూ దర్శిత తోపాటు రిచంద్రాకర మునకు అధిని అంధ్ర పరవ్యతి అధ్యాపకవాణి సంస్కృత పృష్టపముల పీఠమై పద్య సతసంకరికమైనవి, నిలవితమైన తెనుగు సాగ వ్యతి నందవతవములో పద్యగతికలు గద్యగతికములు

తెనుగు ప్రాచీనపద్యమే అయినప్పటికిని పారిచ్చి పెంచిన ప్రాకృతసంస్కృతియును ముఖ్యముగ సాహిత్యముఖమున అంధ్రుల ప్రభుత్వపాపానికిగా వప్రకతి ప్రాకృతమే ప్రాకృతియే కావనామల కాలమున రాజభావ అవతాని హాని అర్థాంగి రీలకతికి సంస్కృతమే రిలాలివాదము, ఆరాణీగారి జలకేరియే గీర్వాణమే! పాపము, హానిని సంస్కృతము పాపమేదని కలవులకాదు సంస్కృ తము పాపకర్తవరభావయే తాదాకాకావ్య సవము లంగుకు తూదల అట్టి ప్రాకృత సంస్కృతియుల ప్రాభవమున అంధ్రులదేభావమన అనునిపించి అసలు దేకభావ అనుదిన కావ్యగ్రహరము ప్రతిభావమన పది ప్రాభవమేదక కావ్యగ్రహరము తదవైక హాపము అతదవము అలంకారిక రచనమైనపుడే ప్రత్యేక కావ్యము ప్రాచీనకావ్యము తదవరచనయేదయ్యకావము. కావ్యమునవదవమున వ్యవహారవదవమే ప్రాచీనకా. ప్రాచీన వ్యవహారవదవమునకు ప్రభువుల కావనములు కొంతిరకు ఉపాధులు ప్రబు దైవంది వ్యవహార తదవమునకు ప్రత్యేకవదితే రేగ ప్రభువావనములందే ప్రహలాణి పక్ష్యితిలవము సాధకము అది తదవ రచనాప్రాభవమేదక ఉపలభకావనములలో ఉన్నది మొదట గద్యము. తిగువరి పద్యము కాని పద్య కవిత్వము తిదవరే గద్యగవిత్వము క్రమపరిణామము విజయ, కావనవదవము కవిత్వగదవము కావకాదు. కేల పాపక వ్యవహారములోని తదవము కావనములు వార్తాప్రధానములు ప్రతిబింబంబి కావనములలో ప్రత్యేక సంపదక కలితా వీరావనములకై పద్యముల పల్లవి సంభవము. కేల కావనములలో ప్రభవతి:

(2) అయిదిరి సాహిత్య విమర్శనము—పింగళి లక్ష్మీకాంతముగాను.

ఆంధ్ర వచన రచన: పూర్వ రంగము

కనిపించుచున్న కడకము అది మరల తిరిగియు, మొదట
వచ్చును. పిదప వాక్యము, తిగువారి యుద్ధరక్షణము.
ప్రాశస్త్యమునకు శాసనములకంటె తెచ్చుచున్నది
కలదు "వీర్యము నిజము" మొదలైనవి ప్రభుత్వ
శాసనములు మొదటికి తెచ్చు వాక్యములు అందు కిది
కనిపించుచున్నది 3

“స్వస్తి పాఠితుర్యాం లోకేన ఇత్యుచీరి
అగపాకులు దివ్యకాలం బ్రహ్మకాలం ఇద్వివ తస్మై
సాక్షాత్ సాక్షాత్ సాక్షాత్ సాక్షాత్ సాక్షాత్
సాక్షాత్ సాక్షాత్ సాక్షాత్ సాక్షాత్ సాక్షాత్

“మనదేశీయులగు డాక్టర్లు, కృత్రిమముగా
ఇమువ్వురి ఒకడు చోళిచేరి కిరగించి! అంత
నిఱువరాగా నదితిశోకుము పానశోకుము పట్టెనుమన
రట్టాల్లు భుగ్గివాఱునది చోళుము ఇదట దివికి ఎక్కి”

తొమ్మిదివేలకొద్ది యుగవిజయవీరుని స్వాతంత్ర్య
కావేళయిన దానిని పైకి గుర్తిచేసినది. ఆ కాలము
యుగకాలాంతరమున నున్న మహామండల ప్రాంతములను
ముదలైన సమాసములు ముదలైనవి అనగా
ప్రాంతప్రాధిమ్యముల సంస్కృతి వారసభూతము
మునుకు స్వాధీనము నుండినది అంటే కావలయు
విద్యుద్ధానిని చివర వుంచినది. రెండవ ధర్మపురి కావడ
మున గట్టిపడినది దీని సమాస రెండవది దీని స్వత
తానగు సేవకావలయు వాడవచ్చు ప్రధానములు
నకు నున్న రాజ్యధర్మ విధిచేత మునుముగ వాడవలె

శ్రీమద్భక్తము కాది కావ్యములందు వేరే కి "పదమ
కారాది ముక్తిమార్గము మున్నగు విచారదాగ్రాహి అర్థము
అర్థములగు సామన్తములందు వివిధములగా మార్పము
నిచ్చి ప్రతిమల్ల పదములు జలవిధి కలవి అదిదానము
వినిదానములు "

పద్మనాభాచార్యులందును నవనవంజుల కలపు.
 తండరంగని అద్దరికి కానియము (1) కి రెరికి "అదె
 రంభ పరతు మహాశ్వజను అతిత్తి ఛూరిరికి
 ఇచ్చిరి ఛూని యెనుతి త్తు అచ్చ మ్మమే దిమ్మ
 పుంబులు దిమ్మపులు దీది రిచ్చిచ్చివారికి అత్తిమేగం
 బుద పలంబు అచ్చి నది కలది యుదమలలది తెజ
 కాది నానమరూ (1) కి రెరికి "దీది కేళివారి
 యెలెద (రా) రిరింకేజ (వా) రోనునాసి
 గొంగ (య) ను తెచ్చివేరుగ (అ) ను యా దీది
 వీగన కాను (రా) ర దీకాదు విరిక కాదు (దీ)కి

దర్శి యజ్ఞముల పా (పం) యా గానో అని కడక
 భాగము ఒక అక్షరాశ్రికావసయము (1 కి 1108)
 "పశ్యన్తి సతత ప్రతి నీ సనోతిం (కావ్యపాద్యు
 లోకీయ మహాభాగ్యుడో" గొంట్లరాముల నిత్యశ్రీ
 పాదపాశ్రిత కీర్తయితే సైక్ష్మభాగి కావ్యమని పితృ
 నిర్మాణకావ్యపాద (కీ) సమయకీర్తయ యజ్ఞోదయ కా
 రం (కావ్యకా) కాగ్రయంబుల కలికా దీపకముల కీర్తయ
 గొంట్లయ ర్గో అని కడకయ

అత్యాచారములపై అనేక కానీసులు కేసులను
 తరచు రచనములు అవిగాక కేసుల పద్ధతి రచనములయిన
 అనేక కానీసులయినను, అంతకుపై కేసుల సంస్కృతి
 భాషా రచనములయిన బహుకానీసులయినను,
 గ్రామనీయులు తెలుపు భాగము తెలుపబడదు. ఆ
 రచనము అలాటి వ్యాపకతకు భాష అంతే భాష
 అలెకాన్యములు అనుగుణమునైనవి ముద్రితము
 ఎల్లక మహాకావ్యములను ముందుల వైలక్ష్యము
 1830 మహాకావ్యములది అలలును వాద్యరశ్మి కావ్య
 దుగ్ధ కావ్య ముందుది నిదర్శనము అలెకావ్యములు
 అనుగుణ కల మహాకావ్య రచనముల కలదు 1834
 విశ్వరూపములది అలాటి కేసులైనవి మునుప కావ్య
 ములగుని నిదర్శనము ఈ రచన కావ్యములు మును
 కేసుల సంస్కృతి భాషాగ్రాహియులే గ్రామనీయులు
 తెలుపు సందర్భములపై తెలుగు రచనము. బహు
 కానీసులు కేసి కావ్యముల పద్ధతి పద్ధతికి అట్టి
 సర్వాధికారములందును కలదు. అందుకు
 భాషా కేసుల మీద

“అప్యై నామప్య నీహతో దిశిం పశ్యామి చక్రమాత్
పశ్యమాం ముపేతోధామ రిభ్యం తే దేవధామయః”

ఆ జగ్గోమయ అంధ్రాక్షిణి అంధ్రే కలా!
ఏక దినానానములు స్థల విస్తర హేతులచే జన్మ
క్షీరములు ప్రధానముగ నీల వందరంగవి గెంపిన పచ్చ
వర కాంచనములచేరి నేమనవలయు గమకారము,
॥ పచ్చి యుష్మాంధ్రము అంధ్రము — ములంపరి
హేమ శేఖరశ్యామల అంధ్రులతో నంజనేయరావి
నలదితి. మృత్యు ధ్రువము ౯-16

4 అమ్మడిత కాపాల్సి చరిత్ర - బాల్క
 4 ని ఆర్. వరసింహారావు.

౬. భాషావికాసము—గణపతిగారి పోయెయ్య
 గారు పుట 149

అది తొమ్మిదివేల కేలాది అంద్ర వదన రదనా పోలు
వయ.

తెనుగు వదనము తొలి కేలకగానే పదానకము
నానగి నానగి అనురాగింపు కన్నద కనురిగా అలా
నమ అనాటి రాజులు కన్నది రాజ్యంబు కి అక్క
వండువులే కాని, సంస్కృతము అప్పటికే ప్రభువుల
అందల మెక్కిపడి అంతేకాని దేశముల అగ్ర
దేశ పంపెతుకు ప్రగతము ఎదిమది తొమ్మిది కేలా
దుల చంపాక ర్తితగాక పుకొంపక కేలాది అపార
కాస్త్ర పొరుగులై వైకుంఠగణము, భారత రాజా
యనాదిగ నేక పురాణ ప్రసిద్ధులైన పారాజియ, మృగయధుర
రదకాక భావనావా వదన రదనా
విరారలై వై వదనముల వివిధ రిద్దరిగానీక
నగు న్నకాస్త్ర పానగనీయ ప్రతిభలై తార్కికులు
మొదలైన దివ్యజనులు రాజరాజా కొలువునా అమం
తము అకాశమునది ఊపిరిపె అలము, వయల కాని
అలదానది గల సంస్కృత పండితులే అనాటికే
సంస్కృతగ్రంథములు పదాన పంపెనములు
అలాకాంతిమహాకావ్యరచనాసూక్తి ధూరిస్తా
జిహ్వా బ్రహ్మసూక్తి పరిశ్రీ వరిస్వర క్షేతా
శ్రీ" అని అనగితాది సైమగ్నోక పదాన రదనము
ఏదెకేలాది వదన కావంబు సమాసలనము, దుంది
వదనము అంద్రవదనముకే అద్వైతగ్రంథముల ఎదిమది
తొమ్మిది కేలాదులకాని సంస్కృత వదన సంభాష
నలే సమాన ధూయవ్యములు "కావ్యంబా తద
వక్త్ర గ్రహకాంబం వంపన పవద్విరుమున కొక
దకార మనుబురగా వక్త్రవక్త్ర దివ్యంబం" అని కేనే
సంభాషము అంతేకాని అటు పక్కయదాను, ఇటు
ప్రభావంబు ముగిసి తూరిమీగాక అకాంబంబు
లకు అంద్రునే దర్శనముయన మరరి అంద్ర రావు
వయ ద్వి సమాన దివ్యవక్తరా వక్తము "ఇటును కేన
నీయువకుడు కేలావారి ప్రియే ముఖ సమాన
కాకు నేపురగా వారి క్షేత్ర కేన ముఖా లోకావ్యే
నవ్యావ కేన కేతనే" అనగా నావారి తీర
తీరానీకర నేమనుమరి మంపల పరిపగరగ్య
మారిగ్య వంపాన సీమలగి—అని మరరి కాక
ముగ్ధమనాన పదానవదనసంభాషము, అట్టి
సంస్కృత సైమగ్నముల అంద్ర పదవ్యవక్త అవతరణము
అనగా తెనుగు పదానము సంస్కృత పదానముకే
అనుసరించి.

పదాన రదనము కానన వదనములో పరికా
వన ప్రభువంబంది వదనముతోపాటు సర్వ ప్రభువన
దన సంబంధి వదన ముగ చాచాను సంభాష్యము
భక్తిరదన భరితమున ప్రత్యేక రదన ముట్టిని ప్రభవ
వాక్యము వదనము అట్టి వదనము అనాటి భాష
భాషానీ కాని అవారములకు కలవు. సంభాష
కేలాది ప్రభవ భాషానీమది వాచుల ముగి కావన
పండితారాధ్యుడు అనగా—పండిత భాషానీ, అమర
గద్య, పండిత్యము (వానీమ) పండితాగ్రాధ్య దర్శిత
గా పాల్కురికి పోతురాధుని ప్రత్యేక వాక్యము
అనిగాక అది కావన పండితారాధ్యుని "రింగిద్దుల
గద్య" "ప్రముఖ గద్య" ప్రసిద్ధములు "ప్రముఖ
గద్య తెనుగు వదనము అని కొందరి అభిప్రాయము.
అమర లబ్ధులకు ప్రముఖగద్య అంద్రవదనము
అనగా కావన అనగా—ఇక రింగిద్దుల
గద్య—ఇది కూడ అనువలము. అంద్రగద్య పండిత
పురాణములో సంభాష్య గద్య ముగ కలగు.
రింగిద్దుల, సంభాష్య కామపాద్యగ్రము
గమకావ్యము అంతేకాని సంభాష్య గద్యలో
"భక్తివదన వదన రదన చింతికావ్య" విరచిగా
కేలానా ముఖానీక ప్రభువనము ప్రవేశమున
అను వక్తములకు "భక్తివదన వదన రదనము
కూడ గమకావ్యము అట్టి వదనము—దానిక
పట్టాప్రసాద మారితములగు కేలాది భాషావక్తము.
అగ్రావీరము అట్టి వదనములు కేలావని పురులలో
అధికము అనిగాక "కావనీకముగా వైవార
మొదలించె వలన దానికే గద్యరద్య సరణి" అని
కావనీకమునందు, "కావనీకముల గద్య రద్యములు
మొదలు వారకానుల పండి" అని భిమమద్యము
వంద కేలావక్తములు వైవారగద్యమునకు, భక్తి
వదనమునకు పోగగములు. ఇక పాల్కురికి
పోతురాధుని గ్రంథములగు ఇటివదనము కొకల
వదన పురాణముల పారాయన భక్తి "ప్రభువ
గద్యరద్య కేలావని వివారమునీక విమలము
వదన అనియు, వదనములకు వాల్మీకి నుగి కియు
సందర్భమున "పద్మకావ్యరద్య కేలావని
కావనీకముగా పండిత్యగద్య వాగద" అనియు,
పండితారాధ్య దర్శితలో వాద్యకరణము "గద్య
పద్యముల కావనీక వదనము" అనియు పర్యవ
ప్రకరణమున "పద్యముల వదనముల గద్యముల

అనుబంధము సంభవము కనుక కే, అనువదలమైన ఎత్తొకపాద సంశ్లేష్మక గ ద్య అంత స్వీకృత్య సంయుక్తాక్షర పద్య కలిపదబంధము! ములికొక్క పండిత రాధుడు సమాశ్రయ చేసింజాతే. కందుము చెప్పి కలియే ఎత్తొకపాద కాటి కి భక్తివదనము ప్రసిద్ధము. కైరీ ప్రాథమ మూర్తిమేగా ప్రబంధ ముక్త్యమును అయిది గతుక అతేతార్య లింగోద్భవ గద్య అట్టి వదనమేగాక అంధరదంతు అని పర్యవశంసము అదిగానున్న అస్పృశ అట్టి వదనముల నీతి అపరిహర్యము లింగోద్భవగద్యకర్త ములికొక్క పండిత రాధుడు వచ్చి రోమిని సమకాలికులు అదిగా వచ్చును అభ్యుదయితిభావి. ఆ పన్నులుభియు అవతారిలో "మృగముధుర రవిభావ భానుగవ్యా" వదన రచనా వికారమున మహాప్రభు" కలెనెటల ఆ మహాప్రభుల దమకర్త రయగా మూటాడువాని అను తాత్పర్యము కలభిగావ్యము కౌని నయకలెనెటల అపారశిఖాస్త్ర పారిగద్యము. పారాణి దంతు అనేక పురాణపారిగద్యము, తార్కికలన సమ సూత్ర సముదానినాపదలు లభియులు కాగా మహాప్రభుల సంభాషణ చారితు వియతి మహావిశేష మని ఆ విశేషము "పారాణిలు తార్కికులు మూర్తిము సంభాషణ దిగులు కారా కి అంతేకాదు సంభాషణాత్రిమే అయినట్లమున "రచనా వికారములు" అను దివ్య అభివర్ణనా కి వదనకీర్తన పద్య గద్యోర్ణయి ప్రయు కమా "అను ప్రశ్నము లిల అభ్యుదయి లన సమాముల అరణ్యకాది సంస్కృత విద్యలంభ రచనా వికార్యమున వదనకీర్తన పద్య గద్యోర్ణయి కల్పకవరములు భాగము ఇక పాద కము ఆంధ్ర సగద్య అభివర్ణన ప్రారంభము ఆంధ్రులు కన్నదభాషలో ప్రభుల అంగు ప్రభ మాంధ్రకవి కాగర్తనుకు కన్నది గద్య కౌశ్య కర్త గ త్ దుగ్ధిక కేతాద్రి స్వరతులని కవి రాజయార్తములో ప్రపక్తము ఈ కాగర్తముకే తెలుగులో త్రిసిలికం క రచియింపించి ప్రయోగించి"మను భావ బాన్యముకే త్రిల అభిప్రాయము పంజరెంపిక కేతాద్రి ములికొక్కపండితా గద్యము మూర్తిమేగాకమూర్తిగయ మారయ్య, అంతే దేవప్రభులు కన్నదభివర్తనదిలె

అగ్ర కేతాద్రిమదిలె పంజరెంపిక కేతాద్రి వరకు అటు సంస్కృతియు ఇటు కన్నదమున వదన క రలు మెయల పంజరెంపిక కేతాద్రి మధ్య భాగమున—

అదిగా వచ్చు అభివర్ణన అవతారిలోని—వదన రచనా వికారము వదనరచనా వికారము అనుబంధములు కావాలని. వాడు సంస్కృత కర్తాట వదనరచనా వికారములేగాక అపన్నులుభియు తత్తే "ఉభయ కావ్యరచనాభివర్ణన" అనగా "అంధ్రవదన రచనా వికారమును అనుబంధము ఉభయ ఉభయంగా సంస్కృతాంధ్రవిభిక్తుని శ్రేత దిగ్భువారదర్శిలో స్పష్టప్రతిపాదనము కనుక వచ్చును కాలమున కేవలం వదనరచనా వికారములు కొలువులగు కొనిలలంగును ఉండుట సహజము. కారణము అనాటి వాతావరణము ఆలయగృహము అభిగారల అవోక రసానేయ గేయపద్యము భక్తివదనముల ప్రాచుర్యమునకు ప్రాతిపదిక ఆధి కవదములే మూర్తము, వదనములు, విష్ణుగములు పరికారముల కేతాద్రి మూర్తిగామున పద్య కర్తాటములు ఆభివ్యక్తముకాన్ గద్యవిభిక్తులు ఇంతయు వచ్చులుభియు పద్య రచనములే, పద్య ధర్మ గద్యరచనమును పరిణామకము వరాకాన్ గ ప్రతీతివాదులు అంతేకాదు అసలు తెలుగు బాన్యము అరంభమే ఉదయగద్యము సమయిభియు సంస్కృతముల శ్రీకారముదుట్టి ఆంధ్రమున అందు కొన్నది ప్రపక్తకీ వదనమే "అని సకల భువరతులు ప్రభువులే యాగ్యులె" అనియేదా ఆంధ్ర బాన్య యారంభము కనుక వదకొంపిక కేతాద్రి కాన్యగీత వదనముకంటే ప్రారంభ ప్రశ్నకనదనముయొక్క ప్రాచుర్యము బహువిధ భావనము అంగు భిక్తి వదనము లోకము భాగదేయములు అని శేను అవతలబ్ధము/కలు కాలముపాటు! మొత్తముపాద పదిక కేతాద్రి పద్యంతమును ప్రభుసంబంధి కాపక వదనముతో మూటు సర్వప్రభుసంబంధి భివదనము ప్రత్యేక కాన్యకవిని బాన్యమునకు ప్రాచుర్యకాన్య

అది ప్రారంభము అనాటి కల్పకవర వదనము వను బాన్యము వదనములకు కాన్యగీత కాన్యగీత ప్రధాన భాగితి సహితారవదనంధుగదేవ కాగదు కాపమును వచ్చులుభియు పద్యరచనా పరిణామ ప్రాధిక మునకులే గద్యరచనా పరిణామ ప్రాధికమునకు మాద వాంఛిపదము సమయిభియు ఆంధ్రకీర్తనము లిలు వదనము వాంఛివదనము

కీర్తన బాన్యముయొద్ది ఆంధ్రప్రభులు— తెలుగు ప్రభులరచితులు గాని ఆంధ్రప్రభుల— సంవత్సరది సంవత్సర— ఎవరూరూ.

ది వ్య దీ పా వళి

శ్రీ ఉత్పల సత్యనారాయణాచార్య

ఇవిగో! దీపము లెల్ల పెల్లె నిపు డింటింట గళాతుమ్ములు
వివృతంబైనవి, నర్విమానవ మనో వీధి నువ్వుచ్చావ గా
రవ మవ్యాహత దివ్యసీవళికాలంకారసీరాజనో
త్పమై పర్యను దిద్దిగంతర పరీత శ్రీవిరాజ్మాత్రికీక.

ఏ యింట వెలిగిన నేమి యీ దీపంబు
లింటింట నొకకాంతియే రహించె
ఏ చోట బుట్టిన నేమి యీ పసివాడు
నర్వి మానవ నమాజమ్మువాడె
ఏ పాట బాడిన నేమి యీ దినమున
ధ్వనియించు నాత్మతత్త్వం బొకండె
ఈ రోజు నా యింటి ద్వారాలు దెఱచు నా
హూతులకును ననాహూతులకును

రంకు! మీ కందఱకు సోదరుండ నేను
వ్యక్తిగతమెల్ల నేడు ప్రాపంచిక మొ
నర్పి నేవించు నా జగన్నాథ దేవ
పూర్ణ మంగళాలంకృత స్ఫూర్తి మూర్తి!

ఎచ్చట నీదుపు తులు నహింపగరాని దర్శితాభరం
బచ్చగ మోయుచు భవ మదాంధులచే నవమాన్యాలయ్యు ని
వృచ్చరమైన యా బ్రతుకు బాటల దివ్యలబాదు దీర్పి
అచ్చటి కీ జగమ్మును దయాపరతక దరలింపుమో ప్రభూ!

నూ ఫీ దృ త్ప థ ము

[illegible]

సూ ఫీ త త్త్య ము

మాస్టేరును పదియవ క్రమమున నొప్పించుచుండి,
 ఈ గ్రీకు కుమారుడ సాఫాస్ నుండి ప్రజ్ఞాపది కొందర
 లాగు ఈ రెండు క్రమముల అధ్యయనములు అవసర
 మాస్టేరునును అధ్యయనమునకు చేసి కొందరు మాస్
 టేరుల మాస్టేరునుండి ప్రజ్ఞాపదిలకు మాస్ అవసర
 వ్రాయు మొదటి మాస్టేరు పది మాస్టేరులతో
 వారలు. వారిని వారి మాస్టేరు నీటిచే
 రంటారు. (ఈ సమయమునకు) ఈ విషయం
 విడిచిగా "మాస్టేరును సభానుండి ప్రజ్ఞాపది,
 సభా అవసర. ఇంగ్లీషు కుమారుడ సాఫా
 అని అని చెప్పాడు. (ఈ క్రమమున) గోపాలో
 మనీగ లైలు తింతే బలమును కొందరు మాస్టేరు
 తోచేవాడు. దిగు మునుగొనునాగు ఇట
 మాస్టేరు. అందులను మాస్టేరు మనీగ
 కాదు. మాస్టేరు మాస్టేరు బంధించుచు
 దిగిన మాస్టేరును మాస్టేరు మాస్టేరు నీటి
 మాస్టేరును నీటి కొలచు మాస్టేరు గానచేసాడు.
 "మ మాస్టేరు, మాస్టేరు, మాస్టేరు
 నీ మాస్టేరుతో ఉన్నాడు" సభా అవసర
 మాస్టేరు చెప్పుచు, మాస్టేరును బంధించుచు
 చెప్పుచు మాస్టేరును అని మాస్టేరు మాస్టేరు

(రసంబు మంత్ర కుక్కురి నీ వ్యసనమే.
కుక్కురి నీ వ్యాసంబొక్కడు వ్యాసులు నీ
కుక్కురిలును మానీస వేరే నీల బలుములు లేవు
చాలి మరింపై పట్టదలెగు అనలు మానీశీర్వం
మరింకొని కొందరంటారు ఏరి ప్రాణలు
నొందగొరగన, (పేను పాటలు మొదలైనవి
పొందగ్యము హాత్మరి వ్యాసయి నైశక్యంబిం చేసి,
పేను దియేతేజులబడి నీ భక్తులు వ్యాసయి
ప్రాధాన్యమునది నీకొనెను.

హృదయము, తృతీయకరణము

కృష్ణానదియును తిరిగి వాస్త్రీనది పరిభ్రమణ
చేసి, నిని తేల్చిరిరి ఉపనివకులు కలకత్తే, నాగరి
యూమెన కేటోకలలో యూగ్రులో ఉపనివకు
లబంధిప్రతిని లంకాకోన్ను. పండితుడు, మున్సిరుని
దేవ కుమారులని ఇట్లా అన్నారు

[illegible]

కొండు ప్రభువులలోని పరివేశలమంది కన్న, ఉపపత్తులలోని జన్మ చేతమంది ఎక్కువ జాతిం బొంబుగొన్నాడు పోనీ నీలంబ, ఇది నాన ఎంబులందరి అతినాడు. నేనెవరినో నాకు తెలి వేనే నీకు నేను చాలా మూపపుటాబాన్నాడు ఇంతెంత చింతాచంది మదిలివేసే నెన్నా చింతించివేసె ! ఈ విధంగా ఇంత ఉపపత్తుల బలికలందరి పదాదు ఈకొనివచ్చు ప్రకారం నూరివేసే చేరించుకొ నంటాంవేనాక ఇంత ! ఈ విధంగా ఉపపత్తులంటే అక్కా చేసు ఏన్నుదని ప్రాన్నుదీనియు, ప్రభాతికే నేనాంతరాలియిటు అయిం దికాకనీ 1829 నెంబుగరంక, ఇలా ఉపపత్తులందరి "ఇన్నుకొ యూపత్తుకొ న్నానీవేసె" ఉపపత్తులు ఇన్నిదీ పరిచి నీ మనా ఉపపత్తు విన్నా రెన్నో అనగానామే నేనుకొనలను అగ్రంభగాజుతురు మనం మోగిలెలలికవచ్చిది" పండితి శ్రేయకు సరి విరియం చేయి ఇక అన్నాకు "భాంధిక నేనాం గ్రంథములు దిదివివచ్చు కెంతానన, పేటాలు తివి నిద్రాంతుల న్నాంబలుమీలగులంకొనీ గ్రహం తాల అనివచ్చు" ఈ విధంగా ఈ మహారందెరులు, ఉపపత్తులందరి కాదనికంములు వేరే లేదని అని

[illegible]

“సంత్యజ్యమృదువే శాసం దీపమ్యం ప్రయాంతిమే
 లేరత్ని మభివాంధంతి త్యక్తివాన్ సస్యకాసుభాః”

హృదయమునందును అక్కడనున్న తెలివితాపకే
 ఇంకొకటి భగవంతుడున్నాడని అనుకునేవాడు,
 చేరినా ఉన్న విద్యార్థి ముగిసినా భయమే బలి పట్టి,
 శామాన్యరీతి మును విగ్రహ రీతి ఉన్నాడు

మనకు రెండు స్పృహలున్నవి. మూల స్పృహ
యం ముందటి నాశ్చస్పృహయం రెండవది మూల
స్పృహయం ఒక చైత్రుని, నాశ్చస్పృహయం ఇంకొక
చైత్రుని ఉన్నది.

శేతు, శేతు అంటూ అత్యుత్సాహంతో పుట్టా
దని రమణునిపూర్తి అనుభూతి చెప్పడంవల్ల పర
మాత్మ ముఖం మహామయమౌనం చెబుతుంటుంది
ఉన్నది దీనిని తానొసవడంవల్ల ఇలా చెప్పవచ్చుంది
“హిరణ్యయోగో వాగ్ రేణ నిర్విభాగీవీవరితం ముఖం”
నామమే, ఈ బాగానామౌగ్గి తొలగించి అప్పు
డైతేనే పరమమైన వాగ్మయమిది అంటున్నాడు
సర్వమే అందుకే ఉపనిషదులు ఈ విధంగా అంటున్నాయి

అత్యున్నతస్వరూపి, ప్రాణంలోను, హృదయంలోను ప్రకటిస్తున్నాడు. కవికి సుమారుత్కృతు

[illegible]

ముఖ్యము 2 రకాలవాగులైనవి 1 వేదాంత
 లేక జావి, 2 కవి మార్గశ్శాస్త్రము అర్థిభాగము
 కలుపును ఈవిధంగా అర్థిభాగము వాడవలసికి
 శివరాత్రివస్తువులు కిరీటాలు ను కము లాము. వీరిని
 వేదాంతము అంటాము దంఢుని రవిదయితోను.
 భూవనీకావ్యము కలుపుచున్న ఈవిధము అర్థిభాగ
 వర్ణియము కర్ణి శామమృగములందు అపరంపమును
 అనుభవించును ఇదివరకు అంటాము కవి ప్రకృతి
 లోని రవిదయ రవాస్తవములు ప్రజలకు వి
 వరించి పెరుగుచున్నది, వేదాంతి ఈప్రకృతిని
 జ్ఞానరవాస్తవములు ప్రజలకు పంచిపెడుచున్నాడు.
 కవి, వేదాంతి వృద్ధుడనగుచులే కవి యువీతి వేద
 ములు వేద్యములైనవి వృద్ధులయినందుని దిద్దింది
 కాదు కవికాలము పురుషులకు ఉత్తరీ శిఖరము అధి
 శోహించిది కవిలో అపారాధి లేదు ఉండదు అది
 ముందున్నది వీరియందు అంతయు అతిమ వీరి
 ముగిసెదాడు సమస్తలోక కళ్యాణమే అనివి ప్రవృ
 త్తిని ఆ ప్రయత్నమును కవి తమకావ్యంలో ప్రవేశ
 పెడుచున్నాడు కవశి విశ్వక్రతుస్సుకాంబిది
 కర్ణంకాంబులూ మహాహ రవిదయమే సకల
 రందరంతి బాధనయ్య మహాహ సకలకాంబు
 అంగిరందరంతి విశ్వసయ్యంబుభాంబు మూలదయే
 కాదు సకలకాంబుకాంబు కవిని బాధనయ్య భవము.
 కవిలో ఎంరిదనున్నా, విశ్వక్రతు లేదాతే అర్థి
 లేది కవంబించిది. బాంబియు మహాశ్రు బంబూ విశ్వ
 క్రతుస్సుమహాకాంబుననీ, సర్వదయంబు బాంబూ.
 కవి దిద్దింది సర్వము, జ్ఞానము అందించును తిమ మహా
 కర్ణములకాంబు ప్రపంచమునకు పంచిపెట్టాడు

మా పే దృ కృ త ము

పరమాత్మ హృదయంలో ఉన్నాడని, దైవ తేజము కన్నా ముఖాని వాణికి హృదయమే స్థానము. అక్కడ అంతర్వాణి సర్వదా విశిష్టమై ధూపావంతో అంతర్భృతి కవిత్వమంది ధూమ్రాగ్నేయోపలహాదముల కిక్కిరిస్తూ కవిత్వం వ్రాసే దీనిని కృతీయమేనెడియెత్తుదు. హృదయంలో విశాలమై ఉన్నది దీనిని కృతీయకర్తమని అంటారు. కా అభిప్రాయము పెద్దలు ఎంగులగో ఈ కృత్యం వాచి లేకు పరమాత్మ కాళ్ళిగాక, సమస్త జాతులందరి కేవలము వివరలహారం హృదయం ఇది టెలిఫోన్ యంత్రంలాంటిది కావచ్చు. మేల క్రిందయూ నిగ్గహించి ముప్ప హృదయంతో మేకవివేచనలు చేసేయూ కృత్యం వినిపించి నట్లుగా అక్కడ వినిపించుచున్నది దిగ్విదానం మహాత్మా గాంధీ అంతర్వాణిని వ్యాసం బ్రాహ్మణ తమకే అంతర్వాణిని వినిపిస్తున్నది, హృదయేంద్రియం అది వినిపించునీ అన్నాడు పరిపాలన యోగములో అది “హృదయే చిరంజీవి” అని ఉన్నది హృదయమును ద్వారానించి యెవల, తన చిరాయనందని వివక్షములు, పరల చిరాయనందని వివక్షములు తెలియునని దీని భావము అదిగా హృదయద్వారానందల తలలోని అంతర్వాణియే కాక, ఇతరుల ఆలోచనలు కూడా వివక్షమృతిని అభిప్రాయము. ఇంగులగో ప్రహేళికల వ్యాసం “ఈశు తేజస్వత్యం పశుపదహృదయమే సుత” అని ప్రశంసించాడు.

మానవుని, భగవద్వాక్యం హృదయంవ్యాపిస్తున్నది. ఏదో వా చెయ్యవలసినది చేయవచ్చును హృదయం తెలుగునది వారినుండి ఏదో వా కవల రానున్నట్లు, కౌరవం తెలియకుండానే హృదయం ఆందోళనపడుతుంది ముచిరానున్నట్లు హృదయం కేంద్రములలో నిర్మలాకాశంలా ప్రకాశించి ఆవిష్కరించుచుండు అంటుంది.

మానీలకు ఈశ్వరుడు జ్యోతిస్వరూపి ఈ జ్యోతి ప్రకాశించి మెండు, పరిమితమైంది, నీడలేనిది, జ్యోతియల కన్నటికి జ్యోతియలెట్టిది హృదయద్వారల సంతోషాలు లని అంటాడు కృష్ణమూర్తిని దీనిని మర్యాదాపాత్రులంటారు.

ఏదో యూనివర్సిటీలో కలిసి ఉన్నప్పుడు హృదయం కోసం ఎరికోధిస్తున్నాడు హృదయంలో ప్రకృతి జ్యోతి ఉన్నది ఇంతిమహర్షులు కవిత్వం వ్రాసే దీనిలో ఇంకా అత్యంత సుందరమైన అంశము ప్రదర్శించారు.

మౌనము

హృదయ ద్వారానందం ప్రార్థన, కామజనము, స్వరణ, మానము సాధనలు. కామజనం అన్నది స్వరణ

చాలా శ్రేష్ఠుని మానీలరాజక మానము కెండు విధాలు (1) లాటికమానము, (2) మానీకమానము. మానములహారం ఏకాంతమానం. శరీరమానము ప్రపంచసామాన్యం దీనికి మానీకమానము కన్నా మానము ఈశ్వరుని వాక్కు మానముగా కూర్చుండు మానము కెలకానీయం కంటికి భగవంతుని రూపం ఉన్నది, అలాగే రూపం లేనవికూడా అసవ్యమైన భగవంతుని రూపం ఉన్నది, కాని అది మనం అనుకునే రూపంలాంటిది కాదు. భగవంతుని రూపంలాంటిది ఉపవివరణలో ఒక చక్కని కథ ఉన్నది బ్రహ్మ ఎటువంటివాడని సూక్ష్మమైన శిష్యుడు ప్రశ్నించాడు సూక్ష్మమైనవాడతను. శిష్యుడు ఆ ప్రశ్నకు మరీ అడిగాడు. సూక్ష్మమైనది అలాగే అట్లే మానంగా ఉన్నాడు శిష్యుడు మరీ ప్రశ్నించాడు. సూక్ష్మమైనది ప్రశ్నించువాడు చెప్పిందిగా? అన్నాడు ఉపవివరణలు అర్థం కనుక అలాంటి వాడు సందేహాలతో ఉండాలి అటువంటివారికిగాని అలా అనికావు విశ్వరూపమైనది అన్నది వాచిన మంత్రమేదో అని.

మానీయములలో దర్శనానందములు ఏదో మానముమంది వాక్కులమంది అన్నాడు. అలాగా మానమునే మనగలముమంది వాక్కులనే మన భగవంతులు తనగలవన్నమాట కంటికి కౌరవం వారివారి లక్షణము మానము మోయిరికెండు కాదు. వాక్కులన్నీ కేంద్రమైన మానము ఇంకా కేంద్రములలోనే వ్రాసిపో చెప్పిపోకన్న, మానంకల ఎక్కువ చెప్పిపోయింది అన్నాడు.

మానం ఎక్కడు భావించునీ అంటుంది కాని ప్రపంచగోచరమైన ఆరాధన విధేయం అన్నాడు దీనిని అనిచి నీవారా ద్వాగంధంలో ఒక మాత్రమైంది “మనదీ దీని కదిలినావుంటే, మనదీ అంటుంది కదిలించకుండా ఉందిలే మనదీ కేరమని కుర్చుండు అంటుంది”

మనమైనది దీనికంటే దానిని కదిలించుంటే ఎప్పుడూ మరలగానే అంటుంది మనమైనది కదిలించకుండా ఉంటే, అది పరిమితమైన అత్యంత సందేహములమంది మనస్సు కదిలించుకొని కదిలించకుండా ఉంటుంటే మానము మానముగా ఎటువంటిదా, మనస్సు ఎరివకుండా కదిలించుకొని చెప్పిస్తుంది.

“సంతోషకరమైన వాక్యాలన్నీ వాక్కుల విమలమైన సమస్తమైనవానినందరి, మానంగా ఉంటే అత్యంతమైనది మానమును మానములమంది చాలా మనస్సులలో ఉంటే సమస్త వాక్యాల ఆలోచనలు, కోరికలు వినిపించాలి. పరిపాలన యోగములో

ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ

• చి త్రవృత్తులను విశ్లేషించుటే యోగముని అంటున్నది
 ధ్యానదీపి మనో బాళిది యోగ మంటున్నది.

కూడము పరిమళులు ప్రవహించి అర్చి నూదమున,
అర్చికి కై ప్రసాదింపి ది కాకులకు ప్రసాదము,
వస్తు నిర్మలము, అహోమయ ప్రసాదింపి ది

మహాత్మాగాంధీ గారిని 24 వేలకు పైబడి
 వ్యక్తులు ముందుగా గొంతి వీధి వాటాన కలహాస
 నిర్మూల వారివద్దకు వెళ్ళి, మహాత్మాగాంధీ గారిని
 ముందుగా, గ్రేస్, మహాత్మాగాంధీ మహాత్మాగాంధీ
 వాగ్ గొంతి వీధి వాటాన కలహాస నిర్మూల
 మహాత్మాగాంధీ వాటాన కలహాస నిర్మూల
 మహాత్మాగాంధీ వాటాన కలహాస నిర్మూల
 మహాత్మాగాంధీ వాటాన కలహాస నిర్మూల

సాక్షాత్తు పండితుడు కేరణులు మానాన్ని
 సరించి ఇలా అన్నాడు : 'మహా' మాంశాన్ని
 పెండ్ల కొడుకే వీరము లెంతో లేకా శాంతి
 గలది అయినది పరమార్థము ఇలా అన్నాడు : 'మహా'
 పరమాత్మను పరమాత్మగా అంటే, ఆ పరమాత్మను
 కాదు అంటే మహాత్మను అంటే అది మహాత్మ
 ను అంటే మహాత్మను అంటే మహాత్మను అంటే
 మహాత్మను అంటే మహాత్మను అంటే మహాత్మను
 అంటే మహాత్మను అంటే మహాత్మను అంటే
 మహాత్మను అంటే మహాత్మను అంటే మహాత్మను
 అంటే మహాత్మను అంటే మహాత్మను అంటే

పం.కా.ర.ము

౧. మంత్రిగారు ఓకేయమయి తిరిగి
 వచ్చిన అంబానా వారి దివరి ప్రవర్తన
 తాక్షరము, కృతకమున అంబానా ఈ వాడుక
 భావమున నాకు మంబానా నుండి పంపిరి దివరి
 'పిల్ల కాది. ప్రతి' అన్నా దివరి తగ్గింపు
 నుండి ఓకేయమయి అంబానా వారి దివరి
 పంపిరి కేదెందులకు, దానిని కేదెందులకు
 ఎంట్ నాకునా ఈ ప్రవర్తనమున వాని
 ఇతరు దివరి తగ్గింపు కేదెందులకు
 తయారు భవనము నాకునా వ్యాపారము
 ప్రవర్తనము నేను ఇది నేనుండి మంబానా వారి
 పంపిరి వారి వచ్చు

[illegible]

ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ (ಅಂದಿನಿಂದ) ಕೆಳ
ಕೆಳಗೆ 'ಅ' ಮುಖವಾಗಿ.

ଓ ପରମ୍ପରା, ସ୍ମରଣ

[illegible]

ప ద్మ ర థా వ త్తు

మనీష ధిశంబురి (మీయంగి గొంబిల ఆరతి
 పాత ఇది భారతీయం వదిలి ధిమిలో పడి రథ
 క్రోధమే చేయించిది తోడ్కొని (మీ కేంద్రంగిగా
 ఆరధింపబడి ధన్యులయి ఇంజనీరు కిలా
 తియింపాలి తొమ్మిది క్రైమియం కూడా మన
 దగ్గర తొమ్మిది క్రోమియం 1898 వందేయిరంలో
 దీక్షాపాత్రులైన అతని క్రైమియం భర్తగాయి తిల
 తిమి (మనదేవతలవారి కేంద్రాన్ని తొందరగా
 క్రైమియం మనము క్రైమియం వారి
 మంది తొమ్మిది గోరాలవలె రివిల్డవారి
 పాతని తొమ్మిది ఇంజనీరు రివిల్డవారి
 క్రైమియం ధిశంబురి దుష్ట తొమ్మిది తొమ్మిది

మార్చిలో మరీక్ మహమ్మద్ జాతీ భవనం
మరి తప్పనియూరాలూ ప్రాజెక్టులోనూ భారించి
అరాధించాడు. ప్రియారాని దర్శనంకోసం తెలంగాణ
వారు

ఈ క్రింద గానపర్వమున యుద్ధము జరిగి వాన
యర్చిని (1) నీకు బ్రహ్మయము, (2) నేను లేని
కాదు, (3) నీకు బ్రహ్మయము అది మూడు దినా
లకొరకు ప్రపంచములో ఉపనిషత్ స్వర్గముగావలె
అయిన బ్రహ్మ అట్టి అది వా జన్మము వెంకట
దత్తము 'నేను' ఏమి కాదు అది తెలుసుకుంటే ఉప
నిషత్తులలో నీతి, నీతికంటే నీకు లేని కాదు,
కాదు కాదు మున్నగును. ఇలా నీ కాదు కాదు అని
తెలుసుకొంటారు. మరల మున్నగు కాదు అని

సూక్ష్మదృశ్యము

తెలుగుంటాడు. అప్పుడు పోతంబాకు చెప్పాడు
అప్పుటికి తుమ్మలూ నూత్నమైన కొన్ని పత్రికలు
లేవనీ తెలియకుండా ఉంటే ఇప్పుడు తుమ్మలకు
ఉన్నాడా లేదా అనే అనుమానం కలగకండి.
కర్నూలుకుండిన దివిశి కళిరాజు అంటూ ఇంకా
గూఢాచరమైన ఒక బాబు కలసిందే సతా నాదాని
కంటే దివిశి భావదీప విజయయోగ బుట్టబడి.
ప్రజాం అవేదం, ఆరంభం పీఠానికి పీఠకర
మొక్కానాది కృతీకర్తలవలన ఇంకా ప్రాచీన
తనకి ప్రాచీన అనగా తుమ్మలరాజు తుమ్మల
అనగా నాంధ్ర ఇండియన్ లోని, తుమ్మలరాజు
అని ఉంది.

రాధాకృష్ణమండలియ ను కీలమనగింది ఇలా
[రాధాకృష్ణ] 'మండలి ఏకాంతివాదీయము, తా
వివాదలలో, అవివరము, కొందరిలోను ఒక
ది అంతాను తిమిదగలవలె వర్ణింపబడినది
గల నాకు కొంతాను నమ్రులొనగా ఇన్యూమి
మీ 'మీయి, అది అట్ల, క్రిందిని వాదించు
వాత్రుకు అట్ల క్రిందను క్రిందను మార్చి
కొందరిను బుద్ధిమంది అట్ల క్రిందను బుద్ధి
మిష్టము క్రిందను క్రిందను మార్చి
కొందరిను బుద్ధిమంది అట్ల క్రిందను బుద్ధి
మిష్టము క్రిందను క్రిందను మార్చి
కొందరిను బుద్ధిమంది అట్ల క్రిందను బుద్ధి

[illegible]

దానినుండి ప్రతింశా మావలైలగాను, నేతరలలోను,
ఈశ్వరనిలోను అన్నిపాపని పొదాను.

ద ర్శన ము టు

పాదముహూర్తం తొలగి, వ్యూహభంగం పరి
 కృష్టమైతనిపై వ్యూహములతో నాం తొలగించవలె
 తలచుకొని ముందుగా కిరిబాటు ఇవి స్వస్థ
 మయినాక, దిగువముగాక, తగ్గినయినా ఇవి వీరి
 యుద్ధ వ్యూహం తొలగి పరిమితమింపకుండు నియమము
 ప్రకటించెను, దీనిపైను, ముంబలించెను నియమం
 కలిపించెను ఇంకా కొంత పరిమితమై తలచు
 కలెనుమిది ఒక నియమ కలిపించెను, మిక్కిలి అది
 మధ్యస్థ వాడుకలె కలిపించును పశ్చిమ వారి
 వ్యూహం కలిపింపకుండు తొలగించును మహావాదిమగు
 ప్రకాశములకు కలిపించెనా కలెనుది తగ్గినయినా
 కలిపించు కలెనుమిది వాని వ్యూహములె
 వానికలిగె కలె తొలగించెనుమిది కలెనుమిది

దిగ్విజయము, స్వర్ణములు 7 రిగాలు (1) పృథ్వి
 స్వర్ణములలో తిప్పి తిరిగియును, అకామక
 రణము, ఎదగాలు కనిపించును (2) జలస్వర్ణ
 ములలో అలపదామైన పరిశీలకుడు, నైపు
 సాధకుములు, నగులు కనిపించును (3) వాయు
 స్వర్ణములలో తమ ఉన్నతాకారంలో ఎగుగు
 లున్నట్లు, అడుమున్నట్లు అయి (4) అగ్ని స్వర్ణము
 లలో తేజస్వినయిన అగ్నిదీప్తములు ప్రత్యేకములు
 కనిపించును (5) అగ్ని స్వర్ణములలో అగ్ని
 మయా, స్వర్ణమయా నడుమున్నట్లు, ఎరుగుతున్నట్లు
 భాసించును (6) నక్షత్రముయిన పశ్చిములలో నక్షత్ర
 లోకంగా, మారదినది లోకాలలో తిగుతున్నట్లు
 పుండరు (7) ఇది వివిధస్వరూప ఇలగుల సాధకుని
 కలిలోని ఎరుస్వర్ణానియును ఇయిన దినది, తేరిది
 నించును తుదింగా సాధకుని అనేక లోకములలో
 పరిచిపన్నులు అయియు, ప్రతిలోకంలో భాగ్య
 క్రియములు భాగ్య క్షేమము కనిపించు సాధకుని
 నిజే కి పరమధిగుని ఎంచుక, తిలకముల సాధకరచి

[illegible]

మాదనరాగా వై శోక్యములకంటెరిం దెలిసి నదిని కాం
తెలియవచ్చును నమాధిపతి తిరిగివచ్చినది చూచునది

ಪೊ ರ ಲೆ ೨

[illegible]

నిన్ను నాకు నీరితం పొగించాడు. తన నీరితమును
భావజ్యేష్ఠుడు, నామమును వినియోగించాడు. పూర్వ
కర్మము అంటే నా అతని నాడు ప్రవాహము, కలలు
తెలుసుకుని కలలుకు (పరిమి) కిది లభిస్తే ముందే పూర్వ
కర్మముకు తీరికముగా పోతున్నాడు. ముందే పూర్వ
కర్మము ప్రేమను మొట్టమొదటి దిశగా ఉన్న
ముందుగా పాటల కథలు లభిస్తే ఉంటాయి
ఇతర పాటలు లభిస్తే పాటలూంటే,
సమస్తముగా, ఆ పాటలు వ్రాసికొన్నాడు. కొంత
కాలమునా ఆ పాటలకు పరిమాణము లభిస్తే
మానవంగా అరిగిపోయింది. పూర్వకాన లభిస్తే,
ఇతరముగా, నా అనుకూలం పో పూర్వకానమును,
అభివృద్ధి అభివృద్ధి (పూర్వకానము లభిస్తుంది) నాకొంత
చేతులు వ్రాస్తుంది. పూర్వకానము కేసుకొన్నాడు
కొన్నింటిని ఒకే పాటలను పూర్వకానము అనుకు
ంటుంది. పూర్వకానం పూర్వకానం పూర్వకానం
లభిస్తే, వ్రాయించి పరిమాణ ఇవ్వాలి

అట్లే త్సారానా, అమ్మకూర గుల్లలంటే
ధేమకు ఇరిడోహరి గు, దామోహతో నానుకపం
చేసుకున్నా ఇంక యుటల బట్టికి కొన్నాకొ
అమ్మకూర బట్టి ఇరిడోహరికి వీరుంటే వీరు
నాకు సమామం చేశాంది ప్రశ్నించింది ఆమె ఆ
తెచ్చి ఎంపిక ఆరింది నేను ఎప్పుడూ మురిచింది
సమామం చేసింది ఇది నిది అట్లే చేశాంది
కూరల నికినోకా అట్లే నాకు తుంగుని
నాకు ఉచ్చిరిచేస్తూ, అరింది వచ్చిందిలో
జ్ఞాపకంమోహనే ముగ్ధులున్నాడు అట్లే
సమామంకా కాదా అట్లే లోమ లామింది
చేస్తోందిదేనాకు చేస్తు, క్షేమ, శ్రుమములు,
నిగలుకు పుష్కరిములు మూడి అందింది, తమ
యొద్దే నాకు ముగ్ధం చేసాను తి. నానీ పెద్ద
వాడై తి. నానీ, ని తమ పురికి అరి బరికింది వీ
నాకు అట్లే వచ్చి తి. నానీ నాకు

దాని ప్రశ్నించి వామానగారిని సీత
 కుమార్తె వెళ్ళుటకు సంకల్పించుకొని కేరళానా-
 వాన తోడ్పడి కేరళ కు వెళ్ళుట అనుచు
 వెళ్ళుకొనుకొన్నాడు. దాని సేవ కేరళ వెళ్ళు-
 కొన్నాడు అనెద. నీను ధూమపాదపత్ర
 పాముచి తుక్కరి ద్వయమొకరిని కాదు నీను
 జన్మం కచ్చింది తుక్కరిని ప్రభవమధ్యకలెనే
 9 నెలలైదొక్కడు అవుటకలె 70 సంవత్సరముల
 కుమార్తెను 1747 లోను 1752 లోను పరమ
 పదించాడని అంటారు. ఖిలేజ అనే ప్రదేశంలో
 ప్రతి నగరానినూ రాతిఅంశ ఇదిని పాలించాడు
 తుంబా రీమనా నూరి తిల్లి వర్తి శిష్యులు.

ఆత్మహత్య

శ్రీ మంథా వెంకటరమణారావు

* గతవంచితకథనాన్ని *

రంగము 4

* * మూడోరంగంలో లానే—తెరలేచే సరికి, గది కాళీగా ఉంటుంది పది సెకండ్ల తరువాత రామం 'ఉప్పు' మంటూ వచ్చి కూలబడతాడు కుర్చీలో కొంతసేపటికి చాక్లరు నందితో లోనుండి వస్తాడు రామం లేవబోతాడు.

చాక్లర్ తెరుతిడకొ, లేవ—
రామం (లేచి) బాకే—
చాక్లర్ నామాటనిది ఒక గంటన్నా విడదా—
రామం అప్పుంట గులగళా ?
చాక్లర్ ఈ పదికోసాలయి నీవంగలే నువ్వు పట్టించుకో లేదు—మొక్కునేకదా పడిలేచేనే ?
రామం ఎలా ఉంటుంటాడు
చాక్లర్ (చిగునెక్కో మానం) నిజాని? మొక్కు అకింతా కదిలేనుకున్నాను
రామం (తలపోడుతాడు)
చాక్లర్ : ఇప్పుడు ప్రమాదం వాటింది (పానావికం వదిలేడు)
రామం : నువ్వే చిక్కవరేనా?
చాక్లర్ లేదు (రామం కళ్ళ ఒక క్షణం మాదిరి) కొని ఒక సంగతి
రామం : కళ్ళకేం కాలోగుడ
చాక్లర్ (రెడారంగా) అబ్బ అబ్బ
రామం తూర్తిగా ?
చాక్లర్ చెప్పలేను నువ్వు మానేవకదా న్నిది ఏమీ నోనిలేదా లే అది కేవలం అప్పున్నాను.

రామం : అంతేనా!
చాక్లర్ (విటూర్చి) నే నేం చెయ్యడం?
రామం (కుర్చీలో కూలబడి, నడుగుతున్నాను) ఇది చాలా అస్థాయం!!
చాక్లర్ ఆస్థాయమే ఎవరూ బద్ధులుకాకు
రామం (కొస్త ఉంటుంది) నే నేకారం—
చాక్లర్ లేని—
రామం : కనులసీరి!
చాక్లర్ నీవు మతిమీదా బోతోంది—
రామం నే నేకారం—
చాక్లర్ నవ్వా?
రామం నాకు పరిచయం చెయ్యబట్టి కనులసీరి పట్టింది
చాక్లర్ అయితే నీవు రావడానికి ఎవరు కారణం?
రామం మీరు అలా వాడింది నన్ను కాలిపరచలేదు..
చాక్లర్ (అలాగే) ఇప్పుడు ఇది జరిగిపోయింది. ఏమిటకున్నా ఏయిందిరాధం
రామం నా మనసులో రాన ఎలా బోతుంది—
చాక్లర్ : ఇప్పుడు నువ్వంత బాకవడా ఒకటే అందు వల్ల నువ్వే పట్టం తప్ప
రామం అన్నమా?
చాక్లర్ నన్ను. నువ్వలా బాకవడి మనసు పాడుచేసుకుంటే అది ఇక కేంకాకు?
రామం నువ్వే కాదు గతికేయింది? సంతోషమంటూ ఉంటుందా వాని?
చాక్లర్ నువ్వలా అస్త్రైకరణి నే నీం చెప్పడం
రామం ధైర్యం ఎక్కడిది?
చాక్లర్ ఒకటే ఉంటుందా? నువ్వు తెచ్చుకో వారి అది నీ మనసులోనే ఉంటుంది.
రామం ధైర్యం నచ్చా? నీం చెయ్యడం? ఏమీ లేదు.

భారతి

డాక్టర్ : అరిచి సంతోషముంటూ లేచివచ్చి, అరిచి ధైర్యము, సంతోషము రెండూ ఇవ్వగలగారి

రాము అది పాఠ్యమా?

డాక్టర్ : పాఠ్యం కాకపోతే లోపం నీది

రాము (అలోచించి) కొను . (రేచి అసహజంగా) నీ తప్ప ఎవరున్నాడు (అతనిం తెచ్చుకుని) ఇలా అన్నా బుగం తీర్చుకుంటాను! కనుల నోవారి యావనప్రాంత ఎందుకవకండి కావ్యము ధైర్యం కావాలి (రాము లోని నిర్భయము సరోజు కన్నులందు)

సరోజు నమస్కారం .

డాక్టర్ నమస్కారం

సరోజు ఎలా ఉంది డాక్టర్ గారూ?

డాక్టర్ ప్రకాశం వాటింది

సరోజు (ఎదురుగా నోటికి ఉన్న చేతన పట్టాన) నమస్కరించి, కురిస్తూ వచ్చింది, కళ్ళలో కుంటుంది)

డాక్టర్ మీరు అట్లే రాకపోయింది కాదు.

సరోజు : నాకేం భయంలేదు

డాక్టర్ మీకు భయంలేదంటే మాత్రం నాకేం ముమ్మరియ్యి దూని భయపడుతుంటా?

సరోజు : రానాలి ఉంటే ఎక్కడెక్కడా ఉంటుంది.

డాక్టర్ మన బాగ్గరిలో మనం ఉండేమింతుంది.

సరోజు ఎక్కడికి పడుతుంది కొలుకుంటుంది?

డాక్టర్ : మరొక్కెక్కెక్క

సరోజు : (పదిలకైంది తొలుతు) డాక్టర్ గారూ

కొంత కాలానికన్నా కనుల ఎప్పుట్లా నీ

డాక్టర్ నీ నేమీ చెప్పలేదు చూడతే చూడతే

కదా ఎంత తీవ్రంగా కదలిందో ఈ నిద్ర

సరోజు ఏమన్నా ఆశించిందా?

డాక్టర్ నీ ఏమీ చెప్పలేదు కళ్ళు సంగతికదా అనుమానంగానే ఉంది

సరోజు (లేస్తూ) కళ్ళ!

డాక్టర్ (కొనసన్నలు తిరిగిస్తాడు)

సరోజు (కులండి) అయ్యో కనుల! (చీర చెయ్యి అడ్డుకుంటుంది నిర్భయంగా ఎదురుగా)

డాక్టర్ : కరడుకట్టి నానా ఎంతో బాధగానే ఉంది . ఎంత చలాపన నిర్ల (తొలుతు)

ఇలాటిది ఇదంతా ఉంటాయి ఎవరూ ఏమీ చెప్పలేదు

(రాము కన్నాడు)

డాక్టర్ : (రాముని చూసి) ఇవ్వ చామ! చైర్యాన్ని చైర్యాన్ని బాధ్యతల్లా రాముడి

రాము (ఒకటిగా తొలుతు) నాలో నాకే సమ్యకం లేదు.

డాక్టర్ : ఈ కులం నీ కలా అనిపిస్తోంది పాతదానంగా అలోచించి ఆమెపట్ల నీకర్తవ్యం

రాము : కర్తవ్యమా? కొనసన్న కర్తవ్యముంది.

డాక్టర్ : మనము నీయ మందిర్యలేకుండా

రాము ఏం చెప్పేందుకూ తొలుతుంలేదు

డాక్టర్ : నువ్వుమే! అంతగా ఉండి, ధైర్యం కలిగించాలి. మనస్సునూ తిరిగి నీ ఉన్నానన్న సమ్యకం ఆమె కలగారి

రాము : నాలో కనుల సమ్యకం లేదనుకుంటున్నారా డాక్టర్ .

డాక్టర్ ఈ సంగతి అతి ముద్దులేమిటి అనిపిస్తున్నాననిగా బాధపడకము నీకు తెలుసు నా నోటంబ చెప్పేందకు అందు కామెకా అనుమానం

రాము : ఎప్పుడూ లేదు . ఎప్పుడూ లేదు ఆ మాట కొనే నీది (అనిపించి అప్పుగా తొచ్చి) ఉంటుంది (సరోజు చేతు అనుమానంగా చూసి) మనస్సును కిక్కిరుస్తానా?

సరోజు (అశ్చర్యపోయి) అదేమిటి రాము!

రాము నిశ్చయించి రమ్మన్నాడు!

సరోజు నా మాటాన నీ తప్పుకు.

రాము రాకు .

డాక్టర్ ఇదేమంటున్నాడు రాము.

సరోజు ఎప్పుడూ కన్నున్నా కానా.

రాము ఇంక రాకు నీ కుటుంబా అంతలే ఎవరు పూచీ పడతాడు?

డాక్టర్ నా అదా (చత్రకాడు) విజయ విజయ

సరోజు మొన్న రాగలేంది ఇప్పుడే ముచ్చింది!

రాము సరే సరే మీ అదేమిటి నో నమస్కారం--మొండిపట్టుకట్టి దానిగతి అలాఅయింది..

సరోజు . నాకేం అవుతు .

అ త్మ హ త్య

రాముః : అనుకో 'నానిదో' తక్కినవాళ్ళ కన్నకున్నేదో
 కేరళకుంటున్నావ్ జానా!
 డాక్టర్ : (చిరాకుగాచూసి) ఎర్ర . నీ ఇంకెవరైనా..
 నీ చెప్పింది గుర్తుంచుకో..
 రాముః : (ఇది జ్ఞాపకంకల్పించాడేలా అయి) ఉంచు
 మంటాను కనుల గుఱంకన్న నాకు కొవర్సిం
 చేయండి?

(డాక్టర్ చెప్పాడు)

సరోజ : ఎందుకలా నిజమగుటదావ్ ?
 రాముః : నీ కన్నకు సంజాయిషీ ఇచ్చుకోవాలా?
 సరోజ : (ఊగిపోసి) రాము—డాక్టర్ గారన్నది
 నిజమే?

రాముః ఏమిన్నాగ?
 సరోజ : కళ్ళెరింది
 రాముః (చిరాగ్గా) నీతో ఎందుకు చెప్పాడు?
 సరోజ : అర్థంలేని ప్రశ్న
 రాముః అర్థంలేదు ?
 సరోజ : లేదు
 రాముః మర్రింకనెక్కు నాని కర్తవ్యంరా?
 సరోజ : లేదు.
 రాముః లేమా?
 సరోజ : లేదు

రాముః (కర్నీలో మాటలకాదు) (సరోజ లోని)
 వెళ్ళిపోతుంది) వెళ్ళు

సరోజ : వెళ్ళు కనులనిచూసి—
 రాముః అక్కడికి, వెళ్ళు—
 సరోజ : ఏం?

రాముః : నీయివ్వు నాయున్నా?
 సరోజ : ఇవ్వం అయిస్తం ప్రశ్నలకి చూడవం
 తప్ప?

రాముః : ఎందుకు నీకొ న్యూరి యానీటి?
 సరోజ : ఇవాళ నీ తిత్వం ఎందుకీలా ఉండో అవమన
 టంలేదు

రాముః : అర్థం చేసుకుంటున్నా ప్రయత్నించుకు—
 సరోజ : కనుల స్థితిమాడగా అలా ఉంది ఈ నీదో
 రంగి అర్థమేందెటి?

రాముః : ఒక రే అర్థం చూటాడం తప్ప ఇవ్వుడు
 చెయ్యగలిగేదిమీలేదు

సరోజ : తూటలుకాదు..
 రాముః : బానీ ఏం చూటాలో నత్త్రుకూటాదు..
 సరోజ : అంతవరం
 రాముః : అవసరం అయింది ఏదీలేదు అంచేరి
 వాడుకుమాడా అ నునిషి మానసికస్థితి నియా
 పనే

సరోజ : సంజాయిషీ ఒక్కరే—
 రాముః : (ఊగిపోసి) చెప్పవాని కింది, మంచివా
 క్కని రక్షిస్తాట్ట లేవు
 సరోజ : నీ మానసికస్థితి నియాపనే అనుకోవాలా?
 రాముః : చెప్పకు—కానిమయంలో ఇది అమీకలా
 నిజం

సరోజ : (అక్కర్లేపోయి, కర్నీలో నూచొని) ఎవరా
 చెబుతున్నది కనులా?

రాముః : (లేంపలు చేసుకుని) నేను
 సరోజ : నీకేమయింది?
 రాముః : ఇంకేమిలా?
 సరోజ : జ్ఞానం నీకేమయింది?
 రాముః : ఏమీ అవలేదా?

సరోజ : నీకేమీ కొలేదు — బాధ పడుతున్నది
 కనుల

రాముః : అంలే అంటావా?
 సరోజ : అంలే
 రాముః : నీకు మనసులేదు
 సరోజ : ఎలా బోల్చునీ?
 రాముః : నీ ఎంతబాధపడేది (సహించకపోయే)
 సరోజ : నీమించు రాముః నత్త్రుకాగపడుతున్నావ్
 నాకు తెలుసు కొని కిది అనుధిరించేది
 కనుల కొమా?

రాముః : డాక్టర్లన్నదీ అయితే నేనూ కాళ్ళకంకా
 అలాగ పంతుకోవాలా ఒక్క?

సరోజ : (అక్కర్లేపోయి) ఏంలేటి? మర్రింక. ।
 రాముః : నేను వినిటి?

సరోజ : (చురుగ్గాచూసి) ఇంకొ పూర్తిపడడ తమకో
 లేదు

రాముః : (అవేంకాలేది) ఏంలేటన్నావ్ ?
 నేనా? ఎలా? చెప్పతేరి చెప్ప? కనులని నా
 ప్రాణనిమానంగా చూడుకుంటున్నాను కనుల
 బాధ నాబాధకొమా? అందుకు నేను పూర్తి

పడుకొని నీటి అల్లిపాయం ఉండవలదు.
ఇదివరకల్లా నామనామంబునాని అనకొం
దొకలేదు ఇలా అనకొం దొరికింది
నువ్వో అనాహలో ఉన్నావు సరోజా
కనులే కాకనీ కనుల యుగం ఎలా తీర్చు
కొను!

సరోజ తల్లి మాటంటే కుమారురామం అంత
అవేపడి నోరుపెట్టడు — తేనీం అనాహ
పడిలేదు పాతిపాడికనులకలపడు — నాకు
చిరాకు

(లేచి గదిలోకి వెళ్తుంది)

రామం కాటకమా? కాటకం నీది నిమా కాటకం
నీది

(తల్లి వస్తుంది)

తల్లి ఏమిటానోరు రామం కనుల మగతగా వివ్ర
బోతోంది

రామం (తల వెనుకచేతులతో నూ పుట్టనని, ముఖ
మీద పేలికలు అన్ని) ఈరాన, చివర, గుఱుం
ఇంకా అడవినించాలా? తేనీపం చేసేను!

తల్లి ఏమిటి బాళం?

రామం బాళకను—రామ కర్మకాణ్డి బరకడం
బాళం కొదూ? బరి! ఈ రానాన్ని అనుభ
వించడం

తల్లి ఏ బాధయి?

రామం ఏమిలేదు, నీకొం కొను

తల్లి : ఎప్పుడూ పొరపాటునన్నా అలా అనకు .
కనుల వెదికి పడాయంటే (కళ్ళొత్తుకుని)
పిచ్చితల్లి . చేపుడిది కాతిమనసు దాని!
కేకలా?

రామం: తేనీకడకూ కొరగం?

తల్లి : నువ్వో?

రామం: నాకొకరి చెయ్యక రావనిచ్చి ఉంటే ఈ
బాధలే ఉండకపోవకా?

తల్లి : అనుబాలు అను. తెలిపింది అన్నమాటలకి
తేనీం బాలు తెప్పకు?

రామం (అలోచించి) మరలా అనుకోకమ్మా.
ఏదో చిరాకుగా ఉంది అనిపిస్తా

తల్లి : (కళ్ళొకటి) నాకు తెలుసురామా దానినాద
నీకంతలవేయ్. నాకు తెలుసు, ఇక్కానూ తిండి
నిచ్చాలే దాని మందం ఏక్కి మానున్నానే

రామం ఎక్కడా వ్యామంలేదు ఏం చేసిందని

తల్లి : నువ్వే ధర్మం జనుకుంటే కాదుంటే
చెప్పేవరాలు—నాకు తెలియన్న బోతోంది.

రామం: నువ్వేనూ బాధపడకమ్మా అంత తే
మానుకుంటాను

తల్లి : అలానే కానీ బాలు కొని నువ్వేం పిచ్చి
పిచ్చిగా ఆలోచించకు దాని బాధ మానలేక
నీకలా అనిపిస్తుంది

[తల్లి వెళ్తుంది రామం చిరాగ్గా ముఖంపెట్టి
అలోచనలో పడతాడు—ఒక నిమిషం గడు
స్తుంది ఎక్కడినుండో ఒక ప్రేమనీతిం రికార్డు
వివరము ఉంటుంది సరోజ వస్తుంది]

రామం మానవ ముఖంబా?

సరోజ ఉం—

రామం ఏంలేటి మానవ?

సరోజ ఏంలేటి మానవానీ? కనులని

రామం ఎలా ఉంది

సరోజ నిద్రపోతోందిలా ఉంది—

రామం మాతోవు?

సరోజ తే వెళ్లాలి

రామం జరుగు పళ్లెతున్నా ఉన్నాయో

సరోజ దానవలో ఏదో 'తెర ఫారమెన్సు'ంది—
నాకసలు వెళ్లాలిలేదు నికల ముంకికెత్తి
మానుంది

రామం కొదూకు తుసంగతులే మర్చిపోతున్నాను.

సరోజ (మానుంటూ) మనసుకి కొంతిదిప్పుడు ఎరి
కన్నా అంతే

రామం (నిశ్చల) మరిపి! నిద్రోబాలు అనవరమన్న
సంగతే మరిచిపోతున్నాను

సరోజ మునుకి కొంతిదిప్పుడు ఎరికన్నా అంతే.

రామం దానవలో తెర ఫారమెన్సుబా?

సరోజ ఉంది

రామం ఏం తెర ఫారమెన్సు?

సరోజ బోకలు, చిన్న బాటిక

రామం ఏబాటి?

సరోజ: నువ్వేలేదు.

అ త్మ హ త్య

రాముః నవ్యదళాహా!
 సరోజ (కోపంగా చూసి, అనక చిరుకవ్వ తియ్య
 నుని) ఇళితే ఇళియ్య
 రాముః వికాల మొండెక రించా!
 సరోజ (నీరుపడి) ఎరరన్నాది!
 రాముః కలొచ్చిందిలే!
 సరోజ! ఇంతేమొచ్చింది కల!
 రాముః నులేం రా లేను—
 సరోజ! సరే ఇంక కస్తూ (లేవకోతుంది)
 రాముః (తెయ్యిపట్టమీకాతో లేటి) ఓ విచారితుడను
 ఈ విర్యాశక్తితో మాటాడితే కష్టకస్తా
 యన్నాను!
 సరోజ (మూసాది 'ఎత్తుకొలంగా' చూస్తుంది)
 రాముః అః హః అయితే నోకలా!
 సరోజ ఏది?
 రాముః దొడువోయి
 సరోజ! అదా. కొను
 రాముః నీకు కాస్త్రీయం ఇవ్వమా!
 సరోజ ఇవ్వమే—
 రాముః ఏమయినా ఇవ్వయితే మనసుకు హాయిగా
 ఉంటుంది కదా!
 సరోజ ఒక అప్పుడు ఉండదు
 రాముః ఎప్పుడెప్పుడు?
 సరోజ ఒక అప్పుడు—
 రాముః ఇలాగే హాయిగా ఉండొచ్చు ..
 సరోజ! ఉండొచ్చు
 రాముః హాయిగా అంటే ఆనందంగా
 సరోజ కొను .
 రాముః హాయిగానూ ఆనందంగానూ . భక్తివితో
 వికలయై కొనా!
 సరోజ! కొను.
 రాముః (చిరునవ్వు నవ్వి) సంతోషిస్తావా? ఆనంది
 స్తావా . ఇలాగే!
 సరోజ! (చిరగా) ఏదో ఏడుస్తాను
 రాముః మీ వికాల సంతోషిస్తుంటా . ఆనంది
 స్తుందా? ..
 సరోజ! అనిన్నాడును.
 రాముః మీ ఇద్దరూ సంతోషించి ఆనందిస్తారా?
 సరోజ (కోపంగా) ఏదో ఏడుస్తాను

రాముః ఏడుస్తారా? అయ్యో అయ్యో ఇక్క
 డికి రాకపోవచ్చింది
 సరోజ! ఏం?
 రాముః కడులని చూడే—ఈ దృశ్యమంతా మనసు
 లో క్లుప్తమైనా నీ సంతోషమల్లా ఏడుపు
 కింది! మరీపోతుండే అని నా భయం
 సరోజ! అః!
 రాముః మారదా! అయితే నీకు కడులమీద ఏమీ
 ప్రేమ లేదన్నమాట—
 సరోజ అన్నీ నువ్వే నిర్దుష్టమైన
 రాముః ఏడుపులేవ మాటలుంటా? మీ వికాలతో
 అక్కడికి ఇక్కడ కప్పించి తెలిసి, ఇక్కడికొస్తే
 మనసు విచారంగా అయిపోతుందని తెలిసిమాడ
 కచ్చేవ. ఎందుకన్నా అంత అక్రమ! అంత
 మృగీయమిటి!
 సరోజ! నా మనస్సు ప్రతిబింబి 'ఎక్కడ' చేసి
 తెచ్చుకొన్న కొనరం నీకు లేదు నాకు
 లేను నీ వెళ్లిస్తా
 రాముః అలాగే కాటకం చూస్తారా?
 సరోజ ఏదో చేస్తాను
 రాముః చూడు చూడు ఎలా కటిరాలో తెలు
 స్తుంది
 సరోజ రాముః నా మనస్సు కష్టమైతే చూస్తు
 న్నావ్ ఏమిటి నీకే ఆనందం?
 రాముః సలహా ఇస్తున్నాను
 సరోజ థాంక్స్—అక్కలేను
 రాముః ఇంకాక ఏమన్నావో జ్ఞాపకం వుందా?
 సరోజ ఏమన్నాది?
 రాముః జ్ఞాపకం లేదా?
 సరోజ ఓహూ అదెగదా!
 రాముః అదుగదా .
 సరోజ నీ సంతోషంగా వుండడం నీ కిదుం లేక
 టుంది
 రాముః ఇదెక్కడి తోవ్వం ఈ ప్రశ్న మొదలు
 లేస్తారో తెలుసా... తెల్లం కొని... ప్రేమ
 రాదు కొని..
 సరోజ : (కోపంగా) మాటలు సరిగా రానీ నీ
 సంతోషంగా ఉంటే నీ తెందుకు అమాలు

భావన

రాము ఓహు, కావెందును అయ్యాయో!
సరోజ : మళ్ళీ చెప్పండి—సీతా అప్పుంత
మాత్రాన కాదు, ముఖ్యము దుఃఖించినది నీకేం
వచ్చింది ?

రాము ఓహు ఏం వచ్చింది ?
సరోజ : మరి నాటికనుక ఏమిటి ?
రాము : మళ్ళీ చెప్పండి. నాటకం కదిలాడలేదు
సరోజ : కాదా ?
రాము : ఓహు
సరోజ : కాదా ?
రాము : నిశ్చయము
సరోజ : ఏమిటో తెలుసుకుంటే కాదురా నాయా ?

రాము : చిత్తం మునుపేమిటంటానూ కదం
తోనే ఉంటుంది. తమిళ ఇదివరకు కదలని
మాట అయ్యాయి ఇప్పుడు కలుగుతున్నా
'కాదేమీలే చెప్పరు'

సరోజ : (తెచ్చు అంతరింపజేసి) ఏ... ఏ...టి !
రాము : చిత్తం. కనుక తమిళాన్నా అందరుండ
నది, ఈ ధృత్యుడు తమిళి కొదవి కనుకని
పెళ్ళాడేనని, కనుక అందం తమిళ అయ్యాయి
చూడుతు

సరోజ : (తెచ్చునగా నవ్వి) కాదా ? కనుకనిమాట
అయ్యాయో? మళ్ళీకొన్న పెళ్ళాడితే, కావెం
దుకా ముగిసి అయ్యాయి.

రాము : ఈ నిర్యాసేతనికి తమిళ (చేయిస్తూ) ను
కావ

సరోజ : (గుండెదాద చెయ్యి కేసుకుని) అయ్య
కాదా! ఏమిటి అనానీడు! నిన్ను నే
(చేయిస్తూ) కావే తమిళా విజ్ఞానా, తెలు
దురా ?

రాము : ఆ రహస్యం చెప్పింది బ తారిత్ర అయ్యగా
చూడ రాదేను

సరోజ : మళ్ళీ. మళ్ళీ. (చూడులు తెలుక,
కొదం పట్టతేక ఏడుస్తూ మిగిలినా భూమకు
కుంది)

రాము : కను ఇప్పుడే నీతిలో ఉంటున్నా. పెద్ద
విషయం జాగ్రత్తించిందినీ నీకు నీ అయ్య
యంత కాని బాధ, కాని నీతి యానీక
అందరినీంచి నూరింది. ఈ అయ్య కాని

కావించి తెలిగానే నీ నందరామంతే
బాధ పోయింది "కామ్యభాగ్య" అయ్య
మిన్నాన

సరోజ : ఇంత ఆత్మ
రాము : నూ పంపి చూడు రాత్రి ప్రకారంలో
ఉన్న రహస్యంలే అయ్యాయి ఉంటుంది
కాదా! నీకు ప్రభాగ్యం కావచ్చున్నాయో అని
రాత్రి కష్టంగానే ఉంటుంది చూడవచ్చు
కామ్యభాగ్య అనితే కేవలం నా ముఖం లోకు
లలోకాకం చెప్పలేని 'నిరీధ' కలుగుతుంది...

సరోజ : (తెచ్చుకుని లేచి కామ్యభాగ్యం! నిజా
సంగాయానీ) నిజమయ్యాలి చెప్పకా ?
రాము : అంతకన్నా కా!
సరోజ : నీ నిన్ను (చేయించిందాట నిలం .
రాము : (నవ్వుగా చిరునవ్వు వారేమిట)
సరోజ : కాని కా నుంచి మళ్ళీకొన్నదింత నీకు కది
కుంది .

రాము : (చెప్పిస్తూ) ఏమిన్నానీ? ఏమనీనీ ?
సరోజ : మళ్ళీ కదింపిందంత అయ్యించింది మళ్ళీ
చూడుతుంది మళ్ళీ. (కనీగా కేలు
నూ నించి) నీ త్వ ఇన్నాకేయి అనాటి
తెచ్చుకారా ?

రాము : (నవ్వునించి) కేరీతనది కే...
కే...
సరోజ : ముఖ్యమంత్రం నీకేరీతనా, కాదు అంత
తెచ్చు

రాము : తెచ్చా ? నీగలేని. (చూడులారా సరోజ
కామ్యభాగ్యంంటాదు)
సరోజ : (తెచ్చు కేరీతనది)
రాము : (తెచ్చుకొన్నా అదితేమిట)
కామ్యభాగ్య తిల్లి : యేమిటాంతకా సరోజా.

సరోజ : (చిరునవ్వు కదిలె నవ్వుగానూనీ) ఇది
అనిల రంతులు ..

రాము : (కదిలిస్తూ) రిగించి ఆమెయొక పదలో నా ఆమె
తప్పించు, చిరునవ్వు మళ్ళీకొన్నా బాతుంది...
తిల్లి కదిలె నింకానూనూ ఉందికాకుంది
రాము : (కదిలిస్తూ) రిగించి నిలుస్తాడు..)

[తం]

అ త్మ హ త్య

రంగము: కే

[అంతా నాల్గోరంగంలానే—రామా
రావ్ కుర్చీలో కూచోని చదువు
కుంటూ ఉంటాడు. కనుల తడుము
కుంటూ వస్తుంది.. అమె ముఖం పల్లగా
మారింది—ముఖంలో మునుపటి కళా
కాంతలు పోయేయి]

కనుల ఏడుపు

రామం (తేచి త్వరగా నిర్భీ ఆమె చెయ్యి అందుకొని)
అమ్మలేమా?

కనుల నీవ్విగారింటికి వెళ్ళేను.

కామం నన్ను నిలకరామా?

కనుల: అంతాటూ వెనకొందా

రామం: కనుల అంతాటూ ఉన్నావని - తోచుకోలేదు!

కనుల మీకు పని కల్పించడం కా కనెమలేదు

రామం నను తెచ్చేవ ఆలాటి పాఠశాల
పనులెప్పుడూ చెయ్యబోదు

కనుల ఎక్కాళ్లు తెప్పించి

రామం ఎక్కాళ్లు తెచ్చే అక్కాళ్లు కాదురామ నీ
కలకాలం బోతుంది ఇంట్లో ఏకైక పిల్ల
కుండాకాదా తెలుస్తుంది కంటకానా చెసి
తెలుగులవ్ (కత్తెకాకు)

కనుల నన్నుంటే నీ అంతరించి చేస్తాను

రామం తెచ్చుకోలేదు. ఈ కుర్చీలో కూర్చో

కనుల ఒప్పు మీరు కూర్చోండి దండలో నన్ను
మీకాదాల దిగర కూర్చో నీది—

రామం: నీ యివం (కర్చీలో కూచుంటాడు
ఆమె కిందరి కూచుంటుంది కొంతకాలం
మానం) కనుల

కనుల: ఏమిటి?

రామం: నీ దుశాలోచనం తగ్గేమా?

కనుల: (కర్చీ) కిగలానే మీ దుశాలోచనంలా?

రామం: (కనుల చెయ్యి తీసికొని, నీ సంతోషమే కా
కర్చీలోంచి

కనుల మీకు కామిది అంతరించు ఉండగా సంతోషం
కాక ఏమంటుంది కాలో..

రామం: ఇదిగోయింపన్నీ కుర్చీలో నుకం కొర్చిగా
కాత్తరం తెచ్చే అనుకో.

కనుల నమోదా మీ కలుగ్

రామం: ఓహూ - పాతరామం లేడు - పాత కనుల
లేడు ఇకంతా తప్పిస్తే. సంతోషం తప్ప
తేరేమీలేదు ఎప్పుడూ ఇలానే ఉంటుంది

కనుల అంతకన్న ఏం కావాలి కాదు! నీ మీకు
భారమనిపించడంలా ఉంటే అంతే ఇంకను
మిన్నాడు

రామం: మిగిలెలేక?

కనుల: కానీ కా అద్భుతం పండింది - మీ దాని,
(నమ కాదున్నాం)

రామం: నీ మనిషిరి కా నుకమన్నానా...

కనుల ఎంతలా ఉన్నాను!

రామం ఇదీనినీరంది ఆలోచించి నుకను పాడు
చేసుకోను తొలిక అన్నాడు.

కనుల (అతని కాళ్ళకి కిల అద్భుత) ఈ కాలంలో
చేపుడిలో తిమ్మక మందికి నమ్రుకం

రామం: నీమంతా?

కనుల కాదు ఉంది.

రామం నీకేమన్నా కరిచిచ్చేదా?

కనుల ఇచ్చాదండి

రామం: ఏమిట?

కనుల కాక్కా కర్చీకేమంది? మీ నుకమను కాంతి

రామం (కలికపడి) కా నుకమను కాంతా?

కనుల ఓండి—మీ నుకమలో అకాంతి పోవాలని
ప్రతిగ్గా కోరుకున్నాను—అదిగి దాని
కలిగింది.

రామం ఇప్పుడు కాలో అకాంతి లేదంటావా?

కనుల లేదండి.

రామం నీకలా తెలుస?

కనుల నాకు తెలియకున్నానా? మీ నుకమలా
ఉన్నది నాకు తెలియదా?

రామం ఆకలికాదా చేపుడిచ్చేదా?

కనుల: ముందుకుంచి ఇచ్చేను.

రామం: ముందుకుంచి కా నుకమ నీకు తెలుస?

కనుల తెలుస

రామం: కా నుకమలో ఏమన్నది తెలుస?

కనుల: అప్పుడు మీలో అకాంతి ఉండేది.. ఇప్పు
డది పోయింది.

రామం: ఎంతలా ఉండేదో. ఎందుకు పోయిందో
తెలుస?

భారతి

కనుల అంత తేల్చుకొనిగి కి కను లేదండీ—

రాను పోనీ ఎంత తేల్చుకున్నా?

కనుల: కాదును! ఒక అనుభవంలా అవుతుంది
మూలం చెప్పలేదు కాక తూర్తిగా తెలియ
తెప్పిస్తే అంటూ.. కాని మీరు సంతో
షంగా ఉన్నదీ, విచారంగా ఉన్నదీ తెప్ప
చోసుంది—ఇప్పుడు కాదును. సంతో
షంగా ఉంది!

రాను: నువ్వు సంతోషంగానే ఉన్నావ్ కాని
ఆ మూల నవ్వడం ఎంత బోధాత్మకంగా
ఉండు? తెలుసే! ఎలా ఉంటే కానిని ఎటు
నంటే పీరి ఉద్వింది!

కనుల: కోపం తెచ్చుకోకుండా!

రాను: ఎందుకు?

కనుల: ఓ మూలకునకాదు.

రాను: నువ్వు చెప్పిందిగా కోపం రాను.

కనుల: (క్షణం బోధించి) ఓ పాఠాన్ని ఇది
సర్వే కోపానందం.

రాను: ఏది కనులా?

కనుల: (విస్మయంతో) మీరే కాదు సర్వం అంటే
ఇప్పుడు నిమిషం కా?

రాను: (మౌనం పొలిపారుంది గొంతులో మాన్య
కలపపని ఉన్నదా) నీలో కాకపోయినా!
ఎప్పుడూ లేదు.

కనుల: అదే దేవుణ్ణి కోరుకున్నాను.

రాను: ఏది?

కనుల: నన్ను మార్చడం చేసుకోవాలని.

రాను: అప్పుడర్థం చేసుకోలేదుకున్నావా?

కనుల: ఒక పల్లవి తెర అడుగు ఉంటే ఆ తెర
పోయింది.

రాను: (ఒక క్షణం బోధించి) ఆ సంగతులు మర్చిపో
చెప్పింది కనులా అది తెల్పుకుంటే నీకు,
కాథా తప్ప మరేదీ లేదు.

కనుల: మీరామూలం వంటి కాకంట్ వేయగా ఉంది.
ఆ తల్లి దండకలది. ఆకా అప్పుడల్లా కాదు మీరు
దగ్గరయ్యారు.

రాను: నీ ఒక్కగోను. నా పాఠాటు కాదు తెచ్చే
దుకు నువ్వీకీ కాకాలా?

కనుల: మీ దే పాఠాటులేదు. మీరు నన్ను పంపేదుకో
నిగోరు. అంత కాదు కాకం కావాలి.

రాను: నువ్వన్నా. నీ ఒక్కను. నువ్వన్నా తెర
కాకంతుకు పోను. నీకీకీ కేవలం ప్రమాద
కాకంతుకు ఉద్వింది. మర్చిలా అంటే కాదు
కాంతి కలిగిందని నువ్వనుకుంటున్నావా?

కనుల: ఓకారి మార్చాను. "నిన్ను సన్నిహితుకు నీ
పాటి అప్పుడే అని" అప్పుడు కోరుకున్నాను.

రాను: నిన్ను నీ అసహ్యం మార్చాలని కోరు
కున్నావా?

కనుల: అందుకల్లా మీరు కాంతి ఉంటుందేమో నను
కున్నాను మొదట. కాని కాని పాఠాటని
తెలుసుకున్నాను తిరిగి నువ్వని సన్నిహితుకుంటే
మీరు మరంత అకారి ఆకోరికని రద్దుచేయ్య
మని మర్చి దేవుణ్ణి కోరుకున్నాను.

రాను: కాని నీ రెండోకోరిక వికలేదు అతిదు.

కనుల: (విస్మయంతో, తిరుగుగా) ఏమండీ, నీ మీరు
కాకంతు కలిగి ఉన్నావా?

రాను: (నవ్వి) నీకేందుకా? ఇంత కనులా?

ఎందుకలా కలిగిపోతున్నావ్?

కనుల: మీరు కాకంతుకలిగి నీ పరికరంలో అర్థం
లేదు నిజం చెప్పండి.

రాను: ఎప్పుడూ నీ మీరు కాకుంటే మరుకారం
అనేక బోధానుకుంటున్నావా నీవ్వి!
(నవ్వుతూ తిరిగి ముందుకు)

కనుల: (విస్మయంతో) కాకం ఏకోరికా లేదు...

రాను: ఏ కోరికా లేదు?

కనుల: లేదు.

రాను: మూలం నీ నీ నీ పల్లవి విశ్వాసంగా ఉండు
అని.

కనుల: మీ విశ్వాసాన్ని భుజికోరేందుకు కాకం
చాకుండీ?

రాను: నన్ను తెగ్గెవర్ది..

కనుల: మీకది స్వతస్సిద్ధంగా ఉంటుంది—

రాను: ఉండవచ్చు.

కనుల: అది కాదు నువ్వన్నా...

రాను: నువ్వు కాకంతుకు!

ఆత్మ మాత్య

కనుల! మీలో కాదు వస్తుకం ఉంది, కాదు కాదకలి
 గించే పనులేమీ మీకు తెలుసు.
 రాను! అదాలోక అవుతా కాదా?
 కనుల! నే నేమీ కొరకు—అయితా నిశ్చయంగా ఉండే
 గలదు మీలో కాదు నమ్మకం ఉంది—
 రాను! నీ నమ్మకం చూస్తే కాదు భయం నేనొంది.
 కనుల భయమా? ఎందుకంటే?
 రాను నే ఎత్తుడెన్నా పొరపాటు చెయ్యొచ్చు—
 అప్పుడప్పుడు నువ్వు కాళ్ళరింగా కాదా
 పడతావు
 కనుల (భయపడతూ) అంటే మనిషి నువ్వు తెర
 ముల్లా కావచ్చుంటారా?
 రాను ఏదీకాక! నువ్వెప్పుడూ నేను ఫలిత రే
 కొలుకుంటావ్
 కనుల! కానీ! రియాలిగా ఉండడం మంచిదేదా?
 రాను నువ్వు రియాలిగా ఉన్నావా?
 కనుల చేరి?
 రాను! తెర—
 కనుల లేనట్టి ఎప్పుడూ ఉండలేను — అదికాదు
 సాక్ష్యం కాదు—ఈసారి కానీక బరికే అప్పుడే
 ఉండను
 రాను (విస్వ) నమ్మి చాలా ఇగురుకు వజ్రేనవ్
 కనుల (అక్రింగా) పొరపాటేనయితా అయితే
 చెప్పండి
 రాను పొరపాటున ఎప్పుడెన్నా నీకు తిప్పుగా కలి
 గించే పనేదిన్నా నేనా నేనానని ప్రతినియమం
 జాగ్రత్తిగా ఉండడం ఎంతకష్టం!
 కనుల అయ్యో! కానాలని జాగ్రత్తి కష్టం—మీ
 మానానా మీరుండండి పొరపాటే మీ రావు
 మీమనసు మానుకుంటుంది
 రాను : కా మానానా నమ్మండి కనుల—అంటే
 నేనే పొరపాటు, తప్పుయి చేసినా నువ్వెప్పు
 డూ కాదు అవుతావే అది నువ్వు నమ్మ
 కనుల నేను మీమధ్యనీ విర్యంధిస్తున్నట్లనినీ నే
 నేమిందంటి. కా నేప్పుడూ ఆ అభిప్రాయం
 లేదు
 రాను నే అనేదిలా నమ్మి అంతగా నమ్మకదనీ
 కాదు నీవీరి సలహా (చెప్పుతాడు)
 కనుల . మీ ఆత్మలో కాదు విశ్వాసముంది.

రాను నీకే వరించబోను
 కనుల మీగు నేనెప్పుగా ఉండండి .. మీ ఆత్మ
 మానుకుంటుంది
 రాను నీకు కాదస్తం మరీ ఎక్కువవుతోంది
 కనుల అయ్యో నేను
 (కనుల లేస్తుంది)
 రాను నువ్వెక్కడి?
 కనుల మామంటే అవుతుందా? అయ్యో కొలి
 కెక్కడిది?
 రాను (విస్వ) నువ్వెక్కడి ఇంక నాయకపతావా?
 కనుల నువ్వెక్కడి—మామంటే మారలు తిరిగిపో
 గిన్నెలు కడిగి అందింగిపో చెయ్యొచ్చు కా?
 కనులగా అన్నిపనులు చెయ్యగలను (విస్వ)
 మీ ప్రాత్యక్షం ఉంటే చెయ్యలేమివంటూ
 ఉంటుందా? వరీ కా
 రాను నేనీ ఉండు (లేచి ఆసె చెయ్యి
 పుకుంటాడు)
 కనుల : ఒప్పండి ఇక్కడికి ఇక్కడికి మీకు ప్రభు
 రాను ఆన్నా పెంకెరిం!
 (ఆసెను తీసుకువెళ్ళి ఒకచుంగు రోయక
 ఒంటిగా వస్తాడు—భారం తగిలెట్లు నిటూర్చి
 కుర్చీలో కూలుచుతాడు—సరోజ వస్తుంది)
 రాను (లేచి, ఉత్సాహంగా) మాలో !
 సరోజ వారంఒబోతూ ఓసారి మానీబోదామని
 రాను ఏమిటంత మాదానిది ఎక్కడికి?
 సరోజ : మామారే నా ముందరి గోడలలు
 రాను (మామారే వర్ణంగా అటంగించి, చిటికె
 వేసి) ఎక్కిన మానీబోదామనుకున్నావ్
 సరోజ కొర్తిలా ఆ ప్రశ్నేరిటి? కనులని
 రాను (పరధానంగా ఉన్నట్లు వదిలించి) కనుల
 కా నమ్మా!
 సరోజ (ఆశ్చర్యపోయి) ఏరిటి
 రాను! (ఈ లోకంలో వద్దటయి) ఏరిటిమిటి?
 సరోజ నువ్వు కొరీ కయ్యగిరి! కానె దువ్వుతావ్
 ఏరిటి కారణం
 రాను విషం ఎందుకొప్పుగోవు . మనం ఇద్దరమీ
 క కా ఇక్కడుంట, ఎవరూ నిద్రపోతారేమీ
 అమ్మ భయమా.

భారతి

సరోజ (కుర్చీ లాక్కొని కూచోచి) నవ్వునవ్వున నవ్వు చూస్తే కోని, ఉండలేక వచ్చేనవ్వుంటావ్

రానుం కాదు?

సరోజ: కాదు నే రోజూ వచ్చేది కనులని చూసేందుకే

రానుం! అది నెరం అనలో

సరోజ: నే అంత మనసులేని వాషునవున్నానో?

రానుం: ఉంది నా మీద—నవ్వు వస్తే అంతగా ప్రేమిస్తున్నావో కాదు తెలియలే నీ కుటలు నవ్వు ఉండను

సరోజ: అయినా మొహం చెప్పడం నీలో అలవాటు కింద కూరింది. నిశ్చయ, ధీమా లేకుండాగా ప్రేమిస్తున్నావని నా ముఖమే నవ్వుండడానికా నీ ప్రయత్నించుట?

రానుం: నీ సంగతి నిజం కాదా?

సరోజ: నవ్వుంటే నా కిష్టం ఉండొచ్చు అలా అని నేను నా ఇష్టానికి బానిస అయిపోయేంత దుర్బలమౌను

రానుం! అదంతా ఒప్పు నే అంటే నీ కిష్టము కాదా

సరోజ: అవోయ్య

రానుం అది చాలా—

సరోజ: ఏదంటి నీ భారణి—నవ్వుంటే నే ఇవ పడడం నవ్వుతో నీ విజయంగానూ, గొప్ప గానూ నా ముందు చాటుకున్నావ్ నీ అహంకరిత్య ప్రదర్శించి అది నాకు తెలుస్తోంది ఒకటి నవ్వు తెలుసుకుంటే మంచిది. నీ అహంకరిత్య ప్రదర్శించే యంత్రాన్ని మాత్రం ఎప్పుడూ అవకాశం—

రానుం: (అగ్గి జారిగా గొంతు పెట్టి) కోపగించుకోకు సరోజా నవ్వు లేకుంటే నే నేనుకాలో?

సరోజ: (హెచ్చరించి) అదనో ఏమన్నా అంటే జాలిగా ముఖం పెడతావ్.

రానుం: ఏం చెబుతున్న నవ్వు నవ్వు ప్రేమిస్తున్నావన్న విషయంలో నా కెంత బలమందో నీకెంత తెలుసు తెలుసుకోలేవు!

సరోజ: (దుర్బలంగా) నవం ఇంక అవడం మంచి చేయరానుం

రానుం: ఏది?

సరోజ: తెలిసి అవకాశం—నేను నా దుర్బలత! లాంగుడం వాడి తప్పు

రానుం కోప మొచ్చిందా సరోజా

సరోజ: కనులని మన మిద్దరం మోసం చేస్తున్నాం.

కనుల కాదు అప్పురాని నీకు కనులపట్ల—

రానుం: నా మాటమీద నవ్వుకోలేదా? ఎన్ని వార్లు చెప్పినా నవ్వురా సరోజా!

సరోజ: నిత్యం నులభమా? కనులంటే ప్రాణ మంటావ్ కాని ఇదివరకులేని మనుకారం నా మీద నీకు ఏర్పడింది—ఏమనలో?

రానుం: ఇది నవ్వు నవ్వుతో కాని యుజువు చేస్తున్నాంటే నీ కేం చెబుతున్నా

సరోజ: కనుల స్థితి చూస్తూ నవ్వున్నది నవ్వుడం కదలకదా?

రానుం: నా అక్కని చంపేసుకున్నావని నీ ఉద్దేశమా?

సరోజ: నీవి కన్న ముటి? కనీసం నా ముఖమే తృప్తి పరచుకుంటున్నా ఒక సంబాధన ఉండాలి కదా, నా కెంత హృదయన్నా

రానుం: (నిశ్చయంతో) ఇప్పుడున్నా ఏదో లోటు ఉన్నట్టే అనిపించేది ఏమిటో తెలియలేదు. ఇప్పుడు తెలుసుకున్నాను. కనుల కాదు నవ్వు నవ్వు నా బతుకుని రెండూ లేనిది నాకు ఎరిపొందలేదు

సరోజ: (అనుభవంగా చూసి రింగించుకొని) సరోజా నా ముఖంలో ఎంత అకాంతి కేవలం నీకు తెలియ తెలిసి నే ఎలా మోసం చేసేది కనులని?

రానుం: నా మీద నీ కిష్ట ముంది కదా?

సరోజ: ఏలే?

రానుం: కనుల ముదిరితే అప్పురానే ఇంజనెల్ల కనుల ముడి మురితే దగ్గరకుంది

సరోజ: నవ్వున్నది నేలమంగా ఉంది..

రానుం: బోనీ ఇది నిజం—నా ముఖమే పరిపూర్ణత లేనిది నే సంకోచంగా ఉండలేదు.. నే సంకోచంగా ఉండక బోలే కనులకా అనిపిస్తే నేను కారణం తీసి బాధ పడుతుంది—కనుల బాధపడడం మనం ఇద్దరం చూడలేం. కొనా కొనా కొనా...

అ త్మ హ త్య

సరోజ (అవమానంగా చూసి) కనువి నన్ను చూచా
 మోసం చెబుటం లేదు కదా!
 రాముః అలా అందం నీకు వ్యాధి కే! ఏం చెప్తే
 నీకు ఎప్పుడో పుడుకుంటుంటే చెప్తే .. రేస్తాను
 సరోజ (రాముల ముఖంలోకి ఒక పిగుల చూసి,
 నిట్టూర్చి నేలకినీ చూస్తూ అందెపోతుంది)
 రాముః ఎందుకా కన్నీళ్లు
 సరోజః (కన్నీళ్లు కురిపిస్తూ) కనులేదీ!
 రాముః (కన్నీళ్లు కురిపిస్తూ)
 సరోజః (చిరువత్సరి వర్షం కళ్లు బాగా తుడుచుకుని
 తేస్తుంది)
 రాముః ఎక్కడెక్కడ?
 సరోజః కనులలో నీవే చూసి ముందరికి పోతాను
 కేళియింది.
 రాముః కనుల నీ కౌని నన్ను (అక్కడి కౌని,
 వర్షం) చూడ!
 సరోజః (వర్షం పరధ్యానంగా) రోని!
 వెళుతుంది)
 రాముః (తునుకు లేలికడల్లు నిట్టూర్చి సుందరిగా
 చెయ్యి నేనుకుని) నడ గాడ

రంగమః ౩

[అంతా ఐదో రంగంలానే—అందు
 లోనే రామారావు కూచోని చదువుకుంటూ
 ఉంటాడు . కనుల వస్తుంది..]
 రాముః (చేతులు దింపి) బాగో నీవర్షం .
 కనులః ఇంకా ఏ వస్తు వెళ్ళడండా లేదంటారా?
 రాముః కూడా
 కనులః (కూతులూ) వందల అం రేపున్నా బా
 లేదా!
 రాముః నీలంటి తెలివైన పిల్ల! ఏది పొగ్గంకాదు?
 కనులః కావల్లి మీకు (కనులేమిందా అంటే అంతే
 చాలు)
 రాముః అలా అబద్ధా? కావల్లికదా నీ! నీది
 కనులః అలా అని నన్నుండుకు నొప్పిస్తాను!
 రాముః నిజం కాదా?
 కనులః అంతా మీ దురదృష్టం—
 రాముః (అర్పిరబోయి) బా దురదృష్టం!
 కనులః కాదు!

రాముః కాదు . నీది దురదృష్టం.
 కనుల నీ నొచ్చుకుంటావా?
 రాముః కాదు నన్ను!
 కనులః కాదు! . మీరేమీ ఇవ్వలేకపోయి, మీనుండి
 అన్నీ పొందడం నాది అవ్యవస్థా!
 రాముః నీవర్షం నీ పొందని కేమంది!
 కనుల మీ పొందలేక—కాదు నీది వ్యవస్థం ఎప్పుడు
 కలుగుతోంది ఎప్పుడూ మీరు చూట్టాడునూ
 దగ్గరంటే బావున్నావుండి ఎలా పొగ్గం—
 అయినా నా కౌలోకపోదు .
 రాముః అన్నీ పొగ్గం
 కనులః కాదు నీ ఏ వనీతను ఎప్పుడూ మీరునించే
 అలాంటి—మీరు పనులు చూడక బాధో
 కూడాకలరా?
 రాముః కూడాకలరా!
 కనుల అంగులు కాదు కలరా కలరా—ఇలా కొన్నాళ్ళకి
 మీరు గిరాకు, చిరుకు కలుగుతారేమోనని
 రాముః నీతో కూడాకలరా కావచ్చునూ పంతోనీదు ..
 కనుల మీ పొగ్గం ఎప్పుడూ నా పిల్ల అంటే నాకు—
 ఎన్నో రిజర్వులు కలుగు తేప్పేరాగా ఇప్పుడు
 మీరును కలరా బాధిగా మీరులేక లేదు. ఏమిటా
 బయటా అది లేకపోయేటప్పటికి బాధగానే
 ఉంటుంది
 రాముః నీలంటి వస్తువల నీతోనే కదా గతువు
 తున్నాను నువ్వు అవసరంగా బాధపడకు
 కనుల (అంతంగా) నీ ఇలా అన్నానని మీ పనులు
 చూడక నాతో కూడాకలరా
 [వస్తువుకుంది]
 ఏది సరోజ ఇదా? రాశిదు.
 రాముః పచ్చెకేళియింది
 కనుల సరోజ! నీకు ఋణపడితిన్నాను
 రాముః అందమూ అందరి! ఏదోవిధంగా ఋణపడే
 ఉంటారే
 కనుల అలా అంటే—కాదు చైతన్యం ఇచ్చింది
 సరోజ
 రాముః నీకు కాదా?
 కనుల మీరు విశ్వాసాన్నీ, నమ్మకాన్నీ కలిపించడ
 కాకపోవచ్చును ధైర్యంపొంది ఏలారా?

రామం అది కాదిక—

కమల : ఏంబంటా! విధికాబట్టి చేస్తున్నట్లు

రామం ముందు దగ్గరగా ఉన్నవారిపై విభు
బంటాడు.

కమల మీకు మాగడం బాగాతయ్యి

రామం : దివికి ఉన్నదిన్నీబునకు

కమల సరే! నీవు నా అదృష్టం—మరలకంటే
వచ్చి, దగ్గరకువచ్చి వల్లవిలోనాది ఇంత
ప్రేమకీ నేను తాను—అంగుళు కాస్తలే కారణ
మయితే అంతివన్న నీకువచ్చిందీ లేదు

రామం అపోహపడు

కమల కాదు కాలిబట్టి కంటే, కమలమనసు
మాస్తీ కాలి చేస్తుంది అపహ్యాస మాడా
చేస్తుంది అదే కాదామో

రామం నీకీ అలాగెప్పు అలవాటులేదు మాత్రం—

కమల విజయ కాలో కాదు నవ్యకంబోతోంది.
అందుకే కాక అనుభూతాలన్నీనూ

రామం ఏ అనుభూతాలు?

కమల మీకు క్రీస్తునిన్నానని

రామం అంతేనా?

కమల మీకోకే నువ్వంటేలా ఉన్నాననిపిస్తుందోక్కో
అప్పుడు

రామం (నవ్వుతాడు)

కమల అంధ్రులంటే దైర్ఘ్యం కనపడి

రామం ఎందుకు నీకేదైర్ఘ్యం?

కమల ఇదే నేమి? మీ ఇద్దరూ, మీకోకే భారంగా
ఉండి క్రమవిస్తూఉంటే మీకు నిరంతరము
చేయాలని భయం

రామం నీ కనుకానం కలిగించే పనులేమన్నా చేసేవా?

కమల అయ్యా లేదండీ

రామం నీ కేవల అనుమానం చేసేకంటేలా

కమల (సోదరులుంటుంది)

రామం ఏమిటా అనుమానం?

కమల మరేమిలేదు మీరు ముసపట్లా కాతో లేక
పోయేటప్పుటి

రామం అంటే?

కమల : కోపమా?

రామం : లేదుకనుకా చెప్పు

కమల కాతో ఎంతో ప్రేమగా, బలవగా మట్లా
కాని ఇప్పుడు మీరు తీరి లేక

రామం ఇంకాకా

కమల కిర్లికీ ఏదో అలాగెప్పు అయితే నేను
అంగుళు తావప్పుడు అతింధ్రం

రామం అగుగో మరొ ఇలా మాటాడలేకే కాదు
దికాక

కమల అదనో మానేరా? మీకు చికావ కలిగింది

రామం చిక్కపంతులు ముగ్గులో పెట్టుకొని
ఇలాటి ఆలోచన చెయ్యకు—

కమల క్షమించండి మరోలా అనుకోండి—

రామం ఆ క్షమించమందిం మా నీ అనుమానం నీకుంది—

కమల కా నుమానం ఉంటే కాదే తిప్పు మీ
అనుభూతిని చేతకులా పోగొట్టుకుంటున్నట్లే
అంగుళు

రామం (మెలచేసి అందుకుంటాడు)

కమల అదనో సరోజ

రామం : కా కనపడలేదు—మత్స్య పక్షిన్నేపే

కమల ఒక్కొక్కరి తిరుగుబట్టిప్పుడు నీవు దింకోకొక్కరి
ఎక్కువ చేస్తాడు
(సరోజ కనపడింది)

సరోజ కమలా చాలా మలాసాగా ఉన్నా
వివార?

కమల ఒకనాడు మలాసాగా లేదుకకా

సరోజ : ఆ చింతావ్రాసా అదీ .

కమల నీకన్నీ కొత్తే

సరోజ నవ్వప్పుడూ కొత్తే (మానసి) రోజుల
తిరుబడి విచారంగా ఉంటావ్ ఆక విచా
రమా ఉండదు, నవ్వు ఉండదు. ఆలోచిస్తూ
ఉంటావ్ ఒకొకాడు ఇంత కలాసాగామా
ఉంటావ్.

కమల : మీ ఇద్దరి ప్రేమ, అనురాగం కా మండగా
సంతోషంకొకే మరేమంటుంది కాదు—

సరోజ ఎప్పుడూ అలా ఉండరామా?

కమల అత్యంతనాదు. ఇంత అనురాగానికి అలవాటు
పడదాన్ని అది లేకుండాపోతే ఏమయి
పోతానో అనిపిస్తూ ఉంటుంది.

(రామం, సరోజ ఒకరినొకరు చూచు
కుంటారు—)

అ త్మ మా త్మ

రామం నీ కెంకా అనుమానం
 సరోజ నీకన్న వాతెన అవును కనులా! నీకా
 భయం ఎప్పుడూ ఉన్నది
 కనుల వా నీరికి వారిపై కాదు కద .
 సరోజ నయ్యే కాదు
 రామం (సరోజ చెయ్యి తన చేతిలోకి తీసుకుని
 కమలతో) అదేం చేస్తుందా మూటావని కమలా,
 సరోజ (చెయ్యి విడిచిండుకుంటుంది)
 రామం (చేత్తో ఏం? అని అర్థమవుతుంది)
 సరోజ (కమలకు చూపిస్తుంది)
 రామం (చివరవల్ల వర్షం కురిసింది కురుచివినా
 కేరీలో కొట్టుకుని కేరీలో అన్నట్లు చెయ్యి
 ఉప్పుతాను)
 సరోజ (కోపంగా చూస్తుంది)
 కమల నీ అనుకున్నా వాటికి అర్థం ఉందిమాదననీ
 చేస్తున్నా కొనుగోనీది
 రామం వాలో నయ్యేకం చాలనా?
 కమల అదేంమాట!
 రామం నీ చేతులుచూడు?
 కమల ఏమిటి అలా అంటాను? చేతులు చేతులు
 కాదా?
 రామం నీకు వాలో నయ్యేకంయోగిస్తాను చేతులేం
 చేస్తాను?
 కమల మీలో వాడు కమలకంటేమా? అలా అత
 గలుగుతుందని మీకు తెలుసుమా?
 రామం నీ అనేక, నీ చేతికిచేసినా, నీకు వామీద
 క్షేమంవుటి నయ్యేకం వాతుందని
 కమల మీరేంచేసినా క్షేమించను మీకున్న గౌర
 విందివంతవ్వు క్షేమించేకే కాదులేదు.
 రామం కేరీలో నానిపోతున్నాను
 కమల : మీకలా అనిపిస్తే అది నా దురదృష్టమే
 రామం సంతోషించక
 కమల : ఎందుకంటే? మీకలా విజంగా అనిపించిన
 వాడు నీకు మీకు దూరమవుతున్నానని భావన
 . మరీ నీకు ఉండగలగులే నీ నోటనురాగాన్ని
 పొందినాను.
 రామం కమలమీద నిలబడ్డాను సరోజా
 (అనుకుంటూ రామం సరోజని దగ్గరగా తీసు
 వంటాడు సరోజ వెనుకబాటుకుంది పది
 లేవడా)
 రామం వరాహ చేష్ట
 సరోజ తెలుసుకున్నావా? (కన్నులనీరు విడిచి
 వంటుంది)
 రామం వింతగా అయి చేతులు చూపాడు
 అయి నీర తెరువతో క్షేమమంటూ ఉం
 టుంది)
 రామం నీ అభిప్రాయం?
 సరోజ గొంతులో (గుంపు తెగివంటా) నీ కను
 పడు
 రామం క్షేమం, మీలో మీకేంకంటే ఉంటాయి
 మరీ
 సరోజ అర్థంచేసుకున్నా వా వాడుగూరి
 కమల మీరూ వానికూ కాదా
 రామం : కేరీలో నానిపోతున్నానని ఇందాకన్నా
 అలా అన్నానని నీకు నీకు దూరమవుతున్నా
 నున్నానుంటున్నావా?
 కమల ఉదాహరణ
 రామం ఏమిటి?
 కమల నా ఉదాహరణ అన్నానీ విజంగా అన్నానీ మీ
 రన్న విం బట్టి తెలుసుకో లేవకున్నానా?
 రామం అయితే నీతో మూటావచ్చును వాగ
 ద్రిగా ఉండాలి.
 (సరోజ తల తిరి గుంపుమీదికి తీసుకుంటాడు
 అయి విడిచిండుకో చూస్తుంది కానీ అదేం
 ఉండదు)
 కమల ఎంకంటే ఏమంటుంది వాడుచే వాదనా
 నీ మీకు
 రామం (అక్కోయి సరోజని కదిలేస్తాను) ఏమి
 ఉందా?
 కమల ఉండవు.
 రామం మళ్ళీ నా నువ్వంటి నీ నీయేమాదన
 కమల నీ నువ్వే నీ నీనంటే
 రామం నీమీద కమలా , అనాది అనంత
 కమల : వాడు తెలుసుకుంటే నాకు కావలసినదే
 సరోజ (లేచి) నీ నీనంటే
 కమల అదే సరోజా అన్నానీ .
 రామం (లేచి, అయి గెండుగురులూ పట్టికొని)
 ఉండూమనీ కావలసివుంది
 సరోజ నువ్వేరామా వాడుకలెం

కా ర త

రామం మామందూ

కనుల నువ్వెప్పుడోస్తావా అని చూస్తూ మామంటాను
ఇలా ఒచ్చి ఆలా పోతానంటాన్

సరోజ (ఏ రుపదాక్షి సౌలుబోక) మీ ఇద్దరూ
కాదందుకోనంటే మామంటాను

రామం నీ కనులకి తెచ్చే గేమంటే ఎవరినన్నా
ఎక్కడ నమ్మకూడెంది

కనుల కాదు నమ్మకమంటే ఎందుకు నమ్మకూడె
దండీ?

రామం అది భాగానే ఉంది కానీ దేని నేనయినా
ఎక్కడ చాగడదారి ఒప్పు కంటావా
సరోజా

తరి (హానుండి) కనుల!

కనుల (వెంటనే లేచి) అత్తయ్య మీలపైండి
ఉండు సరోజా ఇప్పుడే వదాను.

(కనుల వెళ్ళింది కనుల వెళ్ళగానే-)

సరోజ (లేచి, కోపంపట్టలేక) ఛీ! నీ ముందు ఇంక
ఒక షీగంకూడా ఉండలేదు

రామం ఏం ఏ ముయింది

సరోజ ఏమిచాలా అదయింది.

రామం: అంకేలే

సరోజ: తెలియ?

రామం తెలిస్తే?

సరోజ కాదు నీగూ, ఇంక ఆర్థికగౌరవం ఉన్నా
యన్న సంకతి నీవు తెలిగలే

రామం ఎంకా? కులనీతిం తెల్లూ

సరోజ తెన్నరీ? కనుల ఎదురుగా నాతో అప్రకర్త
శిరియి

రామం ఏమయిందీ?

సరోజ మున్నెంకొనయిం... ఇ చాలా మితిమీరి
పోయింది

రామం కానీవల్ల ఏమయింది .

సరోజ ఏమయిందా? నువ్వు కుదిషివే? ఎంత చదు
వున్నా దాని కోర్ని పాదులున్నాయి .

రామం బయట నాతో ఇనువుగా ఉంటున్నావా
లేదా?

సరోజ అవన్నీలేదు

రామం ఏదీ వదులేదు . కనులకి తెలిపోడం ముఖ
కొట్టిన సంకతి...

సరోజ: (తెప్పిస్తూ) కనులంటే నీవు ప్రేమ,
గౌరవం. ఏమిలేదో? నాతో నువ్వు తెప్పి
దంతా అబద్ధమ?

రామం నీకే అబద్ధం తెప్పలేదు—నీకా అనుమాన
మంటే నీ అన్న దింకను ఎక్కేవో? నీకు
చావరంఉంది అనుమానం నీకున్నా, నా
మాటలు నమ్మదామకొని నన్ను నవ్వు మోసం
చేతున్నావే

సరోజ (అక్కర్లేలేదు, తిశించుకుని) నిజమే
నాదే పొరపాటు కాదీ నీరం నువ్వంటి
కన్నా తిరుగుతని తెన్నకోరినీంది నా అను
మానాలనే కమ్మకొనినీంది—

రామం: (ప్రేమగా) నీ అనుమానాలన్నీ తిప్ప
సరోజా కాదు కనులంటే ఎంత ముఖ
కొంతా

సరోజ అయితే ఆమె ముందే ఆలా ఎందుకు ప్రక
ర్తించేవ్

రామం నీమీద ప్రేమ ఉండటంతో

సరోజ: ఇలాటిమాట బందానికొన్నా నీకు నీగ్గ
వెన్నెగ్గు కామెను అది చాలా మానం

రామం ఈ నీకులుంటే వచ్చుతాడు సరోజా
బయట చావలేదు కనుల ముందు అనే
సరి ఇంతిలాంటి ఇదొక్కటి వోద్యం.

సరోజ: చదువిచ్చేంది నీ ఇచ్చావు పొరంగా నీ
నీదేలిలో బొమ్మలా అవలేదు

రామం చదువుగా ఉండకుండా ఉండేమా లేవు

సరోజ: ఏమిటా తెలిసింపు

రామం తెలిసింపే

సరోజ ఏం చేస్తావేదీ

రామం: మరిక నీతో నాకు ఏ సంబంధం ఉండదు...

సరోజ బతికపోతాను

రామం చూడాలి ఎందు బతికపోతాలో!

సరోజ: (తీసి) చూడు రామం—కనులని మోసం
చేసేందుకు నీ ఎంత చావకుతున్నావో నీకొం
కాదు... అయినా నీకు బదులుకోలేని చావం
కాదీ కానీ మనసులో ఘర్షణలల్ల పతేలా
ఇంక ఒక్కొక్కటి బోయేను ఇంకనుంది ముం
ప్పే హామీగానుగ్గరిం ఉండాలని నీయదా!

అ త్మ హ త్య

బచ్చేను.. కాది మర్రిలా ప్రకర్తిస్తావనగా
 లేదు
 రానుం యిప్పుడేనుక ప్రమాదమయింది.. యింక
 ముందుకుచే బ్రాహ్మినిగా అంటారే
 సరోజ వీ బ్రాహ్మణ అవసరంలేదు మనం ఇంక
 కేవలం స్నేహితులం
 రానుం సైకలానే అంటారే కాబట్టి నీ
 సరోజ నీ కుటుంబం వంటి స్నేహం కూడా నిలక
 దలపిస్తాం
 రానుం : చిలిపి పిల్లలా అవకు నీరి చిలికే వాడుకు
 రోజునా కులాసాగా వర్షిస్తానీ
 సరోజ నిను రానుం నీకు కలులమీద ప్రేమ
 గారవం అంటావు కా బ్రాహ్మణి
 నిన్ను నీ మోసించేసుకుని కా బలహీనరికి
 లొంగిపోయేకు ముత్యం ఏంకోమంగా అంపక
 పోలే కలుల బ్రాహ్మణులంబు తెలిసింతులే
 లొంగికొగు నేనెవరికి మించరాని వేరం
 రానుం : రాదెదురా ఒచ్చేసుకున్నావ్ కనక పాపం
 పోయింది
 సరోజ : పోలేదు కాది నీ శామా మనసులో ఎంత
 బాధపడేదీ కపుటికి తెలు ఇంక ఓగ్గుకో
 లేకపోయేకు అది తెల్లమనుకున్నాను
 దానికి తోడు ఒకం ఎంత నీచాదిన్నా దిగి
 పోతున్నాం అది ఇప్పుడు తెలుసుకున్నాను
 రానుం : ఎకం తెప్పలంటే సరోజా నిన్ను కలుల
 ముందు మామంపగా చూడే శామా ఆ శోరిక
 అంతేది తోట్లపట్టేవాణ్ని కాది రాను
 ర నూ అకే కిపోయింది
 సరోజ కలులమును కూచుండగానా ? !
 రానుం : అ—
 సరోజ : కా కం మకలేదు
 రానుం మీ ఇద్దరిలో భేదం కలగొచ్చిపట్టుగా
 అంతేది కాకెంతో బాధగా అంతేది
 అంగుకా శోరి నితరంగా అంతేది నిన్ను
 ఆమెముందు దగరగా తీసుకుంటే మళ్ళా
 మామూలు స్థితికి మనసు రావొచ్చునీందింది
 అదికాక ఏదో కత్తికి లొంగిపోయేకు
 సరోజ అదంత నీదమో గ్రహించలేకపోయేదా ?
 నీ ఎంత బాధపడతావో తుహించలేక
 పోయేదా

రానుం : ఆ కబుర్లు చెప్పకు . నిన్ను కలులముంగ
 దగరికి తీసుకెళ్తున్నాను ఎప్పుడూలేది ఆనందం
 పొందేకు
 సరోజ (కన్ను తెరిచి) ఏ మ పో ?
 అదెందులు
 రానుం (వత్తుకాడు.)
 సరోజ దీనికో అంతేకెక్కడ ? నీకు కలులంటే
 గారవం, ప్రేమ ఏమీలేదు . మర్రియింక
 ఎంత కమ్మందికా నీ కమ్మను ఎంత మోసం!
 రానుం (ఆలోచించి వర్షం) తోడునొంగి .
 ఇంతకదనా వచ్చావో చాచి ఏం లాభం
 సరోజ (వచ్చులేక) ఒప్పుకుంటున్నావ్ కూడాను ?
 రానుం ఒప్పుకోలేక ముత్యం వచ్చుతావా ఒచ్చేను
 కున్నావ్ మనం దగిలవుతాం
 సరోజ అనం అనం
 రానుం అవుతాం ఇద్దరికీ కేరం చేలా
 ఒకరి అవువరం ఓరికుంటుంది
 సరోజ కా కనకసరంలేదు
 రానుం కలులంటే కాదు ప్రేమ గారవం లేకన్నావు
 అది పోయేకుకు తీసికొరగం
 సరోజ : తీశా !!
 రానుం బబ్బుగా అమ్మి కేలేలా మగిసింది చూడేను
 ఆక బ్రాహ్మణులందా చాచి మనసు ఎన్నెం
 రస్తాలో పెట్టడంలో కొన్నాని ఇంక అమ్మి
 కేలేలా దగిసింది రితుల్లికి కబుర్లు కొన్నాని
 ఇలా ఎప్పుడూ అది చాచి గొడవ
 నినునూ చిరాకుతుట్టడం వాది తప్ప
 సరోజ అది ఆమెరిప్ప
 రానుం ఏది ఎవరికిత్రాకాదు
 సరోజ ఎంత మోసం !! ఏది నిన్నులా వచ్చునో
 పోయినా, నీకు కలులమీద ఎంతో గారవం,
 ప్రేమ ఉన్నాయని నమ్మేను (కుప్పిలో
 కూలబడి) నిన్ను కలుల ఇద్దరి మోసం
 చేసేవ్ (లేచికోసం గా) ఇప్పుడు తెల్పింకా
 ఎవరు కాలనూనేరో
 ర నుం ఇద్దరం అనేం
 సరోజ నిన్ను కలసకు
 రానుం : ముడికట్టుకున్నావా
 సరోజ : నీకువంతరి అంతరము తెగగలేదు కా మనకు

రామం: చాలే బాగాయి. (లేచి)
 సరోజ: నీ అన్నది నిజం అని నీకు తెలుసు
 రామం: బాకగం తెలియదు
 సరోజ: నువ్వేమన్నా నీ మోసపోయి
 రామం: ఇదిగం రొంపిగోడిగోడ నువ్వే మోసపోయి
 నువ్వు, మోసపోయితివి నువ్వు ఒకటి
 సరోజ: నీ తిప్పించుకున్నాను
 రామం: లేదు పోతన నీ వల్ల వివక్ష
 సరోజ: తెలియించి నన్ను లాంఛనములేవ
 రామం: నువ్వేమిటో నాకు తెలుసు
 సరోజ: ఏమిటి తెలుసు
 రామం: నిజం ఇదేమిటి ఏం చేస్తున్నా మో మన ఇద్దరికీ
 తెలుసు, ముందుండి—
 సరోజ: అంటే
 రామం: నీ నిన్ను పెళ్లి చేసుకోవద్దండి. కాని నీ
 బాంబు కలుబంబండి—నీకన్న అందంగా ఉంది
 కలక, కలుబి చేసుకున్నానని నీకు తెలుసు
 నాకు తెలుసు నీకు అంగుడు కలుబ అందం
 చూస్తే నీ, నీ—కలుబ ఇలా అయ్యేక నీకు
 సంతోషం-ఒకరోజున కాబోయినా నురో
 రోజున్నా నీ నీకు దగరాతానని—అది
 అయింది నువ్వే పన్ను కర్మించేవు నీకు
 నీకు దగరా అయ్యేమ కలుబకన్న అందంగా
 ఉన్నావో కలక—
 సరోజ: (కళ్ళ కన్నులను) ఇది కేలం అమావనం!
 నీకు మనస్సులేమా? ఆత్మలేమా?
 రామం: నీ మనిషి కేకా? అంగుడి మామనమే
 సరోజ: గర్వంగా చెప్పుకుంటున్నావో మామామా?
 రామం: (వెళ్ళి) విడిది నువ్వేకరా—
 సరోజ: నీ నీమనసున్నా నీకు తెల్లలేదన్నమాట
 రామం: అనుకోవాలా, లేకపోవాలా ఎందుకు?
 నీ నీం కాబోలా నీకు తెలుసు—నాకు తెలుసు
 మనసు కందు కిరికావో అందులో
 సరోజ: నా మనసుని ఇంకా నీకు చంపుకోలేదు
 నీ నీ మనసున్నది నీకు తెల్లలేక, నీ బాధ
 పదా, సంతోషించినా నీకు తెల్లలేక, నీకు
 నీ రోక పరికరంలా కలిసి నీ మనం నీ సహా
 లగామాదా ఉండలేం ఇంకా తెలవ!
 (లేచింది.)

రామం: (విరవనగా) వెళ్లి వెళ్లి .
 సరోజ: తిప్పకుండా
 రామం: వెళ్లి, మరి రావ
 సరోజ: మరి రావ—
 రామం: లేవు నా కాళ్ళ ముంగు వారిపన్నుకు క్షామం
 లేమిలే
 సరోజ: (వెళ్ళుతున్నట్లు అని) ఎందుకి నీ ఆహం!
 ఏం చూసుకొని?
 రామం: నీ అన్న దయపన్నుకు చెల్లుతారే, ఏం
 చూసుకుంటే!
 సరోజ: అదెప్పుడూ జరగక
 రామం: సరే, లేవు తెలుస్తుంది
 సరోజ: ఆ ఆశేమీ పెట్టుకోకు
 రామం: (వివక్షతో) కాదు
 సరోజ: పన్నులేమా? ఏ మంటే పన్నులేమా
 కాదు తెలుసు
 రామం: అని చూడు—
 సరోజ: ఒకటి కచ్చితమే నీలాకే చూసి సరోజ
 ఏంకలేను—
 రామం: (వెళ్ళి విడిచి) పన్నుగం కడకలే
 సరోజ: నీ అసహాయ దుడికావ
 రామం: అనకు
 సరోజ: నీ కడుగు ఏమో గొప్పదని భ్రమించి మోస
 పోయేమ నువ్వంటే చూడండి! ఎంత
 గౌరవించుకోవడో నీకు తెలుసు నీ ఉదా
 తత, గొప్ప భావాలా, ఆశామీ
 ముమ్మల్లుందిన్నీ కళారమకున్నాయి
 కాని ఎంతగానూ! అప్పటి నువ్వేనీ?
 కలుబగా నిన్ను నువ్వే చంపుకున్నావో
 ఇప్పుడునువ్వే మిడిలికావు అర్థమయిందా?
 రామం: (వెళ్ళి) కాలేదు
 సరోజ: కాలేమా? సరే నిజ నీలో నాకాకర్షణ?
 మనసు అది దచ్చింది ఇప్పుడు నీలోనాకే
 ఆకర్షణలేదు నీ అందంమాచి మార్పులొయి
 నిన్ను కేమిందలేను—నీ స్పృహకలు మనం
 చూసి కేమిందలేను నువ్వే!
 (అబద్ధా వ్యవహారం మాడకుండా)
 రామం: (ఒక్క కంపిస్తుంది. ముఖంలో చెప్పబని
 కాని ప్రాసం, బాధ, అంతిమించి మామనా

ఆత్మ మాత్య

కాని ఒకభావం కర్మకూతాయి ఒక్క
పూర్వం వల్ల ఆమె జాన్మపట్టకొని బాధ
కుందా! (ఆమెనాగే లాక్కొచ్చాడు)

సరోజ (పెనులరాడుకుండి-కాని లాభం ఉండదు)
కనులా! కనులా!

రామం (ఆమెని తెలుపింద తిక్కరానీ ఆమె తల
తేలవనీ కొడుకూ) నిగులేని రండా! నాది
హృదయం మొదట నువ్వే నువ్వే అందగై
ననుకుంటున్నావో నీ అందం లేదే పోర
చూడు

(కనుల వస్తుంది)

కనుల (కంఠాగ్రం) ఏమయింది ఏమయిందో

సరోజ (ఏమన్నా) కనులా కనులా

రామం నోళ్ళయ్యి (సరోజ నోడు తూసి)
అందం ఉన్నంతకంటే మిన్నగా ఒక్కటే
దానికొకటి కాస్త దేవుడే చేసేడు నీకు కాస్త
నే చేస్తాడు ఏది ఆకలి అందుకో ఉదే
దానిని నీకే కనిపిస్తుంది నీ నీ తీసు
కుంటాను (ఆమెను తేలిక తరహా తుడుక్క
నివోతాడు ఆమె లేచి పెనులరాడుకుంది
ఆమెను కిందకివోసి) ఇంత అనాంకరము
(ఆమె తలపట్టుకుని పెనులరాడుతాడు)

సరోజ రాక్షసుడా ఒరులు

రామం రాక్షసుడూ

కనుల అరిగూ! అరిగూ! !

రామం నీ రక్తం కలిగినా నాతోపోయింది
అద్భుతమైన మగాళ్ళందోమో పోయింది
దీనికి మును కౌవాలిల నువవు నాది
హృదయం మొదట!

సరోజ నీ మొదటే కాదు నీ మునుకు కూడా నిను
(సరోజ లేచింది రామం మళ్ళీ ఆమెను కిందికి
వోస్తాడు తేలిక తీసి రక్తం కాదుకుంది
ఆమె తలకుండి తల్లివచ్చి నిమిషం చూస్తూంది)

రామం ఉండే ఇంకా అవలెను నీవని (కాని ఎత్తి
తప్పిపోయి, తల్లిని మానీ పనిచేతాడు)

తల్లి ఏమిటెంతో! ఏమిటరామం! (సరోజ ముంగు
నాల్కి ఆమెను తల ఒడిలో తీసుకుని) అయ్యో

సరోజ (ఆమె రక్తం కుడిచి, వీర చెంబు
అక్కడ నొక్కి పెడుతుంది) అయ్యో నాతరీ .

కనుల: (రామంని చేతుకొని, తనముఖంబూ, అతని
భుజం పట్టుకొని) ఏం చేసాడు, ఏమయింది
సరోజ కేమయింది

తల్లి (కోపంగా, దుఃఖంతో వింపిప గోరుతో)
రామం! నీవేక నీ తల్లిని కాదు ఇలాంటి
రోజుంటూ ఒస్తుంది నీ నీ నాదూ అనుకోలేదు.
రామం ఇంత కాకు నీకులు చెప్పు - నేను ఎవరికి
ఏమీ కాను - అనాను రావోనరి ఉన్నందుకు
ఫలిత మిది

తల్లి: విజృంభించుట అన్నావ్ నాదానా

రామం (చెప్పితిన్న నాదీని కాదా) అది ఏం
టన్నావ్! (ఒక్కోసారి మునుకుకాకు నీరసంగా)

తల్లి లే సరోజా రాతరీ లోతుకొరా (సరోజని
లేవకెత్త నాచుంచేస్తూ లోని తీసుకెస్తుంది)

రామం విజృంభించు తెలిసందా మాట అనకువ
దన్నా

తల్లి అన్నీ గ్రహించేస్తాయనా

రామం: నువ్వునా కాదు తిగే వస్తు మాట—

తల్లి: అలా అని నన్ను బాధ పెట్టుకు బాబూ
(సరోజతో లోనికి పట్టింది)

కనుల (తనముకుని అతని దగ్గరగావెళ్లి కూచోని
అతని కాళ్ళకు తలవచ్చి) ఏమయిందో నాతో
చెప్పండి

రామం: (ఆమెను విడిచించి) ఛీ! ఛీ!

కనుల (అతని కాళ్ళకు పట్టుకొని) ఎందుకొచ్చింది
మాకు కోతం ఎప్పుడూ లేనిదివా?

రామం నన్ను ముట్టకోకు చెయ్యితియ్యి

కనుల ఈ కోపమంతా ఎందుకొ చెప్పండి

రామం కోపం కాదు అపహాసం మునుకునే నీ
నా కోపవ్యంగం

కనుల (ఏమన్నా) ఏం చేసివో చెప్పండి

రామం: విజృంభించి ఫలితరేను విజృంభించా

కనుల (అతని పాదాలమీద కుడి) మీ పాదాల
కుందు ఉండవలసి చాలా . మీ మునుకు
దగ్గరగా ఉన్నావన్నీ

భా ర త

రామం నడ నాడి! నీకు ముఖకావాలి. శేషం
భరించలేక అరిగినవాన!

కనుల అయ్యో!

రామం (అమెను తోసి) దేవుడే కాకవ్యాఠం
చేకను! అందమైన భార్య కావాలని కోరు
తున్నాను—మరి అందమైన రానిచ్చాను
ఆ అందంతో నన్ను విరళయాతల పెట్టే
కా క్షిప్తశ్వాన్ని, కా ఆత్మగౌరవాన్ని
అంజేన్ ఎన్ని ఎకారాలుచెయ్యలో అన్నీ
చేసేను అటనుక్కో బోయెను నీకే అయ్య
వచ్చే పరికి కా నుండెలోంది పెద్ద బావు
బోయింది నిన్నారా? బయటబోయింది

కనుల (తిల నెలకు కొట్టబడి) అయ్యో దేవుడా!

రామం కాని ముఖవే బతుకావాలి? బావులని
శిక్షిస్తూనే ఉంటాడు దేవుడు నీ అందాన్నీ,
కళ్ళనీ మూడా తీసుకున్నాను నన్ను
శిక్షించడానికి (ప్రతిక్షణం నీ ముందు,
నీ ముహూర్తా చూస్తూ ఉండకల్సింది నీకు

ఎంతకనీ కీర్తిది. సహవాని! బాద్దెక్కడ!
నేనూ మిషి నేనా! నవ్వంత వికారంగా
ఉన్నానో నవ్వు నవ్వుతున్నా! (నవ్వుతాడు)

కనుల (ఏడుస్తూ) కొను! మారవ్వది నిజమే.
మీ బతుకు మీకు బాధగాచేసేను పాపాత్ము
రల్ని కొను!

రామం నేనూ పాపాత్ముడిని! నవ్వుకావు. నీ
యాపంగా నవ్వుదు నన్ను శిక్షిస్తున్నాడు
నవ్వు దేవుడిలో భాగానికే! దేవతని!!

[ప్రకటన నవ్వు, పాతాడు]

కనుల: (విశ్చేష్టారాలయ ఉండిపోతుంది, మరొకరి,
ఎటో చూస్తున్నట్టు ముఖంపెట్టి అలా ఒక
విరుచుండుతుంది లైట్లన్నీ ఒక్కటొక్కటే
అరిపోతాయి క్షేప్తమిదమీటి ఆ నీటిని
చిల్చుకుని కనుల గొంతు) అయ్యో!
ఎక్కడున్నావ్! నన్ను తీసుకోవూ! నన్ను
పిలుచుకోవూ కా తల్లీ!!

[తెర]

కాటయ వేమభూపతి

శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యకృతి

అంధాభూతులకు మృగప్రదీపమును మృగ యుగ
మున నిశుప్రదీపముగను సృష్టి తిరుముగను కృ
దిధిపము చేరిముగను కాలించి ప్రభువులలో నేను
కామధానిలైన రెడ్డిప్రభువులు ప్రధానముగ గణించె
దగింపారు కృతీను పాద్రావ్యము విచ్చిన్నమైన
తిరువారి, కాంక్షచేరిముయ్యకాకొంతమై భొంతిము
ధర్యము విస్వప్రమేసవుమై తిరువరమునకై బుద్ధి
బాహుబలములు విడిచుగొంది, తిరుద్రావమునకై
యర్పించితివారితో ప్రభుమగలుగుడు బ్రాలయ నేడూ
రెడ్డి తురిండు మహాకూగుడు వరమ ధార్యమిచ్చెనై,
అద్దింకి రాజధానిగా రాజ్యపాలనము చేయుచు సృష్టి
ధ్వజమునకు పారవ్వతిపోషణమునకు శిరియుల బొప్ప
డెను. శివశేఖరుల దళింపె భక్తిభావ సమవిద్యకుండై
క్రితలహామలక్ష్యములందు పోపాసననై కర్మింప
జేసి పుణ్యక్షేత్రల కాంచించి సమ్యక్ దీరిండు అంధ
బాబ్బయ్యార్థాంకుండై శింభువాడలెగు శుభ్రా మెగడిచే
రాటాయణ హావించిముల కాంక్షసమయం దితిరింప
జేసి సమ్యక్ శ్రీశైలవాసీయగు ఘోషరామ శురు
వక్త్యుని యాచికానువారము ర బ్బపాలనము శాగిం
చుచు, దిగువదివరధానమున పాద్రాదివాసముల
కాదిరించిన ధార్యమిచ్చెడు ఈ విషయ మంతయు దృష్ట
వరపు కాసనమునం దిల్లు చేర్చివలెనీయున్నది.

కో. శేషాంధ్రకి ప్రమహిమావరపారివారిః
శ్రీ వేమధూమి రమణోజాబ్బగండః,
శ్రీ ఘోషరామ శురువక్త్య దయానిశేష
త్వప్రీత్యంధ్రాక్షి విలాసులంక వృత్తిః
పాద్రాదివా నిదితామి శురువక్త్యాత్
వాప్రతాపి ముమహంతిర్మి యక్ష్మికర
దత్వాను శేషవృతులం సోద్యతేభ్యః
శివారణ్యః పృథులుకాః వ్యయ మవ్యథుర్త్రు
పాతాళగంగా మధ్యకృష్ణాజాం
శ్రీ పర్యక్రా దిగర్ హాతాః,

పోపాస పంక్షిం శ్శిరిపోష్యతోత్సా
కల్యాణశ్రేయం వ్యయమగరుణః 1
బ్రాలయ నేమని యా ధార్యకృత్యములు, అరివి
తిరువారి రెడ్డిరావాల నిర్మించితి వాని కాసనములగుం
దలందుగ జేర్చివలెనమై తిచ్చివని బ్రాలయ
నేమని కాంక్షయు సర్వవింతియు నీని తిగువారి
రెడ్డిప్రభువుల కొద్దర్యపాతామై వెలసింది. తురివి
మహాగుండెగు అనీమై రెడ్డియు నీతివిలెనై మహా
నీరుండు, పరమధార్యమగు విద్యావాదమగునై తన్నై
శ్రీకృతాంతు అనీమై నవద్యాతి సర్వాంధ్రాక్షి
ప్రసీదమై పండిత రసవారంగముల కాంటికి శేటికి
బాంతుక విడిచియున్నది తురివికార్యము బ్రాలయ
నేమని తొనురగి కాసనమునం దిల్లు వాకొనెదనీవి
శ్లో. యాపాస్తం నిజమే సమస్తనిదితా శ్రీశైల
నీంహాతరా
ప్రంభో పశ్యుమూర్ధదిగ్విధివన వ్యాభ్యావ
వైజ్ఞానికా 2

ఈ శ్లోకమునందలి యనీమైమగు శ్రీశైల వింధ్య
చలములను పశ్యుమ మూర్ధదిగ్విలందు విజయ సంభ
వముగాఁజేసి, తివ్యధ్యాంధ్రచేతమును దివళియు
నానించి పారింఁచెనని నేరితునద్యుమనీ యున్నది.
బ్రాలయ నేమని దా హితులెవగు బ్రాలయ
నేమగు విజయపాపమున కొర్యాబోషము సర్వ
విరితిని అగ్రహారాది దానమున సర్వధా మాతామహాని
బోలినవారకు ఈ విషయ మంతయు బ్రాలయ నేమగు
గోదావరీమండలమున శిలకొల్పిన దాదాసనములన
నిప్పనముగ చెలితునద్యుమనీ యున్నది మాతా
మహావికంఠెనుకాద నీతిని కోరి విశిష్టత గని
తచ్చివెట్టి దీరింకి గల సంస్కృతభాషా పాండి
త్యము. ర జరాజురెండుని తిగువారి రాజయ పాంధ్ర
1 మా రెడ్డిసంచిత అనుబంధము 1 కాసనము.
2. See J A H R S Vol XI P. 209

వరకు రాజధానిగా నాంధ్రదేశపాలనను మరల వలసి కాబడి కోసపాగింది.

బ్రాలకు వేమునివాడను, ఆరవి తీర్థవస్తుకుండె యనచోరాద్దికాటను కొండెటి చాత్రాజ్యము కృష్ణానీ పరిసరములందె నీమిత్రమైయుండెను అనచోతుని తిరువారి కొండెటి రాజ్యవీంచోనవాధానియైన అనచేమారెడి, గోదావరీ నీరిసర జేరియంతయు జయించి, రాజ్యవీతును న్రాసురీరముగా సింహాసనము వలకు వ్యాపింపజేసిను అనచేమ దుభియ గోదావరీ తీరి పరిసర జేరియంతయు జయించిపట్టు లాతిను దక్షి రామాది ప్రదేశముల నెలకొల్పింప కొనసంపల్చియు, ఆనాచా తీరములందు వలసిన వేమకర్తావహారముల బట్టియు తెలియజేయుచున్నది వజీరులు శ్రీశైలమున దురి కొల్లనపావ్యు యాలనామనంబు వీరశివ తులంప మను నిర్మింపజేసి, వలయంపజేసి కొనసంపల్చిందిరిగువారిలోని "సింహాదిలాది వింశ్యపాదప్రతిష్ఠానక కీర్తనంబు, సంప్రాగర గౌరిమా ప్రసంగము] నేల జల దుగ్గి సాగన రక్షురామ, రాజమహేంద్రవర నిరతద్యు విగరాది బహువిధాదుర్గురి దివ్యవ బలరామ్య" ఇత్యాది విశేషములచే నీతిడు గోదావరీతీర దుగ్గియులను జయించి, కొండెటి రాజ్యమును సింహాసనములనెరుగ జాడిగించెనది నిర్వారిమకుచున్నది అనచేమని తిరువారి కొండెటి చాత్రాజ్యపాలకుగా మహారాగిరి వచ్చివచ్చును, అనచేమనివాడు విస్తృతిమీది రాజ్యవీతులన్నియు వారిని యేలుబడి! కెల్లసట చేసివ కాడు—బ్రాలకు వేముని దాహితుడు, అనచోరా రెడ్డియలకు, కొనుంగిరి! పోదరి ధర్మ, చతుర్విధో పానునాప్రవిణుడు, పాత్రాజ్య నిర్వహణ దక్షుడు మహాకావ్యుడు ప్రధాన సేనాధియు నగు బ్రాలకు వేమారెడ్డియే

బ్రాలకు వేముడు మహారాగిరి భూపాలుని సింహాసనమున నున్నాడెడలెక్కి శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరావివరె కన్నెక్కించెనది, బ్రాలకు వేముని గొనవరము తో తిరువాడి కొనసంపల్చింది యీ క్రింది స్లోము తారాగణించుచున్నది

స్లో సింహాసన విధాయానా మహారాగిరిభూభుండు

అతేజయ స్వహాతేనా క్రిష్ణుడ ఇద రర్జునుడు

బ్రాలకు వేముని రాజనీతి చతురత వాహంపరాశ్రమ మును మహాబలీశ్వరులని యీ క్రింది స్లోములవలన తెలియుచున్నది

స్లో అనీ దహతగ్గరక్కం బ్రాలకు వేమ ప్రభు సస్య అతి మరగుతాగ్గన మతి రతిభాగ్గన విజయ

విభాగిరి: ౩

స్లో పల్వలపంచక మకలో కృపణి నిర్మితి క్రింది

రామ, ౪

బ్రిధిపల పరమరామ: బ్రాలకు వేముడు క్రింద

రీతిగ్గ ౬

మహారాగిరి బ్రాలకు వేమ ప్రభువు ప్రధానామాత్యుడు కూతకు బుద్ధి విధివమున బృహస్పతి శుభులను, విజయముల సాధించి విభాగిరి వాగ్గిండులలో చరమరామని మిలినకాడు పరమరామను యుద్ధములందు శ్రీశైలులను జయించి పల్వల పంచకమును (చిరు మకురులను) గావించెను శ్రీకుంజల పరమరాముండెను బ్రాలకు వేముడు తండ్రిగలది కీర్తి సమద్రములను నిర్మించెనది దివిభావము బ్రాలకు వేముడు తన బుద్ధి బుమున రాజీకము లన్నియు సాధింపను, వాహంబలమున ముదిరి శ్రీశైలులను వలచుచుండ, వారిని కేలియొక మహారాగిరి తనంతోత్పత్తిము తోడిను, నూతనాభివయ ప్రవర్తనముల తోడను, స ప సంతానాభ్యుదయ ముత్యోను వానించుముగ కాలము గడుతు భాగ్యముల బడలులిగవని, బ్రాలకు వేమ విరచితి మాళిగెల్ల మిశ్ర గృహ్యము నందిరి యీ క్రింది స్లోము తారాగణించుచున్నది

స్లో భాగ్యం వామ సమగ్ర మిదృశ మతి క్షేపాక ప్లాతిం యతో

దీరం బ్రాలకు వేమ ముదిరితి స్వంతే నియుజ్య

స్వయం, నిర్మించెనది వర్తన రిభి: కం

ర్యసంతోత్పత్తి

స్వంతానాభ్యుదయం మహారాగిరి భూపాలా

స్వహాతేత్రిమ,

బ్రాలకు వేముడు మహారాగిరి దిన కేలిగ వాగ్గించును, వారినియొక గృతిజత గలిగి యాతిని యాజ్ఞను కిరసావహించును, వారిని పక్షిమున విజయముల సాధించును డెడి వాడెను విజయమును అని

3 Soe S 1 1 Vol x No 558

4 J A H R S Vol XI

5 Epi Ind Vol IV P P 316 to 327

6. అభిజ్ఞానకామరిల వాగ్యభు మహారాగిరి రాజీయము.

కాటయవేమభూవతి

తిరిగివచ్చిన కావ్యమునందలి యాశ్లోకము తెలుపుచున్నది.

శ్లో. మాలావద్భవ ప్రస్తుతికరీందవమా శ్లోధ్య
భూభర్తృగజ్ఞ
మర్త్యం ఖర్జీకృతారి క్షితిపతి రభిలామృతతీప
(కావ్యం,

జిత్వా పాత్రాజ్యలక్ష్మీ కనుకను నిధిసం
జ్వంభజాన్వంధ్యరేత్ర
క్షితిః సేవాపతృ భూత్కృతరగినిధిః
కాలయాధిక్షేపము: 7

కాటయవేమకు కొమరగిరి యాజ్ఞను శిశో
ధాత్యముగాంచి, యాతిని విజయములు చేపూర్వ
మందెను విషయములు అనగతికావ్యము తర్వా
తించుచున్నది. కుమారగిరి తన కుమారులగు ఆవహా
రైందరి యావహాజ్య విభాసించిగాంచి, మూర్ఖి దిగ్వి
జయాకాంతిమైన క్షేత్రము నాతిని కుండలచిహ్నము
ఆ పని కాటయవేమకు కొప్పగించెను ఆ ప్రకరణము
నందు కొమరగిరి వేమన కిట్లు జ్ఞాపించి యున్నాడు

ఉద్ధివాతాక్షిణాశ్శక్తి ప్రతివాక్యే విహీ
శ్లో. ఆ
అచరంతి సదామైత్రీ మహ్యలి రతిగౌరవాత్
తివ్యాత్రిన్వంద్రి పర్యంతి చ చాక్రి విర
మహిష్వగా:

క్షేత్రవాక్య ప్రవృత్తివాలా నిధునా జయ్యతీలయా కి
కొండెటికు తిరయనను దక్షిణమునకు పడమటను
నందెనే మహిష్వాలుగా ముందో పరిగొరముతో మైత్రి
తెలుపుచున్నాడు కావున వందోల పరిపరములగుం
డెడి తూర్పువాటి విహీనుల కేతర్యపక్షములలోని
వాడు కావున వారిని నిపు హేలుగ జయింపుము అని
ప్రశ్నోముల భావము.

ఇరట కుమారగిరితో మైత్రి తెలుపుమందేరని
తెలిసిన యితినికే మహిష్వాలు రిందెములు కాటయ
వేమకు కొర్యమునకు నీలి నిపులగు తోంగియేతులు
చేయుమందేరని మనమాహింసలమృదు కొండెటికి
దక్షిణమునందెడి విజయనగర ధిసులు, పశ్చిమమునం
దలి కులతామలు ఉత్తరమున కొండెటికి రాజమహేం
ద్రవరమునకు పడమటమందెడి దుర్గధికులు కుమార
గిరితో నానాదం మైత్రి తెలుపుమందేడివారిని, మార
నిలాసమునందలి

"మరిమారగ యి శ్లోకము
ఉపామరధాగగజాధిపాది భూ
వతిలు నిశ్చలభావ మభివర్తక
క్షేయం కుమార గిర్వధి
శ్లోకుని వసంతిని భవము "

మారుమందెను శ్రీనాథుని వచనములందె తెలి
యుచున్నది కాటయవేమకు మారిమారరాణులతో
నవాహి సలబంధ ముగ్ధునిమి, అలావేమని వేమ
వరకావనిమిందలి యాశ్లోకము తెలుపుచున్నది.

శ్లో. ప్రతీతి కాటయవేమక్షితి
పక్షే: ప్లాతీంప కాటప్రభా:
దాహ్నితీం గమనం
మారిమారాహింసే శ్లోకుని,
తివ్యాత్మనిధితావ్యాహం
మారిమారాహం చాదుమగ్రాహా
త్వానా వేమహి శ్లోకుని
పాప్రతాజ్య లభ్యంపం 9

మారిమారాణుల ప్రతీతి కాటయవేమకు
పెండాకుటచే విజయవరధిసులతోడి కలిపితి
కాటయవేమకును, తివ్యాత్మకును కుమారగిరి కేర్పడి,
నిమ్మలవేమని ప్రతీతి మారిమారాణుల దాహ్నితీయు
నిగు మారిమారాంప వల్లాడవేమకును పెండాకుటచే
పలాడరైక్షి దత్తుకులకును విజయనగరధిసులతో
కలిపి యున్నాయందేని మన యూహింపవచ్చును
శ్లోకుని, గవనకులు మున్నగువాని కాటయవేమని
ధాటి కాగతికి మైత్రి తెలుపుమందెడి వారినియు
మహింసవచును "

ఇంద్రయాన్యవాటి గారవంగా రాజమహేంద్ర
వరము మొదలుగా కిందోలల పరిపరములగు మందెడ
ప్రవాక్యహింసలును నీ రిందెముని నాదాగియుండి,
కుమారగిరి నాడు కురలల నిలెత్తియుండును వారిని
జయించుటకు కుమారగిరి నియోగింపంగా కాటయ
వేమకు కొండెటికుండి మైత్రి నివ్వారామతో

7 మా ఆం ఠ ప ఎ ల్లికి సం 2. ప్రా
10%. అనితిరి కలవచేగాకావ్యము.
8. మా ఆం ధిహిహి పరిశోధక మందలి రెడ్డి
సంచిక ప్రా 1882.
9 See. epi Ind vol XIII P. P 287 & 287.

వాదినవరి వచ్చి, రాజమహేంద్రవరమున నిలిచి, అదిగలనుండి యందుకు హరి విజయమును సాధించి నట్లు అప్పటి కావలయు తెలుపుచున్నది. మఱియు కాకాటికి రాజమహేంద్రవరము కొనుగోపాలము నంగి యుండునట్టి క్రొంది కావని కోమలాని వివరించుచున్నది.

కో. తిక్కెల పుగా తిక్కెల కుడు రగిరి భూపతి, రమ్యత రాజమహేంద్రవాళ్యులవారిం
 (పత్తి పవ్యతి,
 తిక్కెలపాద్రీ వింధ్యాది మన్యక రి
 మహేంద్రరావ

జక్కా తిక్కెలగరేమ నియంతృత్వార్థికారి.

కాలకు వేముడు కొంపటినుండి బయలుదేరి, కొనుగోరికి వెంటి ర జమహేంద్రవరమున తేరి, అట్లునుండి దండువెలి వింధ్యరెక్కరి సింహాచల మర్కటలయకు మహేంద్రుని జయించి, యాయా దుగ్గములగుండు విజయార్థికారులను విజయించి ఉ పరములతో గూడిన విజయమును కొనుగోరికి వచ్చివెడలనుచు పితృవృక్ష విజయమును ఈ తిక్కెల వేముడు జయించి దుండు లేదయో యా కావనియను నిరూపించుటయందులేదుగాని, కా లయ వేముని వింధ్యపై ఆభిషేకమునకు దృఢాభిప్రాయమున ద్రిండి విక్రమకు వివరింపబడినది.

కో. భాద్రపూర్ణ భుర్యాదికృత గిరితే
 అత్ర ములైటి దుండు
 దుండు కియ్యరి సంజుం దళితపుటలే
 దుండుం వెంపెళుండిమ్,
 దుర్బునిం కలజహులు జరివరి రిధివా
 రామగిర్యాళ్య గుండు
 విభాగం వింధ్యాలం గరిత మునువృత్తం
 కిరసన్నావాధ్యాయ

కాలయవేముడు వైష్ణవైక్యముతో వాదినవరి గిరితల ములు సిందినయందు, ములేక, కియ్యరి, వెంపెళుండి, కలజహులు, రామగిరి, వింధ్యాలము అను దుగ్గములు జయించి క్రీతువుల కొంగు పన్నాచాయ నంగింపెనది దీని భావము ఈ దుగ్గములన్నియు కొంపటికి ప్రాంగిణములోనిది వివరము—

వెంపెళుండి—ఇది విశాఖరమున కుర్చుముగ శేషకొనులమేరలో, అన్నవరక్షేత్రమునకు ఒక

కోను కిరవులనున్నది అదట కిరవిమేన దుర్గ ముగదే శేరిలింగంపల్లి

కలజహులు—ఇదియును విశాఖరమునకు వాయవ్యమున కుండుది. కోను : మేరలో నున్నది. అదటకు దుంధిరములులపు ఇది శేరిడు విశాఖరమున తంకొనుగోరి పరిమేనదియున్నది. కలజహు : పు తంకొనులది : కొనుముంగులు

వింధ్యాలము—దీనిని శేరిడు 'వింధ్యాలము' అనియుగా ఇది క్రీ కాలములలోనూ పాల కొం దకు సమీపమునకున్నది ఇది శేరిడు అధ్యక్షులకల (పరిధివార్త)యున్నది

ములేక—ఇది శేరిటి తూర్పుగోదావరిజిల్లా ఎల్లగరము తాలూకాకల వెండికొనుము ఈ యూరక కాలకు వేమునితోడి సంబంధముగల కొసము గావవచ్చునది 10

కియ్యరిగుండు—ఇది యా జిల్లాలోని పెద్దా పురము తాలూకాకు వెండికది పెద్దాపురము తాలూకాలోని కొన్ని గ్రామములకు కియ్యరిగిరి అని పేరు ఈ తాలూకాకు వెండికల జంగం పేటయను గ్రామమునకు సమీపమున కియ్యరి కియ్యరిపురమును గ్రామములను దాని చాత్రం కియ్యరిగుండుని వర్గరహరింపబడు ప్రదేశముగను దుర్బిపదేశము చాలకలను సామంతిలోని పెద్దపురము దానికొనామును నిలిచియున్నది దుంధిరములగుండు గావవచ్చును.

రామగిరిగుండు—ఇది రాజమహేంద్రవరమున కుత్తిరమున పదికొనులమేరలో, అదిగి గొరివిని తీరమునంటియున్న రెడ్డివలవరమున కొరియొక్కన మూడు కోనుల మేరలోనున్నది ఇది గిరి దుర్గము జలగరము మూపెయ్యెయ్యది ఇది శేరిటి గిరి దుమ్మి వేలివేలియున్నది యున్నది ఇది కాలకు వేమునివాడు అన్నవరక్షేత్రమున రాజధానియై యుండుకొలను పటిపక్షేత్రమున కిది కాలుగు కోనులమూడు నున్నది ఈ జలదుర్గమునకు దొక పెద్ద పచ్చాకగియు గలదు.

ఈవిధముగ కాలయవేముడు రాజమహేంద్ర వరమాదిగ సింహాచలములను నుండిన దుర్గములను జయించి విజయము సాధించెనది యూహించవలయు.

కాటయవేమభూపతి

కెనడాలో పునాదిని కట్టిన సేమిని పర్యావరణమని
పరిగించి, దీనివల్ల కారణమైన ఈ రాజనీతి
ప్రజల హక్కులను కాపాడి ఉన్న సేమి కట్టిన సేమి
కానవలసింది ఈ క్రింది కోరికలు ఉన్నాయి
మి, ది

శ్రీ. మహారాజా ధూపాలా యన్మై విశ్రమహోషితా,
(పాదాత్ప్రసాదం భుజం రాజకుమారిదాసరి
ముఖాన్

ఈ క్రింద కాలము వేముడు వెలికివ్వ
కొనుకొనియు గొడవరము వొడిగియూడికావనముల
మీర డిలము కావచ్చును మది కాలము వేముడు
రాజ్యముల కాలి, కొనుగోరి పుట్టడైతె అమరాత
రెడి మరణించితిమనాతి, మరూగిరి తీరించియుండె
గనీ జరిగవని యూహించుకను కాలము వేముని
కాటిమిడియే మరల రాజ్యమేండ్లవరము రాజు
నిగా రెడ్డిరాజుల పాలనము నెంతయు, రాజ్యమేండ్ల
వరక జగ్గము ప్రశ్న రాజ్యములు యె జరిగింది

కొలఁత కేసునకఁ గలవారియెడల నిశ్చయము గానము కలదునుటకు నిరర్థకములు పెక్కులు గావలయున్నవి । కనుకరించి నిశ్చయమునకఁ గూర్చుంపినచో తాళి మహామార్గమున రక్షణార్థమునయు నిర్వహించుట, 2 అరివి యాశానుభవము దిగ్విజయములు సాధించుట కి అరివిరికి కనుకరించి కలిపినిరదితముల బాటకొనియు పని వాఁ ఘాతములు పరిచియుట 3 ఆ వ్యాఘాతమును మును పురఁగిరచు నిరదిత తపనరాత్రులవాదావ్యాధులను పురిచియుట, 4 తప పురుషులకు కనుకరించు పెట్టుట 5 తమ ముక్కుకొర్రయై జీవులను నలు కిచ్చితి యుచుచేయుట 6 ముడిచిని గొరులరిపురము" అని వాదురగాను నీయుట—అనునది ఈ విషయముల కన్నిటిని కొలఁత కేసుకడ కావలయును నెట్లొందుచు కేయున్నది కానిలో కొలఁత కేసుని అవసరములకావలయు దార్శ్విక ప్రకృతితో వారితఁ గలపక చావయుల కన్నిటిని గొరులరితుండలఁ తునుపే నొక మానినకు దలితనీవేది, కలఁత కేసునకు గొరులరి తపనయొక్కతెగాక, అరిచి మానిచిది తినినాచిరానక గృహులగలిగియుండెనుటను, అరివి కను తమ ముక్కులను కలుపుట కి అవసరము నన్నింటివాదావిచి "గలుగదేయ"

అనుగ్రహమును భారపోయినట్లయే తార్కాణము
ఆ కావ్యస్వరూపము నిఁక బొందుటను చుక్కా
పెట్టెను.

శుభమును_____

విరిక్తుక మురాధీకి మూర్తి శేషి విరాజిరిమ్
అహోయల నిమింహస్య దేవదేవస్య కాననమ్

ప్రియమైన శ్రీకృష్ణమూల ౧౧౩ అను శీర్షిక
 విశ్వానరాయణ మూర్తి కు ౧౭ నుండి ౨౦ వరకు
 శ్రీ అచార్యులవారి విశ్వ అవధర వసు కోమరగిరి
 రెడ్ క్రాస్ మూర్తిమూలము కాలము రెడ్ క్రాసు రెడ్ క్రాసు
 కాలము ౧౭ నుండి కోమరగిరి పురము దాదాపు
 సమర్థమైనవి

విప్రకలయకారః పాత్ర మరవ్య
 కల్యప నామః
 వీర స్మహాశ్వురరే ర్హమాతా జయతీమి
 భూపాలః

కోమంగి రెవెన్యూ గార్డుల పరమసింహం డై న
కాటమగడ్డ వేదాధిపతి [కా] రెవెన్యూ అధిక
కోమంగి రెవెన్యూ గార్డుల పరిశీలన అధ్యక్షుడు
గారిగలవు. ఆతరువాత ముగియగాను డిలీవరీ
బ్రాహ్మణులకు వారకోశ ఇచ్చి కోమంగి
మండలం

[illegible]

॥ ३ ॥

వారి కొమరగిత్తరం, మండెడు రామబాబ్ సోమ
యాజులవారి గుడ్డిబిల్లు కూగధిబ కొమరగిత్తరం,
గ్రామకొండల కొమరగిత్తరం, అమ్మదానం అవై
ధిశంకరి రామంకారి కొమరగిత్తరం వలసబిల్లు
అమ్మధిశిబ కొమరగిత్తరం, (శ్రీ) వారం వీరభుట
శ్రీ నరసింహరి కొమరగిత్తరం, విజనాల పె (గి)
కొమరగిత్తరం కొమరగిత్తరం దోరణి రా
వారి కొరగిత్తరం, ప్రయాణపెడి (గి) కొమరగి
త్తరం, పూదాజువారి గిల్లు (పె) గి కొమరగి
త్తరం, వేదాది శ్రీ వరిసెవ్యగిత్తరం కొమరగిత్తరం,
మాచిరాజ తిమ్మంకారి కొమరగిత్తరం, ఆర గుల్ల
మల్లంకారి కొమరగిత్తరం, వేయేడి శ్రీ శివరాజు
కొమరగిత్తరం, కాకంపె (శ్రీ) వరిసెవ్యగిత్తరం కొమర
గిత్తరం, ది అపరిశిష్టం కొమరగిత్తరం, తాయూరి
సోమయాజులవారి మలుధిబ కొమరగిత్తరం,
కింకాయ పండితులవారి విశ్వబాబ్ పెమ్మ పె కొమరగి
త్తరం, కిల్లాయ పండితులవారి ఆత్మ పండితుల
కొమరగిత్తరం, పంతులవారి శ్రీ నరసింహరి దేవు
లై మల్లంకాయ మంకారి వసత్తుశివ కొమరగిత్తరం,
మైలూర శివకొమర గిల్లరం మాలం గూరంక
కొమరగిత్తరం

శిం గాను పండితుల [౨] యా పండితులవారి
అవ వేరియను, అవల పెద్దిన్న వారియ [౩] ముంప
మరలవ] [౪] మ రెడి వేరియ, దెన్నుయ
గారి ప్రభు అన్నవరియ, మామయ ర మతా [౫]
హేయగూల వాగి పెద్దియ, సు వేయ్యల వేరియ
వేరియ, అన్నవరియ, వేరియ, ప్రభు [౬] వేరియ
వేరియ వేరియ వేరియ

కొలుసురెడ్డి వేమారెడ్డిగారి అర్ధంబట్టి
 [అ] ఇ ఆ కొమగిరయ్యగారి ఇ కొమగిరయ్యగారి
 అరవించిది [ఇ] కొమగిరయ్యగారికి తెలియ
 గ నైతె తెల్లపాపం మంగారు ఇ కొమగిరయ్యగారికి
 [ఏ] కొలుసురెడ్డి వేమారెడ్డి గార్నిన్ని కృత్యము
 గాను (క) గొమ్మ తీసుకుందును వేదాది (క) వర
 వీనుడు దేవతలకు (క) తి సంబంధిత రియూజ్
 మహాత్మాకాను ధారవీడి సమర్పించివేసి వెలుయరి
 తిల్లవరను కొలుసురెడ్డి వేమారెడ్డిగారి అర్ధంబట్టి
 అ ఇది మల్లపాపం మంగారు కొలుసురెడ్డి వేమారెడ్డి
 గార్నిన్ని మృదు అ ఇది కొమగిరయ్యగారికి

వారి చేతులైన అమంగళాక్షులను అతడు యక్ష్మతను
ఇట్లుగాను మరల పరిశ్రమగా పుణ్యాలయముగా
రాజుగఁపొందెనానను (1) గౌరవిత తీరమును
మార్పించుకొని నేరరు పనిండి నుడికట్టించి,
మార్పించుకొని నేరరు నిత్య అభిషేకము ఇచ్చిన
ను తరచు 11

[illegible]

ఇది యెటుండె అనితల్లి కలవచేసి కాపనమూల
అనితల్లినికన్న తల్లి దొడ్డందొక యనినీచు శ్రీ
మోడె యీ తీరుగ ముప్పది.

శ్రీ యశ్వంతి సుకృతాల్లభానామో వ్యాఖ్యానము
పాదీశ్వర్యవల్లభానామో వ్యాఖ్యానము

11 sec. 8 1 1. vol x No. 877.

కాటయవేమభూవతి

ఈ శ్లోకమునకు యథార్థముగా కర్తయు చెప్పకొనినదో, ఎవరినకు చేయవలయును తెలియించుకొనినదో, అందుకల్గి అక్కరి చాల్చినదే యీ భూవేమకన్నకరే చేకరియగుచున్నది అర్థము చెప్పవలెను. దీనిని జటి దౌధాంధిక యాపెనుడని యుండవలెను. కాటయవేమనకు తిల్లాంధిక యలాంధిక లిగువులు భార్యలై యుండవలెను అనఁబల కాపనము తొలగియేరక కాపనము తొక్కలేదు యన్నది. వారి యిరువురివేర కలవరము మలవరము అను గ్రామములు వాఁడుచే నులవడినటులా కాపనములు నిరూపించుచున్నది. వేమనకు దౌధాంధిక యను భార్య యుండినట్లు లియొక్క కాపనమువేగాక మరొక్కడను కానిమనుమలు తెలుగుబడియుండలేదు. అది కాటయవేమరికి, బ్రాలయవేమని మౌతులు, అనఁబరా రెడ్డి పోదరియునునామె 'దౌధాంధిక' యని యనఁబాస ప్రసిద్ధియు. ఈ విషయమును గ్రహణమునీయు న్నీకింది శ్లోకము వేమని పెద్దకాపనములలో గాన వచ్చుచున్నది.

శ్లో సప్తాకటమహీధుశో, నరగజోవారస్యధార
ప్రసోః
సోతః, కాటయవేమ భూవిరమణః క్రితమ
ప్రశ్నోపదేః
దాహితః, పురస్కవోతస్యవలే ర్హతిః
యాదామగే
ర్హాకా అయరి క్షిరిం చిరమవ్విదాంధికా
వందనః 12

ఈ శ్లోకమునకుట్టి కాటయవేమఁడు దౌధాంధికామృతం దనుట నిర్వివాదవిషయము కావున పై కలుగలేదు కాపన శ్లోకమునకు 'ఎవని' దౌధాంధికరియైనా యట్టి కాటయవేమఁడు అవలంబుగాఁగలఁబడి తల్లియని యర్థము చెప్పకొనవలెనా? లేక లేకుం ప్రమాదమున దీ శ్లోకమున 'తిలాంధికా', లేక మలాంధికా' యనుటకు యదుగా 'దౌధాంధికా' యయినదా? యను విషయమింతకుం విచారించివచ్చుకొను దుడివడినది. తల్లితిలాంధియ మృతము కలుగలేదు కాపనము కు యర్థవర్తనాచూల్యము సంగీరించి, కాటయవేమఁడు మూలకు భార్యనియు, వారిలో దౌధాంధిక కొఁతరగిరి పోదరియనియు, తక్కిరియవలెనే అనితల్లికి వేమనిరాజ్యము సంక్రమించినదియు వాఁనిని యాహ్నుతి. కాని యీ విషయమును స్పష్టముచేయు

కావకావ్యాధారమైనదై శ్రోతగ నవలయు మునుకంత నలకు నిట్టియూహ వర్తనాచూల్యము వాఁడుకొఁడుటలేదు.

రాజమహేంద్రవరరాజ్యమును, కాటయ వేమని తగువాత వారిని వంశాంకురము నిలిచి, రాజ్య సంక్రాంతికి చాయార్థ తిగలది అనితల్లి యలటచే, వామెకు మామగారకు అల్లాపరెడ్డి యామె కి రాజ్యమును సంక్రమించునట్టియని యాక్రింది కాపన శ్లోకములు నిరూపించుచున్నది

శ్లో మురిత రహితరిల్లో దొడ్డుతల్లాడ భూహ
భవ మరి అలకాల్లం భూయవాహ్యుత్తరదోహ,
విమలమయతాయాం వేమ భూవాక్యకాయా
మనవి మురుధాయా ముద్దితల్లం వర్ణిస్తతి 13
గతే దిశం కాటయవేమభూవే
విద్యుత్తర త్రోగ్నిహిమలం పదమం,
అదంబలక్రీయహా తనోతి
తత్సంతతి రాజ్యమరాత్మ్యవర్ణిష్టమ్ 14

కాటయవేమఁడు తూర్పుకాటే దుర్విజయమునకు యలుచేటివలపు చారిని వెంబకచ్చివ వేవారి పతులలోఁ బ్రధానఁడు, కొంపిటిట్టి ప్రభువులతో కాంధక మాకలకీయైదీయన్న రెడ్డినియఁడు అలాడరెడ్డి తులఁడు కాటయవేమని యీ విజయ యాత్రలో వారిని కొండవంపయై నిలిచివారఁడును వారినితో విజయించివారఁడును కాటయవేమఁడు తన మౌతులలో వారివారంబును అల్లాపరెడ్డి సుతులలో తల్లిమృతం దైన వేమనకును, ఆతని ద్వితీయ సుతుడైన సింధివా రెడ్డికి అని తల్లిని నిచ్చి వివాహము చేసెను తమ్ముల కమంగ గాటయవేమని రాజ్యము నిలికిరికి సంక్రమించునట్టియనవి విజయించుడైన అల్లాడ రెడ్డికిఁబడినది హరిహరాంబయఁ గాటయవేమని పుత్రియై యుండ, అనితల్లికి కాటయవేమని రాజ్యమును సంక్రమించునట్టియలకుఁ గాంగ మిమె కొంపిటిట్టి ప్రభువులకు దాహితీయై యుండుటయే గావలయునె లేమిట్టి కాటయవేమనుతనైన వారి హరాంబరా రాజ్యమేల సంక్రమించరాదు? కాటయవేమఁడు విజయించుడైవారికి, రాజమహేంద్రవర

12. చూ. కొమారవంశము, గోపవంశము, తొలగియేరక కాపనములు
13. చూ. అనితల్లి కలుగలేదు కాపనము.
14. See. S. 1 & vol y No 118.

రాజ్యమును గలసింపఁ జూచినవాని, వేయనివరి
వర్తమానాని నాకు నకు శోమటి వేయ అన్న శబ్దతోడను
నల్లాడరెడి విద్యారించి, కాజ్యమును క్షేత్రమున్నెద్దయు
గాంచి, అని తిరి వెనుంచెడి భావము ఈ కార్యము
గురికిరిసిక దిగ్గఁడై యల్లాడరెడి కేటపి ననుటలో,
జాయదొయ విషయముని వివాది చేర్చుడినపుడు
ధార్మికదృష్టితో నాతిఁ దెలిసిరి! రాజ్యమును
సంక్రమింపఁ జేచెను ని క్షయము న్యక్తియను
చున్నది.

రెడి ప్రభువుల వర్తిత్వములకు సరియైన చిలగటి
కవిత్వముల దూఁగించి మూల్యము చేర్చుటను
క్రితాధుఁడు, అనితిల్లి! కాటకు వేయని రాజ్యము
లభించుట నిజ విదగించి యుత్పాదకుఁడు.

ను మనుకులుగఁడవు కాటధూతగుని

వేయవృత్తాధీశునకు
దలపాటిగ మాణియు చొరఁ బ్రయమెంద
స్వీధి దీక్షిగఁ
దనితిల్లి స్వీతానుతిల్లి నుదయాస్తాంబ
సీమానన

ఘన పాత్రాజ్య సమర్థుల ప్రభువు

పాత్రాదించిరా జేరివ్

— కాట 1.48

క్రితాధుఁడు కాటయ వేయని మనుకులుగనిగా
విదూరించుచున్నాఁడు అతఁగా మనువుమాడ్కి నిగ్గు
నిర్వాహఁగఁడనుట చేసిన కొంతటి ధార్మిక దృష్టియే
తెలుపుతో నీరిని కత్తి పామూర్తియులకు కుమారిని
జాఁడు కొంచెటిరాజ్యమునే పొంది యుండెడి
జాఁడు. కుమారులఁడు గావుననే నిర్వాహిని
నీరిని కొంచెటి యజ్ఞ మధిరపావహించి తానాచరించిన
విజయముల జాతని! సంక్రమింపఁ జేసి తిమ్మఁ
గృతకృష్ణునిగ భారించియున్నాఁడు అట్టి వేయని
తిమానాతి యలచే ననితిల్లి! ఘనపాత్రాజ్యసమర్థుల
ప్రభువు యేర్పడెను ఎదురుచుపై పవ్యముల న్యక్తి
మునుడున్నది మఱియు నని తిల్లియే రాజమహేంద్రవర
రాజ్యమునకు రజియే పాలనము పొందుచుండె
నను విషయ మిం గు న్యవహరించుచున్నది ఈ విషయము
కలనచేరుకావనమునదిట స్పష్టము చేయఁబడినది

శ్లో. వివర వరహావలీ, కలగు

మూర్తిప్ర సుదిత గంధాధ్య,

అనితీపతివై, ఘననదివిధూత

భావుకా ధవనునరి,

అనితిల్లిధూమని వారించుచుండె వరహాని
నామె పాదము పైఁ బూలమారికలు పశునలు వింతు
లనుచుండె దివింపు పాదముల కంటుమందెనరియఁ,
నామె ధర్మము పైగముగా భావించుచు, తి నకు
బాల్యము వేయఁడు మహాకృష్ణుఁడుగా ధూమని
రక్షించుచుండెని యా శ్లోక భావము అల్లాడరెడి
రాజమహేంద్రవర రాజ్యాధికార మనితిల్లి! సంక్ర
మింపఁ జేయఁ, దివ్యర్థియగు పిండ్రాదరెడి వినోద
నము మంజురింప జాఁడు, కుమారినికఁ గాటకు
వేయనివలె నతిల్లి కల్లాడ వేయరెడి మహాకృష్ణుఁడు
ప్రధాన వేదానియునై కార్యఖండమున రెండును నిర్వ
హించుచుండెడి వాఁడను విషయము నీశ్లోకము తెల్పును
చేయుచున్నది ఈ తీర్థగఁ గాటకు వేయని రాజ్యము
అల్లాడవేయ నిరధికారరెడి పాలనములోని! వర్ధి
నజాఁడే కవి పాద్యభోముండెడి క్రితాధుని క్రితము
లభించు నతికావ్యము గుర్తి దిగ్గి పసిది వహించిన
దలఁపఁది.

కాటయ వేయఁడు తన చరిత్రమున మాతామహం
డెవ ప్రాంత వేయని గూర్చియులను, తన రాజధాని
యగు కొంచెటి విధియను సమకృష్ణునివలలు
వేయని యింప నముల వలఁ దెలియమృతమున్నది.
చారిమానంగు విశిష్ట భక్తిభావము నీరిని భిమ మండల
ప్రసిద్ధిమన చేరియులగు విధియముల కల్పించుట,
ధూమనిల క్రితాధునియల జానమునీయుట, దిగ్గజ
ములు పొధించుట, కవుల కాటయ మిచ్చుట, ఘోర
కాయ భిమము గుగవులు క్రితయమునందె పల్ల నమునకు
గొనవచ్చుట, యను విధి ప్రాంత వేయని యాధిర్య
ములు రాజమహేంద్రవరమున ప్రాశస్త్య విజయ
పూమును నిర్మింపఁ జేయుట, మూలఁ గూరకత్తిని
చెలయించుట యననది కొంచెటి విధిపాద్యములు

శ్లో. కవిపాత్రాక్రిమ ముగ్ధి కాటధూత తిమాధిః

అను కుమారిని రాజయ వాక్యముచే నీరఁడు
కవుల కాటయధూతఁడై యుండెనట్లు తెలియమృ
తున్నది కాట రాని తెలుగు కవులుగాఁ గానరాదు.
అగ్రహారముల నీక్రిందిన వారిలో సంస్కృత కవు
లెవరెవఁ గలరెమి? కాటయ వేయఁ డెంతటి పరా

కాటయ-వేమభూపతి

క్రతుకుండుడో అంతటి సంపన్నుల పాండిత్యము గల వాఁడు. ఈతని వైద్యవ్యయము మహారాగి యావరిచి వసంతి రాజీయొక మారమున వాట్యారి సమన్వయము చేయుచు రచించితి కాళివాస విరచిత రూపక్రతు వ్యాఖ్యానము లక్షమ భుజరాగి రక్షణములంగుఁ గావనియ్యును ఈవిని వైద్యవ్యయము చూర్చి కేవలమును రెడ్డి సంఘిలో 'కాటయ వేమని వైద్యవ్యయ' అను వ్యాసమునఁ గొంత తెలిపియుంటిని 15

కాటయ వేమఁకు కక్షసమ సినో కాళివాస విరచిత వృత్తికౌత్తములు జూడింటికి వ్యాఖ్యానము రచించి యాంతుటచేతి కే, ముల్లివాళమారి శ్రవ్య కావ్యములకు జూలంకమున వ్యాఖ్యలించి వృత్తి కావ్యములకు వ్యాఖ్య రచించుట జూనివాఁడు వేమఁకు మహారాగి యాగళమున, వారివియ్యెఁ దివంగుల కృతజ్ఞత తెలింగించుచు, తత్విరచిత వసంతి

రాజీయోదాహృతు వో లక్షణ సమన్వయము తెలుపుచుఁ గృతివిరచనమునకుఁ పెంపొందుచే, నీతిని వ్యాఖ్యవలనఁ గుహంగి పాండిత్యముమా జిహ్వాను శ్రువు నిదిశియవచ్చుచి ఏయే తత్తులను భిరత ది ప్రాచీన వాట్యకౌత్తవిషయములను లాంగ ది యంగము లంగునో జూటి తత్తులందేరసంతి రాజీయొక్త పదిదిని వాట్యకౌత్తసమన్వయము గావించుటచేతి కాని యోదాహృతిమొదల లక్షణము సర్వధా సంశయ విచ్ఛిన్నములకు వ్యాఖ్యానమును చేయు పద్ధతిలోఁ గాటయ వేమఁకు పెంగిరించిన వైద్యి సర్వదా సమస్త నీతుమునకుఁకను ఈతని వ్యాఖ్యలందలి విశిష్టతను చూర్చియు సంతతి రక్షణవిశిష్టతను చూర్చియు ముఖి యొప్పుకు వాయెఱుఁ కొఁది విశిష్టత ప్రతు త్పించును

15 మా రెడ్డి సంఘి త్తుల కిరీత కిరీత

ప్రమాద రక్షణకు ప్రశస్తమైనది భీమా

ఎప్పుడు ఏ ప్రమాదం వచ్చేనీ, ఏ క్షణం ఎలా ఉండేదీ తెలియని ఈ దినాలలో

* అగ్ని * మోటార్ కారు * కార్మిక నష్టపరిహారం * నౌక

* ఫయిదీలబీ గ్యారంటీ మొదలైన భీమాలకు

మాతో సంప్రసరించండి.

యునైటెడ్ ఇండియా ఫైర్ అండ్ జనరల్

ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ,

“ఐంజీలైఫ్ బిల్డింగ్స్”

9, బ్రాడ్వే, మద్రాసు. 1.

Telephone 4241, Telegrams “UNIGEN”

బ్రాంచీలు

విజయవాడ - బెంగళూరు - బొంబాయి - కలకత్తా - న్యూఢిల్లీ - పాట్నా

కోలంబో - సింగపూరు - కోయంబతూరు - జాకార్తా

అంతర్వాహిని

హితశ్రీ

* గతవందిక తరవాయి *

12

విశ్వం పాదర కాదే నింది తిరిగివచ్చాడు బండి
 దిగగానే ఎదురుగా నొచ్చాడు గోపీ తనకు చతువు
 ఉన్నవాళ్ళు ఎవరొచ్చినా గోపీ అలా ఎదురురావటం
 అలవాటు. విశ్వం అది చాలాసార్లు గడువించాడు.
 అయితే అలా ఎదురురావట ముగిసి అందరికీ సర్వ
 సామాన్యమే తనూ తెలిసినా గోపీ ఎదురువెళ్ళాడు
 కాని తలంటి పెనవాళ్ళు అలాచేసటలో ముగ్ధు
 లాడే గోపీ అలాచేసటలో లేదాటండి తరం
 చాలో తీరకగానూని కలుపు చెప్పటంబట్టివ్యక్తుడు
 విశ్వం గోపీ అడిగాడు. “వా! అది బండిచి రుటూ
 తెలిసా నొస్తున్నవ్యక్తుడు ఎదురువెళ్ళటం చేసిరాగోపీ,
 వాళ్ళలానూ ఇంట్లోకి వస్తాడుగా”

గోపీ ఈశ్వరీ తెలుతోయాడు. ఏం సమా
 ధానం చెప్పాలో వాడికి తెలియలేదు.

“తూరి?” అన్నాడు

“మర్యాదకోసమా?”

గోపీ భర్త భారం చదువుతున్నా అది ఈడుకి
 మించిన చదువు. వాడికి ప్రశ్నలోని భావం సరిగా
 అంశాదని విశ్వాసీతెలుసు “ఉహూ!” అన్నాడు
 గోపీ ట్రక్కి అప్పుడుంటున్నా

“వెళ్ళిందిపిచ్చువా?”

అవునన్నాడు గోపీ ఎదురుగిరిపిచ్చువా వాడికి
 తెలియదు వాడు ఆలోచించివెళ్ళాడు. కాళ్ళు లాక్కు
 బాళాయి, అంతే

విశ్వం ఆలోచించాడు. తనలా ఎదురువెడితే
 ముఖ్యంగా మర్యాదకోసం వెళితాడు. ముఖ్య
 పాపిరిస్తుంది తనకిది ఆచార్యురీ ఏలేదు. తన
 చదువుచే మాదిగానే మృదతగరి వాంఛనం ఏదో
 అక్రమార్కంగా వాడిని అలా లాక్కుని నడుతుంది.

ఇది పైకి చాలా చిన్నవిషయంగానే కనిపించినా
 ఇంకాలో గంభీరభావం ఏదో ఇబ్బందికన్నదనిపించింది
 విశ్వాసీకి. అన్నిసార్లు గోపీ తన బండివెళ్ళిరి తరిగి
 మది తగ్గివా తనానిషయం ఏరింది ఈలోగా ఆలో
 చించివెళ్ళు ఆలోచించలేదు భార్యం ఎప్పుడూ
 ఈసారి గోపీ అలా రావటం యాదగానే తనకి ఈసా
 ఎందుకు కలిగిందో!

కొంచెంపాకి విశ్వం అడిగాడు.

“గోపీ, నువ్వెరిగిన వాళ్ళందరిలో ఎక్కువ
 మంది వాడెవరు?”

“రంగారావు మాస్తరుగారు” తదుమకొడుండా
 చెప్పాడు వాడు

“ఎందుకు?”

గోపీ ఆలోచించాడు

“ఏమో” అన్నాడు చివరికి

రంగారావు మంచివాడే అయితే గోపీమాస్తరులో
 అంత మంచివాడు ఇంకా ఉన్నాడు కాని వాడికి
 రంగారావంటే అభిమానం ఎందుకో? ఆ విషయం
 వాడికి తెలియదు

“అందిరా? ఎవరంటే నీనీ?”

గోపీ కొంచెం ఆలోచించి అన్నాడు.

“అక్కయ్య?”

“ఎందుకు?”

ఈసారి సమాధానం వాడికి తెలుసు. ఓడనీ
 నిర్విషయమైన కడులుంటే అక్కయ్య దూరమవు
 తుంటే వాడికి కన్నీళ్ళుతరిగాయి, అక్కయ్యకి
 తరిగాయి. వాడికి అక్కయ్య కావాలనిపించింది.
 వాడి ఆలోచనం ఆమెవల్ల మరలాదు సవానికలం
 మర్చిపోయాడు. విశ్వం అది గమనిస్తూనే ఉన్నాడు.
 వాడి మనసులో ఏ ముందో మాదా అతని తెలుసు.

విశ్వం ఆలోచనలోపడ్డాడు. కొన్ని విషయాలు

అంతర్యామిని

శరణం తార్కికంగా ఆలోచిస్తే తేలికకాదు ఆ అవసరం కూడా లేదేమో హృదయంలోని ఏదో అనుభూతులు నువ్వు ప్రకటింపి కారణ మంతా అర్థమవుతున్నాయి అది హృదయార్థంగా ఉందికదా నోవచ్చు ననుభవము కూడా కావాలివచ్చు కాని హృదయంలోని ఆ అవ్యక్తరూపానికి కావాలి అని నీవు చెబు.

చాక్ర ప్రవర్తననుంచి తన సందేహంగా వెప్పకవచ్చు ఆమెలో కలిసి భారత తిరుమల వారసు ఆమె ఆలోచించటం మానేసింది, హృదయం కూడా ఏదో పరిశీలింపి లేదా లే ఆమె అలా ఆమెగా మాట్లాడలేదు ఆమెగాలో తన హృదయం స్వంతంగా ఉంది అంతగా హృదయాన్ని పోషి చేయాలి పన్ను చేశా తన తీవ్రతలో ఇదివరకు జరగలేదు. పన్ను వ్యక్తిత్వం తనవల్ల మునుపటివంటి అంతగా తన వ్యక్తిత్వాన్ని అర్థం చేసుకోవడంలే చాక్ర మీద ఇదిగి అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తం చేయాలి గా మానీ ఉదాత్తంగా వ్యవహరించ గలిగింది. పద్మల ఎంతో నుండి ఉంటుంది!

కానీ ఆమె ఆలోచిస్తూ మాట్లాడుతుంది నిర్ణయం ఆలోచించాలి తనంత వ్యాసం వ్యక్తిత్వం పది హృదయం అలాగే అయితే అందుకు అనుగుణంగా ఉండి బాగుంటే వెళ్లి కాస్త కాఫీ తాగి ఆలా తనంత ఇంటికి వెళ్లిపోవచ్చునా నిర్ణయం కాని ఇంతలో నువ్వు మాట్లాడుతున్నావు నైలో నీదేశిక కన్ను బయటగా వున్నాయి సాయంత్రం వదిలే మలాసాగా ఉంటుంది మునుపటిగా

సాయంత్రం కాగానే ఆకాశంలో ముప్పులు అలమటో సాగాయి పన్ను జల్లుకుడా ప్రాంతం నుండి అయితా నిర్ణయం బాగుంటే వెళ్లిపో తిలుపు తిలకాలోనీ అంతి లోపలంచి ఏదో మాటలు విని వించసాగాయి, ఆగాడు మాటలు రావడాను పుడంగా వినిపించసాగాయి. తనంత కంటే తీవ్రంగా వినిపించింది. ఉన్నట్టండి తనంత వాసున్నా కిం విని పించింది దేవాలయ తిలుపు తోనుకుని లోపలికి వెళ్ళు వెళ్ళాడు నిర్ణయం. దండకానికి భుజంలా ఉంది తనంత. పక్కన నిర్ణయం రావు కందకంలాంటి తన వతో నుంచున్నాడు. పద్మకు విని ఇదియే తిలుపు వైపు చూడారు.

“ఏమింది?” అన్నాడు నిర్ణయం యిద్దరినీ చూస్తూ

నిర్ణయం రావు నువ్వు నుంచి ఎంత వెళ్ళింది. “చెయ్యి పట్టుకున్నాడు దుర్బాసుడు,” అంది తనంత లోపలంత

“ఎంతకంటే, హావం” అన్నాడు నిర్ణయం రావు హావంగా

“మట్టం” అన్నాడు నిర్ణయం హావం నీది. “నిర్ణయంగానూ, దుర్బాసు ఇచ్చి వున్నాడో విడువ పరిస్థితులు తెలియవు ఎంతవెళ్ళు తగలేదా, ధరానీ కిందకిరా”

“ఎంతకంటే” అంది తనంత రెట్టిస్తూ. “నెప్పలా?” “నేను మీ బహుమతి ఒక్కటిగా మాట్లాడలేదు. ఎప్పటికప్పుడే తింగిస్తా నీవులే” తనంత వైపు చూస్తూనే ఉంది “మీవానికీ నీ ఒకటి నీకీ ఒకటివా?” “నాకు వల్లెతో సంబంధం లేదు” తనంత కలిలో నీకు తిరిగాయి.

“ఇకనా మీ కాటక కళాపాదం?” నిర్ణయం నిర్ణయం రావు వైపు అవస్థగా చూస్తూ అన్నాడు. “మీ చిత్ర కళాపాదం సంకేతం బాగా!” నిర్ణయం విరుద్ధం చేయడానికి ఒక్కక్షణం “నువ్వించి నీకు తన తలుపు తెరిచింది!”

“తనం నాంకాల్లు చెయ్యలేదు గానా?” అందిగా అరిచాడు నిర్ణయం

“నువ్వే దియచెయ్యింది” అన్నాడు నిర్ణయం రావు నిర్ణయంగా నిర్ణయం చెయ్యి చేసుకోవాలి నిర్ణయంగా. “నిర్ణయం” తనంత కలగచేసుకుంది.

“నిర్ణయం రావుగానూ, మా ఇంట్లోనుంచి వెళ్ళి పొయ్యింటానా పెద్దమనిషికిరదగా ప్రకటింపలేదా?”

ఏమితున్నాడోగాని నిర్ణయం రావు “అక్క రైట్” అని వెళ్ళిపోయాడు. “ని ఎక్క పొయ్యింటానా లేదానా? ప్రాక్టీస్ పెట్టాడున్నాడు ఏమితుంది?” అన్నాడు నిర్ణయం హావంగా.

“మొదటిదింది ఆయన ప్రకర్త అటువంటిదే
:ండి శేష భయపడుతూ శత్రుత్వాన్ని ఇలాంటిదిదో
జరుగుతుంది” గానిదేగా అంది వసంతి

విశ్వం ఏమిటామందా మర్రిలోనాన్నాడు
శత్రులని వోడేలు తిరుముకున్నా అరిచిమనోనిధిలో
గోచరించింది విశ్వం తలపట్టుకున్నాడు

“అసలు బహుమతులు ఎందుకు తీసుకున్నావు?”

“శేష తీసుకోండి!”

“ఎక్కడో ఇచ్చాంటున్నాడుగా?”

“దాడి శేష రాస్తున్నావా?”

“మీవాళ్ళేటా?”

“అయితా నాకు వాళ్ళతో ఏం సంబంధం
శేష తేరే వుంటున్నాని మీకు తెలుసుగా?”

“అయితేదాతం, చెప్పారినేరాస్తో నీవు
తేమా? ఈ దాతం విషయంనాదా తులనకు
చెప్పిలా?”

కోపంగా అన్నాడు విశ్వం వసంతి కళ్ళలో
నీళ్ళు తిరిగాయి

“తేరినీడదా మీరలా మాట్లాడితే ఎలా?”
అందామె గానిదేగా

విశ్వానికి జాతేనీది ఆమెని కోపగించుకోవాలి!
తనెందో తనకేం మన్నుంది? అయితా ఆమె అలా
తిరస్కరించకుండా తన! ఏకాధానాలు చెబుతోంది
అన్ని వైపుల్నించి అందియా ఆమెని బాధపెడుతుంటే
ఎలా తట్టుకుంటుంది?

“అంతా!” అన్నాడు కొరంగం ఉట్టిపడే
స్వరంతో ఆమె కళ్ళెత్తి చూసింది

“అనుకు నేనాళ్ళు తేరివాణ్ణి బదిలించటం నాని
వాళ్ళు విస్మయానికింది ఆధారంగా తీసుకుని స్వప్రయో
జనాలు వాధించుకునేదాళ్ళు శేషవాగా? తేరి
యటలేదు.”

“వోడేళ్ళు” అనేక అనుకోలేక అందివసంతి

సరిగా తీసుకుపో ఉన్నదే ఆమె అంది.
అలాంటే అన్నాడు విశ్వం ఆమెతో. అలా ఇంకరి
మనసులో ఒకేమాట వోడటం అదే మొదటిసారి అని
ఇదియూ ఒకరికోసం చెప్పకున్నాడు

నవ్వులు చిరి! చిరి! గారివానయింది. ఉద
మదా, మెగులు, వావా, గారితో ప్రకృతి ఫీఫ
తప్పంగా ఉంది

“ఇక్కడ నవ్వులదా? అన్నాడు విశ్వం
“వోందరదలి ఉందా?”

“ఏంలేదులే?”

“మరయితే వస్తం ఏమంది? ఏమీనా చెప్పండి.
నింటాడు?”

“అతగా అతగా ఒకరాజా - చెప్పిలా?”

“తేరాకోళం కాదండీ?”

“బామ్మ తీసుకుంటే బావుంటుంది. ఎన్నాళ్ళో
అది వూర్తే తలలెక్క?”

“ఇప్పుడా?” అంది వసంతి.

“ఏం? మోడల్ ఇన్స్ట్రూమెంట్ కుకలేదా?”

“మీకు కోపం వస్తుందేమిగాని, ఎన్నాళ్ళిందీ
మోడల్ ఇన్స్ట్రూమెంట్?”

“శేష మూడవ చెప్పాడుగా నానా వెయ్య
ంటే కొన్ని నాలు తీసుకుంటుంది ప్రతిబామ్మ?”

“మీకు కేదలేని మోడరాజా? కళ్ళ ఇన్ని
లోనాలు చెబుతాదా ఏ ఉన్నానా అయితే బామ్మ
వూర్తే చెక్కడందా తే వోడలి చలిచాడూ?”

“ఉదాహరణ వోచ్చునాదం ఏమిడదు?”

“ఎంగుమరాదు?”

“ఇన్ని దాఖలులు చెప్తాను, ఒక్కయ కనీసం
ఇంటిలో వూర్తేయనా పలకలేదు?”

“అవుతుంది రెండీ” అని భోవా ఇచ్చిం
దామె

విశ్వం పరికరాలు తీసుకున్నాడు వసంతిమోడల్
ఇస్తాంది

బయట నోరుగారి మంధివచ్చి

కను ముక్కు తీసి సరిదిద్దుకున్నాడు విశ్వం
తనకున్న మెరుపు మెరిసింది కిటికీలోంచి ఆకాంత
సరిగా వుంటేమిదా ప్రసరించింది

“మెరుపు మెరిసి మోగు వారివదారుకున్నాడు”
అన్నాడు విశ్వం చిరువెన్న నవ్వుతూ.

“మీకు కరిగానా కొరకదా? బామ్మ గీసుకోండి
కవిత్వం వోలిపోకుండా” అంది వసంతి.

అంతర్జాతీయ

పెనువేలు వెంకటరంగం (6) చిరిత్రుక్కుడు నిర్మలం.
 కృణు నరీమాడుకోటానికి కొంచెం దూరంగా
 వచ్చి నిలబడెనుక్కుడు. అటు వెంటనే అలాగే
 చేసింది

పెనువల కలలు చూచినట్లు ఎవరైనా చూస్తూ వుంటున్నాడు విక్రం సరిగా అది ఎవరైనా చూచాడంటే అది భాగ్యవంతులకు మాత్రమే తెలిసింది. కిక్కుమిగిల్చి గొల్పాయి. ఆ మెతుకులో తెలిసినట్లు కనపరిచిందిదర్శనంతా, ఆ తిమిరకాంతి ఉప్పిదివున్నావా ఎలా చీకంలోకి తీసుకురావంటే

కర్ణాటకలోని సాధించడం కోసం ఏమీ కష్టం
 కలిపి ఆ మే కేరళకు వెళ్తున్నా ఆలోచిస్తూ
 ఆమెని విడిచిపెట్టడం ద్వారా మానవ జాతి ఆ కేరళకు
 నిజ రక్షాసాధనం మొదలుపెట్టిన దినోదిన ఆ కంఠ
 లోని తిరిగి తిరిగి రక రక ఎంతోమంది తమ
 కలుపుకు వచ్చి పాపం పాపం!

పరిశీలనగా మూర్తాన్నాకు విశ్వం ఒక్కటే
సింహాచలాలవంశేశాదు వివరిత స్వరూపాన్ని విశ్రి
ద్ధింగియిట

తనంత ఇష్టానుసారము ఎంత సొంతదానిని తీసుకొని
మునుపటివలెను ఇష్టానుసారము తన చూడని అంబా
శ్రీమంతులకు కులములు నిర్దిష్టమైనవి

“అస్మాహరిం శ్రవ్యం కిలయ మబానిం కర
దుహరినారిదం రత్నం ”

ఎవరి అనుభవంకోసం ఈ అందం ?

బాహ్యశాలి వ్యవస్థానాను విశ్వం వివర
అలాగే మండువివరం కిటికీలోంచి గురుగా జల
కొట్టింది ఆ కుంభరూప దల్లగా విశ్వస్థి పరిగించి
పురింపదేకాయ

బయట ఉగ్రము ఉరిమి మెగపు మెరిసింది.
మెగపులో విసింత

ఆ సందర్భం ధరించలేకపోయాడు నిర్జం
తనాన ఆ మేర కౌగిలిలో నాకి) పట్టుకున్నాడు.
కళ్ళలో నా నీ చెవులు చూచిందిపోయాడు. నీవి
అసహ్యురాలి అనిపోయాడు తనంత విడిచిపెట్టా
లేదు. కౌగిల మెముఖంలా ముఖంపై నానీ విగ్నా
నీ అమె తనంతా ఏదో విడిచిపెట్టే కనీసం దివి
అది అక్కర్లేకపోయింది, కలియిపో, కౌగిలి, నిప్పు

యాతాకావనా, శుభ్రో నురేమిలో, తేక అన్నిటి
 సమ్యక్సంజా నిశ్చయి అంతుట్టలేను. తటాలకు
 తమ్యతను తెలుసుకొని ఆమెని వొడిరేకాడు. తర
 తర లక్ష్మణులకుడా అతను నుట్టాడేరను ఆమె
 వైత్ర యాదబావికాడా సాహసించేసే గలవన
 బతుకొచ్చి ఆ సారావణలోకి ఇంటివైపు నడిచి
 పోయాడు. వసంతి ఏమీ అలోచించేసిరిరా లేకు
 అలాగే అతనివైపు చూసింది మొగ్గు ముసేసింది.
 క్రిటిలోంచి నిరంతర వడిచిపోతూ నిష్క్రమించినవాడు
 అప్పటికి ఆమె! పరిస్థితి తెలిసింది ఆమె! తెలియ
 నుంది! క్రిటికిగిరినా వర్ణించి ముఖమిండా జలం
 కొడుకునిది. తనమూ కళ్ళన్నా నెదిరి రావ అని
 ఆమె! తోడరేడు అలాగే చూచూ నిలబడి

13

ఆ గాఢంతో విశ్రాంతి పొంది నిద్రపట్టలేకుండా ఉన్నప్పుడు మునుపటి కన్ను తెరిచినా కనంత కనిపిస్తోంది. రైల్వే అంబులంస్, సెల్లెట్ కేంబులంస్ మొదలైనవి కనంత! తిక్కతెచ్చి, బెల్లెత్తెచ్చి కనంత! అనాథాశాలా మంజులూ ఉన్నవన్నీ చెప్పి కనంత! మేకపిల్లలాంటి కనంత! మహాశుగా విశ్రాంతి తీర్చిపెట్టాడు అప్పుడే కూగమ్మ పట్టింది కల వచ్చింది మేకపిల్ల తోడే అలా తిక్కుతుంటే పలుకునీ పట్టకునీ కల చెందిపోయింది అంతరించిపోతే మహాశుగాలిగో కూడా విశ్రాంతి ముచ్చెరుటలు మోశాయి. తక్కి తోడే! ఎదనో ఆ కూతురే నిద్రించాడే కానీ పరమామలమనసుంధిలాల తియ్యగనూడు తిను కనంత ఏమనడంకో ఆ ముఖ కలిగి అలా తిన్నా ముద్దుపొలకు ఆ కవనంకో చెందిపోయిన పుండే కనిపిస్తోంది తిక్కి తోలగిపోయిన విశ్రాంతి కనిపిస్తోంది "మాత్రా ఇంతేనా?" అని నిమిషానగా కూలబడి పోయింది! కనిపిస్తోంది కనంత! తిను అది ధీరంద శివుడు పట్టుకోవడం-మరే పట్టుకోవడం లేదు ధాన్యం తింది నిద్రలేచింది అంబులంస్ ఆ మంచి నాగ్గింబులంస్ అక్కడే తిను అద్భుతకంఠుడే

అంబంబంబలేని వనంతి తననిమ్మ చదురి నే
అమ్మ తను గజావు చేసుకున్నాడు కంటే చేసుకునే!

విశ్వామిత్రుని తపస్సును అనుసరించి బ్రహ్మ
మందిరమును నిర్మించి దేవుని పూజించుట
మొదలు పెట్టెను. అప్పుడు ఆ దేవుని పేరును
అంతా పాఠించుటకు ఆదేశించెను. అప్పుడు
అందరూ కలిసి "శ్రీమహావిశ్వేశ్వరాయ నమః"

५४३

దేవీక ఒక్క ఇద్దరని ఇప్పుడుంటే తన బావాచిను
కొంగులైతూ మంచివని ఇప్పుడుంటే—అదేకార్యపు
మూఢావహే దేవీక వాంటే గొంగు

ఒక్క ముం-చిపి!

విద్యానికి తపాసుల ఆలోచనకంటే, వసతికి
తన పెళ్ళిచేసుకుంటే, ఒక అబద్ధి, దురాచారం.
ని! బలికావడానికి దివ్యమణిగాని కావడానికి
ఒక కన్నుని ఉపయోగించుకుంటే ఎంత
మాత్రం తెలియాలి గొప్ప మనవిధిమనముంటుంది!
తన వసతికి వికాసం చేసుకుంటాడు

తది అది అంతకుండును? ఎన్ని అవకాశం
 చాలాలో! ఎన్ని చిట్కావాదానా! అట్లు
 మాతాత్మక వర్తివచ్చు పట్టవదిలే! ఒకవేళ నాం!
 తననే చెబుకొనాలి ఉంటే! ఈ ప్రశ్నితల్లో తన
 తెలుసుకొని ఏం చెబుకొనడు? పైన ఈ వివాదం!
 ఇంట్లో ఒక్కరొకరు తలచినట్లు ఇంట్లోంచి వెళ్లి
 బయట వెళ్లి చెబుకొనాలి. చెబుకొన బయట
 అడుగు పెట్టవలసి ఉన్నప్పుడు అందుకే తనవారే.
 ఈ వాడే తనలా అడుగు పెట్టి చెబుకొనడు!

కాని వసంత అలా సంఘ్న జలా నిలిచాడుంటే ఎలా దోళిపోతుంది? తనా తెలిసి ఉండిందరేమిటి విన్నవాయా? నిత్య రాత్రిలాంటి తోతకృతానింది అది తక్కు త నెలా రక్షించుకుంటుంది, పాపం

దివ్యకావ్యము లేలేదు కానకా ఆలోచన
తనకే కాలం గడిచింది తెలుసుకోగలిగివున్న ఎడమచే
ఉన్నాయి తల దివ్యకావ్యం వస్తులతో తిరుగుబాటు
అలాగే అలాగే దెబ్బతిని ఒంటరిగా ఉన్నప్పుడే
కావ్యరీతిగ నుండుటకు మునుపటి ముద్రాలోంది

విశ్వం ఇలా ఆలోచిస్తుందిగా రంజాదం గారు
 ఓ ఉత్తరం తెచ్చి అరిచిస్తూ "ఏమిటా ఇది?" అని
 గారు ఉత్తరం చూడలే పండ్ల మామగారు అరిచి
 ప్రాణం పైలేదంటుంది. అది ఆలోచనకు ఉత్త
 రం తాళం దెలిసిపో వచ్చింది విశ్వానికి వసతి
 అనే కాటకాల్లో కేసులు వేసి అన్వేషణలో పంపిం
 ఉంచిన, కాళ్ళు పైకి చూపుతున్నారని వాద్య
 రించారు, ఆలోచనకు ఇది జోక్యరాలని వనే
 అయి ఉంటుంది కంటికి ఉపహారాలు విశ్వం

“శుద్ధ ఆలద్యం” అన్నాను నిర్విఘ్నం ధర్మంగా.

“మనస్సు లోకా పాదున్న ఎక్కడికి వెళ్లి?”
విశ్వానాథి నిజం చెప్పాలో అనడం చెప్పాలో
తెలియలేదు ఎందుకైతే తాను తుంచినది నిజమే
చెప్పాడు.

"ప్ర అమృతం ఇందిరే"

“హమ్మనమ్మన్నాను చారి! మారక కానాతి.
ఇంటిదిగ్గర వాళుండిదిరి అక్కడికి వెళుకున్నాను.”

ఈ సమాధానానికి రంగశాస్త్రి కొంచెం చెప్పి
తన గాడు

“ఇవనింటి అది మానకొంటుంది. ఏమంటావు?”

“బొమ్మలూ హక్కులూ!”

ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ

అమలు చేసే సరిక

అట్లేనే నువ్వేమొకా చతురూ! ఆ పిల్లని పెళ్ళిచేసుకుందామని ఆమెకుంటున్నావేమో అలాంటిది కాదు సరేసరే నీవారి నువ్వేమొకావోవారినింట ఆ చతురూ! అదే పూర్వసంబంధానిది నీ కిరికంటే ఏం చెప్పక్కర్లేదు”

అనేది ఆయన పెరిచేయడం విశ్వం దీర్ఘంగా వినిపిస్తుంది. విడిచాడు. తమ రాత్రి అనుభవించాడు. తనలో, అప్పుడు విన్నాడు మొదట. ఈ గుర్తింపును పంపుతూ ముందుకు వెళ్తుంది. పాపనశ్చర్యమే. కాని తమ పాపనాశానికి నిలబడితే తమ చెయ్యి నడిగితిరి తప్పక చేయాలి. తనంతే తమ పెరిచేయమని తిరిగి తిరిగి అని తమ ముందుగా రాత్రి, వాల్చి తిరిగి పదివినియాలి చేసుకోవాలి.

ఆ సాయంత్రం వసంతి ఇంటివల్లికి తన
నిర్మలం తెప్పించుకున్నాడు విక్టోరియా కౌన్సిల్ ఆమె
ముఖం చూడటానికి సాహసం చాలా చూపకున్నాడు.
ఆ రోజు రాధానుని ఆలోచించాడు. కానీ ఆ రోజు
ప్రమాదాదముని రాకుండా

ఈ సంఘటన జరిగిన తరువాత విశ్వవేది ఇంట్లో
పెంపటం కద్దం అనిపించింది తనని అదృష్టంగా
చూస్తున్నానని అది కోక తన రెక్కలు వచ్చి ఉద్యోగ
సంఘం ఇంకో చేరలేదు తనమీద నిష్పక్షిణ్యత
ఇంట్లో వాళ్ళు ఏర్పడినాగింది అతని భావించాడు.

అంతర్యామిని

అవ్యవహారా తమ విజయవాదలో ఒక అసీనులో ఉద్యోగానికి వెళ్లిన దిగభాను! ఫలితం దక్కరా ఉంది ఇంటర్ ప్రాక్టికల్ రమ్యురి కాళానా విశ్వం ఏమీ ఆలోచించకుండా వెంటనే బయటేరాడు, పెట్టేతడా స్వభావం ఉద్యోగం చివ్వునే, అయితా కాత్కాలికంగా చెయ్యవచ్చు నమకున్నాడు రంగభావంగారమీ అనుభవ్యలేను. ఈ ఊరినింది వెదలే అవ్యయి క్యవహారం నూదా పని మ్మరమేపోతుంది ఆయన భావించాడు అంగుభల ఏదో ఓ ఉద్యోగం ఎక్కడ దొరికితా పరే ఇక్కటం మందింది ఒక పాధారణ సలహా ఇచ్చా దాయని. దిగ్యానికే ఆ సలహా కొంచెం కమంగానే ఉంది తమ ఇంట్లో ఊరికే ఉండటంవల ఆలా కింద్రీ అభిప్రాయ పడ్డాడని ఆతే నమకున్నాడు

విశ్వం దాఖానుకట్టింది ఒక రాజకీయపానీ అసీనులో అకొంటెంట్ పనికి ఇంటర్ ప్రాక్టికల్ కార్యదర్శి ఏజేవో ప్రశ్నించెడి చివరికి విశ్వంవచ్చు దీక్షగా చూసి అన్నాడు

“రవు అనేపేరు ప్రావ్యురకదండి పెల్లుకు నీది?” ఆ ప్రశ్నలోని భావం వెంటనే దిగ్యానికి అర్థంకాలేదు

“ఈ సోకల్లో అందరికీ అది మామూలుగా ఉండేవేరే గదండి” అన్నాడు

కార్యదర్శి విశ్వంవచ్చు చూస్తూ ఏదో అహలూనికే సంకోచిస్తున్నాడు

“మీగు కి” అంతనకకే ఆయన అడిగాడు, విశ్వం సమాధానంకోసం ఎదురుచూస్తా

అప్పుమింది దిగ్యానికి అతనిముఖంలో అసహ్యం తాండవించింది. ఈ ముగ్ధికి రెండుముఖాలు గట్టిగా అడిగే శైర్వం ఆయనలేదు కలతకావల అతీతు దిగ్గకోవారి ప్రజలు. అదిమట్టండా ఉండలేదు తన కులంకాకపోలే ఉద్యోగం ఇవ్వకు. అంతరించు భాయం “మందిరెవల రెండేవలలు అన్నాడు కమావని! మరి కామంచివలించి నేను ఇవ్వకో నూదెను” అన్నాడు నివృత్తా కార్యదర్శి ముఖం చిట్టించుకున్నాడు ఆలా చిట్టించుకుంటాడని దిగ్యానికే తెలుసు అతనికి వచ్చే సమాధానం తనదగినంతే నూటిగా ఇచ్చేవీకావేవని కార్యదర్శి ఆహా!అలాంటి అసీనులో ఉద్యోగంఇచ్చితా తమ కక్కర్లేదు. అయ

మతే నై కనవనివ్యవండా ఏదో ఒకటిరెండు విషయాలు చూట్టడి ఇంటర్యూయ్ ముగిస్తూ “వెల్గిరండి” అన్నాడు కార్యదర్శి

“ఫలితం ఎప్పుడు తెలియచేస్తారు?”

“బోయ్లూ తరవాత పండిస్తాం- వెల్గియరే”

ఇల్లాడు విశ్వం ఆ తరవాత కుతూహలంకొద్దీ అసీనులో విచారిస్తే ఆ భారీ ఛీరీ అయింది తెలిసింది. కొత్త ఉద్యోగి కార్యదర్శిగారి స్వగలపడుతేట! ఏ.ఏ రిచ్చుచెట!

విశ్వం ఓగడ అడ్రెస్ తీసుకుని ప్రతిఅసీను తిరగ పాగాడు ఎంప్లాయిమెంట్ ఎక్స్ చేజలో పెను నమోదు చేయించుకున్నాడు కనీసం లోనరే దివిజన్ నుకూచా అయితావరేవని అసీనరే గారిన్ ఇచ్చాడు. ఒక అసీనుగా ఉద్యోగం వచ్చింటే వచ్చి పోయింది. పాద్రునవచ్చి పనిలో చేరుని అంధికారం గా చెప్పాడు మేనేజరే ఇంటికి ఉత్తరంనూదా రావేకాడు ఉద్యోగం వచ్చింది. కాని ఉపయం అసీనుకి వల్లే పరీ మేనేజరే తన విచారం తెలియచేకాడు కొన్ని పరిస్థితులవల్ల ఆ ఉద్యోగం మరొకరికి అకన్నాస్త్రగా ఇవ్వలివచ్చింది చెప్పాడు కార్మికుమంటూ విరాళతో వెళ్ళిపోయాడు విశ్వం.

ఇంటిమంచి తెచ్చింది దెయ్య అయితోవచ్చింది. ఉద్యోగంవచ్చే అకే ఏమీలేదు నిరిగి ఇంటికి వెళ్ళి వెళ్ళిటానికే అతని అభిమానం అడ్డొచ్చింది ఏ ఉద్యోగ మైతానరే రెంటం మందింది! చూట గడిచెది ఏరైతా పరే తమ చేరించుకున్నాడు కాని అకలన్నీ అడియూనరేకున్నాయి కాఫీ నూ కేకాడు టిఫిన్ నూ కేకాడు భోజనంలో పెరుకు నూ కేకాడు తరవాత ఒక పూట భోజనం నూ కేకాడు ఏదో ఒక టిఫిన్ భోజనం బులు తీసుకు నేనాడు తరవాత రెండుపూటలు ఆలాగే చేకాడు

అర్ధాంతరికల్లా, ని రాకే వల్లా ప్లబ్బదల నడల జొచ్చింది కాని అభిమానం ముందుకొచ్చింది. ఏ ఉద్యోగమైతా పరే అడర్స్ వచ్చివెల్లు ప్రావిజన్లో నచ్చేకేట్లు చేతిలో ఉంది. కనీసం తిండిపెట్టే మునుకు నానికే లేదా?

దెయ్య తగ్గిపోతున్నకొద్దీ నాని నిలుక మురింతి ఎక్కువైపోతోంది ఒకపూట టిఫిన్ తీసుకోపాగాడు.

୨୫୩

భోజనం మొదలే లేదు. చివరికి ఆలోచించి అతి చాక
విధానం కనిపెట్టాడు బరికదాని! అంటి పట్టు!

“ధనవాలేదు. అరటిపప్పు రొగాకే ఉంటుంది” అనిపించింది రిద్వాని! చాలాసార్లు తనవారి మొదటి కూరిగా ఉచియోనాడు. తన! అది పనించేరేకావు? భార్యల చక్కెర కలి అయితే కలిసివారు

అన్నపూర్ణయ్యగారియంతరవాత ఏం చేయాలి
నిన్నాని కోరికను తీర్చుట వలన చెయ్యవలసి
అయితే మనస్థిరంకలంలేని నిన్నాని కోరిక నెమ
రాలి బాగుచేత ఏం? అని— 'తనన ప్రియ
ప్రతిభా! తనంబులనికొక సరిచెయ్యవలసి అయితే
నానామది ఏంలేనా అని తనదగుప్రశ్నకు! అయితే
మనచెయ్యవలసి తమ నిధికి అని ఏం ఎవరినాగా?
ఒకవారి బద్ధుడు ముల్లూరి తమ కనకామయ్యగారికి? కలెక్టర్
మొదలవాడు అయి యానామది తమ యానామది ఇచ్చి
తమ ఏంలేనా, గవ్వంకెడి ఎన్నానిగ్న అయినది తమ
కలెక్టర్ తమకొకటకు! ఎందుకీ అరచిపోయినా.

తెలుగు(తం) చచ్చి కా రిచ్చమే తమ అతని
కళ్ళూ నీళ్ళు తరిగి యి అమమ్మ శే వాళ్లని పాడు
భూతిలో చూడారు అభిమానం చంపుకంటున్నాను,
పాపం.

తను ఎక్కడనుంచి వెళ్ళివలచునున్నాడు
కూరి తనదీరిన ఇలాగే అంతయరకుంజమా! ఇన్నకు
ను నీతిగో నవంత తనిచూస్తే! ఏం చెప్పందో!
నన్నీటితో అభిషేకం చేసుకోవాలా!

తమిళనాడి తమ వారిపనులున్నాకు పా
పాపముగా తమిళము గ్రహించాడు నిత్యం ఇతరుల
కాపుల మానీ వారిపడల మంచినగు కాని తమ
నొద్ద వారి పూరిం! మరుగులలో నిత్యం ముఖం
కాంక్షింపుల కలిపింది

[illegible]

అవధర మేమీ లేకు తమ కొరిగిబోయిన నుపాసించు
కున్నాడు. అది నిర్వాణంకోసం. అంతే. అది భూ-
ర్వజ పరిరాలేపి తన ఇంత కాంక్షనా నా ఉంటే
వెలిపాడు తమ! పరిస్థితులు తమకూ నురుచేసున్నా
మాటా నుడిపాడె నురుచినలే కాంక్ష క్షణకోసా!

[illegible]

“శీత అశుక్ల శే వాడివారు” విషయం కా
హిమవరంలో అక్కాకు విషం

“మీ రెవరు? ఇలా పడిపోయారే?” అం
దామె అనుచుండగా, తనుచేసిన పొంపాటుచింతిస్తూ,

“నేను ఆలోచించినట్లుగా, నా దేశానికి “అమెరికా అనే ముఖ్యంగా చూడాలి. అది ముఖ్యమైనది అలాగే అత్యంత ప్రాధాన్యంగా.” అన్నాడు. అందుకే నా దేశానికి అమెరికా అనేది ముఖ్యమైనది అని చెప్పాను. అందుకే నా దేశానికి అమెరికా అనేది ముఖ్యమైనది అని చెప్పాను. అందుకే నా దేశానికి అమెరికా అనేది ముఖ్యమైనది అని చెప్పాను.

“మళ్ళీ కాకా! ఏమిటిదంతా?” అడుగుతూ
గదిలో నుండి

హృదయం ఏమీ అవలెదు. ఇప్పుడికా లేచి నుంచు
కూడు కింద అరటిపప్పు పడితిన్నాయి. వొంగి
శ్రీమద్వాల్మీకి ప్రసాది, ఎచి కీక లేక కూ నీకాడె.

“మూట్లాపలేం చావా?” అంది జానకి అరిచింది. ఆ
కాలిగా చూచాను.

అంతర్యామిని

“పరిస్థితుల ప్రభావంలే” అన్నదితమ.

“హాదాం పద.”

“ఎక్కడికి?”

“ఇంటికి.”

“ఇల్లా?”

“అవును రెండు గోదాల్నించి ఇక్కడ ఉంటున్నాం. తిరువారీ చెయితారే పద.”

“తెచ్చాతి నొస్తారే?”

“నిన్నులా తొందరపడకననా నీవుగ్రహించా?”

“నాకు దూకు ఉంది.”

“ఉంటే ఉందిలే?”

విశ్వం కొనీవు కలవలాయించి “ఎలే పద” అని రెండడుగులు తేలాడు రిక్తావైపు అతని కాళ్ళు లేరిపోయాయి.

“నిన్నుకుడా ఉంది బాబీ!” అంటూ వెంటికి తిరిగాడు, అంటిపల్లెకోసం.

అంటిపల్లె ఒక కరకం కలగిపోయింది

“అయ్యో!” అన్నాడు విశ్వం అప్రమత్తంగా

“ఏమిటి బాబీ?” అని వెంటికి తిరిగి చూసింది

బాబీ!

“తిడులానికేమైనా ఉంటే బాగుండును!” మీన ప్వరంతో అంటిపల్లెవైపు చూస్తూ అన్నాడు విశ్వం

తన కంటే ఎరిగో నిట్టిగా నువ్వులో దిగించిపట్టయింది బాబీ!

రిక్తావైపు దిద్దిచ్చి దక్కరకేసెళ్ళు తొందరగా పట్టుకురమ్మని చెప్పింది

“ఎంగనూ, బాదాని చాలు. ఇదిగో, బాదగిరి ఒక అణా ఉంది.” తేమలో చెయ్యిపెట్టి అణా తీసి రిక్తావైపువైపు చూశాడు. బాదెంతిమండే వెళ్ళిపోయాడు.

విశ్వం చెలితో అణా అణాగే పట్టుకురికావ్వం గా బాబీవైపు చూశాడు.

“అణా ఉందా బాబీ?”

“ఉంది బాబీ, ఇదిగో” అతడు అణాగా చూసిం కాడు విశ్వం.

బాబీ కళ్ళతో నీళ్లు గిట్టిన తిరిగి తేలెమిది! బడబడ బారాయి.

అణా ఉందట

అఖిరి అణా

బాదా అంటిపల్లెకోసం

“అంటిపండు మాత్రం ఇక్కడ బాబీ! కాదు దక్కరకేరికప్ప బాదాని ఇచ్చిం రేగు” అన్నాడు విశ్వం బాబీ ఒకవారి.

“బాదాని చాలు బాబీ!” అంటున్నా డికోణ.

ఆ దైవ్యం ధిరింపలేకపోయిం దామె దుఃఖం ఆమెలో పొంగిపోయింది సంకరాంతులో మెగుస్తూ ఆమె కనుకొంతులోంచి నీటి బింగువులు తేలి బాదకుంటే తిరగిదప్పిపో అద్వైతం చూస్తూ నిలబడి బోయాడు విశ్వం

14

గవ్వ మెంటు అదిరే అద్వైతిలో పృథ్వీలో వాళ్ళలో పరమని ఉన్నాడు నూని తలకి కట్టు కట్టి ఉంది అతని మండం పక్కనే ఒక మారేమిద మున్నున్నాడు విశ్వం బాబీ మారి తలవైపు తూర్పుది తలది

“ఏమిటా ఈ ఉప్పదనం?” అడిగాడు విశ్వం.

“బాబీ చెప్పలేదా?”

“చెప్పిందిలే కొని నువ్వెళ్ళు తప్పకరిగి ప్తితిలో ఉన్నావుగా ఏం జరిగిందో చెప్ప. ఫస్ట్ బోండ్ ఇన్ ఫర్ మేషన్ కొబారి.”

“ఏయింది, మామాయి గొడతలే?”

నువ్వు కోర్కెలం కరిగింతుని తేవాడిని కొలగా”

“తేవాడి కరిగింతునిన్నాడు.”

“ఎంగనలకి?”

“ఏం చెప్తాం? ఆరు మొత్తం కొద్దు కళ్ళెట్టంటే!”

“ఏం జరిగిందేమిటి?”

“పంచాయతీ ఎన్నికల జనగణనా మేరకా ప్రెసిడెంటు పదవి ఇచ్చిన బోటియేదనయకున్నాడు మా ఊల్లో ఇంకెంతిగాదాయి, కొట్లాటలు చెయ్యాలి.”

“నువ్వే పార్టీకి?”

“నాకు పార్టీ ఏమిటి?”

“మరి చెప్పలేదుకు తగిలాయి?”

“చెప్పేది నిను. ముససలుగారబ్బాయి, నేనూ నేనీపాతులం. నేను బాదావ్వం గా నేనీ పక్కతరం

రాల్లో కల్పించుకొను. కాని అతని పరిస్థితులు మరీ విచారించుకొన్నాయి. ఏదో చెయ్యాలని వదం కట్టాడు. చూస్తూ ఎలా తోడుకోవడం పట్టించుకొనే చెప్తాడు! ఇద్దరం కలిసి ఒక అల్లికాన్ని పోటీపించి దిగ మింపచేయాలని ప్రయత్నించాం ఇద్దరికీ కూడా మిద అనుమానం ఏర్పడదని మే మేదో తూడో పోటీ పెట్టి తోడు మానె పు తిప్పకోవాలని చూస్తున్నామని వాస్తా హించారు "

"మన విదేశాంగ విధానంలా ఉంది నీకథ"

"నిజం కూరిందిలే దివ మరీ తూడో పోటీ వాడు వచ్చాడనుకునే నీకీ వాల్లెద్దరూ ఏకమయ్యాని ఇద్దరూ కలిసి ఏదో సంప్రదించుకున్నాని పోటీ తప్పిపోయింది కనుక తగిపోయాం అంటే వా ప్రయత్నం సఫలమైందన్నమాట కాకేదో సత్యం జరుగుతుంది తెలుసులే "

"కథం కాని చెప్పిల సంగలేచిటయ్యా మహా ప్రభా!"

"అదే సత్యం కావాలని రెచ్చుకొట్టావలే అయితే ఇంక పని జరుగుతుంది అవకాశం ఏదో కొద్దిలో పోసిపూరమవుతున్నాను "

"నువ్వు చెప్పేది కాకేమీ అర్థం కావటం లేదు."

"అర్థంకావేమంది? పోసి ఇంకొంచెం విత్తలంగా చెబుతాను కాళ్ళు పోటీ దిగమించుకొను మంచిగా చెబులే దివలేదు దివరివే ముందే తెలుసులే అందుకని ఈ తూడోపటం గురించి పుకార్లు లేవ దీకాను అక్కడా అక్కడా వాల్లెవి గురించి నే నేదో అన్నట్లు కల్పించాను కాంతో వాల్లెకి ఉక్రోహాలు పెరిగాయి ఏమయితే ఏం? ఉక్రో పేదలు తిప్పిచా యాయి ప్రస్తుతాని! "

విశ్వం కూరినెత్తు ఆశ్చర్యంగా చూశాడు

"అయితే పోహానింది కావాలని అభావంలా పెరిగి వెనుకున్నావా?"

"మరీ ఏంచెయ్యమ? లేకపోతే ఆ ఉక్రో బక కటం మరీ కడం. నీకు తెలుసుగా. గలాటాలంటే కాదు చెప్పి తలనొచ్చి "

"నిన్ను కొట్టివేశావేమన? "

"ఎవరియితే ఏంతే "

"అదేమిటి? క్రిమిజర కేసు పెట్టి వెళ్ళో పనే యంచి వాడి పొట్టు వాడి కరపకుండా ఉంటావా?"

"నీకు తెలియకలే కానా ఈ గొడవంతా, ఆ కొద్ది గొడవలు లేకుండా చెబుకొనికేదూ ఇంత క్రిమి పడదని "

విశ్వం కూరినెత్తు అర్థం కావటంగా చూశాడు
"అయితే వాడివి వాడిలేవావా?"

"లేకపోతే వాడివూడ కాదు కనేమిటి? పెనక ఎదుగుకావడం ఏవంకేవో కావక కట్టవూడి దిగి రెయ్యగలను బుది తిక్కవని చెకావని తోడి దిగో మంటా ఉంటాదీవాటికి "

"నీది గాంధీగారి పద్ధతిలా ఉంది "

"వాడుపదికొడు. అది కా స్వభావం అంటే."

"నువ్వవపద్ధతి అంటావే."

"అదిగో, అదే కాదు పరిపడదు నేను వాల్లెకో పయో, పిల్లకోపయో ఏదీ చెయ్యలేదంటే నవ్వుకో? కాకో తోడుంది ఆ ఉక్రో నేను జీవితం గడపాలంటే అందుకు తగిన వాతావరణం పొగ్గపైసంత తరకూ కల్పించుకొనానీ దీనివేమటో పేర్లు పెడతారే? ఇంతా చెప్పి, ఈ తూడోపటం సంగతి ఆ మువ్వకావచ్చాయి బావోకాయలా పేర్లెర్తానే మోపని భయంగా ఉంది ఎరక్కపోయి అతనికి చెప్పాను ఉక్రో అప్పుడే నే నేదో తింఠిం పన్నా పని నుసలపలుగా ఉందిట కాన్న చెప్పాడు అనిట ఈ మనుషులకి పొగడ్తలంటే మహా ఇష్టం "

గబగబ తూటాడటంతో కూరికి కొంచెం ఆయాసం వచ్చింది. వారికి అతనిని మాట్లాడడమిది హెచ్చరించింది.

విశ్వం కూరినెత్తు ప్రళంసా పోత్రంగా చూడ పొగాడు. ఏదో పొగడ్తగా అతని బోయివవాడల్లా కూరి అన్న చిహ్నమాటలు విని నోరెరుకుండా తోడు కన్నాడు. కూరిని తను చిన్నప్పటినుంచి ఎదుగు వాడింత ఘటిమడవి తను అనుకోలేదు, తను వాడిమించి నేన్నుకోనానికంది చాలా ఉంది!

మరి కావేపటికి వంకట్రామయ్యగారు వచ్చి "మారిద్దరూ వెళ్ళిపోవడం చేసిరండి. నేను మీకోచ్చి చాకా కూరి దగ్గర ఉంటాను" అన్నారు.

అం త ర్వా హి ని

వాసి, విశ్వం ఆస్పతి బహుజీవాదు
హారంలో వాసి కూరిమిహర్షి కంఠపతి వృత్తం
తంత్రోపమా అంతాచెప్పింది విశ్వానికి అదంతా చాలా
కొత్తగా ఉంది మారి ప్రకర్తవజంగా అభ్యాసం
అనిపించిందని తాను కూరిమి పైదనువు చేశాను
ప్రార్థనారాదు, పదిలే మారి వాగుపక్షవాత వ్యక్తి
గతి అభ్యుత్పత్తి వృత్తాన్ని కాని దీని పాతకాలంలో
లాగే ఉండేది

భావనంచేసి పవిత్ర మర్మలో పశువువాడు
విశ్వం అతని ముసుగులో ఏవేవో ఆలోచనలు కది
లాయి. వాని చాపమీద ముద్దురి ఏవో పనిచేసు
కుంటోంది

ఆమెవైపు యథాభావంగా చూశాడు విశ్వం
ఆమె వదనంలో ప్రకాశిత తాపవిహించి తిండి
దొర్లొగ్గిస్తోంది చూసినప్పుడు ఆమె ముఖంలో
ఎంత ఆనందం ప్రకృతమైంది! పొంగి పొర్లే
దుఃఖాన్ని ఆమె బలవంతం ఆపుకుంటుంటే ఆ గుఱు
కుంతా గీర్వాన శేలమీదికి వారే వృత్తి అతని మనో
విధిలో మెరిసింది అది విపరీత పరిస్థితి కాదు;
కాని తన కష్టంలో ఉంటే అంతగా ఆమె వాగపదా
లీనీ అగర్భ మేదుట

అకస్మాత్తుగా విశ్వం భావవిధిలో ఏవో నలుగు
గోచరించింది వాసి తనని ప్రేమిస్తోందా? ఎలా
ఈ విషయం తెలుసుకోవటం ఒక చేతి ఆమె తిండి
ప్రేమిస్తే తీరికలో ఒక గొప్పనిమిషం తన ఎదుర్కో
తాది. పరిస్థితులు ప్రతినిమిషముంటే నిజం తెలుసు
కుని సమయోచితంగా ప్రతి రించారి సరాసరి ఈ
ప్రశ్న వాసిని అడిగితే? ఆమె ఏమనుకుంటుందో!
ఇప్పటికే ఒకచారి ఒకవ్యక్తి ఇచ్చిన ఉపసూయిని
యోగం చెడుకున్నాడు దోంగ తిరుగుడుగా ఆమె చేత
విషయం బహుటపెట్టిందారి.

“వాసి!”
“ఏమిటి వాడా?”
“వ్యక్తిలో ఎటువంటిదానూ నీ కిష్టం?”
“మంచి గుణాలు” ఇదిమాదా ఓ ప్రశ్నగా
అన్నట్లుగా వాసి సమాధానం చెప్పింది
“చెడతగాలుగల మనిషేలే?”
“వాగ్ధగా ఉంటుంది.”

“అది సరే. అతనికట్లు నీ ప్రకర్తక ఎలా
ఉంటుంది?”

“ఇప్పుడెందుకా సంగతి?”
“కాదాది.”
“ఆ సందర్భంలో కాని తెలియదు”
“నేను తాను అలవాటుచేసుకుంటాననుకో”
“వాలు చివాట్లు పెడతాను”
“అంతేగాని ఇంకం చెయ్యరా?”
“నీరైతే తానుచెయ్యటానికే ప్రయత్నిస్తాను”
“లేకపోతే?”
“ఒక దగ్గరపైటి ఉగ్రమంటాను”
“అంతేగాని అసహ్యించుకోరా?”
“గుణాల్ని గాని మనుషుల్ని అసహ్యించుకోవటం
ఎందుకూ?”
“నీకాలోమే భర్త అలా చేస్తాననుకో”
“చాలాదగ్గర, తేడాకోళం” అంది వాసి చిరు
కోపంతో నిలుగా
“కాదు వాసి చెప్ప”
“అప్పుడెంచేస్తావో వచ్చి చూపుతాననిలే”
ఆమెకం పరిలసగా చూశాడు విశ్వం.
“గానిస్తావా?”
“పరాయివాడివైతట్లు ముగ్ధుడతా వేం?”
“రానిచ్చిగా ఇటువంటి సంగతులు చెబుతా
వేమిటిలే,” ఆమెకం దొంగతనంగా చూస్తూ అన్నా
డతను. వాసి ఏమీ మాట్లాడలేదు
“ఉరికి అన్నా లే వాసి, నీకుమంచి మొదళ్ళే
వారికి పట్టకొస్తాంగా”
“పనిపాలా లేకపోలేదని” అనేది వాసిలేచి
నెళ్ళుకోయింది
“విళ్ళు, నెళ్ళు, నీకు పుణ్యమంటుంది, ఒక్క
సలహా ఇవ్వు వాసి!”
“వాడు సలహావివక్షటం రాదు”
“వచ్చులే చూడు, మిది వీక్షా ఒక మంచి
పని చెయ్యాలని నీకునిందమా?”
“ఒకేమిటి, చాలా చెయ్యాలి”
“కనీసం ఒక్కటి కొంచెం ఆలోచించి చెప్పు.
నేనేం చేస్తే తాళుంటుందంటావు?”
“నీ ఇష్టంవచ్చింది చెయ్యి. వాళ్ళం తెలుస్తుంది.”

భారతి

“మరిలా కాకుండా ఏదైనా మంచిదని చెప్పండి అంది”

“అమ్మయ్య అలాచోటి ఎప్పుడూ చెప్పకొనే”

“అలాంటి అ కొడు సంఘాన్ని ఉద్ధరించేదని చెప్పే చావుండమా?”

“మత్స్య శేను ఒకరిని ఉద్ధరించేదని తెలిస్తే బావా.”

“అలాంటి మత్స్యరతుని పెళ్ళి నిషేధించేటటులా కట్టించేటటులా పెళ్ళిచేసుకోవటా, వర్తమాంతరం చేసుకోవటా”

“రెండో పెళ్ళి చేసుకోవటా ఉండవటా” బావా! మత్స్యకూ అంది.

“హృదయం కొడు సాంఘికదురాచారానికి అట్టి కొడోడు స్త్రీని పెళ్ళిచేసుకుంటే?”

“చేసుకో, మంచిదే” నిశ్చయంగా అందినాటి నిశ్చయం అమె ముఖంలో! మూకాడు అమెలోని ఏ భావమూ ముఖంలో ప్రతిఫలించటం లేదు.

“కాగ్రుత్తిగా అలోచించి చెప్పే కళాకోలా ని! అపకలం లేదు”

బావా! కొంచెం అలోచించండి

“ధర్మం ఉంటే, మనకారా కోరికే చేసుకోవటం మంచిది బావా ఇంకాలో సలహా చెప్పటానికి ముందే అది కలం కత్తిగత నిషేధం కాదా?”

అంత తేలిగ్గా, ఏ భావమూ లేకుండా అమె అభిప్రాయం వెల్లడించుకుందామో లేదు నిశ్చయం కాని ఆ సలహానం అతిని తప్పిందనిపించి ఒక గడ్డకు సమస్తం ఎదుర్కోవటమే అంతవరం తప్పింది.

“మత్స్యం లే కాకెంతో అభిమానం బావా!”

“చెప్పటా ఏమిటి?” అంది శిశువుడిగా బావా!

“నీకు మంచి సంబంధం రావాలని, మూడు పుత్రులూ అది కొయ్యగా, నిర్వికల్పంగా వచ్చి తోలుగా మత్స్య సంపాదన చేరితే గడవాలని కా కోరిక”

“మత్స్య మంచివానిని బావా” అంతామె.

“శేషంలే నీకు అభిమానం చేయ బావా!”

అమెలో ఏ భావకలం మెదిలాయో, కళ్ళు చెక్కు కిల్లాయి ఆ నీళ్ళు విండితే కళ్ళలోనే నిశ్చయం వైపు ఒక వారి ముడింది నిశ్చయం మృదయం అచ్చిమెంది

“ఏమిటి బావా, చావుంటే మత్స్యం లే కాకని మామం ఉండమా?”

“ఎందుకుండారీ?” కొవాలని తిరిగించాడు నిశ్చయం

“రావరి కనుక మంచివాడిని కనుక, ఇంకా శేషంలే నీకభిమానం కనుక”

అంతేనా!”

“మరింతేమంటాయి కొరత అంటే అయినా ఇదిన్నీ శేషంకూ అలోచించలేదు అలోచించకు మూడో తిరుగా మూడు ధర్మ ప్రశ్నలకుమకున్నావులే రత్త తెచ్చియిలేదా అ క్షయింది మూడో ఇలాగే అనుకున్నావు కొడోలు” అని కలకల మత్స్యకూ బావా! అతినివైపు ముసేంది

ఆ మత్స్యలో నిర్మలంగా ప్రవాహపు గలగలా, ఆ మాత్రలో అత్యంత, క్షేమకారవారిని భూకాలా దిగింది పరకళించాడు నిశ్చయం స్త్రీపుణ్యం కేదాని! ప్రామాణ్యం లేని ఏదో పరిశ్రమ అత్యంత తిరు మృదయాలని అవలించివట్టు అతిమ ఆ మూడు అమృతానివారాడు.

స శే ష ం

విదేశద్రవ్యమారకరంగంలో విషమస్థితి

శ్రీ జానాను వెంకటసుబ్బారావు

[illegible]

భారతదేశాన్ని ప్రజాభివృద్ధిపాఠశాలగా మేం మార్చాలి అంటూ పద్మిని శ్రీమంతుని దృష్టికి వచ్చింది. భారతదేశం ఇటువంటిగా మెరుగైపోతే దేశానికి అభివృద్ధి ఉంటుంది అంటూ ఆమె అభిప్రాయం వ్యక్తం చేసింది.

[illegible][illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

[illegible][illegible]

1958 వ సంవత్సరంలో ద్వితీయ పరిషత్తు ప్రకారం ప్రారంభించినదానిగా వివేకానందరంగం

[illegible]

ఇది ప్రజాశాసనసభలో ఆంధ్రప్రదేశ్ పరిశీలించిన విషయం అని వివరంగా తెలుసుకున్నామని పరిశీలించింది.

దినములు ఈ క్రిందివిధంగా అందా వా నేడు
బుధ్ధులు అయిన పంజత్పీఠాలను కలిపి మొత్తం దిన
మకులపై చేతుబలపలపి వ్యతాం దూ. ౬, ౩0 కొన్ని
అంటే సరాసరి పంజత్పీఠానికి ఎనిమిదివల డెక్టర్
కొన్ని రూపాయిలకన్నులు. ఈ ఖర్చులో ఎప్పుడు
భోగం, యోగ్రోగం, వాసానసోగ్యం, ఇమమ్
నిగ్గం, అయితే, క్రిములు మొదలయిన వానిపై
నచ్చింపబడుతుంది

ఇక, ఎరువులు మొదలయ్యా 2,985 కోట్ల
ఖరీదు కలవిగా అందినా నేయనద్రాయి అంటే సరా

విదేశద్రవ్యమారకరంగంలో విషమస్థితి

సరిగ్గా సంవత్సరానికి 1988 కోట్ల రూపాయల విలువల వస్తు సమదాయాన్ని భారతదేశం 1958-61 లో ఎరు మరియు చెయ్యకబడి ఉపసంపాదించి భారతదేశపు ఎరు ముకుండు ముఖ్యవస్తువులు, టీ, జవహార వస్తువులు, ప్రతి వస్తువులు 1955 త సంవత్సరపు ఎరుమతులకన్న ఎక్కువ ఎరుమతి పరిమాణం, టీ, ప్రతివస్తువులలోనూ హాస్యమాకుంపిని భావించబడింది ఈ అధిక పరిమాణ మైనా అంత చెప్పకొనగలిగిన కొద్దే అది మాటికి ఇంట్లో పార్లమెంట్ హడా తిక్కలే

1958-61 ఎరుమతుల అంచనా	
వస్తువులు	ఎరుమతి పరిమాణం (1956-'61)
టీ	రూ 885 కోట్లు
జనుమ, వస్తువులు	610 "
ప్రతి, నిస్త్రయములు	375 "
తెలుములు	110 "
పానాకు	75 "
వోళ్ళు, దర్యం	140 "
ముడిప్రతి, వస్తు	110 "
లోహ ఖనిజములు	115 "
నాగు, కోర్	25 "
రిసానునికములు, మంగులు	25 "
ఇతర వస్తువులు, దిగ్యత్వరీకములు	20 "
ఇతరములు	725 "

రూ 2,965 కోట్లు

దిగుమతుల అంచనా (1958-61)	
వస్తువులు	దిగుమతి పరిమాణపు అంచనా (1958-'61)
యాంత్రిక సామగ్రి,	
రవాణా వాహనములు	రూ 1800 కోట్లు
ఇనుము, ఉక్కు	" 480 "
ఇతర లోహములు	" 220 "
ధాన్యములు, దినుములు, వీలెడి	" 240 "
చక్కెర	" 85 "
తెలుములు	" 410 "
రిసానునిక మైన కోర్ముములు	" 160 "
రంగు సామగ్రిలు	" 85 "
కొగిరి	" 55 "

లోహసామగ్రి, దిగ్యత్వరీకములు	, 145 "
ముడి ప్రతి	, 270 "
ముడి జనుము	, 90 "
ఇతరములు	, 700 "

రూ 4,840 కోట్లు

ఎరుమతి, దిగుమతి వస్తువులకొక విదేశమారకపు రంగంలో వచ్చే అంశాలు మరికొన్ని ఉన్నాయి. ఉదాహరణకు చెదకంపంపి సాంకేతిక నిపుణులు మన దేశానికి వచ్చినపుడు వారిఖర్చు, వారి జీతములు విదేశీ ద్రవ్యంలో మనం చెల్లించాలి. అంతేకాక చెదకాలనుండి మనం పుచ్చుకున్న ఋణాలపైన విదేశీ కట్టాలి. ఈ రెక్కలలో భారతదేశానికి మిగులు వస్తుల విని ప్రజాశక్తికొరతయిరియ భావించాడు. అయినా సంవత్సరాలకు కలిపి ఈరీతిగా లభించే మొత్తం 255 కోట్ల రూపాయలు కొగలగు అంతే పరాసరీ సంత త్వరానికి 51 కోట్ల రూపాయలన్నీ మాట చెప్పి అంచనాల ప్రకారం ఎరుమతుల విలువ 2,965 కోట్ల రూపాయలు, దిగుమతుల విలువ 4,840 కోట్ల రూపాయలు. మనకు అయిన సంవత్సర లలోను లభించేగ విదేశమారకపు ద్రవ్యం రూ 2965 కోట్లు + రూ 255 కోట్లు = రూ 3220 కోట్లు మనం వినికాల క్షయ వనిపి విదేశమారకపుద్రవ్యం రూ 4,840 కోట్లు. అంతే భద్రీకావలసింది రూ 1,120 కోట్ల రూపాయల విలువల విదేశమారకపు ద్రవ్యం ఇతర పెద మొత్తం భద్రీచెయ్యడానికి ఈకొంది మనదలను ప్రజాశక్తికొసంఘం మూచించింది వానిప్రకారం భారతదేశానికి లంపెమలోకల సంతక దాపరికంపండి రూ 200 కోట్లు, ఇతర వినిములుగా భారతదేశంలో పెట్టబడి చెల్లెవారి మూలకంగా రూ 100 కోట్లు రావలవని భావించబడింది ఇక వినిపిప రూ 800 కోట్లు విదేశీ సహాయం మూలం గా లభించాలి అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములు ప్రపంచ ప్రజాశక్తిలో గొప్ప ముఖ్యులం మూల కంనా రూ 90,81 లక్షలు, అంగ్లో, అమెరికా సమాకృత కార్యక్రమం మూలకంగా రూ 102,55 లక్షలు, ఇచ్చింది ఆవిధంగానే ఆస్ట్రేలియా, కెనడా, న్యూజిలాండు, వాల్కెస్, టెలన్, రెయ్యి, భోదపిండ్ల ప్రపంచ బాంకు ముప్పుకుపది సహాయం చెకాయి. ఈ సహాయం కొంత ఋణ రూపకంగాను, కొంత దాన

యూరప్‌గాను జరిగింది. ఈ సే సేదాన, విదేశీసంస్థలు, వ్యక్తులు వందలకు (కానికా కాలం) కూడా ఇతర దేశీయ సహాయం కూడా ఆయా 800 కోట్ల యూరో (వ్యయం) ధరి చేయాలి (కానికా రియలైజేషన్) అనిచాలు.

కాబట్టి ద్వితీయ పరిశీలనకు గానీ విజయం దిగిపోవడాన్ని ప్రతిఘటించి తిరిగి ముగింపుకు దిగిపోయి రూ. 6,800 కోట్లకాదు, స్వయంప్రేరిత 6,000 కోట్లు, రూ. 800 కోట్ల విజిల్ సమాచారం నిలవ వచ్చింది. దీనినే భారతదేశంలో ద్వితీయ పరిశీలన (ప్రకాశిత) పరిశీలన అని పిలుస్తారు. అయితే రూ. 800 కోట్ల విజిల్ సమాచారం (ప్రకాశిత) పరిశీలన ద్వారా దిగిపోయి ముగిసినప్పుడు పరిశీలన విఫలం అవుతుంది. కానీ దీనిని ముగిసినప్పుడు విజయం వస్తుంది. కాబట్టి ప్రకాశిత అందడానికి ముందుగా పరిశీలన అవుతున్నట్లు ప్రకటించి ముగిసినప్పుడు విజయం వస్తుంది. రూ. 800 కోట్ల విజిల్ సమాచారం పరిశీలన అవుతుంది.

అయితే అంత దూరింతో కూడా ఆ సమస్య మనలకు కనిపలేదు అది మరింత తీవ్రత వ్వహించింది, ప్రకాశ్ అందరాలకు తాను తాను చేశాడు, ప్రకాశ్ విజయశేషు ముఖ్య పాత్ర మహాసమస్యగా మారింది ఇదే శేష భారతదేశం ఎవరైతే అయ్యాని నిజమారకుతుంది ద్రావిడు కొంతరించి ఏర్పడిన అతినిద్రుడు పరిస్థితి ఈ సమస్య ఏ విధంగా పరిగెరుసుకుందో అది భారతీయులే కాక విదేశీయులు— కరుణించి, ఎరుకులు—కూడా అంతో ఆర్థికంగా ఎదురుమాడుతూ ఉన్నాయి

అయితే, విశిష్టతగ్రహణ కోసం అనుమతి
అందించాలి కనుక అభ్యర్థిని, ఈ సమస్య కోరికను
చాదిస్తూ అభ్యర్థిని విడుదల చేయడానికి కారణాలను
పరిశీలించాలి ఏ ఒక్క కారణం ఈ అందించాలను
తాగునీరు లేని సమస్యను విడుదల చేయకుండా
అనేకమంది నూతన సమస్య అందించి ప్రజా
రక్షణలకు తోడ్పడుతున్నారని విశిష్టతగ్రహణ
ప్రక్రియలో తోడ్పడుతున్నారని విడుదల
మూలక ఆధారాలు లేవు.

దీనిమధ్య దృష్టి తీసి వై (ప్రకాశం)
 గడుపుతూ ప్రభుమంత్రి వేదే అంబికావల్ల
 అభ్యర్థి పరిమాణంల దీనిమధ్యను మనం చేసికొ
 వలసి వచ్చింది. ఎన్నో దీనిమధ్యను చేసుకున్నా
 మంటే ఎన్నో దీనికీ మార్పు (ప్రభుమంత్రి)
 ఏర్పడిన దీనికీ మార్పు అంబికా పరిమాణంల కన్న
 ఎన్నో దీనిమధ్యను చేసికొవలసివే అంబికా (అంబికా
 కొరవడాలను సంబంధించి)

(ప్రభుత్వం నా గణించవద్దీ, అక్కర్లే మేన అవారోత్తరాలే, దేశంలో అవారో న్యాయం నమ్మండి విషయంలో ప్రభువ పంధిన్న ప్రభాళి నాధివి విషయం నాలా తాత్కాలిక మేది ఆ విషయమేనా ప్రభాళికి కృషి ఫలిత ముందంబే 1958-59-లో నేరస్థులాలా కొంది కలిగించి భరించిన అనుమాన మేన మును నేనమ పట్టికను. దిం ఎన్నుకు నా నేని విషయం కేది కనుగా అగ్గి అనుమాన వరకాని మాన్య మేది ప్రతిపక్షం నామరసంతో అవారోత్తరి దివరం తినియం 1966-67 నా కే అవారోత్తరి గిరాకీ ఎంతికాత్రం నిరవారణ కి 95 ప్రజలే, నీవార, మార్గి అగ్గి మున్ను రాష్ట్రాలలో అనుమన్న అవారోత్తరి కేదీ చాలాతిక్కున కల్పించి 1965-66 కన్న 1966-67 నా మేది అవారోత్తరి 28.8% మంది 24.8% కు పడినయింది

ఈ విధంగా ఆహారశృద్ధి తీగేయం విస్తరణ
నుండి అభివృద్ధి నుండి దిగుతుంటే చెప్పకపోదామి.
అనేక కారణాలున్నాయి ఆహారశృద్ధి వివరణ
సంఘం అప్పగించి (ఆహార మెకా (Food
grain Enquiry Committee report) వివరించిన
కారణం ముఖ్యంగా పరిశీలించబడింది. ఈ విషయ భారత
ప్రభుత్వం, ఒక దీక్షాశీలం ఆహారపరంగాను గిరా
ఎక్కువ కావడం వలన సరఫరా తగ్గినంతగా కాక
రెండు ఆహారాల సూక్ష్మత ఎక్కువ చెప్పినట్లు,
మైన ఇండియన్ ఫుడ్ టెక్నాలజీలో ఈ విషయ లక్షణం
జాబ్-రంగంగా కొంత అవకాశంగా కనబడవచ్చు. కాని
అది సహకారిత్వకావడం వలన గిరా తగ్గినంతగా కాక
గరిష్ట చెయ్యవలసింది. సరఫరా తగ్గినంతగా, పూర్వం
విశ్లేషించినట్లు పరిణామం వచ్చి తగ్గిన పరిణామానికి
పూర్వపు ఆహారం రెండు పొందినట్లు కాదు. అంత
వరకు పరిణామ ఆహారాన్ని భుజించడానికి తగ్గిన

విదేశద్రవ్యమారకరంగంలో విషమస్థితి

చావుల్యంతరి ఏదైనా ఉత్పత్తు తాను పూర్వం తిన్న తోన్నలు మొదలైనవి తీసి వదిలి విద్యుదం, గోధుమ మొదలైన ఉత్పత్తులను ధాన్యాలను ఉపయోగించు వంటాకు, దీనితో ఆరితు లేగరిగిన పరిపురా పరిహారం (Amount of supply) పడిపో తుంది. క్రమంగా పారిశ్రామిక పునరుద్ధరణం చెందుతూన్న దేశాలలో ఇతర దేశాల తిన్నారా అవారధాన్యాలకు గిం తీ పెగుడుతుంది దీనివలన ఉత్పత్తి పెరిగిపోయింది అంటే అవారపునటు ఏర్పడుతుంది

ఇక రెండవకారణం మరణిలో కొన్ని రుక్మలలో కలిగిన ప్రకృతి భిక్షలను వీరూ, రెండు అన్నాను ఉత్పత్తి ప్రకృతి మున్నుల రాష్ట్ర లలో వరములు, అరిష్టానీ, అనాన్యనీ తో మలలల అనేక లక్షల ఎకరాలు విద్యులను అనుగ్రహం ఈ రెండు కారణాలు కారణంగా మెరుగుపడుతుంది, తదితర ప్రాంతాలకూ ఇ పూర్వం కన్న ఎక్కువ ఉత్పత్తి పంపించుచు, అవారపుత్పత్తి తగ్గించింది ప్రజాశాసన రెండురెండు అవారపుత్పత్తి అం దాలు తగ్గించి తిన్నారం నీటిపారుదల, కొత్త ధాన్యాలను కృతకంగానే క్రమంగా తగ్గించుచు మొదలైన రంగాలలో ఆ భాగముల కార్యకలాపం చాలానేగా ప్రజా శాసనంలో అవార ధాన్యాల విరంధికంగా వాచించింది అంటే, ఇతర అన్ని అంధకారం వాటి పెరిగిపోవడం సంభవించింది తలన అవారసమర్థుల తీవ్రతరమయ్యాయి ధరించింది ఈ విషయాలనుకొని విదేశీయారపు ద్రవ్య రంగంలో చూపిన ప్రభావం అత్యంత ప్రాముఖ్యం వహించి భారతపారిశ్రామిక పునరుద్ధరణ, ద్వితీయ పంపిణీ ప్రణాళిక విజయవంతం గావించి పైంది.

కేవలం అవారధాన్యాల విషయాలనే ప్రజాశాసన రెండురెండు అంధకారమునుంచి విడిచి పోనీ కలిగిన లేకు ఇతర యంత్రాంగం, పారిశ్రామికపుత్పత్తి పూర్తిగా ముడి అంధకారము గా మించి, విషయం అనుగ్రహం, ఒక పరిశ్రామిక పునరుద్ధరణ ప్రణాళికా రెండురెండు, ఉదాహరణకు యా 300 కోట్ల విదేశీ యర కపు ద్రవ్యము విలువలను విషయాలను విషయం చేసికొని విలసిల్లుచుంది అంధకార వీరీ, తీరా ఆ పథకం కార్య కలాపం ధరించేసిన తివరమయింది విషయాలను అంధక యా 400, 500 కోట్ల దాటింది. దీనితో అవార గడుగు

ఉన్న విదేశీ యరకపు ద్రవ్యపథ్యం మరంత విషయంగా తయారకపాగింది ఈ తివ్యకు అంధకారము మూల కారణం, అంధకారములకు పారిశ్రామికానికి ప్రపం దంలో ధరలు అధికం కావడం.

పై రెండు కారణాలు కాక ఎక్కువ విషయాలకు ద్వారా విదేశీయరకపు ద్రవ్యం అధికం కలిగిన మరొక కారణం, ఇదితర కారణం భారతదేశం పెంచిన దేశీయ కృత్యం భారత పారిశ్రాన్ దేశాల విషయం కల సంబంధం భారతదేశం అంధి లక్షణంగా మారుచుంది అంటే, విరంధికంగా వాటి పూర్తి అమెరికానుండి అయ్యే పానులను విషయం చేసికొనడం, విదేశీ భారతదేశం కేవలం వ్యయంకొనకొను విదేశీయరకపు ద్రవ్యంన్ని విచ్చించి అయ్యే పానులను విషయం చేసికొనడం వచ్చింది ఈ కృత్యం ప్రజాశాసన రెండురెండు విషయాలను విషయం చేసికొనడం విదేశీ యరకపు ద్రవ్య పథ్యము మరంత విషయం చేసింది

విషయాలపై కృత్యం ఎంత ఎక్కువ అయ్యేదప్పు టికి, అనేక పరిమాణంలో విషయాలను ముందే చేయకలిగి ఉండినట్లైతే ఈ పథ్యం ఇంకా తీవ్రమయ్యే పొంది ఉండకపోదు కవి ఈవిధంగా కూడా భారత దేశం లాభం పొందలేకపోయింది విదేశీ స్పృశలన (Foreign Competetion), అంతర్జాతీయ వాణిజ్య రంగాలలో ముఖ్యంగా అమెరికాలో ఏర్పడిన అర్థిక మాంద్యంవలన, క్రమంగా మెరుగుపడుతున్న భారతదేశపు విషయాలను విషయాలను ఎక్కువవిషయం ముందుంచి తీరగా సంకీర్ణం చెందుతున్నాయి కొద్ది సంవత్సరాల క్రితంవరకు ఇవవవార పారిశ్రామికపుత్పత్తి ప్రాంత వాణిజ్యరంగాలలో భారతదేశం సంపూర్ణ విషయంవహించింది అయితే పారిశ్రాన్ విషయంవరకు ఇవవవవ మున్న క్రాస్టి పారిశ్రాన్ కు, విలువలను పొందకొన్న భారత దేశానికి లభించాయి విషయం తగ్గించి కొద్ది కష్టాలవరకు పారిశ్రాన్లో యంత్రామముగి లేక పొందడంవలన అప్పుడే సంభవించిన ఇవవవ భారత దేశానికి విషయం అయింది కవి క్రమంగా పారిశ్రాన్ కూడా విలువలను విషయం ఇవవవ విషయాలలో ఈ రెండు గళాల విషయం స్పృశ అనిక కృత్యమంది దీనితో ఏ కష్టపు విషయంపై భారతదేశం, విదేశీ యరకపు ద్రవ్యంకొనక అత్యంత పెద్దమందా వారిలో

అనంతరం సంధించి ఎరుమతి కర్రకొరిగి గొప్పది పెట్టింది అలాగే ప్రతి కష్టములకారా నుంచి రాబడి రాగలది అందజాదాము అనిచూచా కొని దీనిలో కూడా భారతదేశం పై పట్టు ఎరుగొనవలసి వచ్చింది విదేశాలలో పోయి కంటితో తిన్నాగా అభించే మారకపు ద్రవ్యం తగిపోయింది అందుకే దేశానికి దేశా నుండి కూడా కష్టపరిశ్రమలో భారత దేశానికి స్వర్ణ సంధించింది ఇంతకొక అంశం దీనిలో సంధించిన అభిమానం భరింపగా భారత దేశపు టీ ఎరుమతులకు సంధించింది

అందజాలకన్న ఎరుమతులు తగిపోవడానికి మరొక మూలకారణం ప్రపంచ గురిలో పోల్చియాన్ భారతదేశపు గురిలో భారతదేశపు నూతన పారిశ్రామిక వైకల్యం అభివృద్ధి కావడం దీనితో విదేశీయులు భారత దేశంలో అభివృద్ధి పరచు దిగుమతి చేసుకోవడం మంచి గోలు తిక్కనిగానున్న ఇతర దేశాలనుండి దిగుమతి చేసుకుంటున్నాను దీనితో మన ఎరుమతులు పడిపోసాగాయి

ఈ విధంగా ఎరుమతులు తగిపోవడం దిగుమతులు అందజాలకు వుంచి అత్యధికం కావడంతో విదేశీ మారక ద్రవ్యం తీగిపోవడం పొంది అసమర్థ విమమతలం అయింది ఇంతకొక అంశం దీనిలో వాణిజ్యరంగంలో లోక్తరవచ్చే ఇతరములు—వడ్డీలు అప్పులు, ఒప్పందాలు, విద్యార్థి వేతనాలు యాంత్రిక వ్యయం—మున్నగు వానియందు కూడా భారత దేశం అనుకూలం లాభాన్ని పొందలేక పోతోంది

ఈ వైకల్యాలవలన ప్రజాశాంతి రచనలో పి ఒక సమస్యగా భావించబడిన విదేశీమారకద్రవ్యపు లాభాలు, ప్రజాశాంతి అందజాలడానికి వచ్చేసరికి తీగిపోవడం గురించి అంతర్జాతీయ అభ్యుదయ సమస్యగా రూపొందింది

అయితే ఈ సమస్యతో తూర్పుగా విరాళించి ద్వితీయ పంచవత్తు ప్రజాశాంతి తీగిపోవడం వల్ల రెండు సమస్య లుగురించినట్లుతే పరిష్కార మరాలు జరిగి నాయి కొన్ని సమస్యలకు పరిష్కారమార్గాలు అత్యంత కష్టపాత్రములైన వైతే కొన్ని సమస్యల పరిష్కార మార్గాలు ముఖ్య పాత్రములు కావచ్చు ఈ సమస్య పరిష్కారం మన శాంతి దీక్షలైన, మన అభి

కావ్యముల సేవతోనే, మన రాజకీయతలం అంతర్జాతీయ విభాగితలైన అధారపడి ఉంటుంది కష్ట పనుల సమర్థనకుండా పోతే ఏ దేశం అభివృద్ధి గమనాన్ని పొందినదో ఏదో మనా మనస్సు సలక్ష్యం అత్యంత అభివృద్ధిలో పాత్రాన్ని తీగి అభివృద్ధి పొందినదో, అది అ ప్రజా మార్గదర్శకతైనా ఆ దేశపు అర్థ విధానాలపైన ఆధారపడడం వల్లనే జపాన్ తాముల చాలా ద్వారా అభివృద్ధి పొందినదో ఏ గోవిందా కా అభివృద్ధి గమనం దుర్మయమైనది కొని తీగిపోవడం ఆ దేశపు దీక్షలైన ఆధారపడి ఉంటుంది

ఈ కలిపిపనులకు మూడు ప్రధాన పరిష్కార మార్గాలున్నాయి మొదటిది ఎరుమతుల పరిమితిని అధికం చేయడం, రెండవది : దిగుమతుల పరిమితిని పూర్తిమీసంకెతరకు తగిలించడం విదేశీ పాత్రాన్ని పొందడం మూడవ పరిష్కార మార్గం ఈ త్రిమూల లుగు కూడా భారత ప్రభుత్వం విరచిగాగా కృషి చేస్తోంది

ఎరుమతుల వధికం చేయడానికి ఉపాధాన్ని మూచిస్తూ శీలవైకల్యం తీగి లాభపడూర్ కావ్య విమమతుల విదేశీయులకు తక్కువ గరకు, మన దేశపు గిరాకీవాగులకు హెచ్చు ధరకు విక్రయించాలని చెప్పాను తక్కువ ధరలు ప్రదర్శించటం ద్వారా విదేశీయుల గిరాకీని అగ్గింప వచ్చును తక్కువ ధరల మూలంగా సంధించి కలిగే వాణిజ్య మన దేశపు తక్కువ ధరల కావ్యపు మ విక్రయించడం ద్వారా పరిష్కారకావచ్చు వివాదిత తూర్వం జపాన్ దేశం ఇండియా వాణిజ్యరంగంలో ద్వికామ జయించి, అభివృద్ధి సంపాదించడానికి ఇదే విధానాన్ని కుం వింపింది దీక్షే అంగ్లంలో డింపింగ్ (dumping) అని వ్యవహరిస్తారు ఈ విధానాన్ని కులించడం ద్వారా ఎరుమతులకు పెంచవచ్చున కొని గరల తిగిపు కలస విదేశీయుల అభివృద్ధిలకు మార్పితే తిగుబాత స్వర్ణ (Competition) తీగిమైనైతే విదేశీయులు కూడా ఈ విధానాన్ని అవలంబించి అంధిలవడేను మన పరిస్థితులకు చారి తిగుబాదును, కాబట్టి ఈ విధ మైన పద్ధతిని అవలంబించే నుండు తిగు బాగైతలు తిగుబాది.

విదేశద్రవ్యమారకరంగంలో విషమస్థితి

ప్రభుత్వం వివిధ వస్తువుల ఎగుమతుల నిధికి చేతు దానికీ ఆయా వస్తువులకు ఎగుమతి సంఘాలను నియమించింది. ఇటువంటి సంఘాలను (Export promotion councils) అతి తూతీయమైనది ఆట వస్తువుల ఎగుమతి వ్యతిరేక కృషి చేసే సంఘం (Sports goods export promotion council) దీనిని యూఎస్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి కారి ఆంధ్ర తీర్చిదిద్దిన ప్రారంభించారు. ఈ సంఘ సభ్యులు ఆయా వస్తువులకు విదేశాలలో గింజీ కల్పించడానికి కృషి చేస్తూ చాలవరకు కృతీ కృత్యాలను చేస్తున్నారు.

ఎగుమతులకు ప్రోత్సహించడానికి భారత ప్రభుత్వం ఆశీర్వాద వస్తువులకు ప్రోత్సాహ తోలగించింది. ద్వితీయ పంక్షా ప్రజాభివృద్ధి విజయోత్సవం ఈ దినంగా గుమారు 200 ఎగుమతి వస్తువులకు ఆంక్షలు తోలగించబడినాయి. అంతేకాక అవసరమైనచోట వస్తువులకు తగినదనం ఎగుమతి కుంకాలను తీసివేయడం, పట్నాదీ వానిని ప్రోత్సహించడం ముఖ్యమైనవి. అశీర్వాదముల భారతి ప్రభుత్వం చేస్తోంది. ఇటువంటి ప్రోత్సాహం ప్రోత్సాహ ప్రోత్సాహ ఎగుమతి దారులచే ముందంజవేయించి విగ్రహ స్మరణ వయకంజ వేమాన్న ఎగుమతి దారులకు ప్రోత్సాహం కలిగించడం దిష్టించేయాలి.

ఎగుమతులను ఆశీర్వాదముగా ప్రోత్సహించడం వలన మారక ద్రవ్యసంపాదనగాక ఉత్పాదన క్రమాదాపెరగవలదు. అధిక మొద ఎగుమతులకు న ప్రజాభివృద్ధి విజయం చెబుతుంది. ఎగుమతులు ఇటీవలి కాలంలో వరకే దిగజారిపోతే పరిస్థితి మరింత విషమమైంది.

ఇక రెండవ పరిష్కారమార్గం దిగుమతులను సాగ్యమైనంతవరకు తగ్గించడం. దిగుమతుల పరిమాణాన్ని తగ్గించేయాలి. ప్రభుత్వం ప్రారంభించిన చెమకొంటూన్న దిగుమతులకు విలాస వస్తువులు, అవసర వస్తువులుగా విధిజంపిన సామాన్య ప్రజా సాగ్య విగ్రహ తగ్గించి విలాస వస్తువుల దిగుమతి నిషేధించడం కాని తగ్గించడం కాని చేయాలి. భారత ప్రభుత్వం తివరమంగా ఆశీర్వాద వస్తువులకు ఆంక్షలు విధించి దిగుమతులకు తగ్గించింది కాని పై విధిజం అంతగా సాటింపబడలేదు. చేప్పూరి అత్యవసర వస్తువులైన మందులు, రవాణావిధులు బ్రహ్మణ్య, చేప్పూరి, పిల్లల ఆరోగ్యవ్యాధి కాపేత హాల్కు, ఓట

లైన్, ఓండిహాలు మున్నగువాటిపై ఆంక్షలు విధించడం దేశానికి తీవ్రమైన కష్టం. విదేశీ సరియైన దిగుమతులకు ఇంకా ఉత్పత్తి అవసరమైన పిల్లల అవసరమైన సామాన్యాలకు విలాస వస్తువులుగా గ్రహించి నిషేధించి ప్రభుత్వ విధానం అంత ప్రభావవంతమైనది కాదు. కాని విలాస వస్తువులకు సంఖ్యాంగా నిషేధించడం వలన దేశంలో ఏ కొద్ది మందికొరకు మిగిలి వారికి అంత ఇబ్బంది కలుగదు. ఉదాహరణగానే టాయిలెట్ సామాన్లు, కాగ్లు పెండ్ల, శరీరైన లాదియాయి మొదలయిన వాటిని ప్రభుత్వం సంఖ్యాంగా నిషేధించాలి. విదేశీరదియాలను, అతిభారీదన విదేశీ ముద్రాను సంఖ్యాంగా నిషేధించడం వలన సామాన్య ప్రజల అంత వంత చేయదు.

కాని దిగుమతి నిషేధవిధానాన్ని ఆశీర్వాదము ఆశీర్వాదముగా నిమగ్నంచారు. అవన్నీ ఖాళీగా సరిగ్గాయినాయి కావున ఆయా వి. ఆర్. షివారాయ మున్నగువాడు, ఈ నిషేధించడం వల్ల సామాన్య ప్రజలకు ఇబ్బంది కలుగదు, భారతదేశం వంటి ప్రజాసామాన్య దేశంలో ప్రభుత్వం ఇట్టి పనులు చేయడం ప్రజాభిమానవిరుద్ధమైనది. కాబట్టి ప్రజలకు ఈ విధానం సరిగ్గా అయినట్లైతే, దేశ సంక్షేమం కోసం ఇట్టి నిషేధాలను తాత్కాలికంగా విధించాలి. అంత అవసరమేమీ లేదు. పరిస్థితులన్నీ ఇలాంటివి కావున ఈ నిషేధం కేవలం తాత్కాలిక ముద్రాను మాత్రం తివరమైనది కావాలి. రెండవ విషయం ఏమంటే విదేశీ వస్తువులకు వలస దేశ వాణిజ్య రంగాలో గణనీయమైనదిగా వస్తువులకు అధికరిస్తూ కలిగి ప్రభుత్వం వస్తువుల ఉత్పత్తి లేకపోవడము, స్వల్ప లేకపోవడంతో వారు వస్తువులే అతి భారీదైన సరియైన అంక్షలలో ప్రభుత్వ ముద్రాను ముద్రాను కేసు ముద్రాను కాని ఈ దోషం కూడా, నిషేధం తాత్కాలిక ముద్రాను వలన, తాత్కాలిక ముద్రాను విదేశీ దిగుమతులకు నిషేధించడం వలన, మన ఎగుమతులకు విదేశీయముల విలాస వస్తువులకు నిషేధించడం కాని ఈ విషయం సమాచారమైనది కాదు. ఈ విషయం కేవలం భారతదేశ ఆర్థిక ప్రశ్నకమమమక అవలంబం ఇతర దేశాలు మన ఎగుమతులకు విలాస వస్తువులను

దిగుమతి నిషేధించడం వలన గత ఒకటిన్నర వర్షాలలోను, భారతదేశం చెప్పకొనినంత విదేశీ మారక

ద్రవ్యాన్ని మాత్రమే కొని తీసింది. కొని విక్రయం చేసి ఇంకా ప్రధానీ తనదైన కలన నామాన్య ప్రజలకే చెప్పింది కలగకుండానే ప్రభుత్వం మరింత విదేశీ మారకపు ద్రవ్యాన్ని మాత్రమే కొని తీసింది.

విదేశీయ సహాయం

ఇక జూపింది విదేశీయ సహాయం

విదేశీయ సహాయం ఒక సంవత్సరం వ్యాపారాన్ని దేశం కోరికయ్యే అన్ని ప్రశ్నలకు ఉదయంవగా, రాజకీయ సంబంధాలకుండా, అంతర్జాతీయ రాజకీయ రంగాలలో దేశపు స్వేచ్ఛలను ప్రశ్నించే ప్రశ్నలకుండా అభివృద్ధిని ముందే అని చెప్పబడింది. విదేశీ సహాయం అభివృద్ధిని దేశంలో ఉన్న అనేక రకాల ప్రాంతం ఎప్పుడో ఒకప్పుడు విదేశీ సహాయం పొందినట్లే ప్రాంతం ఉంది అర్థమే, ఇంగ్లండునుండి అమెరికాకు ధనముగూపంలో ప్రవహించిన కొలం ఉంది ముఖ్యమంత్రిని వివరించే ముఖ్యమంత్రి ఒక దేశం గూడదలచే ముఖ్య

కురంగాలలో ఆగ్రావాది అమెరికా ప్రాంతం కలనకుండా భారతదేశానికి స్వేచ్ఛలనుండి సహకారము చెప్పినా—అమెరికా, ఇంగ్లండు, ఆస్ట్రేలియా, ఫ్రాన్సు, జర్మనీ, పోలియోనా, జపాన్—మున్నగునవి ఎన్నో ఉన్నాయి వీరిలో ముఖ్యమంది అమెరికా, బ్రిటన్లు అమెరికా ఇంగ్లండు దేశాలు భారతదేశానికి కలనం ప్రాంతానికి కోరిక ఒకరిని ముందే ధనంతో ఇచ్చాయి.

1958 జూలై 28 న తేదీన బ్రిటన్ ప్రభుత్వం టూల్స్ కే వ్యవహారంను ఈ దేశాన్ని దక్కగా విశదించారు. ఆ తర్వాత నామినాలో తేలు దేశా ప్రభావానికి లోనుగాని కలనాన్ని దక్కపక్షానికి భారతదేశం ప్రాంతాన్ని పొందింది. ముందు హిందూ దేశానికి సంవత్సరంగా అర్థక సహాయ సహకారముల నామినాలో, ఆ తర్వాత కలనాలో కొనవచ్చునా, అయిన అంతర్జాతీయ, భారతదేశమంతా సామర్థ్యవంత పదాంత ప్రభావానికి లోనుగానుండి ఆసియాలో భారతదేశం సామర్థ్యవంతం స్వేచ్ఛలనుండి అది అమెరికా బ్రిటన్లకు గొప్పరిచ్చెను. కొంత ముందు అమెరికా బ్రిటన్లకు ప్రేమాదరణ లేక

పోయినా, భారతదేశం అయినా మన పందగర్ల ప్రభావం విజయం విజయం విజయం విజయం

ద్వితీయ పందగర్ల ప్రభావం కలనంనుండి అనేక విదేశాలు, ముఖ్యంగా అమెరికా బ్రిటన్లు, అనేక విదేశీ సంస్థలు మనకు సహాయం చేస్తూనే ఉన్నాయి. ద్వితీయ పందగర్ల ప్రభావం ముందే అర్థక సహాయం రంగాలలో యా కలనంనుగా సహాయం లభించింది. భారతదేశానికి, అమెరికా సహాయం కొంగ్రక్కం కలనం యా 809 లక్షలు, ఉ బ్రిటన్ గానూ, యా 2288 లక్షలు ముగియవలసిన భారతదేశం సహాయంనుండి పబ్లిక్ లా 480 (Public law 480) కలనం యా 3,671 లక్షలు ఉ బ్రిటన్ గానూ, యా 11,148 లక్షలు ముగియవలసిన గానూ అమెరికానుండి ముగియవలసిన లభించాయి. అదే కలనంలో ఆసియానుండి యా 4 లక్షలు, కలనానుండి యా 857 లక్షలు, ముగియవలసిన యా 101 లక్షలు, భారతదేశం యా 100 లక్షలు భారతదేశానికి ఉ బ్రిటన్ గా లభించాయి. బ్రిటన్ యా 20 కోట్ల ముగియవలసిన లభించింది. రష్యా యా 75 లక్షలకు ఉ బ్రిటన్ గానూ, యా 12,800,00,00 ను ముగియవలసిన లభించింది. ఫ్రాన్స్ భారతదేశం ఉ బ్రిటన్ గానూ 14,000,00 లక్షలనుండి ప్రపంచ వ్యాప్తం యా 4,657 లక్షలకు, బ్రిటన్ వ్యాప్తం యా 15,00,000,00 లక్షలు, అమెరికా ప్రపంచ వ్యాప్తం యా 5,88,000,00 లక్షలు ముగియవలసిన భారతదేశానికి కొనవచ్చునా ఇంకా కొలంబో ప్రభావం (Colombo plan) కలనం, వ్యాప్త రాజ్యసమితి సహాయం కలనం భారతదేశం అమెరికా కలనం సహాయాన్ని పొందింది

1958 జూలై 12-న తేదీన అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రం ఎకనమిక్ సహాయం వ్యాప్తం (United States Exports Imports Bank) ఒక సంవత్సరానికి సరిహద్దులుగా భారతదేశానికి 160 మిలియన్ల డాలరు ముగియవలసిన ఒక సంవత్సరాన్ని భారతదేశం విదేశీ మారకపు ప్రాంతాన్ని పందగర్ల, కలనం, పందగర్ల, గలనం, రహదారి సామర్థ్యం, పందగర్ల లకు విదేశీ మారకపు పందగర్ల ఈ ముఖ్యమంత్రి భారతదేశం 1% విదేశీ పందగర్ల సహాయం లభించింది. తర్వాత ఇదే కలనం అర్థక ముగియవలసిన కలనం కలనం 75 మిలియన్ల డాలర్ల నామినా

విదేశద్రవ్యమారకరంగంలో విషమస్థితి

పబ్లిక్ లా - 480 (Public law 480) (కొండ
అమెరికా ప్రభుత్వం ఖాస్సా సహాయం కొర
అవసరం ఏ లక్షల లక్షల అవసరంగా వ్యాఖ్యల కొరకే
గుకు సమస్యలించింది దీనిలో 5 లక్షల లక్షల
సోదను, కలెక్షన్ల ఇతరంగా వ్యాఖ్యల ఇతర ఇతర
ప్రపంచ వ్యాఖ్యల కిరీ మిలియన్ల చాలను కొరతకింద
రైతులవారి అభివృద్ధికి ఒకటి యూనియన్ అట్
కావాలి (కీ మొగ్గల కార్యం అమెరికా కొర
చాలవరకు ప్రాముఖ్యమైనది సెప్పాలి అమెరికా
కాని ముఖ్యమైన గోలం చెప్పాలి, ముఖ్యమైన
మూలము కీ భక్తం కొద్దీ అయితా, ముఖ్య సహాయం
చేతదానికి ముందరింతమూర్తి. పబ్లిక్ లా 480
(కొండ 200 మిలియన్ల చాలసహాయం, అభివృద్ధి యా
కార్యక్రమం (కొండ కలెక్షన్లయిన దాని సహాయం
వెనకబడినది, ఒకం 1951 లో ప్రచురిస్తా
సోదను ముఖ్యము (Wheat loan) తో వ్యాఖ్య
సంకల్పించాలి చాలా ముఖ్యమైనది కావాలి
కొండకొరకీ సహాయం చేయాలి ప్రపంచ
వ్యాఖ్యల చాలా ముఖ్యము కీ వ్యాఖ్యల ప్రపంచము
ఇది కొరతకింద రైల్వే అభివృద్ధి కిరీ మిలియన్

బాల్కనీయన్ యుద్ధమునకును ఈయననుగూడ వాషింగ్
 డన్లోను ఆమెరికా, ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సు, జర్మనీ,
 నెదర్లాండ్, ఇటలీ, స్పెయిన్ ప్రతినిధులకు సహకారిని
 భారతీయులకు సెయూక్ నోన్-అటలెసిస్ అవసరమి
 ప్రకటిస్తానని ౧౮ మే, ౧౯౧౫న బాల్కనీయన్ యుద్ధమున
 ఆర్థికశక్తివలన తగ్గిరిందనాని ప్రకటించిన ప్రపంచ
 బాల్కనీయన్ యుద్ధము తిరుగుబాటుని నివారణ భారత
 నేత్రుల ఆర్థిక పరిస్థితిని ప్రశంసించి, ఈ దేశంలో
 నివారణము చేపట్టి చేపడదాని ఏమీ సందేహము
 కలగలేదని అభిప్రాయపడ్డారు

శుభాంగ శేష అంతర్జాతీయార్థికరంగాలలో భారతదేశపు పరపతి పరిపాలనను నిజో శాసనాంశం, విశవశుల తిగ్గింపు, ఎనశుశుల వాచ్చింపు విషయా లలో భారతదేశం క్రమంగా వివాదాన్ని పొంది తొంది ముగిపటిన్న నిజోల ముఖ్యంగా అమెరికా (విజ్ఞు) భారతీయలను సహాయం చేతదానిది పరిగ్రహించు మూడిం మార్గదాశకం కాటికి ఈ పందిచ్చి ప్రభావీతముల నిజోశాసనారణ్య (విద్య) సమన్వయ భారతదేశం పరివృత్తిరించాలని ఆశించి కమ్యూని

మొగలిషువు

శ్రీ ఆర్. యస్. సుదర్శనం

శ్రీవివాసరావు క్యాలెండరి తిరిగితర్చి అయినగా
 డ్లీగ్లూ మార్చాడు తనతో తిరిగివచ్చి
 చూల్లాలు చేరిపంచి, గొడుగు ఎదురుగా కనిపిస్తు
 వ్నాయి కుప్పగా ఒకదానిమీదొకటి నిరవారుపెట్టి
 నిర్భయంగా మారిగాడు తేయిస్తే కుప్పతని
 నిగిగాడు నాడు ఎక్కువనివ్వడానికే అర్థంకరంలేదు,
 కాని తిరిగిర ఆంధ్రమంది “పెల్లర లేక
 పోయింది!”

“ఎరతండ్రి, పడిపప్పుడూ లేకుండా వచ్చి
 ముక్కున్నారే! ఇంకాజీవించి మీ కోసమే
 చూస్తున్నా ఇవ్వలే పప్పు లేబయిందేరిపోయి
 అంటూ క్రిమిని ప్రకటించింది “ఇక్కడ, ఇంట్లో
 దిశ్యం నిండుకున్నాయి, అదివరంకొలది పర్వా
 లేదు అలస్యమైనా మిగిలినా కాస్త బాగా పల్లవ
 అంతలో న్నూకాని! కట్టిపెట్టడా రేడి
 అవుతాయి”

“పెల్లూ, నంది తీసుకురా” అన్నాడు క్రిమి
 నానంపు

“పెల్లూ! అదేమో మిగిలినవందలి! అగుగో
 నంది, మిగిలిన క్యాలెండరు తీసుకెళ్లివచ్చి కాలిచేసి
 పట్టకెళ్లింది ఆ రెండోదాకా ముగియ కాలికి
 వాయి”

“నావిగర పట్టులేకే ఎట్లాగమరి?”

“ఎట్లాగ! అని మాయంలే ఎలాపండి? నిది
 త్రింకాపుండి క్యాలెండరుంది కుప్పన్నయిదా రెండా
 రమకొన్నాడు”

ఎరతాపువ్వు చూల్లాలు, నంది, గొడుగు
 వీవు నిర్భలంగా దుప్పినిపిసి శ్రీవివాసంపు చిన్నపత్ని
 కవ్వడ

“మంచిదానినే! ప్రక్కనాలో వాళ్ళని
 వసులడుకు”

“వాళ్ళిప్పటికే రెండుకేంద్రాకా యివ్వారి
 మదం . ఇవా పెల్లూ? పెల్లూ అరిపెనకరక్క
 దుంటుంది, పాపం! మారే పరి ప్రయత్నించండి”

శ్రీవివాసరావు కెడ్డలేగ, గుమ్మరిందిది నామాను
 వీవు పరికిలగాయామా, పరిధ్యావంగా ముక్కు
 వ్నాడు

కొన్నికానాలు నిదానించిన క్రిమి—“ఎవ
 రన్నా నేనీకొట్టుకొండి! అలా మాయంటా
 కెమిటి? ఏమింటనంటూ! పెద్దకదాంతిలా పల
 క్కుండా, నవబురకండా ముగిస్తేం అలాంటి
 చేస్తామిదిమివ్వ! ఎక్కడో వాధిస్తున్నట్టు!
 కేగిరంకెదిలించిమరి లేకపోయే యివ్వంటున్నా!”
 అన్నది

శ్రీవివాసరావు లేగనుచున్నాడు “అది
 కాదు రాదా, ఒక్కలాట అన్నంలేకపోతే
 ప్రపంచం తిలకించవుకుంటావా?”

“ఏంమాటండీ! నాఅంది పెల్లం పెల్లం
 పడంబారంటే మిగిలిన చిమకుట్టికూడా లేన్నా
 మాట! అయితా వల్లి జరిగేది నేమిటో చూపకుండా
 ప్రపంచాన్ని నుండి వైర గాగిలమాట్లాడుతూ
 మాయంటా లేమిటండీ?”

“నువ్వు అరవతో ఇగుగో, ఏంలేకులే!
 వెళున్నా! అంటే, నేనీవేది మరెవరూ వివరిం
 కాదు! ఈ పూట అన్నం మానేసి రత్తికి కంకు
 కంటే యింతలో జరిగే ప్రమాదం ఏమిటి, అని
 అనుమానం!”

“ఏం ప్రశ్నిలండి! అంటు పడంబార్చిన కర్ర
 కుంకొలిండి! అంతే దిద్దిన ముగిసేమిచ్చింది!
 ఇచ్చంగులు ఎరికికా తనాయ కాని, ఎట్లాంటి
 యిబ్బంగులు వచ్చినా పడువకుమనేరి దిద్దిన ముగ
 కెన్నడూ రాకు ఎట్లాంటివాళ్ళ పడువకుమనేరి!
 దురికి కబుర్లు చెప్పక పెల్లరిండి పుణ్యముంటుంది.”

మొగలిపువ్వు

శ్రీనివాసరావు బతుకంటే రాకుండా నాడు, నంది త్రుచ్చుకొని రాగతో వాదించి ప్రయోజనంలేదు... అసలు ఎవరెవరైతే యీ విషయంలో తలతో పిక్కిరిస్తారు? విజయవాడ, ఒక్కచూర పడుంటే ఏం ప్రతిఘటించుకుంటారు? కాగా ఆరిగిరి రెండో చూట అన్నం గలిపింది, అంతేగా! కానీ, ఒక్క చూట పడ్డంటే ఏదో అతనునం, ఎంతో మేర కాంక్షగా దిగబడింది. “అయ్యో! తింటున్నా! తల పడుతుంది!” అనుకుంటే ఏదో పెద్దదియి! “పిల్లల కడుపులు పెట్టుకుంటే అలకుటకుంటే ఇంతోమాగాం తల్లి దండ్రులు యిద్దరూ బ్రతికి వుండే!” అని ఏడుపు, తిండ్లం, ఏదో మహా ఘోరం జరిగిందంటే రాగపెడం ఇరకావరే, తిర్రాతి—“ఇలాకాకా, వియ్యంలే, అని తిచ్చు కొంటున్నా చిల్లికత్తె, పచ్చపచ్చివాని” అంటూ తిరిగిపోతూ ప్రధానమంత్రిని చిల్లిమిమోటం ఈ నోలంత ఒక్కచూట పడింది గిరిగి!! తిండ్లకంటే తిరిగి ఇన్ పుట్టిన చెప్పి మూపుకి తిరిగిం యిలాంటి మెలకెళ్ళు!

శ్రీనివాసరావు పాడేకొక్క రామకాండ గారి దిగివెళ్ళి అనుకుంటున్నానా పిలిచాడు కృష్ణమూర్తి—“ఏం, శ్రీనివాసయ్యా! మొగ్గిపోయింది ఎప్పుడోచ్చా? ఈ బమ్మకా? మొగ్గి రేపటి తెచ్చా? ఈ పెద్దయ్యల వరద పడుకుంటోయ్! ‘ఇక్కడ మామయ్య కొంతుకుంచి గచ్చా, తేనెకు తేనె’ అన్నాను”

కూల నంది పైకినం తిరిగిండ్లని, మహం విద బలపాతిం బా ప్రహేళిస్తా తెలుగుకుడు కొంటూ, మూడంటి మొగ్గిలకొసం లేని కాంధ చాగిన్ని కొట్టిచెప్పి, పెత్తనా, అగ్గిని నిల్చున్నాడు కృష్ణమూర్తి

“నావగ్గిరే పెట్టులేను, తినుకురాలేదోయ్! ముంకే తెచ్చరాదా!”

కృష్ణమూర్తి ముంకే చెప్పాడు, చెప్పి తే పెట్టు ఇచ్చుకొన్నా పడ్డంటేనాన!

“కరణాని! చెప్పలేవాడయ్యా? బంట్రాడు గాల్లిని పురమయింపేడు

“నాదిండు అనుకోలేను ఇంబరెన్లేను . నరే, బందీ! ఒక అయ్యు రూపాయలు కొనాది అంటుగా వియ్యం తీసుకొని యింటికి”

కృష్ణమూర్తి ముంకేలో పెత్తన మాయమంది “నాకే బందీ! ఇక్కడ ఇరకావరే కాకా అని మరదిపోయావు కావోయ్! మనం అంత ఒక బంట్రాలోనే ప్రయాణం!” అంటూ పైకెక్కి రిత్తన మాయ మయ్యాడు

శ్రీనివాసరావు రామకాండగారి యిలా చేసినట్లే పెట్టి అయ్య భోజనానికి కూర్చున్నాడని తెలిసింది కరణాలో నిల్చున్నాడు శ్రీనివాసరావు చెమట పోనూ చాలచిక్కగా వుంది బమ్మకా రద్దీ ఇద్దరు బావుపాటి మనుష్యులయ్యి బమ్మ ముగ్గులకు కాగా తిరిగిపోయాడు తిరిగిండా, ఒంటినిండా రుచ్చు చెమటతో తిరిగిండ్లయ్యిచ్చు తుక ముగ్గులని! ప్రజల్నించిచ్చెట్లా, అపహ్వానం వుంటోంది బమ్మ దిగి వెళ్ళిగానే పూసంపి, మందిమీద వాలదానుమొక్కాడు ప్రయాణంలో వున్నంతే పోతా కొని ఆయోగం పట్టలేను మెలగా నది తెలి కెప్పుడు ముగ్గుకు రామకాండగారి కరణం దాలో నిల్చుంటేనా, నేనొచ్చి బంటికి తిరిగి! తిరిగిండ్లం చేస్తున్నాడు

అపహ్వానంపే కొప్పేటిలో నిరంతరం త్రుచ్చుకు రాకం గమనించాడు శ్రీనివాసరావు. అప్రయత్నంగా ఎండిపోయి పెత్తనా కాలగోత్రానికి ప్రకొంటూ ఎరుగుండాకిచ్చి యింటి కిటికీవైపు చూడగా కిటికీ తలుపు కిరచేసిన రెండున్నెల వైపు కెండ్లకొరమై ఉండటం తెలిసింది—యిలా విడి చెమట తుకుమోని, కాస్త కొద్ద పరండు కొని తీసిగా విచ్చించానిసింది, చెయ్యి కేమిమూలు కోసం పంట్లా కేమిరా! వెళ్ళింది తిలాయిల కొని ముగ్గు అక్కడే కేమిరా! తిలాయిల విరిపంగా శ్రీనివాసం వై తిల దప్పి కొద్దవైపు ముగ్గురాడు! దుక్కలు రెండు పుష్పరం మూడునుంటూ మరకాకరంగా తిలకుతున్నాయి!

శ్రీనివాసరావుకు పెద్ద నిమగ్న త్రుచ్చుకొచ్చి అక్కడినుంచి వెళ్ళిపోవానుకున్నాడు ఏం, కట్టి చేతుల్లో యింటికి వెళ్ళేయో? కాస్త ముగ్గుకోసం, పిల్లలనీ అంతా పుష్పరం ఏమీ జరగదోగన! కన! కరణండా మొట్టొట్టి దిగబోయాడు వెళ్ళిపో అని శ్రీనివాసరావు కొని, రామకాండగానీ తలుపు తెరిచి లోపలికి రమ్మని పిలిచాడు . నరే, కప్పాడు!

“ఏమిటోయ్, ఈమధ్య కనిపించలేదు!
మా వాస్తవంగా కులసాయాలో ఇప్పుడు చాలా
మా అమ్మయ్యనగత కదా ఉంటోంది? వెళ్లారా?”
క్రివాసరావు వెలులు తూటకోలేదుగాని,
వివరం మాత్రం మానితేకాదు “వాపం కదా!”
అని ఆనాడు రామకాథంగాన

“అవును” అని అంగీకరించాడు ఏమిటో తెలి
కుండానే

“శిలుగురు నిలలోయ్ అకస్మాత్తుగా ఆమె
పోయిందా, యింకా ఆ సంసారం గతం కావాలి,
ఆలోచించు! ఏమిటో యీ కథలు!”

“అవును వాపం” అమ్మకు అయ్యింది ప్రతి
గృహిణి

“ఈవారే విన్నవ్వుట్టించి నూయింటిలో పాడి
నివారంలో మునిగి పోయానుమా?” (తేల్చి మని
క్రేస్తూ) రామకాథంగాన (తేమపు అప్రకోపం
పొంగి) కాదు దానికీ ఎందుకైతే తేలిక
రామకాథంగాన అన్నది పాతన నరికేసుకుంటూ
అగిన అకౌతం పోగొట్టుకున్నది క్రివాసరావు
సంతరించుకుని వచ్చేవాడు వెంటనే

“ఏమండీ, వాకో పది రూపాయలు ఆరం
టుగా కొవ్వొత్తి కొచ్చాను నంబు క్రిలి క్రిలింపు
మంచి వచ్చాను, యింటో నిత్యం వింతుకున్నాయి,
చేతిలో కానీ లేదు!”

“అలా పది రూపాయలు వెలుగులో వాదగ్గరి
మాత్రం ఎక్కడుంటాయోయ్! మా అరిచి
అడుగుతానుండు

లోపలివల్లి అయ్యురూపాయలు తెచ్చి
మిచ్చాడు

“చాలా ధాన్యం పూర్వ శీతం రాగానే
యిచ్చాను వెలుపు.”

* * *

కూడంతేమీ, భోజనం చెయ్యగానే కనుగు
పట్టింది క్రివాసరావుకు ‘కొక్క’ మనిషియ్యలలో
చంటిది ఏమెటంతో వెలుగుకు వచ్చింది. “అప్పు,
పాడు గోల! రాధా రాధా” కీ వయ్యలన్న
మామూలు ఉండ్రేకం వచ్చిందా, అందుచేత
పాలపొంగులా పల్లరివోయింది కేలు చెయ్య

కుండా అలానే మునుపాడు రాధ వచ్చి పిల్లను
తీసుకు వెళ్లింది రెండో వాడు—ఏమిటో బయట—
మాత్రం పాడి ఆ కుతుకు రెండు చేతుల్లో తిట్టతూ
అవదిస్తూ వచ్చాడు. క్రివాసరావు గోడపై తిగి
పడుకున్నాడు గోడ మీద దాగులు అందుకో
రెండు చారలు—నల్ల రక్తం కాదు “అదుగో
నల్ల! పాత్రోంది వల్లిపాత్రోంది చంపాలి! ఎడకు
చేతి బాటపడేలితో. అలా లోపలి క్రివాసరావు
చెయ్యి మాత్రం కదలేదు క్రివాసరావు మామూ
ఉండ్రేకాడు “నల్ల నల్లపోయింది! ఇదా కన
పడదు!” పాడి ఏం మునిగిపోయిందో

“ఏమండీ కానీ లేది ముహం కదా
కొట్టండి!”

కానీ తాగి కుట్టి ఉండందా ముగ్గుంటే
రాధ చంటిదాన్ని తెచ్చి ఒక్కచెట్టింది “ఇవారే
టికే యింటోనే త్రొటాకు కదా!”

“లేదు అలా వల్లి రావాలి”

రాధ అమ్మండుకీ బతుకుతేరాడు ఎక్కడికీ
యంత్రం కాల్చి కుట్టుకుంటూ చెయ్యి కేసి నడు
చున్నాడు రైలు గేటు దగ్గరు వచ్చేవట్టి
రైలువచ్చేసింది గేటు తూటాడు వింటున్నాడు
రైలువెళ్లిపోయింది ఎంతగా మునుపును తివర చే
యాస్తానా! వేగంగా వెళ్తుంది ఒకదాని తర్వాత
ఒకటి ముగ్గుల్లో వల్లిపొంగున్నాయి, బక—ఒక
బక—ఒక కేలు చెసుకుంటూ

గేటు తెరిచాడు బక—ఒక, బక—ఒక
తెవులూ ముగ్గులానే వుంది రైలులు మునుగుని
టిక్కి సంతుల్లోంచి తోంగి యాత్నా మామంటారు
ఎలకలా పొరితులూ పండికొట్టాలా బక—
ఒక, బక—ఒక వల్లీ రైలువెళ్లిపో పాడు
ముగ్గులు! ఆ రైలు లోపం తిరుగుకు ఆగాడు?
అగవారే తివర నాం రైలు క్రిలిం పడుతుంది
అప్పుడు తిప్పుకుండా రైలు అగిపోతుంది! భోమరాని
ఎలలు, పొరితులూ పండికొట్టాలా, నిలనిలా
వచ్చి నువుగాచేరి, నెలలలా కేలు చెయ్య

క్రివాసరావు చెయ్యి కుట్టుమీద ముగ్గుని పిల్లి
చచ్చి యాతాడు తివర పట్టి ప్రమాదం లేకుండా
చెయ్యలలో చిన్నప్పుడు తిండి పట్టుకట్టి తాగి
నేర్చించాడు. ఎంత వాగ్దానం.. ప్రమాదం ఎక్కడ

మొ గ రి పు ప్ప

శిష్యులతో పాఠశాలయ్యాడని భావం. ప్రతి
యిలాగే తండ్రి చెప్పినట్లు కు, చ, తప్పకుండా
అంగీకరించాడు. ఇంత అంగీకారము భూతా
వాక్యతో పూర్వం వర్తించే మామూలుగాదు, భూతా
పుస్తకాలు చదివి, చదివినంతే చదివాడు, తప్ప
కుండా పరీక్షలు పాసినవంటే, అయ్యారు, ఏ ఏ లో
కొనుకూరాలంటే, కొను తియ్యవచ్చును భూతా
అనుమతియే చేసినా చాల మంది సంగంఘం. అంటే
చేయవచ్చును, నిర్బంధముగా తండ్రి, పెయ్యె,
మితావాక్కు, అందరూ ఏదీ మంచి అంటూ
అంత అలానే చేశారు యా కొంతమంది
చెప్పేకని గిరి—పర్వత ఉద్యోగం—అప్పుడు
చెయ్యమ, నంటి క్రతలేమి, మంచి అంటే దీగి
పుచ్చుకున్న ఏదాడే అంది సమస్య క్రతలేమి
ప్రతికారము తెచ్చుకొంటున్నట్లు చేస్తున్నాడు,
ఎప్పుడు తిరిగివచ్చే పరిచయాలందా తిప్పించు
కోరిక అవధాన చెప్పలేదు, అంతా అంతా లేదు,
ఇక తన చెప్పకలసిందింటే ఎవరూ చెప్పలేదు
ఇప్పుడు చెప్పటంలేదు కాదు అంతా చివరకు
గ్రామీణులు వుంటుంది “ ఏమిటి, మునుపం
కొక్కొంది కానీ కానీ పాపం
చెయ్యండి భోజనం చెయ్యండి బాగుండవోంది
ఇక ఇకకొంది దీపం తిరిగివచ్చును ” ఇది
మంచి అంటే!

మరి కిదో ఏమి విశేషంవుందని కాబోలే,
తెలుంటి హాస్య యీ తరింతునంది ఏం విశేషాన్ని
ఎల్లా ఎన్నిదినాలని తిరగి మధ్య పెట్టం
చివ్వుట్టించి! "ఇలా" అప్పుడు చెప్పడో
అందరి! మంచికావుంతు తిరుడుక్రమి
గొందెయి అమరు, నిధితుతి కెక్కుగా "గతమి
మరుది లాకొనమృతికి ఆరి మాతలపం నీతి,
నీతి మరీ యీ నీతికి, ఆదర్శాలకి మృదతి తెలివితె
య్యగ రెండు పెట్టెలు, మరుదు శుంఠి తియారితలం
చివ్వుచేతి, తెలుసుండు శిక్షాగ్రితి
శిక్షాగ్రితిచేతా లేవచ్చుతు తలంతుంది విచ్చు
మి నీ ఏమి? కాదుంటే తూర్పుమేకో భిక్షంవుంటేది
యిప్పుడా భిక్షమేమిదా లేదు తలమి నీటితల
కాపునేర రెండు గ్రీడు పడుతుంటే గమ్యతగా
వుంటుంది తలకాని అటు నేత్ర ఏమందో
మాటలయ్య

శ్రీవిజయ నరసింహ తిరిగి వస్తుంటే గోపాలం కది
పించాడు గోపాలం పామ్మల్లో పీడలు ..

“మీరును నవీనా, ఇన్స్పెక్టరుగారు!” అర్జున్
తన కళ్ళతో చూచి!

“వచ్చు రోదాయ”

“జేను తీసుకువెళ్ళాను రావణుణ్ణి చాలా
 బాగుండున్నాను!” చెయ్యి వుద్యుతని లావణ్య
 నగారు గోపాలం , పంపిణీశాలాల్లోకి పంపి
 కొట్టాడు.

కావలసివచ్చిరి అగంట నిర్వాత మాన్య
మిదైశ్చ లేదు శ్రీనివాసర వ్రుకు ఆగోపాలం! నివి
మాలో యిది రెప్పుడు ప్రబలంలేక నేను బ్రహ్మనోయి!"

“అడవికి! ఎక్కడ? తలనొప్పి?”

“ ਰੰਗ ਚਿਤ੍ਰਿਤ ਕੇ ”

“ఏమిటోయ్ కారణమేమో తెలుసా? ఇలాగో యిలాగో పోయి దాస్యం వుంటుంది కాస్త వుంటుంది, ఎలాంటి చెప్పావు ఇంట్లోను దాస్యం కదలే వుంటుంది” ఆ ఎంబాయ్ పింటు తిమ్మో నయమంటేగాని తప్పిస్తేవచ్చు (ప్రభుత్వదాసు గోపాలం)

హీరోయిన్ బామ్మ ప్రారంభమంది సరస
తీర్మాన మల్లీ శ్రీనివాసరావు అన్నాడు.
“వీరబామ్మ”

“పండ్లదొంగల పట్టానుకూడా, పగం నిల
వైతూ కనుంది, ఇంటర్వ్యూ చాకా వుండవోయి”

విజయే దివ్యుని దేహహారం కలిగి! ఇద్విక్
దివ్యుని సమైక్య చిగిదా! హృదయంబిం.. అదే
అందనా చేసేది జానకీ, ఆ కిం గుఠంబాదా,
దివ్యుని నిర్మల తత్వబాది! గోపాలం బది
తత్వం దివ్యుని వ్యక్త తామస్వరూపిని గోపాలం
జేపందా బాదాది! నిరేశ

“న పాటం! ఈ చంటివాని కండ్ల వద్దగా
వుండి చెప్పింది ఈ ఆదిత్య నా కోపం కనిపెట్టు
కుని వుంటారేమో యింటికిగర ” అబ్బింది చెప్పాడు.

విజయవాడలో యీ సంవత్సరమున
ఎండుకు చెప్పలేదాయో? వివిధ ప్రాంతాలలో
ఉత్తర భారతంలో చెప్పినామ మంచివాడినా
విజయవాడకు

“మరే మనుజోను పుణ్యము”

శ్రీనివాసరావు యిటు చేరినపుటికి పెన్నాది
అన్నం పెట్టరావుంది శ్రీమతి మీతా యిదిగూ
దిద్రాక్షానాని కింకునా చిలక్కయ్యికి చేసి,
చాప తీసుకొని దాదామిదికి వెళ్ళు శ్రీనివాసరావు.

భారతి

రావమీద నిలకొని పడుకున్న తర్వాత నక్షత్రాలకేసి చూస్తూ ప్రశ్నించుకున్నాడు—“రేలు పట్టాలమీద పడుకునేదివ్వకు?” “ఎవ్వడో ఒకసారి, నిద్రపడి దానికి కొంత ప్రయత్నించొకరి!” అని అబ్బాయి వచ్చింది.

“క్రీమరి మెక్కికొచ్చింది నగ్గరగా వచ్చి ఏమంది, నిద్రించుంటారా?” అన్నది మొగిరిపుత్త పరిమళం తెలిపివాసరావును ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసింది.

“ఎక్కడివి మొగిరికరులు?”

“పక్కంటూరిపై ఇచ్చింది ఏం, నిద్రించరా, లేక యింకా ఆలస్యంవుంటే లేవండి! తిర్యకి వచ్చి పడుకుంటున్నామి!”

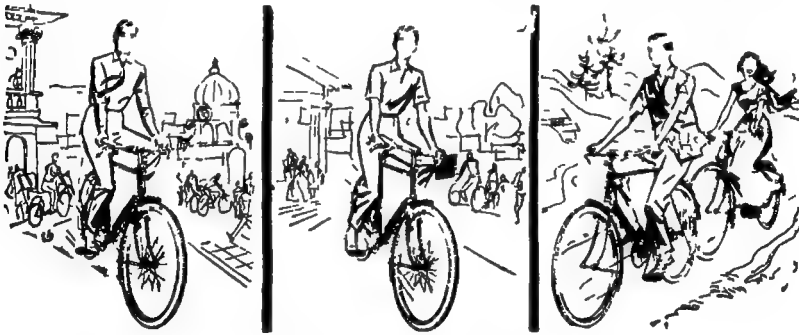
“అయి కానీయ,” రాగ్రిందికి వెళ్లిపోయింది

క్రీమివాసరావును బ్రాహ్మం వచ్చింది నక్షత్రాల, ఆకాశం, మొగిరికరులవాసన, గానాల, నిలకొనిచీకటి, వచ్చింది కానీ మనశ్చి, మొగిరిపూలం ప్రామిరికూలంపాపక రేలు ప్రమాదంలో చనిపోయింది

అదర్భాగి, నీటికి బడుతున్నా తిర్యకరున్నాడు? రెండేళ్లక్రితం నువ్వొత్ ప్రణయం అది అరిగింది, రాగ్రి అబ్బాయిని మెలమనన్ కావాలినిలకొని రహస్యం క్యాంపుకనలికి ఒక్కొక్కసారి ఒక నువ్వొత్తుని అనుభవం నువ్వొత్తుని చేతుకుంది నిజపద్ధాదు, రాగ్రి పద్ధాదు క్యాంపుకుంచి తిగిరిచ్చిప ప్రతి పర్యాయం క్యాంపు పద్ధాదు కానీ, నువ్వొత్తును చూపిగానే నిజయూ రాధా, పక్కాత్రైయూ, వాపయూ, అన్నీ అంతరి నడయ్యేవి! ఎంతో మంచి నువ్వొత్తు! అమె కానీని ప్రతిఫలం ఏమిలేన ఒకసారి, ‘వానంపాపకనొవి, పదిహేను రూపాయలు పెట్టి ఏనుచీర కావాలి తిసుకున్నలే నిద్రపడి... తిర్యకి తెలి తిరుక్కందానీ, నువ్వొత్తు లేదు!

“ఏం నిద్రోయ్, మువ్వొత్తు! ఎంతోనూ రాగ్రిమిటికి!”

ప్రతిమొవధికిగా ఉక్కిరిచ్చి నిజయూ రాధా తిగిరిచ్చివా చావియూలంగానే ఆరహస్యంకలే మొగిరిపుత్త వాసన, నక్షత్రాలు, ఆకాశం ఆనందిం చినితోపాటు తిన్నా పుంటాడు!

ప్రపంచమంతటా మన్నన పొందినది

రాబిన్ హుడ్

శయ్యకునేయవారు

సెన్-రాలె

JRC 56 Te

చా యా స ం వా ద ము

శ్రీ బొడ్డు వావిరాజు

పద్యము

ఓయి, నా పెంట బడక వేంచేయుమోయి,
 నీకు పుణ్యము నా తోడ రాకయున్న
 ఒక్క నిమిషము నిలిచి నిట్టూర్చుకొనగ
 విడుపు మేకాంతముగ నన్ను, వేడుకొందు!

ఇన్నాళ్లున నిను పెంటబెట్టకొని యూరేగిందిరిక, నేడు నీ
 వన్న నీ కర్తులమీది సామయిన, దేలా నన్ను వేధించుచున
 పెన్నాడంగి? చిరంతనంబయిన యానేస్తంబు పాటించి వీ
 డొన్న నీ దీపము వెట్టి నిన్ దలచి పేర్కొందున్ దయాసింధువున

చా య

తల్లి యాదరమ్మునుండి భూతలముమీద
 అడుగుమోపని మొదలు నీయడుగుజాడ
 విడక కొలిచిన అగ్రజన్మకను నేను
 నేడు తెగ తెంచినన్ ముడివీడి పోదు!

పసితనపుం దువాళముల, భవ్యకళా కమనీయ సాహితీ
 వ్యవసములందు, జవ్వనపువాలు మెరుంగుల కోరమీసములే
 మినిమిలలాడునప్పు, దివసిత జరావరిరంభ వేళలన్
 వినుగక తోడునడవయి నిన్ను భజించు ఫలంబు లిట్టివే?

పద్యము

మానినీ యన్న వెన్న ఒకమాటును మర్మము లేక యుండ, ద
 వ్యాని యెడందలో పసిడిపాన్పుల నిర్దురవోని కోర్కెలన్
 తానయి తిరుక్కోవలయు దాదులు గోప్యము, తెట్టిచాటు వి
 య్యానకు తోటిపెండ్లికొడుకై చనుదెంతువు, దుర్భరమ్మురా!

అలసెన్ నా బ్రదుకెల్ల నీ తగులమాయావంబుగా, కామినీ
 లలితాశ్లేషమభానుభోగములు—మిత్ర శ్రేణి వల్లావ వా
 క్కులభావంద మధుకణములు—కృతిసోమాను వంధాన ని
 స్తుల నిర్వలనుధామునూర్తములు నీతో దక్కలేవయ్యెలే!

కలదట' తల్లికైన మరుగన్నది, రెండవ కంటి వానికన్
తెలియగరాని, వాత్మగత దేవరహస్యము లెల్ల తిద్దుకో
వలె నిను చంకబెట్టుకొని, పాయని ఈ తగులం బకాంతికి
న్నెలవయి, వర్షపురబడగ నీడల కాపురమట్లు వేచెడిన్.

వేపురిలోన 'మంది'దనిపించెనులే పయి తక్కువూత, నీ
జీవిత—'మాచిసిడివగిమ్మీ తెంచాటున దాగియున్న దు
ర్భావభయానకమ్ము అనివ్రతవనమ్మును నీ వెరింగి యు
న్నా'వని గుండెలో మనలు నాకు ముఖమ్ముగ నిద్రపట్టునా?

కా య

నావలన కాదు భయమిది,
నీ వరిగడు డొంకతోన నిను వెరిపించున్.
కేవల మనుచరుడిను న
నీ విధమున దుయ్యబట్ట నేమగునయ్యా?

అవదలందు, వంపదలయందు, ముఖమ్ముల, రోగకయ్యలన్
పాపులనుండి పాలుగొను నాపుడ, ఆపయి నాలుబిడ్డలన్
తీపులు చెల్లుబెట్టుకొని నిన్ను చిత్రాగూర్ల కిచ్చునాడు విన్
జావక చెల్మిమై విడువనొల్లని నాయెడనా కృతఘ్నతలే?

బ్రతుకు వైకుంఠపాళి నీపాపు గలిచి
నిచ్చెనలనెక్క నందరు మెచ్చుకొందు,
పాములకు జిక్కి దిగజారి పడెడునేళ
నిన్ను కనిపెట్టుకొని యుందు నేనొకండ!

కుల మర్యాదలు గాలికిన వదలి, సోకులే పెంచి, గొంతెత్తు కో
ర్కులు పండించుకొనంగడంగి పెడదాడలే త్రొక్కి, వల్లించు నీ
తలకున్ మానక చేయుచేతలకు నీ దోబూచులన్ బూదియు
'స్వలదన్నా,' యని ఒక్కనాడయిన నేవారింపనే లేదుగా!

వేసితి చేకమడలకు చెల్లులు. లోకపుకంటిమూసలో
చాసివెలాత్తు నీ సాగముఖామ్మ, వనలే నీవలెన మూర్తినిన్
తామున తూచి వాటితలలన్ ధరకట్టట ఎంత నేపు? నీ
నేవయు లన్నియుం దెలిసి వెంటడి నప్పుడ మూకపాడినై.

భా యా స ం వా ద ము

వ రు దు

నిండిన వేమి లాభములు నీవలననే మరల-మంచి చెడ్డలం
దొండనకుండజూడె? పని కోవ యాముగనిడింట నుండినకా
దండుననున్న నొక్కటే కదా? చతుమన్నను చూరుబట్టి ప్రేరే
దుండగ మేలనోయి, కలదో బలవంతపు బ్రాహ్మశాస్థిమున!

ప్రతిపద భయాన్యవమ్ము శీవితవథమ్ము
దున్యవాము చేసివైచె నీ తోడి పాత్తు
చాలు! వడలింది భవదీయ పాపచర్య
శృంఖలాబంధనము, దయచేయు మింక.

భా య

అంభోధి నమ్మకంబు హాలహలము భంగి
నీలోప కనరాక నెలపు కొనుచు
ప్రబలంబులై పరవ్వరజగీష నజ్జన
మలయక మంచి చెడ్డలును రెండు
దేవదానవుల రీతిని కలహింపగా
దివ్రుర, వివేకాగ్ని నిపురుగవై,
పెడదాగులకు పోయి పుడమి కన్నులు మూయు
వెరవులో బ్రదుకె దుర్భరముగాగ

నీవు నిన్నె కంకించుచున్నావు గాక
హానిలేదోయి నావల్ల-త్యాధి యొకటి
మందొకటి మైన నయమానె? ముంచు నీవు
చక్కబడినంత అంతయు చక్కబడును!

శీతము బలై మివ్వని దినీ! కొలువేమిటి నాకు? ఇట్టి నం
గారము లేర్పికూర్చి మనకావిధి, నేవగవాడగాను, నీ
చేతల కడుక్షణ్ణ జనుచేయగవచ్చిన కర్మపాక్షి నో
యూ, తగవేల మేలితెరువెంది చరింది ముఖంచు మీపయిన్

నన్నెరిగి కన్ను తెరచిన
అన్నరునకు కానిత్రోవ నడుగుదడునె? నా
నన్నిధి మృత్యుములకున్
పెన్నిధి యని తెలిసి బ్రతుకు వెలిగింపుమురా!

చంద్రశేఖరకవి ఆంధ్రామరుకము

శ్రీ వేదం వేంకటకృష్ణకర్మ

శృంగార కావ్యకావ్య విలాసవిధులలోని చంద్ర
శేఖరముల కాలిం ప్రరముగ వలదిండు వంశశ్రీ
ములకావ్య మీ 'అనురక్తు' పరిశీలనైతి తిక్కలాది
కముల విద్వంసులకు శాధారము లాకంలేని ఇంత
దనుక గావ్యంపల్ల పరిశోభు లాకాంబటిది అయి
గఁ దను కని విరిచితిమనుచున్నాను ముఖ్యంబులు
శ్రీ శంకరభగవత్పాద ప్రణీతిమది మకువులున్నాను
ఎవ్వ రేమన్నును, వారి విధులునులే గోలలు ముహూ
జవ్యములు త్రాకు బొంగుములేని యిట్టివారి వాద
ములు గారి మేడలు శేరివిడిచిపొములు

శ్రీ శంకరభగవత్పాద శ్రీకావ్యనిర్మాణములకు
గట్టువారికి దీక్షాప్రముకు త్రిక్లిటి త్రిర దముల
వాధారములైయు. కాని, అదియొక కృత్రిక విశ్వా
సార్థము గాని అయినను పొంకల పరిశీలనమున కది
పరిశీలనయ్యరి యీ శ్రీంబ మట్టంకింతును

అజన్య బ్రహ్మచారితుల శ్రీ భగవత్పాదులు
మాత్రాజ్ఞంబుడ నుల్లంఘించి, సత్వాసమును స్వీక
రించి, సమస్త కాస్త్ర పాంసగదాంబులు, అద్వైత
సిద్ధాంతి ప్రతిపాదికముల తివరతమును వ్యాపింపజేసి
నట్లు వారి జీవితవిధియును తక్కువనియున్నది ఇట్లు
లన్నికలయందును ప్రాచీనయుగ గడించిన ఆముహూ
ర్త్యులకుఁ దెలియనికళి క్లింకార మొక్కటే. అంత
మాత్రమున అరిచి యామధిరమున నది లేచియున్నను
తమకాస్త్ర రహస్యము లాతఁడెఁ దెలియవరి కాదు.
తెలిసియు విద్యుదయోజనములని యతిఁడనుకొన్నది.
అతఁ యిటు మాఁచిండుట శుక్రిప్రతిమ గాదనుకొంతు

అమరకుండను భూహులకు మరణించెను.
తన్మరమును జరిపెనుంచి దహన, సంహార
మొనర్చునంటె గాఁ దెచ్చికొనుచు బురస్కరించి
కొని శంకరుఁ డాశేఖరమున జూచెను కొంత
కాల మాఁడు అంతఃపురాంబులతోఁ గలిసిలాస
ముల జేరిలాడుచు గాలమేమొనర్చెను రాణీవాస
ప్రసవము వృథాబ కిరీగతి ప్రాణి స్వభావమును,

బ్రహ్మరసమును, చాలకమును విశిష్టముగ బరిశీలించి,
యాదని తను కృతములను బరిశీలించు కొనెడియు,
వారి దెబ్బతో యొక మహాయోగిత్వంబును గా
జౌత్వనియు, గారణాంతరమున దహితమవును వాని
వైచి, యీ మేల బ్రహ్మంబెనియు, బరికాణ
ప్రవేశాదికములు సామాన్యల కెలవఁజరియు నిశ్చయించి
నిలబడే, రాణులు ముగ్ధులగు లాచించి, విష
యములెల్ల వివరించి చెప్పి, — రాష్ట్రమున శాస్త్రవి
గాలించి, సంకప్తజనములనున్నచోఁ దెప్పించి,
కార్మింబిచేయుచు కట్టన గాలించిరి. గరాధిభు
నాచరి కాఁజెయించి యున్న శంకరుఁ డది దెలిసి
రట్పురమును తులించి — చికిప్ర దహింపఁజరుగన్న
తివమని యంగు శిష్యుఁడేమితుండై వొంఁబడెను.

కథకు కృతు, ముంతకు చెవులు లేవని
లాశాక్ష కాని, కథకు కృతులని లేవినో నెల్లెడ
సందరించు ప్రశ్నలె ప్పడిది? 'ముంతకు'
చెవులు లేవకలరాదు నట్టిదే వానిఅందులు
చెవులుగక ముఁదమి? అట్టిదే ఈ కథకుడు శ్రీ శంక
రుని వరకావ్యప్రణేతము! — అదియు గాముకొల్పి
కావ్యము!! కొండను తిర్చి ఎలకను పట్టికట్టున్నది —
ఈ కథా విషయము దీక్షాప్రమును, అచార్యులది
త్రాంకితముయు, సద్విప్రజాముఖభక్తులు — ప్రసిద్ధి
కెక్కిరి యీ కథ అమరుగ కావ్యస్పృహికి అధారము
కాని అచార్యులక కప్పగు ఇతిగానలు వారికై కాధా
రములతో నిశ్చయములని వాదించుట కేదంగకు ప్రమా
దము. కావున ఎంతమాత్రమును నిశ్చయార్థము కాను,

ఇతఁ బ్రశ్నలె అమరుగకావ్యకర్తయొక్క
దయనీయు. ఇందలి విషయములు పరిశీలించుచో. అతఁడు
అత్యంత ప్రాధికవిధా భువిబుడనియు, శృంగారకళా
రహస్య పూరితుడనియును వొంఁజూడదు ఇందలి
యొక్కొక్కకోక మొక్కొక్క వాచితర్యము, రసిక
అవాంఛి సంధానములకు ఈ కావ్యములొది కోకము
లాకావ్నించిన తొమ్మిదవ కోవలమువాడెడల అతఁడ

చంద్రశేఖరకవి ఆంధ్రామరుకము

కర్తాచార్యులకు తీవ్రవ్యాధిలోనుండి బ్రహ్మము లాగ స్వీకరించెను. ఏదికాదుగనుక ఈ కృతికర్త అంతకు ముందరికాదుగ నుండలేకది యాధి యను చున్నది అనునకముందు కుప్రవీరులగు వినుకులు వ్యాఖ్యానింప వ్యాఖ్యానముల రచియించిరి కాని (1) అధానదీప, (2) ఉద్దీపి (3) నూర్గదాన (4) (5) శేషర మృచ్చ, (6) పెదకోమటి వేదాంతము వీరిలో శేష ర మృచ్చపండితుడు, కాకినాడ వాకనాథస్వామి పుంధానపద్యములకర్త, వ్యాఖ్యానించిన శేషకోమటి వాదిని కొందఱు యభిప్రాయము పెదకోమటి వేదాంతానికి వేరైనది (1) 1600—1620లఱు వరి పారించెను ఇతఁడు సంపన్నతాంధ్రములలో స్వీయములకు తీవ్రవ్యాఖ్యానించుకంటె వీరి వ్యాఖ్యానముల నన్వేషింపవలసివచ్చింది దిద్దివ్యవస్థల యభిప్రాయము

అనునది కావ్యమునకు తీవ్ర తాంధ్రానువాదము లానిది — (1) తాత్పర్య వ్యాఖ్యాన దీక్షితుల కనుగును తిలకంశిపర్వ (2) మంజుషా పాద్యతీర్థినికాస్త్ర, (3) శిష్య సర్వకాస్త్ర, (4) వీటిపల్లి కరంశీరవకాస్త్ర, (5) జనంతి రామాయణములు అందు ముఖ్యము ఈ కృతిని వేదాధిపాదుని వ్యాఖ్యానముతోను, అపరివర గుణులతోను శ్రీ పద్మరాజు సుందరరామకాస్త్రమునకు ప్రచురించెను వీరిని శ్రీ వేదము వేదంబు రామకాస్త్రయు వ్యాఖ్యానములకర్తలవారములతో వరికల చెను అనువాదములలో శ్రీ తాత్పర్య తిలక వేదంశి పుండినరవనానంద సంధానకముల శ్రీలో రనుజీతముగ బాలుల అంబి ఇతఁడతీవ్రత యాంధ్ర కర్తల ఎవరికైనా, యమువాతీర, యను భారతీలోని దుని భావించిరి కరణములు గొనపొందిరి.

ప్రకృతియు కా కిరవాప్యమునతోగలదు సందర్భముల మఱియొనెనువాదము బయలుపడింది. ఇంతింతకు లభ్యమయితి తెనుగునీరెల్ల కంద్ర దీక్షితులకేరెన్గొప్ప మహాకవుల చేరిన చెయిలది నిది ఇతరులు కాదు దొరికిన వా 'విషయ' బృహద్వింశి భాగముని యనువాదము ఇతఁడు 'సాధు పల్లి చంద్రశేఖర' కామాంతులకు ఈ సాధు పల్లి యను గ్రామము పై మారు రాజ్యములోని దని తొలఁదుచున్నది ఇతని పూర్వము దక్షిణగోమఱుండి మొనుగను విలపింపెను. గ్రంథసాధారములు ముద్రాల్లి వేయచున్నది ఇతఁడు తన కావ్య గూర్చియు, దిన్నెగ గూర్చియు, 'అనునది' కొద్ది వీరికొక్కొక్కమున మిగుల గొప్పగా ఉన్నదని

కొన్నాడు క్రింది పద్యములను నమనింపుడు: 'విషయ (వింతుల ప్రశంస) —

ను. పువ్వుల వాడెగ, వాళి దీక్షితుల బాపుర, నూర్గదాన బృహద్వింశి తానారదనా భురంగము, శ్రీ మహా యోగి వానా విగ్రహము తోషితమునాథుల, అగ్రాంశిగల్, ఇదేశకామ్యము, వేదకాస్త్ర కరితాంకార సావిత్య, గా దుడ సర్వోపాస మంత్ర తంత్ర విభులుల, ఉదాత్త భూమిజ్జలకల్, నవ తీరుల, ఘట జలకాంతముల, రామ గుణుల నైవేది గరం

గతు లీలక, విరచించు, వాద్యముల సంగీతాది విద్యారంభుల, ముకుంద నీరుని సావ్యసాని సమగ్రత, సర్వరాజప్రియుల తిలకముల, నక్షత్రపాండితీ యశోదంప ప్రభులవార, వేదముల, వాద్యములకా? బృహద్వింశి కర్తలవార

'శ్రీ మహావింశి తీర్థ' లనునది, విక్రంది మధుర మందిలమునాడె యుండవలెను "బల్లెప్ప దత్త" — అనునది 'బృహద్వింశి లను' గీర్వాణము వలెన దెనుగేమో!

అభివందన —

శ్రీ పైర్లవా పి, విరిత శీతపురవాసు లెల్లారలను సాధుపల్లి వాని, చంద్రశేఖర దీక్షితులు చెరి ఎద్దిది కల్లభానులు సాధుపల్లి వాని, శ్రీ పైర్లవా పి భక్తగ్రంథ మహాపల్లి జల సల్లివారలు సాధుపల్లి వాని, విలసత్తులపల్లి విద్యాధులై ము శో భిలువారలు సాధుపల్లి వాని, వందితాగ్రంథముల సాధుపల్లి వారు చంద్రశేఖరులకును సాధుపల్లి వాని, ఎల్లకాస్త్రకా లీల సాధుపల్లి వారు శీలములుగాను మ సాధుపల్లి వారు

ఈ పద్యము శ్రీ కంఠంబి పాదరాజ కృత రిత రామాయణమునది "అభిల రామధర్మరామధాన జన వృద్ధు విద్యారంభుల, బాల్లెలవారు" — అను పద్యము వలె అనుకరణము.

అత్యుపశాంతి—తత్సంకల్పం కరి యన్తు
తెలుపుకొన్నాడు—

ఇది క్రియ త్రిపుర నుండి కృపాపరీవాహ
పారంపరీ పహులు వచ్చి విచిత్ర కవిత్వ నిరంకుశ
ప్రభాభావము— నిరంతర బుద్ధిశాంతి కార్యంబు
నిగ—కాటపంచాక్షరీపద్యము, పాదుపరీ తల్లి
నల్లి నివాసి — సకలబాహుళ్యము, — విద్యుత్తు
విధానము— కేరళరాజులు బుద్ధిశాంతి—కృపాపరీవాహ
బాహుళ్యము— కృపాపరీవాహ మహారాజులు
ప్రతిష్ఠా విద్యుత్తు—కృపాపరీవాహ
విద్యుత్తు—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ
కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ

దీనివల్ల యాదరి మెతుకు రాజ్య పాలకుల
యాదరిముల లభ్యపరిమిత సత్కారము లందించా
దని నిరీక్షింపబడుచున్నది కృపాపరీవాహ రామి పరి
కాగులలో ఆంధ్రకవిత్వము అడగి యున్న పాదు
పరీవాహము గ్రామము యాదరి యుద్ధములును
దము కరి గూర్చి కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ
కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ

చంద్రశేఖర కవి 'అనుగ' ఆంధ్రానువాదము
కా ముగిసి, కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ
కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ

దీనిలో గీత్యకాంక్షములు సూక్ష్మ చెప్పి
సర్వర నూటి పాఠశాలము,
సరిక కాలభావము సంకల్పించి
సర్వ మునుదొరికి నాటకము,
కుదిరి ప్రపంచపాఠశాలము కర్ణాట
కా కలము తేలికాడ కాదు,
కలికి కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ
మిగిలిగలము నిగిరించినాడె
మిగిలిగలము కలికి విహారకార
క కాలభావముల వివాద
కాదు తల్లి రిక్తి చంద్రశేఖర దండ
కము చివ్వి విధింపము గాంచినాడె
వివిధ పదాంశముల కి కాటకా
కము చివ్వి విధింపము గాంచినాడె
కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ
కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ
కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ

చంద్రశేఖర కవి 'అనుగ' ఆంధ్రానువాదము
కా ముగిసి, కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ
కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ

ఇంతకు—కా చంద్రశేఖర కవి 'అనుగ' ఆంధ్రానువాదము
కా ముగిసి, కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ
కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ

ఇది ఇది వివాదము—పాదుల—
ఆంధ్ర మహారాజుల పాదుల—పాదుల—పాదుల
పాదుల—పాదుల—పాదుల—పాదుల

ఇది ఆంధ్రానువాదము—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ
కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ—కృపాపరీవాహ

చంద్రశేఖరకవి అంధ్రామరుకము

మమఁ బాటింకఁ, యద్యతచ్చిరీతిగి బాగ్యముల శరణ
ములను వెంచికాఁడు ఇందలి పద్మములలో రెండు
నూరె మే విరుద్ధములు ఇఁక బంధపాగులు 12,
పట్టుగులు 20; పదపదములు 29, అపహినులు 6, పద
పదములు 3

కవికారంకమున విరంకకుండపది పదముల పరికిం
యిచ్చుకవి ప్రతిభోకళామయము నామన దరిగముల
వృత్తిములలో నిలుపులేకావుల కోర్కెయను ఇదివికి
దోర్కెయలహించి ప్రీతిమెంతు. చాలకల కౌచ్చిము
లతో మృగకధామూలక గమ్యమృగం దీగ పాగింటిరివి
కవిత్వ మొకగుతుకులు లేక నిగ మూలముల బానికు
మెంతును లిరికి కోర్కెతో ఈ యగ్గృతికౌర్కెయను
అంధ్రమున నిగ్గిరిగి కలవితుంది కవులలో నీతి
కొరకు ఒకటి రెండు పద్మములు కోరిపహితుల
ఈమూలకామూలమునది ముప్పది కీర్తిని నిచ్చు
చున్నాఁడెను —

“అలలోలానుకౌలీం విజయితాం
విధిర్విలక్ష్మండలమ్
కించిత్పద్మవిశేషకం తిమిరే
స్వీకాంధిపాంబాలకైః
తివ్యాన్య యత్సరకాంతి తంతి
నానంది కల్పిం రతికర్తవ్యయే
తత్త్వం పాతు చిరాంతరీం
పారిపాఠప్రహ్లాదిర్నిత్యైః”
ఈ కోర్కెయలకు కవి కీర్తిని యేడుపాదముల
చంపక వృత్తియనువాదికాడు —

“అలికమునం గతుం జెప్పి, నలల నాడెను
పాదములగుల
గలిగి, దగిండు మంపల యాంబును
మోముం పద్మపద్మకా
జలికెను ఘగ్గరిండువుచ్చి శోకయందుక
నాణు బొంగునున్
సలికి మే తెలసి, పుగలయితి
కోలయనంగుం జెంగు చే
రలసలచేతి కౌం నుగతాంతమునకం,
దిలమోక్షున్ నులం
గళిలను జిమ్ముచున్ మునిర కాలము
నిన్ స్మృత్యోషక ప్రోమ వా
చింతలకోర్కె మోము, కోర్కెల
నిష్ఠు నిధాం లెటికోర్కె”

“నందిమోరపల్లవా, నదకీరం, నాద్రాగ
నాధూన్యత
నూ నూ ముంద కోరికి కోపతదన్
రావ రితి భూలత,
నీత్యారాంచిత గోకనా పథులం
మైస్సుంకితా నూనినీ,
ప్రాప్తం తెరమృగం ప్రేమాణ మభిత్
మూర్తై మృగై ప్పాగరం”

దీవి కాణు పాదముల రంపకము—
“కమలము వాకెటన్ జాణుకాగ గొణున్,
ధిమింధియంబున్
గజమునక జేరిల్లి, ‘విలర యాఁచి వల్లెఁ జాలు
నీక’—నం
చమరికిల్లి పల్కలక నటిలు కిన్నెర నీవ
లాడెనా
పదుముగ నీర్కృతంఁదిత ద్వికప వడి వల్లమ
బుల్లలొల్క, నా
యమలరంగినినాది నెది రానికో వారస్సునింబా
కెంచెగా,
ప్రేమకోటి మధించిరి, మర నును లంబుధి
మూధచిత్తున్”

భూర్కవి ప్రయోగ ప్రసిద్ధియలు కాని—
తిప, కామమును, అనేకులు ఈలాంటి యభూర్క
విజ్ఞము లింగు గావచ్చిములుగ గావచ్చును లక్షణ
విరుద్ధ ప్రయోగములు పదితి మటపట దోర్కెను

మాదకన్, కికోమలాచకన్ చితును తిరుంగు
ఒగకెను, కవికా యల్లార్కి, ముగిరినము, చాడిటాటు
(మాటలు) మార్కిమాట్లు, లేక జెప్పెను, అయింప
జ్ఞుగురు— ఈలాటి వర్ణరంగ వర్ణిరీతియలు అందం
దున్నవి

ఇట్టి దోషములేమి, కాని, రసవంతముగ—
అచ్చ తెనులుకులు ముగ్గురి గూర్చుచు, రసికలకు
పాటకుల వినునకలూర్చి వైరిగా ఈకౌర్కెయను
చంద్రశేఖర కవి యనునదియెట కనుంగునాగ్గమము
ఇదివి రిక్కిన రచయితలను లభించినముల కేలెఁగు
దోర్కెయ పది గాంతుకు తెలుగువాగును మనోర
గరిమం గాంతుకు మున్నంబునంబు బుకోగుల
ప్రశస్తిములంద పది బయలుపడి అంధ్రకారదమ
విమాత్సలంకారము లందగాక!

కలగూరగంప

అపవిత్రుడు తెన్నేటి సూరి

శ్రీ పి. శ్రీరాములు

వౌరగాదా ప్రాంతంలోని వారి శిరియం

అక్టోబరు 15 నువారం అనుకంబాను ఆశ్రమం
లో నానుంచే ఎడతెలిపిరిని వ్యం ఎక్కడి దేవదా
నికే పిరిగు ముద్దానూ, రెండుగుల లక్ష్మిని.

అవిహారిలాంటి వాస్త్ర అందింది. ఆపద్విఘ్నము
తెచ్చి దీ ముగి మరణించామని విని నిజమైన నీర
బాహుమి ముగి మరణించాడంటే మమకారము
బాహుమి అంతరిత పరమ గెంతుకొంటామని అందరి
దానికీ వర్ణింపవలయు అయినవరంలాది అని అందరి
మందరినీ పరమగిరి విధి బాహుమిమార్గము
అని బాహుమిమార్గము అని అందరినీ బాహుమి
మార్గము మార్గములను గలవలయు ముగియవలె
అని అందరినీ మార్గముమార్గము అని అందరినీ

ఆ జగ్గవలదటి కిరణా, దాని తిల ఎక్కువ
 కోటిల కేవలం ఎనిమిది ఆ హుకునటి ముక్కు,
 నిలకైన దృక్పథానికి తగ్గితే మిగిలి ఆ కనూ, ఆ
 కళిలోనుంచి నిలకతో తీసుకువేసే చావునా, ఆ
 చావులలో నొంగిపోయే ముక్కు కెరివికేలా,
 మందపాటి నిరంతర్య ఆ కోయలలూ మిగిలి
 పోదామనా, మరలూవు

తనిచేరిది యాకై యోగిచే అయినప్పటికీ
అందులో సకాకానిది ప్రేమా తెచ్చుటే మారి
పాపాత్మకతతో నిరయోగించాడు కనిగా కథకుడుగా
కలగా నిరయోగిగా, కాబట్టి కర్తగా తేనెగుండ్రంలో
పేనూ పూజ్యులకి అందుకున్నాడు తిపి పేనెడలో
పేరేదాటి ఆపే గూగు పేగుతేనె అనేక రచనలు
ప్రచురించాడు. చాటిగో నువ్వుచేట్టి కథలు, అనగా
తెలుగు, కారాణి (కాలనీ), చెంపనీ భూపి చెప్పలేనిది
మళ్ళీ రచనలు చెంపనీ భూపి వలె అంపురకీ
వారన్న కవనంబంబం పీకేత గా చెబువేది అను
చాడ చెప్పట్టికీ, సాంతిరచితే అయినప్పటికీ మారి
ప్రచురించినా సరికొల్పి క్రొత్తలు ప్రస్తుతంగా
చేరిననూంటాయి అనుచాడంటే అదిని ప్రతిభా
రేంబం మనపాకెంబం ఆ కేయ వివరంబం. ఇది అంపుర
నదిత్ర మనపాకెంబం పీకేత గా ప్రచురిత అయినది

శీవరి సమస్తలపైగాని, హాసీశ్చ సమస్తలమీమా
నాని, ఏ తిరగ విద్యమాలపైని తెచ్చేదే మూరిని
నిచ్చలేదే అదిగాని ఖండిమూరి, అరి సర్వరింగిమూరి
కాకాని బ్రహ్మకాని తిరిగిమూరి ఎవరినాది
సర్వకాని సర్వకానియకాని మూరిమూరి బ్రహ్మకాని
నిర్వీర్యమూరిని చెప్పేదే మూరి సర్వకాని తిరిగి
కలంమూరిగా, కామ నీరసానిగా వదిలిపెట్టే హాసీశ్చ
కర్మకానియకాని దేవాదు ఎప్పుడో వివిధముగ దయ ముట్టి
కుందిని దానికాని కానిగా "మానవి హాసీశ్చరింగి"
"మానకా"గాని పైరింగికానియకాని (బ్రహ్మ
కానికాని) అని తిరిగిమూరియకాని అని
నేయి సమస్తలపైగాని బ్రహ్మకాని

మూరి భావాలు మనకు ఇంకా స్పష్టంగా అవ
గాహన కావాలింటే "అగాధరేఖలు" లోని ఈ గ్రంథి
పంతులు ముద్రుమక్కలగా ఉపయోగపడతాయి.

“అంటరాదని యొకడు,
అధికుడని మరొకడు,
గొంతులు కోనుకుంటారా!
తల్లికందరు చిత్త లొకటేనురా!
తల్లి వింటే భేదపడుతుందిరా!”

అమ్మకు అంటరానితనం అందెత్తు.

“కీలు గుర్రముపైన,
చాలిను కానుకుని
ప్రవాణు లేనట్టి
భగవంతు డొచ్చాడు—
ఊరంగ ఊరేగుతూ
ఉగ్రవము వారించుతూ—
కూలి మూటడగండిరా!
అన్నాల్లు
చాలవని చెప్పండిరా!

ఇది కీలుగుర్రం అనే గేయంలోని తొలిపంక్తులు

నీకవిని ప్రతిబింబుకోవాలిరా!

నీవు మనిషినిమనుకోవాలిరా!

ప్రతికీ యున్నన్నాళ్లు పట్టెడన్నము నిడత్రు,
అతడు చచ్చిన వెనుక అందలాలంటావు.

నీకవిని...

అది హెచ్చరించాడు.

ఇంతేగాక భారతిలో కొమ్మక కీతం ‘నీర
వాన! అనే మాట పేగుతో కూర్చి రచించిన ‘అహిత,
సమవాకారం’, ‘విరమా విమల విమల వామన’ అనే
కృత్యాల రచనలు, తెలుగు సాహితీపరివల విశేషంగా
ప్రకరించాయి

సహృదయుడు, ప్రేమ మాత్రుడు అయిన
తెన్నేటి కూరి ఆంధ్రప్రదేశ్ సంపాదకవరంలో సరిగా
వదిలేతరం ప్రకరించాడు ఇయమించుగాని విదిలే
మంటే ‘భారతి’ పహాయ సంపాదకుడుగా వచిచెప్పా
వచ్చాడు.

కూరి స్వస్థలం కృష్ణాజలా తెన్నేగు గ్రామం.
క్రి తెన్నేటి తిరుమల త్రుగారి తల్లివత్తుతుడు.
మండిన నోయల్ కొరెలో ఉన్నత విద్యాభ్యాసం
చేసి పట్టాదుడెవాడు. అంతే క్రి తిరుమలరావు
గాడు పంతువంది అని తెలుస్తా వినడాయినా లేదో,
ఇంకాలో కే ఈ వివాద సంఘటనకూడా జరిగింది.

తెన్నేటి కూరి అకౌంటెంట్ తెలుగు సాహితీ
ప్రపంచానికి తీరిన లోటు. ఆప్త మిత్రుని మధుర
స్మృతికిదా కా కావ్యంబది.

40 కోట్ల సమస్యల సమస్య

శ్రీ సా. సుబ్రహ్మణ్యకౌత్తి

“ అందుకర ఈరెండు అందాల్లు అఖండ
ప్రళయ ప్రాంతి పలుప్రళయ అరికంగానే గాక హాక
మేం వృష్టితో కూడా మనకి అప్పుల వేయకొనడం అత
సమతుష్టి భారతి ప్రధాన మంత్రి ప్రకటనలు,
ప్రపంచ ఆర్థిక క్రేజ్ ఢిల్లీ పథలో తొలుత అంబెద్కర్
వారల హృదయాన్ని ఆవిష్కరించాయి అందెత్తును.
ప్రపంచ వ్యాపకు (W B) అంతర్జాతీయ (వర్తక
విధి (I M F) అంతర్జాతీయ పెట్టడి సంస్థ
(I C F)ల మహాపథ భారతి రాజధానిలో జరిగి
వంతులై లేవారిన ముఖ్య ప్రయోజనాలలో ఇది
ఒకటి వెనుకబడిన జీవాలవానిని, పరమాణు బాహుళ్యం
లో విజయితుల ముఖ్య అగ్రగణ్యత ప్రతిపక్ష
మానీ ఆయా విషయాలను తెలుగుకోవడానికి అత
కేళం కలిగింది

అక్షరాలకు రెండో వారంలో జరిగిన ఈ పథకు
రీతి నిశ్చలమంది చారిత్రక వియ్యక్తి మంత్రి వచ్చాడు
(చిలో ప్రతినిధులు కలిసి మండి మరీ అంతి మండి
నిచ్చుంది) అలాగూ లేని వాడూ కేవల జరిగిన చిన్నల
కేవలంకో భారతీయ విజ్ఞాపథకం వాయిదా వేసాల
వారు అరేక భుజం భవనంగా భావించింది మహా
పథకు తెల్లయిన ఆర్థిక మంత్రి క్రి జీవవాన్ హాల్
అగ్రముఖత పహించాడు భారత ప్రధాన మంత్రి శ్రీ
జవాహర్ లాల్ నెహ్రూ పథకు ప్రారంభించాడు!

రెండుఖండాల ఆఖండక క్రి

మాడుకండల విస్తార విస్తార స్థితిలో ఉన్న
అమీయ ఆస్తికాల ఇతరు మేలుపన్నాయి ఇట్టి
వరి సంఘటనల సంఘటనలో ఈ రెండుఖండాల
జనలో నెలవ్వం ఒక్కవారిగా విజృంభించింది
అక్షరవత్తులు మాతా సమస్త అయిన కొట్టలజలు
ఈ వాడు తిరు కీలని ప్రమాణాలు వృద్ధి చేయ
కోవలసి సంకల్పించాడు. వాళ్లు అలా చెయ్యరాదని
ఎవరూ చెప్పలేదు. ఈ అమేయమైక క్రి ఎవరూ
అందలేదు వాళ్ళ జీవవృద్ధి సమస్యలు పరిష్కరించ
డానికి సహాయపడడం మంచి స్థితిలో ఉన్నవారి
విద్యుత్ కేంద్రం, ఆధార్యాన్ని ముంకావాలే మరో
కరు తెలియజేతు. అందుకల మూడు కేంద్రాలను
అలాగే ఉంది విద్దులందరిలో ఈ వెలపడత దేశం

५०६

సమస్యలను—కేవల రాజకీయ లోక సమస్యలుగా కే
రక, ముఖ్య సమస్యగా చూడాలి దీనిని ప్రా
థమ నిర్వాహంలో, ప్రగ్రితుల నిర్వహణలో ముఖ్య
కర ముఖ్యలక్ష్యములలో చేర్చించాలి అని ప్ర
తిపాదా చేస్తున్నా

[illegible]

బుజుమ్మీద నిజం

అనీయూ అగ్రీకా ప్రజల తీవ్ర ప్రయత్నాలు
వల్ల, వారు వృద్ధిరాలింప జరిగితే అంతరి తీయ
నిధి వ నిధ్యాలు కాలింపకాయన, అక్రమంగా
ప్రదర్శనలు అంబి అత్తకాలమ నిం రింబానీ,
అగ్రీకానిది అగ్రీకానిది అగ్రీకానిది అగ్రీకానిది
అగ్రీకానిది అగ్రీకానిది అగ్రీకానిది అగ్రీకానిది

తదేవ ప్రసాదాత్ సమస్తములు సమర్థమేనని చెప్పినాడు. అందుచేత
మంచి చేయవలసి కష్టమేమియులేనిది. ఏమిచేసినా తిరుగు
బానిసలను (వర్తమానములను) ప్రకారముగా పంపింపవలెనని
అనుమానము లేకుండా వందల కొద్దినీ సేవకా
లవలెనని ఆ ప్రతిపాదన అమెరికా అధ్యక్షుడు క్రి
స్టియన్ సోమర్స్ పంపినాడు.

దీక్షాపాత్రే ప్రముఖ పండిత మూర్తి (పరిపాదించి,
 అంతరిచారిణుల అభివృద్ధి (ఆర్థిక వికాస విధాన సంఘం
 International development Association)
 దీక్షాపాత్రే వారి అభివృద్ధి (ఆర్థిక వికాస విధాన సంఘం
 దీక్షాపాత్రే వారి అభివృద్ధి (ఆర్థిక వికాస విధాన సంఘం
 దీక్షాపాత్రే వారి అభివృద్ధి (ఆర్థిక వికాస విధాన సంఘం

[illegible]

పాపములు-ఇప్పుడున్న 940 కోట్ల బాండ్లను పెరిపిస్తే
 చేరువది అతనికుండా పోతుంది (ఇందుకు
 అమెరికా వెరిబిండు బాండును 600 కోట్ల వింతా
 పెంచడం జరగావచ్చునని 25 అండ్లూ) ఇక రెండో
 విడుదలకొరకున్న డెబ్బత్రుకు అనుగోలక అలా
 కొత్త అండ్ల తీసుకువెళ్లాలి (IMF). ఈ సమస్యను
 మా నిధి నూరినది 50 కోట్లు పెంచుకోగ (ఎంబీ
 ఐఎస్ఎం అమెరికా నిధికి 410 కోట్ల బాండ్లను
 కాకుండా ఇవ్వచ్చు) ఏమేకగా అలా ఎంతో
 పెంచాలి అగా నిండునాని 25 విధులవెన్ను కైంది.
 దీనిని పెరిపిస్తే 25 విధులకు నూటాదివారు
 పెరిగిపోవడం అన్న విధానం (85 కోట్లు) కొంచెం
 అలా యిలాగి కొత్త పాండ్లు (మొత్తం 50 కోట్లు
 పెరిగిపో) వాటా చేసినా 25 కోట్ల పెరిగిపో
 మూడిం కొంచెం ఎక్కువ పెరిగివచ్చునని నిధి
 ప్రతిపది హాట్ కోట్ల అమెరికా బాండ్లు ఈ పెరిగి
 పోగూ అమెరికా కొంచెం బాండ్లు నీ, అ దీనిని
 ఇంకా ఎక్కువ పెరిగి ముందే (విదేశాధి
 ఇంపని కాక పవ్ చేస్తున్న మహా ఎక్కువ
 కోలు బుడేడి బాండ్లు, ఇంకా కొన్ని కనయనవి అయిం
 అన్నాని ప్రపంచగణాల (దీనిలో, అమెరికాను
 దువ్వోయి నీ కొత్త బాండ్లు అన్నాని) ఉద్ధరిత బాండ్లు
 ఇవ్వాలి, ఇంబి కోలు నెలలకొందాని కొంతం
 అట్లా చేయ్యు తునిగివోయింది. దీనిని పాతం
 కొడిసి, ఇట్లు ఉద్ధరిత అన్నాని అన్ని దేశాల
 ఇచ్చే కొత్త బాండ్లు వాటా ఇంక కొంత బాండ్లు
 ఇంకా పెరిగి ఎక్కువ (పాపము) అవ్వచ్చునను
 కొంచెం బాండ్లు కాక పవ్ అన్నాని (ఎంబీ
 ఐఎస్ఎం) కొత్త ఇంబి దువ్వోయి 50 కోట్లు
 అన్నాని 75 కోట్లు బాండ్లు

మన పరిస్థితి

[illegible]

కలగూర గంప

దేవున్నాడు. ఇది దీనియను నాథులను తేలికా
గా చేయ అంటున్నారు.

ఉహాగానంలో అవకాశము

[illegible]

మన సమస్య (రైతుల ఆర్థిక నష్టాలు) పరిష్కరించుటకు వాగ్దానము చేసినా గాన, వాగ్దానము 71 ప్రకారము మామదియింక ముఖ్యము—మామదియంతా—నా చుట్టాటి (తెలియని) పరిస్థితులను అర్థమచేయుటకు సలహా అందవలసివేసి నేర్పున అప్పటికి అప్పుడూ వాటినిగాని దీనినా ముగియజేయుటకు చేసి కొలవలసి వలదు క్రిందనున్నట్లుగా చెప్పి చెప్పి మిత్రుల చేరినందున ఎవరియైన దీనికి ఇప్పుడు సమస్య అనిగా ఆలోచించి అవకాశము లేనిదని అనుకున్నాడని ఎవరూ ఎదిగిరావలసినది ఉన్నది కాదు.

పనుదబాగ్గంకు (ప్రజెలలకు ఎవో నంబెనుంది (సిరికాలోనా మనది చెప్పిచ్చి కింద పేరు 82 పోట గు. ఎ) "మీ గా రిక్తికాళుకు ఆయుధాలకు ఖచ్చి 400 ముకుంటే, ప్రజెలలకు ఎక్కడెవో నంబె చెవో" అని యూదావనర్ అన్నా గు.

[illegible]

ఇ అంతర్యక్షిణ కృష్ణ బి కృష్ణ కమన్
(I F C) ఇందులో ధర్మ శాఖ (ఇది ప్రపంచ
బ్రాహ్మణులనుగా భిక్షు శాఖ) ఉన్నాయి ఈ దండ
ప్రభు వేలు రంగాలకి తోడ్పడుతుంటే వీరి ఇచ్చే
అప్పు కి ప్రభుత్వం వేరే యాదాస్ కు రెండు
అప్పులతోగానే పరిశుభ విగ్రహాదానాలనుగా
వీరి యాజమాన్యం అనేకీ వారి

वा वाक्कम्

ముగింపు పోయిన పుస్తకము పంపింపు లొంగ
 దిది అది మాన చిరకాలమున ప్రాచీన కృతి
 గలంకా తత్పూర్ణమిది గర్వో జయమాదా దిను
 పురోగము ప్రయత్నము రంగాది సహాయుడే
 దాని సు పరిపూర్ణమిది పశ్చిమ సుమఖంకా
 దాని సు పరిపూర్ణమిది మాదా అనుకుల వాత వరంగ
 ఉండునీ అది

Private Capital would come only when it is wanted, well-received and well treated. This is needed if you want it here."

* * *
 మొదటి దశను వివరముగా అంతరికా
 కరగా లేవనాడు, (మంచి అంశముల పరి
 ధిలో అగ్రమంతులు వారు ఇచ్చిన నిర్దేశములను
 స్వయంగా తెలుసుకునే అవకాశం లభించి సహాయం
 చాలా అభివృద్ధి అని గ్రహించడం జరిగింది తిప్పి
 తిరిగి ప్రపంచ బాంధ్యం, అంతరికాంత దుష్టవిషయ
 ములపై పోయిన మంచలను విధియం (ఇంతకు
 పూర్వం మంచి అనుభవమును చూచి) విశ్రాంతిగా
 జరిగింది

ఇక, ముఖ్యంగా కనబడిన అంతరాలను
అభివృద్ధి పంపు (IDA) కంటే ముఖ్యంగా
నిగ్గో చివరకూడా కనబడిన రాకకంటే ముఖ్యంగా
కొంతా అక్కరలేనిదిగా భావించుకుంటున్నామని
80% వరకు కంటే ముఖ్యంగా అంతరాల
కంటే ముఖ్యంగా కనబడిన. 150 వరకు అంతరాల

పాఠశాల తల్లి ప్రభాకం గ్రంథపత్రికను పంపిస్తూ, 'నేనుక
దీని పంపిస్తూ ఈ పాఠశాలకు మానా చేసింది. అదే
కాలంలో పత్రికల రాజ్యాలు ఈ పరిస్థితులను గుర్త
దీస్తున్నది పాఠశాలలోగా అభివృద్ధి పొందారాయ
అంగం లెట్ట బిట్టి తో వుండకం పత్రికల రాజ్యాలును పర్యం
ధానక ప్రధాని ఈ పాఠశాలలో వ్యాపించి
వ్యాపించిగా వున్నందున మిలిటేరియం తో వ్యర్థం
ఇ' అనియుచున్నట్లు వున్నట్లుగా ఇదే

కాశీయంగా తపకు రావలసింది వ్రాయుకుని నిూతది
కాను ఇచ్చి పంపేలాగు రాక్షసం నాగు

1898 నుంచి 1916 వరకు అనుజ్ఞా తప్ప
రాక్షసిగాన 16 లో నివసించుట (పద్య)

శ్రీ గణేశాయ నమః
 మానవ కార్యముల నాచర్యమున, వాద్యమునాద్యుల
 విశుద్ధుల ప్రజా అభివృద్ధి కై ఆచరింప
 కవివరము

1920 లో ఏడవ రామేశ్వరం జరిగిన
రామేశ్వరం అవస్థలను అక్షరాలా వ్యాఖ్యలుచేస్తూ
అనుబంధం, ముద్రాణ ప్రధాన వ్యాఖ్యలుచేస్తూ (1) ఏ ఏ
రామేశ్వరం గురించి వాక్యాలలో "అవస్థలను"
అందించారు.

[illegible]

న్యాయమూర్తి వేషా రావేశం

శ్రీ సి. హెచ్ వి. రామమూర్తి

ప్రాంతీయ, అంతర్జాతీయ దౌరగళ క్రింది సంస్థలను ముఖ్యంగా
 కాంచానికి విశేషం, ఈ రెండింటి ర సేత్రము
 రెన్ను కూతులనగ్గం, నిలబ్రతుకలనీ నిలిచే సంబంధము?
 విద్యలేవలెనా? తరచు సంబంధమునకు పక్షిలే ఎన్నటికీ
 చూడలేము అటువంటి 'సంబంధము'లో తలూ
 దా మేలం పంతులుగారి ఉత్పాదకంబం డిటి త్వ క్రితా
 అయి ఉర్రుతూర్తియనగా, కాంచానీ, క్రితా
 కాంచానీనా వారి క్రితానీనా, చిరస్థితి క్రితానీ
 మూర్తా దిక్కు, మువలలి అయి ఉర్రుతూర్తియనా?
 కవిత్వానికి ఏ క్రితానీనా, మూలం నుండి అయి ఉర్రుతూర్తియనా?
 చూచిన అవసరమిట్లని నిక్షేపగర్వానీనా కాంచా
 కిలించాయ

౧ మేనాడు 1875 జూలై 27-వ విభాగ
 పట్టుంలో జన్మించాడు 1892లో డి.ఎ (కు.రాసు),
 1905లో డి.ఎల్.ఎ (సభ్యుల కేసులు ఉత్తర 21వ
 ఏట వాణ్ణివాదిగా విభాగపట్టుంలో నాన్-బాడు
 కౌంటింగంలో కు.రాసుకు తండ్రి 1916 మొదట
 లాడుగా ఉంటున్నాడు 'గోపు'వాడికి 1వ మంచి
 పట్టుకు వాడు మేనాడువాడు

కొటి రోగియ నాదికొరక కన్నులు కెనడి,
 అలసం అయినా కదయినా అర్పి నివ్వయ (తయో)
 సింది దెబ్బకు సింఠాలనుకు కింవో కన్యకులనాదికొర
 రా మేంకారిపేరు నివెంకుడా చేరుకు కళ్ళకు దెబ్బ
 పొది సరకా తక్కుక అంజే కన్యకాయే కాకకాసి
 కన్యకాయేనానింపెక రామేకాసి కాన్యకాదికొర
 చాలా పంపిడింకరా కెది అంబులా అకాన్యంకా
 కక్షి నాకునది క్షుద్ధుకొన్న చేయ రెండు అంబులా
 కక్షి నాకునది ఎక్కువ గుమ్మరు ఇవే అంబులా

శంకర గ్రంథం

శాఖికాంబు పోతేనే రోయి నిరారణ చేసు
 క్కానటం ఎదురు పోయి రాతే ఎదురుపడి
 పది లాదులు భజనమొకటాడు అలాటి భజం
 తేది మద్రాసు హైకోర్టు నుండి కోర్టులో
 ఆగ్నేది కామేంకాదుంటాడు. అతడు మంచివాడు.
 పనికాదు. కను కిచ్చేయి నుండి కోర్టులో
 ఉన్న రామేంకాదు, వెంటే నువ్వు నువ్వది
 లాదుల కోసం ఎదురుచూడడం ఆరాటం ఎవరిది!

1988 లో కాంగ్రెసులో ఉపసాహాయక
(అలాగా ముఖ్యమంత్రి కార్యదర్శి (ప్రభుత్వ కార్యదర్శి)
మూలంగా అవతలి కమిషనరీ (అలాగా ముఖ్యమంత్రి కార్యదర్శి)
రాష్ట్రంలోని వివిధ కార్యదర్శులు ముఖ్యమంత్రి
సంఘంలో ఉన్నందున, ఇండియన్ కమిషన్ ఆఫ్
డెవలప్ మెంట్ ప్రభుత్వం, కార్యదర్శులు ముఖ్యమంత్రి
కార్యదర్శులు ప్రభుత్వం ఉన్నందున కార్యదర్శులు కార్యదర్శులు
కార్యదర్శులు కార్యదర్శులు

ఈ పదభేదా భాగ్యతయా ఎన్ని ఉన్నా (గం) పంపం అయిన దైవదీక్షణలో ముఖ్యభాగం ఎన్నో ప్రస్తావన చేసినావా అది ఎవరి ఇచ్చినా భుజ్యమన్నా రామకు శేవాన మునుకుం ఉద్దయమి శేవాన, 'ఇకను త్రుల కొంచెం నరికి' అని అయినను నున్నా ఈ కాలంలోనే అయిన పరార్థ నిజమాలిందా, సంత విధి'నివించి ఉప పరార్థ నిజమాలిందా ఇచ్చి వ్యాసాల వాని అనుసరణే మార్గం అను ప్రచారం చేశానా, అయినను ఎవరనుకును ముకున్నా, ఇచ్చిన కొడుకులా ఉన్నాది ఈ విషయం ప్రస్తావించి, 'పల్లవం వాని సంత విధి'ని నుంచి ప్రచారం చేస్తూ ఉండలోనే అనుసరణం ఉన్నా' అని పట్టించుకుని ముఖ్యంగా మొన్ని అన్నాని రామకేసాని అంధుని దిరిగితు శేలవారిగా ఏర్పరచి 'అంధు'కాలాన అనే మంచి గ్రంథాన్ని రాశాన మార్పిడిమొదలరా 'రామనివలించి' రిచ్చి ప్రస్తావన రాశాన అయినను అన్ని అక్షరం విషయాల, అన్ని ది నుంచి ఇచ్చి తెలుసుకున్నానా.

అంబేద్కరుంటే, చిన్నానాది చిల్లా
 వీక్షణ రెక్కలా చక్కగా విడిచాకుంటి తిరిగి.

[illegible]

ఉత్తమ గ్రంథాలు

[illegible]

గ్రంథ విమర్శనము

ಕಾಫಿಲಾಹದ್ಯುಗಾಹಿ ರವಿಂ ದಿವ ಆಂಕೊಡ ಗಿಹ
ಹೈಕಮ.

[illegible][illegible]

ఈ కేసుకు సంబంధించిన వివరాలను, విచారణను లభింపజేసిన తరువాత, తన తీర్పును ఇచ్చినట్లు తెలుసుకున్నాం. ఈ కేసుకు సంబంధించిన వివరాలను, విచారణను లభింపజేసిన తరువాత, తన తీర్పును ఇచ్చినట్లు తెలుసుకున్నాం.

భావనా లోపన దురివి
 భావయ, కలిమిలను మిరియక,
 శ్రేయశానుతునీ కుర, శ్రేయ
 లకును నిర్మియకును,
 భావయలగు భావనలి
 మామన మెప్పుకనుండు భావ
 న్నానననననననననననన
 భూమననననననననననన

‘‘చావికి నేడేమిల మురంబాక
చాల్చికి మిమ్ము గర్భయం
దీ బలితామరిలి ధరి
యంబెను ఆనయ భాగ్య మిట్టిదో!
దేవరియంబైయతి, తను
జన్మని పత్నియై, సోదలాభ్యు దా
క్రి తాత్త్వ యాయమను
దిటలంబగుక్రి ఎరాంబుకా!’

పర్యవేక్షకు రిండింగ్ 'లికటర్స్ మొదలై
క్రిస్టాన్ చక్రవర్తి కుంభా రాజరాజాక్షర గు
రొక పర్యవేక్షకు రిండింగ్, అది 1968 లో
ప్రచురితమై ప్రజలచేతుల ఆగ్రహం
కొన్ని పర్యవేక్షకు మార్చి ప్రస్తుత 'లికటర్స్ గీత
మొదలై రిండింగ్ ఒక లికటర్స్ మార్చి రిండింగ్
మొదలై రిండింగ్

“మరియు; మరల! అనిగల
 నానలమమితివేనీ కందు కం
 పిత నమెంతి దానవ నీది
 యాదంతి అదర్శి కాని పం
 నమియి నర్శి మితి ము
 కంతుమితి, దింతిగారి తే
 నీ రిని నానలమితిమితి
 నర్శి మితి కంపి తిగిమి”

‘‘*U*’’

సంగ్రహ కథాసరిత్సాగరము

విషయ సంకలన యాశ్రయ ప్రకటన లేదు
 సంకలన యాశ్రయ అండ్ ప్రెస్ 4, మలి క్వార్టర్స్
 హృదయం పండు, లింగి నల్లపేటి ముదరాను-1 నెల :
 రూపాయలు

అంధ చారిత్రాను ద్వివస్తులలో అన
రింది నుకాదువి వైద్యచారిత్ర వ్యవస్థాన
భారత భాషల రూపాంతరం సంస్కృత
వ్యవస్థాభివృద్ధికి ఒక పెద్దది అయింది

దని ఆశ్రయమును దొరుకెనేను.
అయితే చాచి, తూడు సంస్కృతమహావా
మాత్రం లభించునది. కాబట్టి సోమవర్షం క

ఉపయోగమైన పరిక్రొత్త పుస్తకములు

పరిశ్రమలు - ఇంజనీరింగు, వైద్యము,
 అగ్రామిక గ్రంథములు. శివరాత్రి ఉత్సవాలు.
 ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి

N K Paul & Sons, Post 12202, Calcutta-5.

సంతోషం బహుప్రచారం పొందినాగా ప్రతిది తెల్పండి.

దీని సుమారుపాఠాన్ని తదం నంబ రాజరాష్ట్ర 1880 లోనే తెలుగులో ఒక గ్రాంథికావధానం రచించాడు అదివారి కడ. రచనలో నిగదాపలై తెలుగుకాని ప్రసిద్ధి పొందింది ప్రస్తుత గ్రంథం వారి పాఠ్యపుస్తకం తదం నంబరాజరాష్ట్ర గారు రచించారు.

దిక్షిణాదులు ప్రతి ప్రయత్నంపై వారి పాఠాన్ని యింతో విరేచి ప్రయోగించారు.

తరువాతగారి గ్రంథంలోని గాథలే స్వీకరించి ఆయా ఘటాలలో ఉన్న కర్తవ్యం తెలుపలేనిది అనింది తమిళ సంగ్రహ కథాపరి త్సాగరం

సంతోషించాడు ది రచయిత తేలియనే ముచ్చాగు మూలంపై గ్రంథంలో ఒక మహాగాథలోనే అనేక కథ లిమిడితుంటాయి అంగులత యువంబి చిన్ని ప్రకంబం ఇది కేవలం స్వల్పం కథలుగా గూటించింపడం తప్పనిది. ఇంకొకటి దీని వివాదస్వరూపాది కేరళం గాను లోపం కలుగజూచుచున్నది. వారి పాఠ్యపుస్తకం స్వల్పం కథలకే ముగిస్తాయి.

దిక్షిణాదులు ప్రతి ప్రయత్నం పంపినాడు తది గ్రంథాలు అక్షర ముద్రిత పాఠాన్ని ప్రయత్నం పండిత వలెంది సంస్కరించాడు అయితే రచయిత కథాన కావీ మూలగ్రంథంలోని గ్రాంథికా భాష ఎక్కువ ముచ్చాగు దానిలోని పాదాలనే పరిశీలించి పాడి పాడుకొని.

కాని వ్యాకరణంలో ఈ కడపాని ఉంటే స్వల్పం కథలన్నింటిని గూటించింపడం చిన్ని ప్రకంబం పాఠం లంబిరి ఇంకా అంగులాయులో చిచ్చికింటేది.

ముఖ్యలిప్తియ ప్రతి స్వరూపము చక్కగా ఉన్నాయి దీని ప్రకటనకు తోడ్పడింది దిక్షిణాదులు ప్రతి ప్రయత్నం పంపి అది గాని లభించినందున ముగిసాదీం పాఠం తీయ కథా పాఠాన్ని ప్రయత్నం పంపింపగా తోడ్పడినందున అభినందనలు.

గ్రంథ స్వీకారం

బొమ్మలయిన భూగోళం

రచన శ్రీ శైలం. రచానీ భర్తీ సింగ్ మహాన్, విజయవాడ. ధర: 75 పంచుపైసలు.

జన వాక్యం

అలభ్యమి కానిదిగానం ప్రయత్నం: రచయిత మొయిన్ నోజ్ పరిధి కేట, ఏలూరు, పశ్చిమగోవాపరి జిల్లా అమాల్యము.

చిక్కుల గుర్రమునకు కళ్ళుల కల్పము.

శ్రీ ఓ. యన్ ఆచార్య ప్రకాశము పత్తాగో సేత సంఘము. మందేడు, కృష్ణాజిల్లా. ధర: 25 పంచుపైసలు.

భారతి సచిత్ర మాసపత్రిక

ప్రకటన రేట్లు

కడప పేజీలు కాగితం కంట్రాక్టు		
4 కళకలకు పేజీ		
2 లేక 3 రంకులు దు. 125/-	దు. 100/-	
2 లేక 3 కళకలకు పేజీ		
ఒక (అలభ్య) రంకు	80/-	75/-
లోపలి పేజీలు		
పూర్తి పేజీ	70/-	60/-
అర్థ పేజీ	35/-	30/-
పాపు పేజీ	20/-	15/-

ప్రత్యేక స్థానములకు 25% అవతం

సంకలన కరుణగా 12 ప్రకటనలు చేయు వారికి కంట్రాక్టు రేట్లు కర్తవ్యము

* కవులు, గాథాకారులు, రచయితలు మొదలైన వారి ప్రకటనలు ఒక గ్రాంథిక ఇందిరి చేపడు దు. 2/- చొప్పున ప్రకటింపబడును.

మేనేజరు, భారతి,
మద్రాసు-1.

